

MENSUR HİKÂYESLER
(DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)

Nurgül ÖZTÜRK
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA
Erzurum-2024

Her hakkı saklıdır.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MENSUR HİKÂYELER (DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)

Nurgül ÖZTÜRK

Danışman: Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA

Ana Bilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Erzurum-2024

Her hakkı saklıdır.

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY SAYFASI

Nurgül ÖZTÜRK tarafından hazırlanan *Mensur Hikayeler (Dil İncelemesi-Metin-Dizin)* adlı bu çalışma 29.08.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda ☐ oybirliği/☐ oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Türk Dili Bilim Dalında **yüksek lisans** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Doç. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU Erzurum Teknik Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır
Danışman	Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA Erzurum Teknik Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Yavuz Sinan ULU Gaziantep Üniversitesi	Aslı Islak İmzalıdır

Nurgül ÖZTÜRK tarafından hazırlanan *Mensur Hikayeler (Dil İncelemesi-Metin-Dizin)* başlıklı yüksek lisans tezi kabul edilmiştir. 29.08.2024

Prof. Dr. Serap BEDİR KARA

Enstitü Müdürü

* Bu tez çalışması tarafından nolu proje ile desteklenmiştir (Tez çalışması herhangi bir proje tarafından desteklenmese dahi bu kısım **çıkarılmamalıdır**).

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullandığım her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sorumluluğu ve tezin erişim sürecine ilişkin aşağıdaki beyanımı kabul ediyorum. 29.08.2024

Aslı Islak İmzalıdır

Nurgül ÖZTÜRK

Öğrenci

- ☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması/patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun Tarih girmek için tıklayınız tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.
- ☐ Enstitü Yönetim Kurulunun Tarih girmek için tıklayınız tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.
- ☐ Enstitü Yönetim Kurulunun Tarih girmek için tıklayınız tarih ve Karar No sayılı kararı ile teze erişim süresi ile ilgili bir kısıtlama bulunmamaktadır.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	v
ÖZET	xiv
ABSTRACT	xv
SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
ÖN SÖZ	xvii
GİRİŞ	1
A. ARAŞTIRMA HAKKINDA	2
A.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	2
A.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU	2
A.3. ARAŞTIRMANIN AMACI	2
A.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2
B. ESER HAKKINDA	3
B.1. MENSUR HİKÂYELERİN NÜSHA BİLGİSİ	3
B.2. ESERİN MUHTEVASI	4

BİRİNCİ BÖLÜM

İMLÂ ÖZELLİKLERİ	9
1.1. ÜNLÜLERİN İMLÂSİ	9
1.1.1. /a/ Ünlüsünün İmlâsı	9
1.1.2. /e/ Ünlüsünün İmlâsı	10
1.1.3. /ı/, /i/ Ünlülerinin İmlâsı	11
1.1.4. /o/, /ö/ Ünlülerinin İmlâsı	12
1.1.5. /u/, /ü/ Ünlülerinin İmlâsı	13
1.2. ÜNSÜZLERİN İMLÂSİ	15
1.2.1. /ç/ Ünsüzünün İmlâsı	15
1.2.2. /η/ Ünsüzünün İmlâsı	15
1.2.3. /p/ Ünsüzünün İmlâsı	16

1.3. SÖZCÜK VE EKLERİN İMLÂSI	17
1.3.1. kim Bağlacının İmlâsı	17
1.3.2. ki Bağlacının İmlâsı.....	17
1.3.3. dağı Bağlacının İmlâsı	18
1.3.4. için Edatının İmlâsı	18
1.3.5. {-dUr} Ek-fiilinin İmlâsı	19
1.3.6. kadar Sözcüğünün İmlâsı	19
1.3.7. i- Cevher Fiilinin İmlâsı	20
1.3.8. ile Sözcüğünün İmlâsı	20
1.3.9. Zamir /n/'sinin İmlâsı	21

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ	22
2.1. SES BİLGİSİ	22
2.1.1. Ünlüler.....	22
2.1.1.1. Kapalı /ê/	22
2.1.1.2. Ünlü Uyumları.....	23
2.1.1.3. Ünlü Değişimi.....	29
2.1.1.3.1. Yuvarlaklaşma.....	29
2.1.1.3.2. Düzleşme	32
2.1.1.3.3. Genişleme	33
2.1.1.4. Ünlü Düşmesi	34
2.1.2. Ünsüzler.....	34
2.1.2.1. Söz Başı Ünsüzleri	34
2.1.2.1.1. b- Ünsüzü	34
2.1.2.1.2. k- Ünsüzü	35
2.1.2.1.3. t- Ünsüzü	35
2.1.2.2. Söz İçi ve Söz Sonu Ünsüzleri.....	36
2.1.2.2.1. -b Ünsüzü.....	36
2.1.2.2.2. -d- Ünsüzü	37
2.1.2.2.3. -ğ-, -g-, -ğ-, -g Ünsüzleri.....	37
2.1.2.2.5. -l- Ünsüzü	40

2.1.2.2.6. –p- Ünsüzü	40
2.1.2.3. Ötümlüleşme	40
2.1.2.3.1. Aslî Uzun Ünlüler Nedeniyle Ötümlüleşme	40
2.1.2.4. Ünsüz Türemesi	41
2.1.2.4.1. -y- Türemesi	41
2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi	41
2.1.2.6. Hece Yitimi.....	42
2.2. ŞEKİL BİLGİSİ.....	42
2.2.1. İsimler.....	42
2.2.1.1. İsim Çekim Ekleri	42
2.2.1.1.1. Çokluk Eki: {+lAr}.....	42
2.2.1.1.2. İyelik Ekleri	43
2.2.1.1.2.1. Teklik 1. Kişi: {+(U)m}	43
2.2.1.1.2.2. Teklik 3. Kişi {+I}, {+sI}	43
2.2.1.1.2.3. Çokluk 1. Kişi {+(U)mUz}	44
2.2.1.1.2.4. Çokluk 2. Kişi {+(U)ηUz}	44
2.2.1.1.2.5. Çokluk 3. Kişi {+lArI}.....	44
2.2.1.1.2.6. İyelik Eki Yığılması.....	45
2.2.1.1.3. Hâl Ekleri.....	45
2.2.1.1.3.1. İlgi Hâli Eki: {+(n)Uη}	45
2.2.1.1.3.2. Belirtme Hâli Eki: {+(y)I}.....	45
2.2.1.1.3.3. Yönelme Hâli Eki: {+(y)A}	46
2.2.1.1.3.4. Bulunma Hâli Eki: {+dA}.....	46
2.2.1.1.3.5. Ayrılma Hâli Eki: {+dAn}	47
2.2.1.1.3.6. Vasıta Hâli Eki: {+(I)IA}.....	47
2.2.1.1.3.7. Eşitlik Hâli Eki: {+cA}	47
2.2.1.1.3.8. Yön Gösterme Eki	48
2.2.1.1.3.8.1. {+rA}.....	48
2.2.1.2. İsim Yapım Ekleri	48
2.2.1.2.1. İsimden İsim Yapım Ekleri	48
2.2.1.2.1.1. {+An}	48
2.2.1.2.1.2. {+cUK}.....	48

2.2.1.2.1.3. {+IIK}.....	48
2.2.1.2.1.4. {+II, +IU}	49
2.2.1.2.1.5. {+IncI}	49
2.2.1.2.1.6. {+rA}.....	49
2.2.1.2.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri	50
2.2.1.2.2.1. {-mA}	50
2.2.1.2.2.2. {-mAK}	50
2.2.1.2.2.7. {-IcI}.....	50
2.2.1.2.2.8. {-UK}	51
2.2.1.2.2.9. {-maz}	51
2.2.2. Fiiller	51
2.2.2.1. Fiil Çekim Ekleri	51
2.2.2.1.1. Zaman Ekleri	51
2.2.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki.....	51
2.2.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki: {-mIş}.....	52
2.2.2.1.1.3. Geniş Zaman Eki: {-(İ)r, -(İ)r, -(U)r, -(Ü)r, -Ar}	52
2.2.2.1.2. Tasarlama Kip Ekleri	53
2.2.2.1.2.1. İstek Kipi: {-(y)A}	53
2.2.2.1.2.2. Gereklilik Kipi	53
2.2.2.1.2.3. Şart Kipi Eki: {-sA}.....	53
2.2.2.1.2.4. Emir Kipi Ekleri.....	54
2.2.2.1.3. Şahıs Ekleri	54
2.2.2.1.3.1. Birinci Tip Şahıs Ekleri	54
2.2.2.1.3.1.1. Teklik 1. Şahıs Eki: {-m}	55
2.2.2.1.3.1.2. Teklik 3. Şahıs Eki: -	55
2.2.2.1.3.1.3. Çokluk 1. Şahıs Eki: {-Uz}.....	55
2.2.2.1.3.1.4. Çokluk 3. Şahıs Eki: {-lAr}	55
2.2.2.1.3.2. İkinci Tip Şahıs Ekleri	55
2.2.2.1.3.2.1. Teklik 1. Şahıs Eki: {-m}	55
2.2.2.1.3.2.2. Teklik 3. Şahıs Eki: -	56
2.2.2.1.3.2.3. Çokluk 1. Şahıs Eki: {-K}	56
2.2.2.1.3.2.4. Çokluk 3. Şahıs Eki: {-lAr}	56

2.2.2.1.3.3. Üçüncü Tip Şahıs Ekleri	56
2.2.2.1.3.3.1. Teklik 3. Şahıs Eki: {-sUn}	56
2.2.2.2. Fiil Yapım Ekleri	56
2.2.2.2.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri	56
2.2.2.2.1.1. Çatı Ekleri	56
2.2.2.2.1.1.1. Ettirgen Çatı	57
2.2.2.2.1.1.1.1. {-t-}	57
2.2.2.2.1.1.1.2. {-dUr-}	57
2.2.2.2.1.1.2. Oldurganlık	57
2.2.2.2.1.1.2.1. {-Ur-}	57
2.2.2.2.1.1.2.2. {-Ar-}	57
2.2.2.2.1.1.3. Edilgenlik	58
2.2.2.2.1.1.3.1. {-(I)I-, -(U)I-}	58
2.2.2.2.1.1.4. İşteşlik: {-ş-}	58
2.2.2.2.1.1.5. Fiillerde Olumsuzluk	58
2.2.2.2.1.1.5.1. {-mA-}	58
2.2.2.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri	59
2.2.2.2.2.1. {+A-}	59
2.2.2.2.2.2. {+IA-}	59
2.2.2.3. Birleşik Fiiller	59
2.2.2.3.1. İsim+Yardımcı Fiil Şeklinde Olan Birleşik Fiiller	59
2.2.2.3.1.1. ét-	59
2.2.2.3.1.2. eyle-	60
2.2.2.3.1.3. ol-	60
2.2.2.3.2. Fiil+Yardımcı Fiil Şeklinde Olan Birleşik Fiiller	61
2.2.2.3.2.1. Tezlik	61
2.2.3. Cevher Fiili	61
2.2.3.1. Birleşik Çekimler	62
2.2.3.1.1. Hikâye Çekimi	62
2.2.3.1.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi	62
2.2.3.1.2. Şart Çekimi	62
2.2.3.1.2.1. Geniş Zamanın Şartı	62

2.2.4. Fiilimsiler	62
2.2.4.1. İsim-Fiiller.....	62
2.2.4.1.1. {-mAK}	62
2.2.4.1.2. {-mA}	63
2.2.4.2. Sıfat-Fiiller	63
2.2.4.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri	63
2.2.4.2.1.1. {-mİş}	63
2.2.4.2.2. Görülen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiili.....	63
2.2.4.2.2.1. {-dUK}	63
2.2.4.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili.....	64
2.2.4.2.3.1. {-(y)AcAK}	64
2.2.4.2.4. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri	64
2.2.4.2.4.1. {-(y)An}.....	64
2.2.4.2.4.2. {-mAz}	64
2.2.4.3. Zarf-Fiiller	65
2.2.4.3.1. Zaman Zarf-Fiilleri	65
2.2.4.3.1.1. {-(y)IcAK}	65
2.2.4.3.1.2. {-(y)IncA}	65
2.2.4.3.1.3. {-mAdIn}	65
2.2.4.3.1.4. {-dUKdAn}.....	65
2.2.4.3.2. Hâl Zarf-Fiilleri	65
2.2.4.3.2.1. {-ken}	65
2.2.4.3.3. Bağlama Zarf-Fiili.....	66
2.2.4.3.3.1. {-(y)Up}.....	66
2.2.5. Sıfatlar	66
2.2.5.1. Niteleme Sıfatları.....	66
2.2.5.2. Belirtme Sıfatları	67
2.2.5.2.1. İşaret Sıfatları.....	67
2.2.5.2.2. Sayı Sıfatları.....	67
2.2.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları.....	67
2.2.5.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	68
2.2.5.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları.....	68

2.2.5.2.3. Soru Sıfatları.....	68
2.2.5.2.3.1. ne.....	68
2.2.5.2.4. Belirsizlik Sıfatları.....	69
2.2.5.2.4.1. bir.....	69
2.2.5.2.4.2. ba'zı.....	69
2.2.5.2.4.3. her.....	69
2.2.5.2.4.4. çok.....	70
2.2.5.2.4.5. birkaç.....	70
2.2.6. Zarflar	70
2.2.6.1. Zaman Zarfları.....	70
2.2.6.1.1. imdi, şimdi.....	70
2.2.6.1.2. gece.....	71
2.2.6.2. Azlık-Çokluk Zarfları.....	71
2.2.6.2.1. çok.....	71
2.2.7. Zamirler	71
2.2.7.1. Şahıs Zamirleri	71
2.2.7.1.1. Teklik 1. Şahıs Zamiri: ben	71
2.2.7.1.2. Teklik 2. Şahıs Zamiri: sen.....	72
2.2.7.1.3. Teklik 3. Şahıs Zamiri: ol, (ekleşmede) a(n+).....	72
2.2.7.1.4. Çokluk 1. Şahıs Zamiri: biz.....	72
2.2.7.1.5. Çokluk 2. Şahıs Zamiri: siz	72
2.2.7.1.6. Çokluk 3. Şahıs Zamiri: anlar.....	73
2.2.7.2. İşaret Zamirleri	73
2.2.7.2.1. bu, bunlar	73
2.2.7.2.2. a (ol zamirinin ekleşmedeki hâli), anlar	73
2.2.7.2.3. şol (<şu+ol)	73
2.2.7.3. Belirsizlik Zamirleri.....	73
2.2.7.3.1. kimse.....	73
2.2.7.3.2. biri, birisi, her biri.....	74
2.2.7.3.3. cümle.....	74
2.2.7.4. Dönüşlülük Zamiri “kendi”	74
2.2.7.5. Soru Zamiri “kim”	74

2.2.7.5.1. nē.....	75
2.2.7.5.2. mi	75
2.2.8. Edatlar.....	75
2.2.8.1. Çekim Edatları	75
2.2.8.1.1. ile.....	75
2.2.8.1.2. için.....	76
2.2.8.1.3. gibi	76
2.2.8.1.4. kadar.....	76
2.2.8.1.5. deyin.....	76
2.2.8.1.6. göre	77
2.2.8.1.7. üzere	77
2.2.8.1.8. evvel	77
2.2.8.1.9. sonra	77
2.2.8.1.10. karşı	77
2.2.8.2. Bağlama Edatları.....	78
2.2.8.2.1. Sıralama Edatları	78
2.2.8.2.1.1. dağı	78
2.2.8.2.1.2. ve	78
2.2.8.2.2. Denkleştirme Edatları.....	79
2.2.8.2.2.1. yā.....	79
2.2.8.2.2.2. yāhūd	79
2.2.8.2.3. Cümle Başı Edatları	79
2.2.8.2.3.1. ancak.....	79
2.2.8.2.3.2. ammā	79
2.2.8.2.3.3. eğer.....	80
2.2.8.2.3.4. meğer	80
2.2.8.2.4. Sona Gelen Edatlar	80
2.2.8.2.4.1. dağı	80
2.2.8.2.4.2. ki.....	80
2.2.8.2.4.3. kim	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN	127

SONUÇ	279

KAYNAKLAR	280

EKLER	282

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MENSUR HİKÂYELER (DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)
Nurgül ÖZTÜRK
Danışman: Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA
2024, 283 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA (Danışman)
Doç. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU (Üye)
Doç. Dr. Yavuz Sinan ULU (Üye)

Bu çalışmada, *Mensur Hikâyeler* adlı eserin dil bilgisi özelliklerinin incelenmesi, metin ve dizinin ortaya konması amaçlanmaktadır. Eser, Eski Anadolu Türkçesi özellikleri taşıyan bir el yazmasıdır ve 13 mensur hikâyeden oluşmaktadır. Eserin, kim tarafından kaleme alındığı bilinmemektedir. Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma giriş, imlâ, ses bilgisi, şekil bilgisi, metin ve dizin-sözlük olmak üzere altı bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında genel olarak çalışmanın içeriği anlatılarak çalışmanın amacı vurgulanmıştır. İmlâ, ses bilgisi ve şekil bilgisi kısmında metinden hareketle örnekler verilerek metnin dil incelemesi yapılmıştır. Metin bölümünde, metnin yazı çevirimi yapılmıştır. Dizin de ise metinde geçen bütün sözcükler madde başı kabul edilmiş, metnin analitik dizini yapılmış ve sözcüklerin metinde geçen anlamlarına yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, *Mensur Hikâyeler*, ses bilgisi, şekil bilgisi, dil incelemesi

ABSTRACT

MS. Thesis

***MENSUR HİKÂYELELER* (LINGUISTIC ANALYSIS-TEXT-INDEX)**

Nurgül ÖZTÜRK

Advisor: Assos. Prof. Dr. Uğur UZUNKAYA

2024, 283 pages

Jury: Assos. Prof. Dr. Uğur UZUNKAYA (Consultant)

Assos. Prof. Dr. Halime ÇAVUŞOĞLU (Member)

Assos. Prof. Dr. Yavuz Sinan ULU (Member)

This study aims to examine the grammatical features of the work called *Mensur Hikâyeler* (= *Prose Stories*) and to present its text and index. The work is a manuscript bearing the characteristics of Old Anatolian Turkish and consists of 13 prose stories. It is not known who wrote the work. This study, prepared as a master's thesis, consists of six sections; introduction, ortography, phonetics, morphology, text and index-dictionary. In the introduction section, the content of the study is explained in general and the purpose of the study is emphasized. In the ortography, phonetics and morphology sections, a language analysis of the text is made by giving examples based on the text. In the text section, the text is transcribed. In the index, all words in the text are accepted as headings, an analytical index is made and the meanings of the words in the text are included.

Key Words: Old Anatolian Turkish, *Mensur Hikâyeler*, phonetics, morphology, linguistic analysis

SİMGE VE KISALTMALAR LİSTESİ

Ar.	Arapça
c.	Cilt
Fars.	Farsça
TDK	Türk Dil Kurumu
[...]	Metindeki hasarlı kısımlara işaret eder.
<	Başka bir dilden alıntılanan sözcüğün orijinal biçimini ifade eder
→	Çalışmanın dizin bölümünde yer alan sözcükler arası çapraz göndermeleri ifade eder.
+	İsim kök ve gövdelerine işaret eder.
-	Fiil kök ve gövdelerine işaret eder.
X	Dört ünlüye {ı, i, u, ü} karşılık gelir.
I	Düz dar ünlülere işaret eder.
U	Dar yuvarlak ünlülere işaret eder.

ÖN SÖZ

Bu çalışmanın konusu Eski Anadolu Türkçesinin son dönemine ait olduğu düşünülen *Mensur Hikâyeler* adıyla kütüphane kaynaklarına giren el yazması metnin filolojik incelemesi oluşturmaktadır. Bu el yazması metin, Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde 45 Hk 1500/2 arşiv numarasıyla saklanmaktadır. Harekeli nesih hatla yazılı 37 varaktan oluşan yazmanın hiçbir babında eksiklik bulunulmamaktadır. Çalışma söz konusu metnin yazı çevirimini, dil incelemesini (imlâ özellikleri, ses bilgisi ve şekil bilgisi), dizin-sözlüğünü içermektedir.

Öncelikle; bu süreçte bana yol gösteren, bilgisiyle beni aydınlatan, çekinmeden soru sorabildiğim çok kıymetli danışmanım Sayın Doç. Dr. Uğur UZUNKAYA'ya göstermiş olduğu rehberlik, anlayış, sabır ve destek için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Teşvik ve bilgelikleri olmaksızın bu çalışmayı tamamlamam mümkün olamazdı.

Bu yolculukta bana eşlik eden, koşulsuz destek ve anlayışlarıyla yanımda olan, dualarıyla her zaman bana güç veren canım annem ve babam başta olmak üzere tüm aileme de teşekkürlerimi sunmak isterim.

Bu çalışmanın, alanıma katkıda bulunmasını umut ediyorum.

Nurgül ÖZTÜRK

Erzurum-2024

GİRİŞ

Eski Anadolu Türkçesi, 13. ve 15. yüzyıllar arasında Anadolu sahasında Oğuz ağız özelliklerine dayalı olarak kurulup gelişen dönemin adlandırmasıdır. Eski Anadolu Türkçesi çeşitli sebeplerden dolayı Anadolu'ya göç eden Oğuz boylarının öncülüğünde oluşturulmuştur. Bu dönem, Oğuzcanın ilk yazı dili olarak kabul edilmektedir. Eski Anadolu Türkçesi ürünleri üç siyasi yapı (Selçuklu, Anadolu Beylikleri ve Osmanlı Devleti) döneminde verilmiş eserlerdir. 13. ve 15. yüzyıllardaki Oğuz Türkçesi temelinde oluşturulan Batı Türk yazı dili, Doğu Türk yazı dilinden ayrı olarak gelişme göstermiştir.

1. Selçuklu Dönemi Türkçesi: Selçuklu Dönemi'nde yazılı kaynakların günümüze kadar çok az ulaşması sebebiyle bilgilerimiz kısıtlıdır. Eserlerin bir kısmında hem Doğu hem de Batı Türkçesinin dil özellikleri bir arada bulunduğu için bunlar karışık dilli eserler olarak adlandırılır.

2. Beylikler Dönemi Türkçesi: Bu dönem 13. yüzyılın sonlarından 15. yüzyılın ortalarına kadar devam eden dönemdir. Bu dönemde Türkçe bir taraftan Selçuklu dönemindeki Farsçanın hakimiyetini kırmaya çalışırken diğer yandan Oğuz ağız özellikleri temelinde özgün bir yazı dili oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu dönemdeki ürünlerin birçoğu tercüme niteliğinde olsa da Oğuz ağız özelliklerinin ağır bastığı Türkçeyle oluşturulmaları bakımından önemlidir.

3. Klasik Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi: Osmanlı Devletinin, 15. yüzyılın ikinci yarısından itibaren imparatorluk çağına geçişiyle birlikte Türk yazı dilinde yeni gelişmeler yaşanır. Bu dönemde oluşturulan yazı dilinin Eski Anadolu Türkçesinden en önemli farkı Arapça ve Farsça unsurların yoğun olarak dile girmeye başlamasıdır. Osmanlı Türkçesi döneminde dil, Eski Anadolu Türkçesinin klasik yapısından uzaklaşmıştır. Osmanlı Türkçesi 20. yüzyıl başından itibaren yerini yeni bir yazı dili olan Türkiye Türkçesine bıraktığını söyleyebiliriz.

A. ARAŞTIRMA HAKKINDA

A.1. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Bu yüksek lisans tezi kapsamında Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde 45 Hk 1500/2 arşiv numarasında kayıtlı olan ve mensur hikâyeler olarak başlıklandırılan bir eserin filolojik incelemesi yapılmıştır. Bu kapsamda 45 Hk 1500/2 arşiv numarasında kayıtlı olan 37 varaktan oluşan 13 hikâyeyi ihtiva eden eser gramer, metin ve dizin bakımından incelenmiştir.

A.2. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu araştırmanın konusunu Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alınmış Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde kayıtlı olan 37 varaktan oluşan el yazması metin oluşturmaktadır. Çalışma muhtelif konuları içeren ve öğüt vermeyi amaçlayan 13 hikâyeden oluşur.

A.3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 Hk 1500/2 arşiv numarasında kayıtlı mensur hikâyelerden oluşan metnin filolojik incelemesinin yapılmasıdır. Bu amaçla, bu çalışmada öncelikle metnin transkripsiyonu (yazı çevrimi) ortaya konmuştur. Metin imlâ, ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelenmiştir. Metin ve dil incelemesinden sonra çalışmanın dizin kısmı hazırlanmıştır.

A.4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bu yüksek lisans tezinin önemi, tarihî Türk yazı dilinin önemli bir sahasını oluşturan Eski Anadolu Türkçesine ait bir metnin filolojik araştırma yoluyla ortaya konmasıdır. Böylelikle Türk dili araştırmalarına hem metinsel hem de dil bilimsel veriler ortaya konmuştur.

A.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışma kısa bir Giriş ile İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Eski Anadolu Türkçesi hakkında bilgi verilmiştir.

İnceleme bölümü imlâ özellikleri, dil bilgisi (ses bilgisi ve şekil bilgisi), söz varlığı bölümlerinden oluşmaktadır. İmlâ özellikleri kısmında ünlülerin imlası, ünsüzlerin imlası ve

sözcük ve eklerin imlâsından bahsedilmiştir. Ses bilgisi kısmında ünlü uyumları, ünlü değişimlerinden söz edilmiştir. Daha sonra ünsüzlerin söz başı, söz içi ve söz sonundaki durumlarından bahsedildi. Şekil bilgisi kısmında ise isimler ve fiiller olarak iki başlık altında incelenmiştir.

Metin bölümü eserin çeviri yazı alfabesine aktarımından oluşmaktadır. Bu bölümde, dil incelemelerinde yaygın bir şekilde kullanılan çeviri yazı alfabesi kullanılmıştır. Her sayfanın başına varak numaraları, her satırın başına satır numaraları yazılmıştır. Kelimelerin metinde yer aldığı şekilde okunmasına özen gösterilmiştir.

Dizin bölümünde, metinde geçen bütün sözcükler gramer hususları göz ardı edilmeksizin anlamlarıyla beraber yer almıştır. Madde başı durumunda olan sözcükler, fiil köklerinden sonra (-), isim köklerinden sonra herhangi bir işaret olmaksızın dizinde yer almış, sözcüğün anlamı verilmeden hangi dilden olduğu çeşitli kısaltmalarla belirtilmiş, Türkçe kökenli sözcüklerde herhangi bir kısaltma kullanılmamıştır.

Metinde madde başı olan sözcüklerin karşısına metindeki anlamı yazılmış, daha sonra metnin hangi varak ve satırında yer aldığını gösteren numaraları verilmiştir.

Dizinde önce sözcüğün eksiz kullanılışları, sonra ekli kullanılışları, tamlama şekilleri ve sözcüğün metinde nerede geçtiği ayraç içinde verilmiştir.

B. ESER HAKKINDA

B.1. MENSUR HİKÂYELERİN NÜSHA BİLGİSİ

Eser 13 hikâyeden oluşmakla birlikte her hikâyede farklı konular işlenmiştir. Her bir hikâyenin sonunda çeşitli öğütlere yer verilmiştir. Bu eserin kim tarafından yazıldığı bilinmemekle birlikte Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alındığı gözlenmiştir. Eserin belirlenebildiği kadarıyla bir nüshası mevcuttur. Eserin müstakil bir metin olmaktan ziyade, hikâyeler seçkisi olduğunu belirtmek yerinde olacaktır. Bu çalışmanın konusunu oluşturan eser, Manisa İl Halk Kütüphanesi'nde 45 Hk 1500/2 arşiv numarasında korunmaktadır. Hikâyeler seçkisi toplamda 37 varaktan oluşur. Yazmanın kâğıt ölçüleri 198 x 135 - 147 x 98 mm'dir. Hikâyeler eserin birlikte ciltlendiği kitabın 38b – 75a varakları arasında yer almaktadır. Her sayfada 11 satır

vardır. Kâğıt türü olarak rutubet lekeli abâdî kremdir. Sırtı ve ön kenarı koyu vişne rengi meşin, üstü ebru kâğıt kaplı yıpranmış mukavva bir cildi vardır.

B.2. ESERİN MUHTEVASI

Bu çalışmaya konu olan eserde 13 hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin kısa özetleri aşağıdaki gibidir:

1. Hikâyenin Kısa Özeti

Horasan şehrinde bir şeyh vardır. Şeyh müritleriyle Cuma namazına gitmek için yola çıkar. Şeyh, yolda giderken kıyamet günü Bâyezîd-i Bistâmî ve kendi müritleriyle birlikte cennete girmeyi düşünür. O sırada şeyh eşeğinin osurmasıyla eşeğin üstünden yere düşer. Şeyhin müritleri başına toplanır. Şeyhi uyandırıp bu olayın nedenini sorarlar. Şeyh düşündüklerini anlatır ve bu olaydan çıkarmaları gereken dersi söyler. Şeyh, Bâyezîd ile kendisinin aynı kefedeyi kullanamayacağını, Bâyezîd katında o eşeğin yellenmesine benzediğini anlar.

2. Hikâyenin Kısa Özeti

Asmaî adında bir şeyh vardır. Şeyh hacca gider. Şeyh, Kâbe'yi tavaf etmek için giderken Kâbe'nin perdesine yapışmış olan bir yiğidin ağladığını görür. Yiğidin yanına gittiğinde İmam Hüseyin'in oğlu Zeyne'l-âbidîn olduğunu anlar. Şeyh, yiğidin başını dizinin üzerine koyar. Neden ağladığını sorar. Zeyne'l-âbidîn bir yola gittiğini ve asla varamadığını söyler. Orada azap mı olacağını yoksa rahmet mi olacağını bilmez.

3. Hikâyenin Kısa Özeti

Bütün işi gücü ibadet olan Süleyman adında bir derviş vardır. Derviş bir gece uyurken rüyasında bir huri başucuna gelip oturur. Huri, Allah'ın kendisini Süleyman için yarattığını söyler. Huri geldiği zaman evin içi nurla dolar. Süleyman hurinin gerçek olduğunu anlayınca şükür eder. Bundan sonra yatmayacağına ve başını yastığa koymayacağına yemin eder. Öyle de yapar. Aradan dört yıl geçer ve sözünü yerine getirir. Böyle yapınca çaresiz bir hastalığa yakalanır. Dervişin günden güne hastalığı artar. Vefat edeceğini anlayınca sözünde yalan olmasın diye duvara dayanarak vefat eder.

4. Hikâyenin Kısa Özeti

Resulullah, Miraç yolculuğuna giderken abdest aldığı ibrik devrilir. İbriğin içinden su yere akar. Resulullah geri döndüğünde suyun hâlâ aktığını görür. Mısır sultanı bu olayın gerçekleştiğine inanmaz, garip gelir. Mısır sultanının inanmadığı Şeyh Şihabeddin'e malum olur. Bunun üzerine Şeyh Şihabeddin, sultana bir sır vermek için saraya gider. Bahçede otururlarken Şihabeddin, sultana çeşitli olayları gösterir. Daha sonra Şihabeddin, sultanın su dolu bir leğene girmesini söyler. Sultan leğene girdikten sonra kendini başka bir diyarda bulur. Bu diyarda çeşitli olaylar başından geçer. Sultan yedi yıl sonra bu diyar da aynı kıyafetlerle denize girer. Kendini leğenin içinde sarayında bulur. Sultan, başından geçen olaylar için şeyhe kızar. Şeyhin yakalanıp öldürülmesini ister. Bunun içinde elinden geleni yapar. Sultan bir gün şeyh ve yedi müridini zikir yaparken parça parça doğratır.

5. Hikâyenin Kısa Özeti

Sultan Kayıtbay, Hindistan padişahından uzun yaşamanın sırrını öğrenmek için elçisiyle bir mektup gönderir. Hindistan padişahı sırrını paylaşmak istemez. Hindistan padişahı, elçiye köşkünün önündeki kavak ağacına zincirle bağlatır. Kavak ağacı devrildiğinde sırrını paylaşacağını söyler. Yoldan geçen bir pir, elçiye yedi gün boyunca oruç tutup Fatıha suresini okumasını söyler. Elçi, pirin söylediğini yapar. Beşinci gün ağaç rüzgardan devrilir. Bunun üzerine elçiye padişahın huzuruna getirirler. Hindistan padişahı, elçiye elbise ve on bin dinar akça verir. Padişah, Sultan Kayıtbay içinde bir mektup gönderir. Mektup da çok yaşamanın sırrı olarak azıcık ye çok yaşa diye yazar.

6. Hikâyenin Kısa Özeti

Bu hikâyede Abdullah bin Abbas şöyle söyler: “Kişi ne kadar namaz kılsa kılsın hatta kıldığı namazdan beli yay gibi iki kat olsa bile o namazın hiç faydasını bulamaz. Kişi helal yemeyince ve nefesine sahip olmayınca ne kadar zahmet çekerse çeksin o kulun namazı kabul olmaz.”

7. Hikâyenin Kısa Özeti

İbrahim Edhem hak yolunda olabilmek için Belh şehrinin padişahlığını terk eder. Helal lokma bulmak için Horasan ve Irak iklimine gider. Bu şehirlerde helal lokma bulamaz. Daha sonra Rum'a gider. Tarsus şehrinde bir kişinin bahçesinde bahçıvanlık eder. Bir gün bağ sahibi bahçesine gelip İbrahim Edhem'den tatlı nar getirmesini söyler. İbrahim Edhem topladığı narları getirir. Bağ sahibi narların ekşi olduğunu görünce İbrahim Edhem'in neden tatlı nar

getirmediğini sorar. İbrahim Edhem burada çalışmak için geldiğini narların tadına bakmak için gelmediğini söyler. Bağ sahibi İbrahim Edhem'in arkasından konuşur. İbrahim Edhem arkasından konuşulduğunu duyunca burada çalışmayı bırakır. İbrahim Edhem şehir şehir dolaşarak helal lokma kazanmak ister. Hikâyenin sonunda ise şu söz söylenilir: Tanrının kapısı helal lokma yemeyince kimseye nasip olmaz.

8. Hikâyenin Kısa Özeti

Şebistan ülkesinde yaşayan bir er vardır. Er bir yerde keşiş olduğunu bu kişide helal lokma bulunduğunu duyar. Er, o keşişin yanına gider. Keşiş, erin niçin kendi yaşadığı yerde helal lokma bulmadığını sorar. Er keşişe helal lokma bulsaydı buraya gelmeyeceğini söyler. Keşişe atasından kalan yerler vardır. Kendisinde helal lokma bulunduğunu söyler. Er de helâl ise tahıl satacağını helal değilse kendi yoluna gideceğini söyler.

9. Hikâyenin Kısa Özeti

Bir gün bir adam yatsı namazını kılmak için camiye gider. Cemaat dağıldıktan sonra camide tek başına kalıp ibadet eder. İki melek gökten inip mihraba karşı oturur. İki melek, İbrahim Edhem'in Basra'dayken yanlış hurmayı alıp yediği için Allah onun derecesini düşürdüğünü konuşurlar. Bunu duyan adam Basra'ya gider. Adam hurmayı kendisinin aldığını satıcıya söyler. Adam, satıcıya para verip hurmayı helal etmesini söyler. Satıcı da helal eder. Adam tekrardan Beytü'l Mukaddese gelip yatsı namazını kılar. Halk dağılınca adam tek başına kalır. Yine iki melek gökten gelir. İki melek, Allah'ın İbrahim Edhem'in derecesini tekrardan arttırdığını konuşurlar. Adam bu konuşmayı duyar ve mutlu olur. Adam bunu duyduktan sonra ibadetiyle meşgul olur. Hikâyenin sonunda ise nefse riyazet göstermek böyle olur mesajı verilir.

10. Hikâyenin Kısa Özeti

Tanrı dostlarından bir derviş vardır. Bu dervişin gönlü otuz yıl balık ister. Gönlünün dilediği gibi bir balığı Allah ona vermez. Bir gün denizde abdest alırken eline balık gelir. Derviş balığı üç defa eliyle geri iter. Balık, dervişe kendisini yemesini söyler. Balığı yemek için ateş yoktur. Derviş balığı yesin diye şehir tutuşur. Derviş balığı pişirirken Hasan Basri dervişe kızarak kendi nefsinin düşündüğünü söyler. Derviş kendisinin böyle bir şey istemediğini, Allah'ın böyle istediğini söyler. Derviş, Hasan Basri'yi yanına çağırır fakat ateşin hararetinden Hasan Basri

dervişin yanına gidemez. Hikâyenin sonunda şöyle anlıyoruz ki Hasan Basri’de dervişin nefsi gibi ateşin içine girer.

11. Hikâyenin Kısa Özeti

Gemi olmadan suyun üstünde yürüyen iki tane pir vardır. Bir gün bir köye giderler. Bir fakirin evine konuk olup akşamı burada geçirirler. Ev sahibi birkaç yumurta pişirip bu yumurtaları yemelerini ister. Bir pir yumurtayı yerken diğer pir yumurtadan yemez. Sabah olunca evden çıkarlar. Yumurta yiyen pir suyu geçemezken yumurta yemeyen pir suyu geçer. Bu hikâyede nefis arzusuna sahip çıkan kişi Allah'a yakinken nefis arzusuna sahip çıkmayan kişinin ise Allah'tan uzak olduğu anlatılmıştır.

12. Hikâyenin Kısa Özeti

Çapkın bir kasap vardır. Bir gün güzel bir kadın et almaya gelir. Kasap, kadına “Gönlümün istediğini ver, sana bin altın vereyim.” der. Kasap bir yer bulur ve oraya gider. Kadın da peşinden gider. Kasap kadına elini verince kadın titrer. Kadın, kasaba: “Burası halvet yeri değildir. Sende iki melek bende iki melek var. Allah her taraftadır ve bizi görür.” der. Kasabın gönlüne Allah aşkı düşer. Kasap, kadına bin altın verip gönderir. Bir gün kasap peygamberle birlikte yolda yürürken sıcağın bunalır. Yolda konuşurken Allah bir bulut verip yollarını ayrı düşürür. Bulut, kasap ile kalır. Peygamber, kasaba: “Sen ne yaptın ki bulut seninle kaldı.” der. Kasap olayı peygambere anlatır. Peygamber Allah'ın tövbe eden kullarını sevdiği için bulutu kasaba gönderdiğini anlar.

13. Hikâyenin Kısa Özeti

Sultan Mahmut eve giderken bir kişinin bahçesindeki elmaları kopardığını görür. Sultan Mahmut bahçe sahibine elmalarla dolu çuvala ne yapacağını sorar. Bahçe sahibi “Pazarda satıp parasıyla küçük oğlanlarıma elbiseler ve onların bazı ihtiyaçlarını alırım.” der. Sultan Mahmut, adamın eğer bir ihtiyacı varsa Sultan Mahmut'un divanına varıp ondan isteyebileceğini söyler. Bahçe sahibi: “Bizi kapıdan içeriye almazlar döverler” der. Sultan Mahmut, adamı incitmesinler diye ona kendi yüzüğünü verir. Sultan Mahmut: “Bu yüzüğü kapıcılara göster, seni incitmeden içeri alırlar.” der. Sonra selamlaşıp giderler. Bahçe sahibi divanın kapısına gittiği zaman hırsızlarla karıştığı için onu da zindana atmışlardır. Hırsızlara tek tek ceza verilirken sıra bahçe sahibine geldiğinde bahçe sahibi başından geçenleri kapıcıya anlatır. Uzun

zaman geçtikten sonra kapıcılar bu durumu Sultan Mahmut'a anlatır. Sultan Mahmut, kapıcılara: “Bu kişiye hazineye götürün ne isterse alsın.” der. Bahçe sahibi bir altın, bir balta ve bir mushaf alır. Tekrardan Sultan Mahmut'un yanına getirirler. Sultan Mahmut: “Ne aldın?” diye sorar. Bahçe sahibi şöyle söyler: “ nesne aldım. Balta vurmaya mecalim yok birini tutarım diye bu altını aldım. Mushafa ant içeyim ki başka bağda elma ağacı dikmeyeyim diye aldım, zira elma sebebiyle üç yıl zindan çektim.” Sultan Mahmut ağlar ve bahçe sahibine “Evine git.” der.

BİRİNCİ BÖLÜM

İMLÂ ÖZELLİKLERİ

1.1. ÜNLÜLERİN İMLÂSI

1.1.1. /a/ Ünlüsünün İmlâsı

Metinde söz başlarında /a/ ünlüsü elif ile yazılmıştır:

altun

69b/6

التون

andan

46b/10

اندر

atamdan

65b/9

اتامدن

ayağın

46b/7

اياغين

/a/ ünlüsü söz içinde elif ve hareke ile yazılmıştır:

ağardı

43a/9

اكاردي

başın

47a/1

باشين

kalmayasız

56b/9

قلمياسيز

kağısı

64a/6

قاغسي

taşra

43b/8

/a/ ünlüsü söz sonunda güzel he ile yazılır:

ola

41a/2

oluna

74b/2

1.1.2. /e/ Ünlüsünün İmlâsı

Eserde söz başında /e/ ünlüsü elif ile gösterilmiştir:

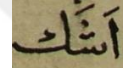
el

69b/10

eşek

38b/11

elini

47b/11

eylese

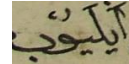
56a/6

Metinde söz içinde /e/ ünlüsü elif veya güzel he ile gösterilmiştir. Bazı durumlarda söz içinde /e/ ünlüsünün yazılmadığı da olmuştur:

eyleyüp

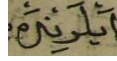
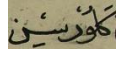
60a/9

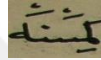
döğerler

73a/2

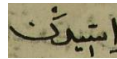
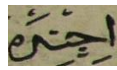
eylerinde	74a/10	
gelürsin	65b/4	
gerekdür	55b/7	

Eserde söz sonunda /e/ ünlüsü güzel he ile gösterilmiştir:

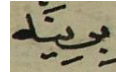
bile	38b/7	
birine	47b/4	
kimesne	54a/1	

1.1.3. /ı/, /i/ Ünlülerinin İmlâsı

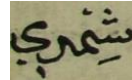
Yazmada söz başında /ı/ ve /i/ ünlüleri, elif, elif+ye veya hareke ile gösterilmiştir:

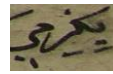
ıssıdan	70b/2	
içinde	47a/3	
ile	47b/3	
isteyeyim	47a/11	

Metinde söz içinde /ı/ ve /i/ ünlüleri /ye/ veya hareke ile gösterilmiştir:

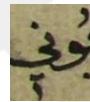
birine 47b/4

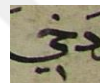
gününde 38b/6

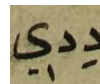
şimdi 44a/7

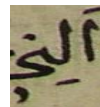
yigirmi 53b/11

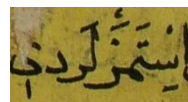
Eserde söz sonunda /ı/ ve /i/ ünlüleri /ye/ ve hareke ile gösterilmiştir:

bunı 39a/8

dağı 40b/10

dédi 39a/9

elini 47b/11

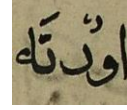
istemezlerdi 68b/9

1.1.4. /o/, /ö/ Ünlülerinin İmlâsı

Yazmada söz başında /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazımında elif+vav kullanılmıştır:

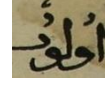
orta

48b/5

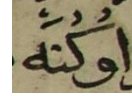
olur

45b/3

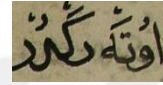
öğüne

38b/5

öterekdür

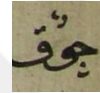
48b/3

Metinde söz içinde /o/ ve /ö/ ünlülerinin yazımında /vav/ kullanılmıştır:

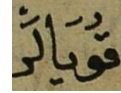
çok

45b/9

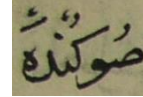
koyalar

75a/5

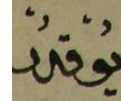
şoğunda

63a/2

yoğdur

39b/1

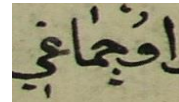

1.1.5. /u/, /ü/ Ünlülerinin İmlâsı

Eserde söz başında /u/ ve /ü/ ünlüsünün yazımı için elif+vav kullanılmıştır:

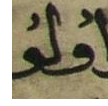
uçmağı

43a/7

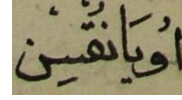
ulu

48a/8

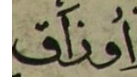
uyanuksın

40a/10

uzak

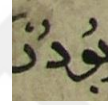
40b/2

Metnimizde söz içinde /u/ ve /ü/ ünlüsünün yazımında /vav/ kullanılmıştır; bununla birlikte bu ünlünün yalnız hareke ile gösterildiği durumlar da tanıklanmıştır:

budur

46a/8

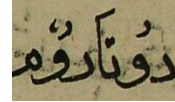
dut

61b/9

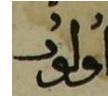
dutarum

73b/5

olur

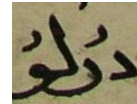
45b/3

Yazmada söz sonunda /u/ ve /ü/ ünlüsünün yazımında vav kullanılmıştır;

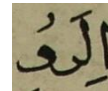
dürlü

51b/11

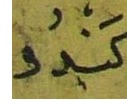
ilerü

47b/3

kendü

68a/11

tatlu

64a/1

1.2. ÜNSÜZLERİN İMLÂSI

Metnimizde, Türkçe kelimelerin ünsüzlerinin yazımında bir düzensizlik bulunmaktadır. Özellikle /ç/ ve /p/ ünsüzleri, eserde hem /çim/ ve /pe/ hem de /cim/ ve /be/ ile yazılmıştır. Ancak, “Arap yazısının Türkçenin ses yapısını karşılamadaki yetersizliği dolayısıyla, özellikle ilk dönem metinlerinde, ön ve son seslerinde ç, p fonemleri bulunan kelimelerin, bu fonemleri, b, c harfleri ile karşıladıkları bilinmektedir.” (Korkmaz 2005: 500)

1.2.1. /ç/ Ünsüzünün İmlâsı

Eserde /ç/ ünsüzünün yazımında /çim/ ve /cim/ kullanılmıştır. Ancak metinde Türkçe kelimelerin imlâsında ister /çim/ ve isterse /cim/ kullanılmış olsun metin içi tutarlılık sağlaması bakımından /ç/ tercih edilmiştir:

güç

42a/7

üç

60b/8

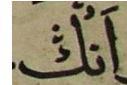

1.2.2. /η/ Ünsüzünün İmlâsı

Genizsil art damaksıl /η/ ünsüzü metnimizde üç noktalı /kef/ ve /kef / ile yazılmıştır:

anuη

57b/8

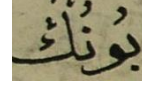
aḡa

43b/5

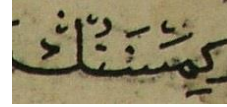
bunuḡ

63a/5

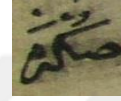
kimesnenüḡ

74b/2

şoḡra

43a/7

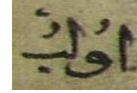

1.2.3. /p/ Ünsüzünün İmlâsı

Metinde Türkçe sözcüklerde söz başı, söz içi ve söz sonu /p/ ünsüzünün imlâsında /b/ ünsüzü kullanılmıştır:

olup

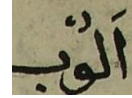
41a/7

Eserde {-(U)p} zarf-fiilinin imlâsında /b/ tercih edilmiştir:

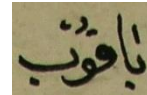
alup

41b/4

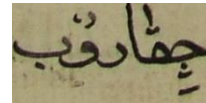
baḡup

52b/1

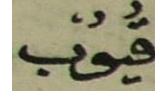
çıkarup

46a/11

 oyup

43a/4

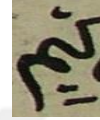
1.3. S ZC K VE EKLERİN İML SI

1.3.1. kim Ba lacının İml sı

Bu ba lac, “    ”  eklinde metinde birkaç yerde ge mi tir:

kim

41b/7

kim

66a/7

kim

65a/11

kim

72a/10

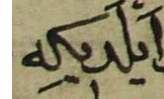

1.3.2. ki Ba lacının İml sı

“  ”  eklinde ve kendisinden  nceki s zc kle ayrı ve bitişik olarak yazıldığı  rnekler bulunmaktadır:

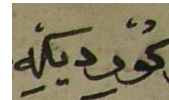
eyledi ki

39a/9

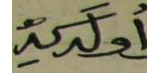
g rdi ki

39b/1

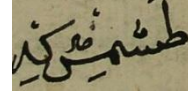
oldı ki

55a/1

taşmasun ki

45a/7

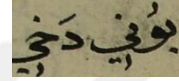

1.3.3. daḥı Bağlacının İmlâsı

Bu bağlaç metnimizde hep kendinden önceki sözcükten ayrı olarak yazılır:

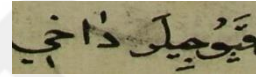
bunı daḥı

45a/4

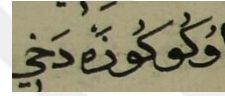
kapucılar daḥı

43b/11

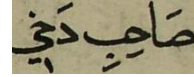
öñüñüze daḥı

45a/5

şāḥibi daḥı

47b/5

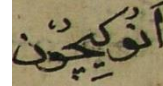

1.3.4. içün Edatının İmlâsı

“içün” edatı metnimizde çoğunlukla kendisinden önceki sözcükten ayrı yazılır; ancak bitişik yazıldığı örnekler de bulunur:

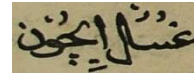
anuḡ içün

73b/4

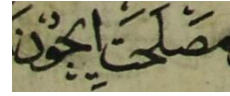
ḡusul içün

58a/6

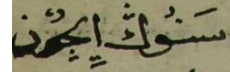
maşlahat için

44a/8

senün için

41b/1

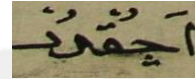

1.3.5. {-dUr} Ek-fiilinin İmlâsı

{-dUr} ek-fiilinin kalıplaşmış kullanımları mevcuttur:

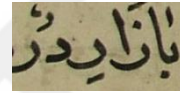
açuğdur

40a/11

bāzārıdur

49a/7

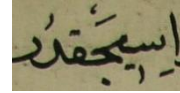
budur

61b/1

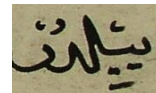
ısıcağdur

53a/1

yıldur

52b/7

1.3.6. kadar Sözcüğünün İmlâsı

“kadar” sözcüğü kendisinden önceki sözcükten ayrı yazılmıştır:

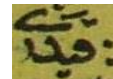
kadar

43a/11

kadarı

68a/9

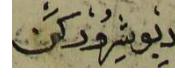

1.3.7. i- Cevher Fiilinin İmlâsı

Eserde i- cevher fiili bazen kendisinden önceki sözcükle bitişik bazen de ayrı yazılmıştır:

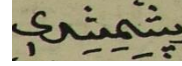
dévşirürken

72b/10

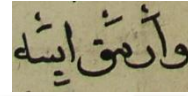
pişmişdi

60b/3

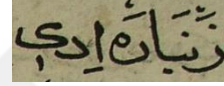
varmak ise

51a/10

zenpāre idi

69b/3

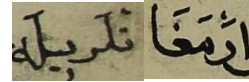

1.3.8. ile Sözcüğünün İmlâsı

“ile” sözcüğünün imlâsında metin içerisinde bir tutarlılık yoktur. “ile” bazen kendisinden önce gelen kelimeyle ekleşerek birleşik yazılmış bazen de ayrı yazılmıştır:

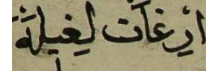
armağanlarıla

59b/6-59b/7

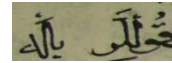
ırgatlığıyla

52b/8

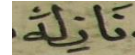
kıllarıla

44a/2

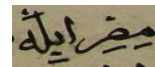
nāzıla

57a/2

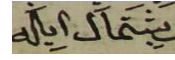
mışır ile

53b/10

peştemāl ile

47b/10

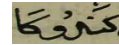

1.3.9. Zamir /n/'sinin İmlâsı

Eserde, zamir n'sinin imlâsında /nun/ (ن) kullanılmıştır. Ancak “kendü” dönüşlülük zmirine yönelme ve belirtme hâli eki geldiğinde zamir /n/'sinin yerine /y/ (ی) kullanılmış ve ayrılma hâli eki geldiğinde ise zamir /n/'si kullanılmamıştır:

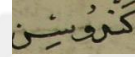
kendüñe

42a/7

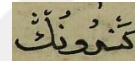
kendüsin

47a/2

kendünün

66b/5

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

2.1. SES BİLGİSİ

2.1.1. Ünlüler

Eserde kullanılan /a, e, ı, i, o, ö, u, ü/ ünlülerine ek olarak Türkçenin dokuzuncu ünlüsü olarak da kabul edilen bir kapalı /è/ sesi bulunmaktadır.

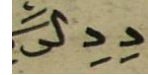
2.1.1.1. Kapalı /è/

Metinde yukarıda anılan ünlülerin dışında bir de kapalı /è/ ünlüsünden bahsetmek gerekmektedir. “Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlıcada kök hecede e sesi için ى ye yazılışı yaygındır. Türkologlar çoğunlukla, bugün Türkiye Türkçesinde e ile söylenip de Eski Anadolu Türkçesi ve Eski Osmanlıcada ى ye ile işaretlenmiş köklerde bir è görme eğilimindedir.” (Yılmaz 2007: 531).

Yazmada kapalı /è/ sesinin yazımında bazen /y/, bazen hareke ve bazen de ne hareke ne de /y/ kullanılarak yazılmıştır; fakat çalışmada kapalı /è/ etimolojik olarak değerlendirilmiş her defasında Türk dillerinde yaygın yazım gereği iki biçim arz eden sözler kapalı /è/ ile yazılmıştır:

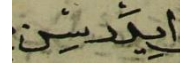
dédiler

39a/5

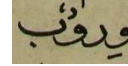
èdersin

64a/9

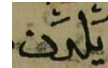
vèrüp

66b/11

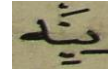
yèlden

74a/3

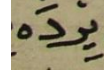
yène

66a/10

yerde

65a/10

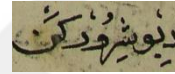
2.1.1.2. Ünlü Uyumları

a) Dil Uyumu:

“Türkçenin tarihî devrelerinden beri en belirgin ses özelliği, dil uyumudur. Kelime tabanları ve eklerin seslilenmesini sınırlayan bir kaide halinde ortaya çıkan bu uyum ET devresinden beri Türk dillerinde görülür.” (Develi 1995: 48). Dil uyumunun hemen hemen tam olduğu metnimizde bugün de bu uyum dışında kalan {-ken} zarf-fiil ekinin uyuma girmediği görülmektedir:

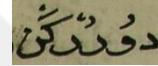
dévşirürken

72b/10

dururken

42b/1

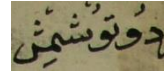

b) Dudak Uyumu

Çeşitli kaynaklarda düzlük-yuvarlaklık uyumu, dudak benzeşmesi ve küçük ünlü uyumu şeklinde de geçen dudak uyumu, Türkçenin tarihî dönemlerinde, dil uyumu kadar sağlam değildir. Bu uyum eserin ait olduğu dönem için önemli bir ölçüttür. Şöyle ki, Eski Anadolu Türkçesi döneminde dudak uyumu tam değilken, eserde bazı sözcüklerde dudak uyumuna uygun olan ve uygun olmayan örnekler görülmektedir:

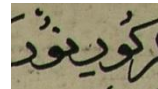
dutuşmış

45a/1

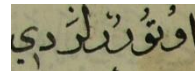
görinür

54b/2

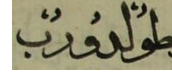
otururlardı

44a/3

oldurup

43a/4

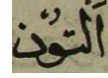

Dudak uyumuna aykırı olarak sözcük kök ve gövdelerinde görülen yuvarlaklıklar şöyledir:

1. Eski Türkçeden Beri Dudak Uyumuna Aykırı Olan Örnekler:

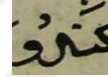
altun

69b/6

kendüñe

42a/7

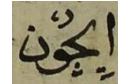

2. Söz Sonu -ğ/-g Ünsüzlerinin Sıfırla Nöbetleşmesi Sebebiyle:

Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine gelindiğinde birden fazla heceli sözcüklerin sonunda bulunan -ğ/-g sesleri düşerken kendinden önceki ünlüyü yuvarlaklaştırmıştır. Klâsik Osmanlı Türkçesinde bu durumun hem uyum dışı hem de uyuma girmiş şekilleri mevcuttur:

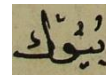
içün

41b/7

böyük

60a/8

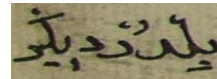
Eklerde Görülen Dudak Uyumuna Aykırı Yapılar

1. Eski Türkçe Döneminde de Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler

Ettirgenlik Eki {-dUr-}

bildürdiler

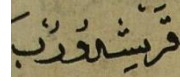
62a/8

Oldurganlık Eki {-dUr-}:

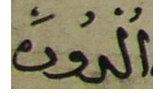
karışdurup

75a/4

öldüre

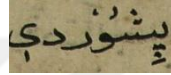
54a/10

Oldurganlık Eki {-Ur-}:

pişürdi

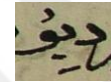
69a/2

Zarf-fiil Eki {-(y)U}:

dèyü

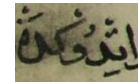
62b/7

Sıfat-fiil Eki {-dUK}:

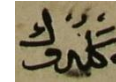
ètdükden

43a/7

geldük

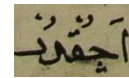
49b/10

Ek-fiil {-dUr} (<durur):

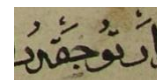
açuğdur

40a/11

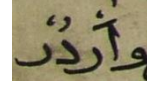
artucağdur

38b/10

vardur

65a/10

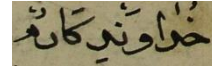

2. Dudak Ünsüzleri Nedeniyle Klâsik Osmanlı Türkçesinde ve Yazmada Yuvarlak Olan Ekler:

1. Tekil Şahıs İyelik Eki {- (U)m}:

hudāvendigarum

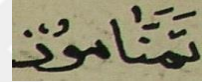
40a/8

1. Çoğul Şahıs İyelik Eki {- (I)m, - (İ)m, - (U)m, - (Ü)m, Uz}:

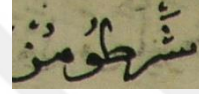
temennāmuz

59b/3

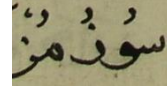
şartumuz

70a/1

sözümüz

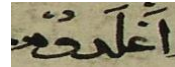
44a/9

Görülen Geçmiş Zaman 1. Tekil Şahıs Eki {-dUm}:

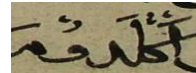
ağladum

40b/6

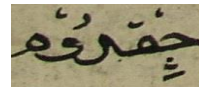
añladum

39b/8

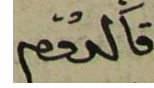
çıkđum

47a/9

kaldu

47b/10

3. Söz Sonu -g/-ğ Ünsüzlerinin Düşmesi Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Yapan Ek {+IU}:

adlu

41a/3

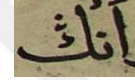

4. Benzeşme Sonucu Yuvarlak Ünlülü Olan Ekler

İlgi Hâli Eki {-(n)Uḡ}

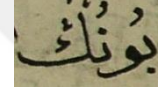
anun

57b/8

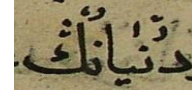
bunun

63a/5

dünyānun

74b/6

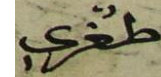

Sözcük Kök ve Gövdelerindeki Dudak Uyumuna Aykırı Düzlükler

Eski Türkçe Döneminden Beri Dudak Uyumuna Aykırı Olarak Düz Ünlülü Olan Sözcük:

toğrı

70b/9

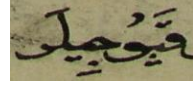

Eklerdeki Dudak Yapım Uyumuna Aykırı Düzlükler

a. İsimden İsim Eki {+cI}:

kapucılar

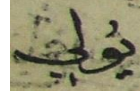
43b/11

b. 3. Tekil Şahıs İyelik Eki {+I}, {+sI}:

yolu

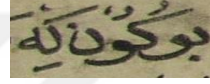
71a/6

c. Aitlik Eki {+kI}:

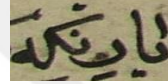
bugünkü

49a/7

yarınki

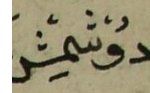
49a/9

d. Duyulan Geçmiş Zaman Eki {-mIş}:

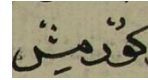
düşmüş

47b/3

görmüş

45b/4

d. Zarf-fiil Eki {-IcAK}:

olıcağ

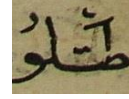
45b/10

e. Sıfat Yapma Eki {+IU} (<+IIG):

tatlu

74a/10

yağlu

74a/10

2.1.1.3. Ünlü Değişimi

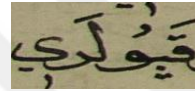
2.1.1.3.1. Yuvarlaklaşma

Bu dönemde yuvarlaklaşmaların birtakım sebepleri vardır:

1. Dudak Ünsüzleri Sebebiyle: Sözcük kök ve gövdelerindeki /b, p, m, v/ dudak ünsüzlerinin yanlarında bulunan dar /ı, i/ ünlülerinin yazmada yuvarlak şekilleri bulunmaktadır:

ķapuları

40a/9

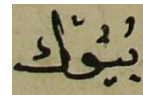

2. Benzeşme Nedeniyle: Eserde Eski Türkçe döneminde dudak uyumuna aykırı olarak düz ünlü olan ancak Eski Anadolu Türkçesi döneminde uyuma girerek düz ünlüleri yuvarlaklaşan ve Klâsik Osmanlı Türkçesi döneminde de bu yuvarlaklığı koruyan sözcükler vardır.

a) İlk hecesinde yuvarlak ünlü bulunan bazı sözcüklerin, ikinci hecesindeki düz-dar ünlü, ilk hecedeki yuvarlak ünlünün etkisiyle birkaç yerde yuvarlaklaşıp uyuma girdiği görülür:

böyük

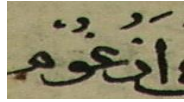
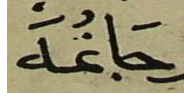
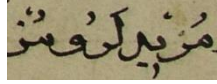
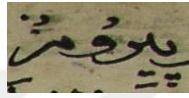
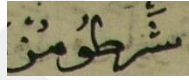
60a/8

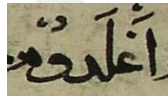
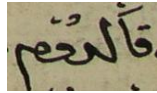
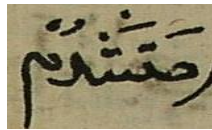
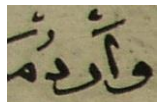
Eklerde Görülen Yuvarlaklıklar

Dudak ünsüzlerinin etkisiyle ünlüleri yuvarlaklaşan ekler şunlardır:

1. Tekil ve Çoğul şahıs İyelik Eki {-(U)m}, {-(U)mUz}:

azuğum	40b/1	
cānuma	66b/8	
mürīdlerümüz	38b/9	
pīrümüz	48b/1	
şartımız	70a/1	

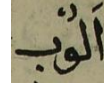
Görülen Geçmiş Zaman 1. Tekil Şahıs Eki {-dUm}:

ağladum	40b/6	
kıaldum	47b/10	
şataşdum	61b/4	
vardum	40a/4	

Zarf-fiil eki {- (U)p}: Eski Türkçe döneminde dudak uyumuna dâhil olan bu zarf-fiil eki, Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülüdür:

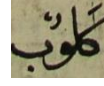
alup

41b/4

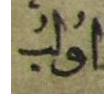
gelüp

41a/10

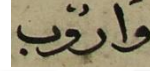
olup

41a/7

varup

48b/8

2. Söz Sonu -g/-ğ Ünsüzlerinin Düşmesi Sonucu Yuvarlaklaşan Ekler:

Sıfat Yapan Ek {+IU}:

adlu

41a/3

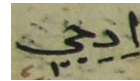

Fiilden İsim Yapım Eki {+Ucl}:

Eski Anadolu Türkçesinde hem yuvarlak hem de düz ünlülü biçimleri kullanılan bu ekin, eserde yalnızca düz ünlülü örneği bulunmaktadır:

édici

71a/4

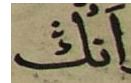

3. Benzeşme Yoluyla Yuvarlaklaşan Ekler

İlgi Hâli Eki {-(n)Uḡ}:

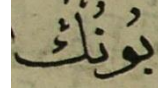
anuḡ

57b/8

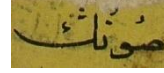
bunuŋ

63a/5

şunuŋ

68b/9

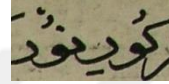

Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Eserde, çatı eklerinin koruyucu ünlülerinin yuvarlak biçimleri bulunmaktadır:

görinür

54b/2

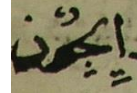
2.1.1.3.2. Düzleşme

Sözcük Kök ve Gövdelerinde:

a) Eski Türkçedeki “üçün” sözcüğünde ilk hecedeki /ü/ ünlüsü, /ç/’nin tesiriyle daralmış ve düzleşmiştir:

içün

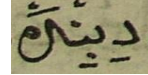
41b/1

a) Eski Türkçede yuvarlak ünlülü olan “tüp” sözcüğünün ünlüsü daralarak düzleşmiştir:

dibinde

61a/8

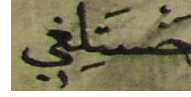

Ünlüsü Düzleşen Ekler:

a) İsimden İsim Yapım Eki {+IIK}: Metinde ünlüsü düz olan isimden isim yapım eklerine örnekler şu şekildedir:

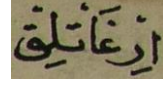
hastalığı

42a/10

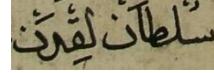
ırgatlık

49b/1

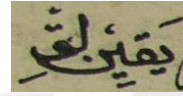
sultānlıkdan

47a/9

yakınlık

58a/3

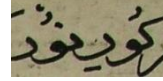

b) Fiilden Fiil Yapan Çatı Eklerinin Koruyucu Ünlüsü:

Metinde çatı eklerinin koruyucu ünlülerinin hem düz, hem de yuvarlak biçimleri bulunmaktadır:

görünür

54b/2

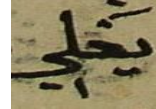

Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yuvarlak Ünlülü Olup Yazmada Kimi Zaman Ünlüsü Düzleşen Ekler:

Sıfat Yapma Eki {+IU} (<+IIG):

yağlı

74a/8

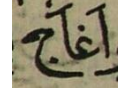

2.1.1.3.3. Genişleme

Eski Türkçedeki “ıgaç” sözcüğünün, söz başı ünlüsü genişlemiş, sözcük eserde “ağaç” şeklinde tanıklanmıştır:

agaç

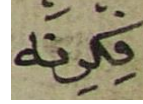
61b/5

2.1.1.4. Ünlü Düşmesi

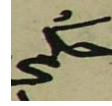
fikrine

47b/8

hükmi

60b/5

2.1.2. Ünsüzler

2.1.2.1. Söz Başı Ünsüzleri

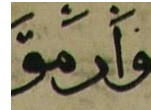
2.1.2.1.1. b- Ünsüzü

b- > v-

Eski Türkçedeki söz başı /b/ ünsüzü, şu sözcüklerde /v/ ünsüzüne değişmiştir:

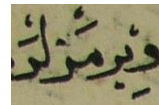
varmak

48b/1

vèrmezler

73a/2

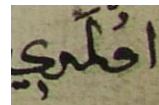

b- > Ø

Eski Türkçe “bol-“ ‘ol-‘ fiilinin söz başı /b/ sesi düşmüştür:

olmadı

45b/10

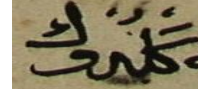
2.1.2.1.2. k- Ünsüzü

k- > g-

Eski Türkçe söz başı /k/ ünsüzünün, Eski Anadolu Türkçesi ve Klâsik Osmanlı Türkçesinde ötümlüleştiği görülmektedir:

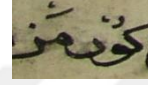
geldük

49b/10

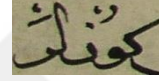
görmez

41a/11

gözler

40a/8

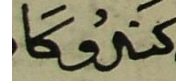

k- = k-

Metinden alınan aşağıdaki sözcüklerde söz başı /k/ ünsüzünün korunduğu görülmektedir:

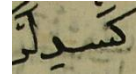
kendünge

42a/7

kesdiler

64a/4

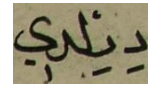
2.1.2.1.3. t- Ünsüzü

t- > d-

Söz başı /t/ ünsüzü ön ünlülü bazı sözcüklerde /d/’ye değişmiştir:

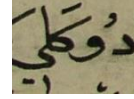
dirildi

51b/3

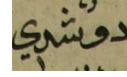
dükeli

40a/8

düşdi

39a/2

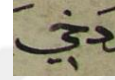

t- > d-

Metinde art ünlülü sözcüklerde de söz başı /t/ > /d/ ötümlüleşmesi olmuştur:

dağı

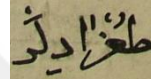
40b/10

t- = t-

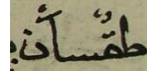
toğradılar

59a/10

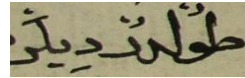
toksan

42b/6

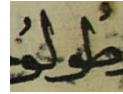
toldurdılar

46a/7

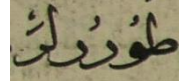
tolu

71b/5

tururlar

47a/4

2.1.2.2. Söz İçi ve Söz Sonu Ünsüzleri

2.1.2.2.1. -b Ünsüzü

-b > Ø

Yazmada, Eski Türkçedeki “sub” sözcüğünün yalın biçimindeki söz sonu /b/ sesinin /v/ üzerinden düştüğü görülmektedir:

şu

39a/5

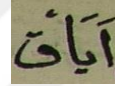
2.1.2.2.2. –d- Ünsüzü

-d- > -y-

Eski Türkçenin söz içi /d/ sesi /y/’ye değişmiştir:

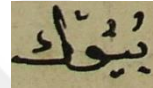
ayaq

42b/1

böyük

60a/8

2.1.2.2.3. –ğ-, -g-, -ğ-, -g Ünsüzleri

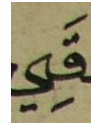
-g, -ğ > Ø

Eski Anadolu Türkçesi döneminde düşmüş olan çok heceli sözcüklerin ve eklerin sonundaki -g, -ğ’lerin metnimizde örnekleri şöyledir:

a) Çok Heceli Sözcüklerin Sonundaki

katı

39a/1

b) Sıfat Yapan Ek {+IIG}:

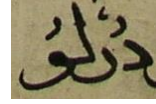
adlu

41a/3

dürlü

51b/11

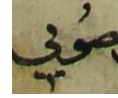

Belirtme Hâli Eki:

Eserde Eski Türkçenin {+(I)G} belirtme hâli ekinin ünsüzü düşmüş, ekin bağlama ünlüsü ek durumuna geçmiştir:

şuyı

43a/10

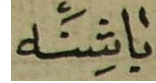
a) Ek veya Hece Başında

Eserden alınan aşağıdaki örneklerde ek başındaki ğ-, g- ünsüzü düşmüştür:

Yönelme Hâl Eki {+A} (<+GA):

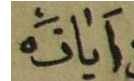
başına

39a/3

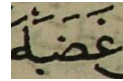
ayaza

75a/4

ğazaba

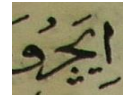
61b/4

Yön Gösterme Eki {+ArU} (<+GArU):

içerü

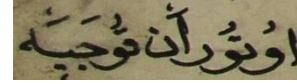
44a/1

Sıfat-fiil eki {-An} (<+GAn):

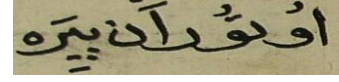
oturan kocaya

50a/10

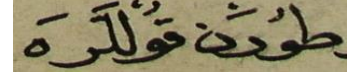
oturan pire

51a/5

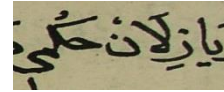
توران کullara

52b/10

yazılan hükmi

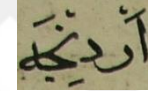
60b/5

Zarf-fiil Eki {-IncA} (<-GIncA):

açınca

51a/2

2.1.2.2.4. -k-, -k-, -k-, -k- Ünsüzleri

-k- > -h

Metinde, -k- > -h- sızıcılaşması bir örnekte görülmektedir:

dağı

40b/10

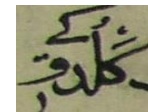

-k-, -k > -ğ-, -g

İki veya daha çok heceli sözcüklerin sonundaki /k, ƙ/ ünsüzleri, sözcük ünlüyle başlayan bir ek aldığında ötümlüleşerek /g, ğ/’ye döner:

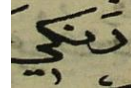
geldüğü

44a/3

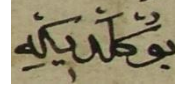
rengi

64a/7

yüklediği

38b/6

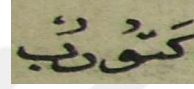

2.1.2.2.5. -l- Ünsüzü

-l- > Ø

getürüp

43a/5

Eski Türkçe “ol” zamir ve sıfatı, metnimizde de “ol” biçimindedir:

ol

40a/3

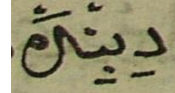
2.1.2.2.6. -p- Ünsüzü

-p- > -b-

Tek heceli bazı sözcüklerin sonundaki ötümsüz /p/ ünsüzü, ünlü ile başlayan bir ekten önce ötümlüleşerek /b/ ünsüzüne döner:

dibinde

61a/8

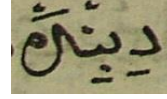
2.1.2.3. Ötümlüleşme

2.1.2.3.1. Aslî Uzun Ünlüler Nedeniyle Ötümlüleşme

Aslî uzun ünlü ile kurulmuş tek heceli sözcüklerin sonundaki ötümsüz /p, t, k, ƣ, ƥ/ ünsüzleri, ünlü ile başlayan bir ekten önce ötümlüleşerek /b, d, g, ğ, c/ ünsüzlerine değışirler:

dibinde

61a/8

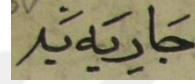
2.1.2.4. Ünsüz Türemesi

2.1.2.4.1. -y- Türemesi

Türkçenin genel yapısı gereği, ünlüyle biten bir köke ünlüyle başlayan bir ek geldiğinde arada Türkçenin tek yardımcı sesi olan /y/ türer:

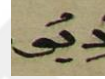
cāriyeye

57a/1

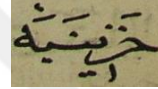
dēyü

38b/10

hazīneye

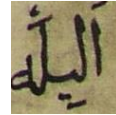
73a/11

“ile” sözcüğü ünlü ile biten kök ve gövdelere geldiğinde araya /y/ yardımcı sesi girer:

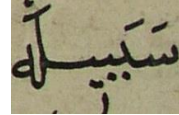
eliyle

67b/11

sebebiyle

54b/7

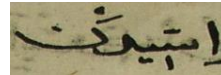

2.1.2.5. Ünsüz İkizleşmesi

Söz içi /s/ sesi metnimizde bazı seslerin değişmesi veya düşmesi sonucu ikizleşmiştir:

ıssıdan

70b/2

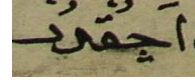

2.1.2.6. Hece Yitimi

Eserde, hece yitiminin en öne çıkan örneği ek-fiil olarak kullanılan “durur”un {-dUr} şeklinde ekleşmiş biçimidir:

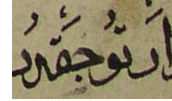
açukdur

40a/11

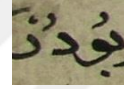
artucağdur

38b/10

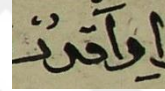
budur

46a/8

ırağdur

65b/6

2.2. ŞEKİL BİLGİSİ

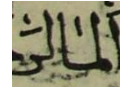
2.2.1. İsimler

2.2.1.1. İsim Çekim Ekleri

2.2.1.1.1. Çokluk Eki: {+lAr}

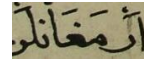
almalar

71a/8

armağanlar

55a/9

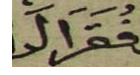
bāğlar

47a/3

fukārālar

38b/7

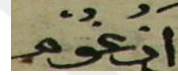
2.2.1.1.2. İyelik Ekleri

Yazmada iyelik eklerinin Eski Anadolu Türkçesinden çok farklılaşmadığını görmekteyiz:

2.2.1.1.2.1. Teklik 1. Kişi: {+(U)m}

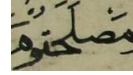
azuğum

40b/1

maşlaḥatum

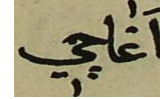
55a/5

2.2.1.1.2.2. Teklik 3. Kişi {+I}, {+sI}

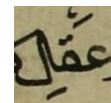
ağacı

60b/7

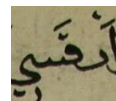
‘aqlı

39a/5

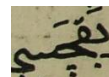
arķası

47b/1

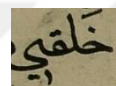
baķçası

60a/7

ħalkı

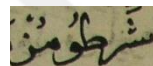
54a/5

2.2.1.1.2.3. Çokluk 1. Kişi {+(U)mUz}

şarţumuz

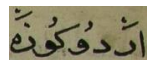
70a/1

2.2.1.1.2.4. Çokluk 2. Kişi {+(U)ηUz}

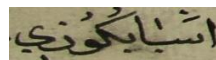
ardunıza

45b/1

esbābuñuzı

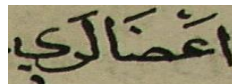
46a/9

2.2.1.1.2.5. Çokluk 3. Kişi {+lArI}

a'zāları

47b/2

dōstları

59a/11

دوستلاری

ittifākları

58a/8

ایتفاکلاری

2.2.1.1.2.6. İyelik Eki Yığılması

birisi

51a/2

برسی

2.2.1.1.3. Hâl Ekleri

2.2.1.1.3.1. İlgi Hâli Eki: {+(n)Uḡ}

anūḡ

57b/8

آنک

dünyānūḡ

74b/6

دنیانک

ķangısınūḡ

50b/6

قغیسک

taḡrınūḡ

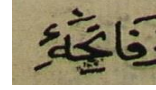
42b/3

تگرینک

2.2.1.1.3.2. Belirtme Hâli Eki: {+(y)I}

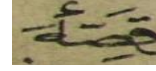
fâtihayı

61b/11

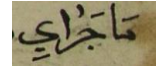
kışşayı

39a/7

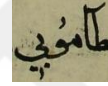
mācerāyı

72b/9

şamuyı

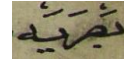
43a/7

2.2.1.1.3.3. Yönelme Hâli Eki: {(y)A}

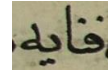
başraya

66b/10

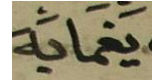
fenāya

41a/5

yağmāya

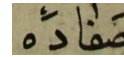
49a/3

2.2.1.1.3.4. Bulunma Hâli Eki: {+dA}

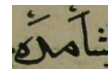
şafâda

51b/9

şāmda

54a/3

tağda

65a/5

طَاغِدَا

yolda

70b/2

يُولَدَا

2.2.1.1.3.5. Ayrılma Hâli Eki: {+dAn}

hâkdan

63b/2

حَاكْدَان

hurmādan

67a/1

حُرْمَادَان

ıssıdan

70b/2

إِسِيدَان

namāzdan

63a/8

نَمَازْدَان

2.2.1.1.3.6. Vasıta Hâli Eki: {+(I)IA}

ırğatlıgıla

52b/8

اِرْغَاتْ لِيْغِيلَه

nāzıla

57a/2

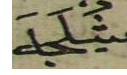
نَازِلَه

2.2.1.1.3.7. Eşitlik Hâli Eki: {+cA}

Metinde eşitlik ekinin ünsüzünün -Arap harfli metinlerde imlânın kalıplaşması sebebiyle çoğunlukla /ç/ sesi yerine /c/ (ج) kullanıldığından bu ekin ünsüzünün yalnızca ötümlü şekillerine rastlanmıştır:

şöylece

62a/7

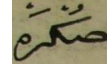

2.2.1.1.3.8. Yön Gösterme Eki

2.2.1.1.3.8.1. {+rA}

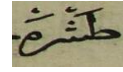
sonra

42a/1

taşra

43b/8

2.2.1.2. İsim Yapım Ekleri

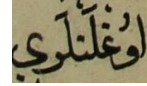
2.2.1.2.1. İsimden İsim Yapım Ekleri

2.2.1.2.1.1. {+An}

İsimlere gelerek çokluk işlevinde isimler yapan bu ek bir sözcükte kalıplaşmıştır:

oğlanları

52a/9

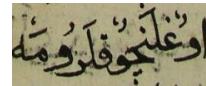

2.2.1.2.1.2. {+cUK}

İsimden, küçültme ifade eden isimler türetir.

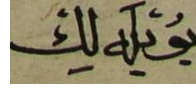
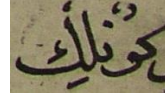
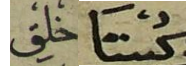
oğlancuklaruma

71b/9

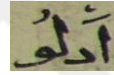
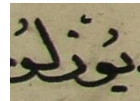
2.2.1.2.1.3. {+IIK}

İsimlerden soyut isimler türeten işlek bir ektir.

böylelik	51b/11	
günlük	53b/11	
küstâhlık	56b/7- 56b/8	

2.2.1.2.1.4. {+II, +IU}

Eski Anadolu Türkçesinde yalnızca yuvarlak şeklinin görüldüğü bu isimden isim yapım ekinin, eserde düz örnekleri de mevcuttur:

adlu	41a/3	
tatlu	64a/1	
yağlı	74a/10	
yüzlü	50a/8	

2.2.1.2.1.5. {+IncI}

İsimlerden sıra sayı sıfatları türeten bu ekin yalnızca düz ünlülü şekline rastlanmıştır:

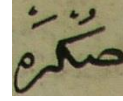
bêşinci	62a/1	

2.2.1.2.1.6. {+rA}

İsimlere gelerek yön ve zaman zarfları türetir:

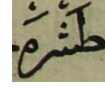
şonra

42a/1

taşra

43b/8

2.2.1.2.2. Fiilden İsim Yapım Ekleri

2.2.1.2.2.1. {-mA}

İsim-fiil işlevinde fiillerden isimler türetir:

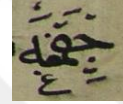
almağa

53b/1

çıkmağa

50b/11

2.2.1.2.2.2. {-mAK}

İsim-fiil işlevinde fiillerden isimler türetir:

almak

67b/8

kuçmak

50a/8

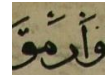
şormak

51a/2

varmak

48b/1

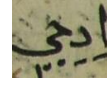

2.2.1.2.2.7. {-IcI}

Eski Anadolu Türkçesinde ünlüsünün hem düz hem de yuvarlak şekilleri görülen bu fiilden isim yapma ekinin metnimizde düz ünlülü örnekleri bulunmaktadır:

édici

71a/4

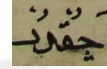

2.2.1.2.2.8. {-UK}

Fiillerden isim türetir:

açukdur

40a/11

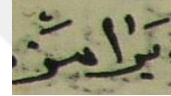

2.2.1.2.2.9. {-maz}

Esasen sıfat-fiil eki olan bu {-maz} eki kalıcı sıfatlar türetir:

yaramaz

71a/2

2.2.2. Fiiller

2.2.2.1. Fiil Çekim Ekleri

Bu bölümde metnimizde mevcut olan fiil çekim eklerine yer verilecektir.

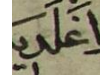
2.2.2.1.1. Zaman Ekleri

2.2.2.1.1.1. Görülen Geçmiş Zaman Eki

Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülen geçmiş zaman ekinin ünsüzü daima ötümlüdür. Klâsik Osmanlı Türkçesine gelindiğinde ise de ekin ünsüzü uyuma dâhil değildir. Ekin ünlüsü teklik ve çokluk üçüncü kişilerde düz, diğer şahıslarda ise daima yuvarlaktır. Görülen geçmiş zaman ekinin metindeki örnekleri şu şekildedir:

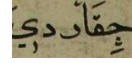
ağladı

40b/4

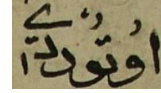
çıkardı

47a/2

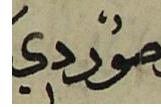
oturdı

38b/4

şordı

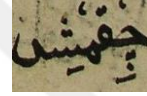
47b/6

2.2.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki: {-mlş}

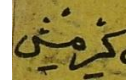
çıkılmış

74b/8

girmiş

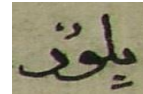
68b/6

2.2.2.1.1.3. Geniş Zaman Eki: {-(I)r, -(İ)r, -(U)r, -(Ü)r, -Ar}

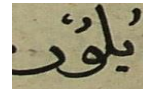
bilür

41b/4

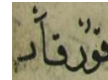
bulur

56a/7

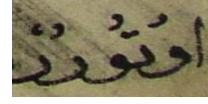
korçar

70a/8

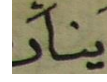
oturur

66b/11

yanar

45a/1

2.2.2.1.2. Tasarlama Kip Ekleri

2.2.2.1.2.1. İstek Kipi: {-y)A}

Eski Anadolu Türkçesi için istek kipinin dilek-istek, tavsiyede gereklilik, şart ve gereklilik gibi çok çeşitli işlevlerde kullanıldığı bilinmektedir. Durum Klâsik Osmanlı Türkçesinde de aynı şekilde devam etmektedir.

ala

67b/8

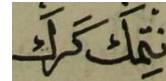

2.2.2.1.2.2. Gereklilik Kipi

İstek eki Eski Anadolu Türkçesi döneminde gereklilik kipi olarak kullanılmıştır. Bunun yanı sıra gereklilik kipi çeşitli sözcük ve yapılarla da ifade edilmiştir. Metinde gereklilik kipi çoğunlukla {-mAK gerek} yapısıyla karşımıza çıkmaktadır:

n'etmek gerek

45a/10

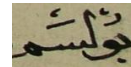

2.2.2.1.2.3. Şart Kipi Eki: {-sA}

Bu ek Klâsik Osmanlı Türkçesinde, Eski Anadolu Türkçesinde kullanıldığı şekliyle aynen devam eder:

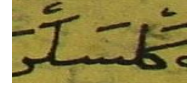
bulsam

65b/8

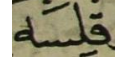
gelseler

68b/9

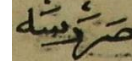
kılsa

63a/7

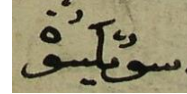
şararsa

74b/2

söylese

42b/8

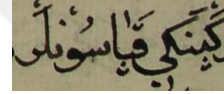

2.2.2.1.2.4. Emir Kipi Ekleri

Her bir şahıs için ayrı ekler kullanılan emir kipi eklerinin metnimizde tüm şahıslarda örneği bulunmamaktadır:

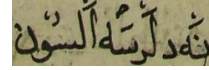
kepengi kapasunlar

44b/9

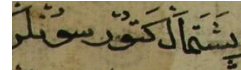
nè dilerse alsun

73a/10

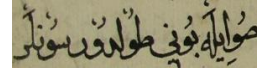
peştemāl getürsünler

46b/1

şu ile bunı töldursunlar

46a/6

2.2.2.1.3. Şahıs Ekleri

Türkçenin fiil çekiminde işi yapan kişiyi ifade eden ekler şahıs eki olarak adlandırılır. Türkçede şahıs ekleri üç türdür:

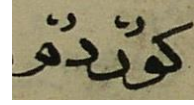
2.2.2.1.3.1. Birinci Tip Şahıs Ekleri

Bu şahıs ekleri zamir kökenli olup, emir, şart, görülen geçmiş zamanların dışında kullanılır:

2.2.2.1.3.1.1. Teklik 1. Şahıs Eki: {-m}

gördüm

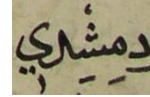
40a/6

2.2.2.1.3.1.2. Teklik 3. Şahıs Eki: -

demişdi

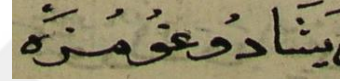
56b/9

2.2.2.1.3.1.3. Çokluk 1. Şahıs Eki: {-Uz}

yaşadığumuza

62b/11

2.2.2.1.3.1.4. Çokluk 3. Şahıs Eki: {-lAr}

demişler

39a/11

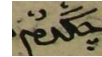
2.2.2.1.3.2. İkinci Tip Şahıs Ekleri

İkinci tip şahıs ekleri görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde karşımıza çıkan iyelik kökenli şahıs ekleridir:

2.2.2.1.3.2.1. Teklik 1. Şahıs Eki: {-m}

çekdüm

73b/10

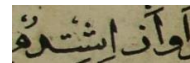
dédüm

40b/11

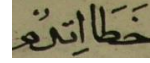
āvāz eşitdüm

40a/5

ḥaṭā' etdüm

40a/1

2.2.2.1.3.2.2. Teklik 3. Şahıs Eki: -

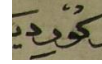
eylese

56a/6

gördi

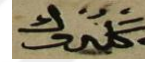
39b/1

2.2.2.1.3.2.3. Çokluk 1. Şahıs Eki: {-K}

geldük

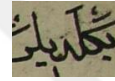
49b/10

2.2.2.1.3.2.4. Çokluk 3. Şahıs Eki: {-lAr}

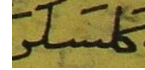
beklediler

53b/3

gelseler

68b/9

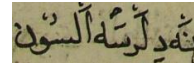
2.2.2.1.3.3. Üçüncü Tip Şahıs Ekleri

Üçüncü tip şahıs eklerini emir ekleri oluşturur:

2.2.2.1.3.3.1. Teklik 3. Şahıs Eki: {-sUn}

né dilerse alsun

73a/10

2.2.2.2. Fiil Yapım Ekleri

2.2.2.2.1. Fiilden Fiil Yapım Ekleri

2.2.2.2.1.1. Çatı Ekleri

Fiillerin çatılarını ettirgenlik, oldurganlık, işteşlik ve dönüşlülük bakımından değiştiren eklere çatı ekleri adı verilir. Eserde kullanılan çatı ekleri şunlardır:

2.2.2.2.1.1.1. Ettirgen Çatı

2.2.2.2.1.1.1.1. {-t-}

döşetdiler

60a/9

دُوشِدِلَر

oğutdı

54b/10

اوغُتْدِي

2.2.2.2.1.1.1.2. {-dUr-}

bindürdi

43a/6

بِنْدُورْدِي

karişdurup

75a/4

قَرِشْدُورِب

toldurdılar

46a/7

تُولْدُورْدِيلَر

yazdurdı

57a/11

يَاَزْدُورْدِي

2.2.2.2.1.1.2. Oldurganlık

2.2.2.2.1.1.2.1. {-Ur-}

bişürmege

68a/3

بِشُورْمَك

geçüreler

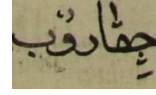
74b/11

كُچُورَلَر

2.2.2.2.1.1.2.2. {-Ar-}

çıkarup

46a/11

2.2.2.2.1.1.3. Edilgenlik

2.2.2.2.1.1.3.1. {-(I)l-, -(U)l-}

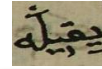
açılmış

44b/3

yıkıla

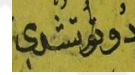
61b/5

2.2.2.2.1.1.4. İşteşlik: {-ş-}

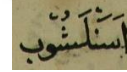
dutuşdı

68a/6

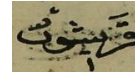
esenleşüp

72b/1

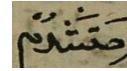
karışup

72b/4

şataşdum

61b/4

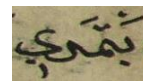
2.2.2.2.1.1.5. Fiillerde Olumsuzluk

2.2.2.2.1.1.5.1. {-mA-}

Türkçenin her döneminde yaygın bir şekilde kullanılan bu ek fiillerin olumsuz şekillerini yapar:

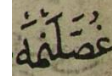
batmadı

69a/6

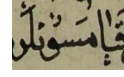
guşşalanma

61b/7

kapamasunlar

45b/7

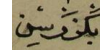

2.2.2.2.2. İsimden Fiil Yapım Ekleri

2.2.2.2.2.1. {+A-}

beñzersin

39b/10

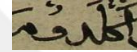

2.2.2.2.2.2. {+IA-}

İsimlerden fiil yapan en işlek ektir:

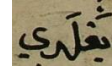
añladum

39b/8

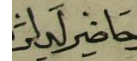
bağladı

49b/8

hāzırladılar

55a/9

2.2.2.3. Birleşik Fiiller

Birleşik fiiller, bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiilin bir araya gelerek oluşturduğu sözcük gruplarıdır. Birleşik fiiller, yardımcı fiilin önüne isim veya fiil gelmesi bakımından ikiye ayrılır:

2.2.2.3.1. İsim+Yardımcı Fiil Şeklinde Olan Birleşik Fiiller

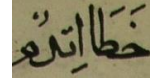
İsimlere eklenerek birleşik fiiller türeten yardımcı fiiller şunlardır: ét-, ol-, eyle-, yap- ve bulun-. Metnimizdeki yardımcı fiillerle kurulan birleşik fiillere örnekler şunlardır:

2.2.2.3.1.1. ét-

İsimlere gelerek onlardan geçişli birleşik fiiller türetir:

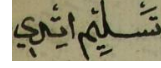
ḥaṭā' etdüm

40a/1

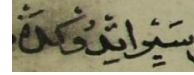
teslīm etdi

42b/2

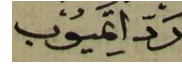
seyr etdükden

43a/7

redd etmeyüp

45b/11

2.2.2.3.1.2. eyle-

İsimlere gelerek onlardan geçişli birleşik fiiller türetir:

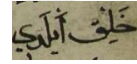
su'āl eylediler

39a/8

ḥalīḳ eyledi

41b/8

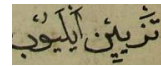
kaşd eyledün

54b/6

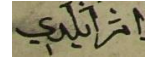
tezyīn eyleyüp

60a/9

emr eyledi

60a/11

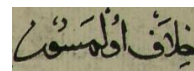

2.2.2.3.1.3. ol-

İsimlere gelerek onlardan geçişsiz birleşik fiiller türetir:

ḥilāf olmasun

42b/3

nūr oldu

41b/3

rāḥat olup

41a/7

vāḳi' olursa

44a/10

ziyāde olmuş

45a/8

2.2.2.3.2. Fiil+Yardımcı Fiil Şeklinde Olan Birleşik Fiiller

Fiillerin zarf-fiil şekillerine yardımcı fiil getirilmesiyle oluşan bu birleşik fiillere tasvir fiilleri de denilmektedir. Metnimizde süreklilik ifade eden birleşik fiiller bulunmamaktadır.

2.2.2.3.2.1. Tezlik

Fiillere tezlik anlamı katar:

düyüvermeye

39a/9

édüvèreyin

50b/7

2.2.3. Cevher Fiili

Türkçede er- cevher fiilinin dildeki görevi isim soylu sözcükleri fiilleştirmek ve basit zamanlı kiplerden birleşik zamanlı kipler oluşturmaktır. Cevher fiiline örnekler şu şekildedir:

göndermişdi

56b/5- 56b/6

ta'lim idi

62b/6

zenpäre idi

69b/3

زِنْيَارَ اِدِي

2.2.3.1. Birleşik Çekimler

Metinde mevcut olan birleşik çekimler şunlardır:

2.2.3.1.1. Hikâye Çekimi

2.2.3.1.1.1. Geniş Zamanın Hikâyesi

bilürdi

43b/4

بِلُورْدِي

2.2.3.1.2. Şart Çekimi

2.2.3.1.2.1. Geniş Zamanın Şartı

olursa

44a/10

اُولُورْشَه

şorarsañuz

62b/11

شُورَارْسَاْنُز

2.2.4. Fiilimsiler

2.2.4.1. İsim-Fiiller

Metinde mevcut olan isim-fiiller şunlardır:

2.2.4.1.1. {-mAK}

En işlek isim-fiildir:

almak

67b/8

اَلْمَقْ

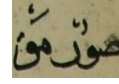
kuçmak

50a/8

قُچْمَقْ

şormak

51a/2

2.2.4.1.2. {-mA}

mecālüm yokdur balta 73b/4
urmağa

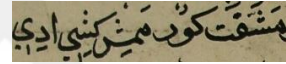

2.2.4.2. Sıfat-Fiiller

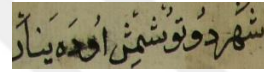
2.2.4.2.1. Öğrenilen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiilleri

2.2.4.2.1.1. {-mİş}

meşakkat görmemiş kişi idi 50a/4

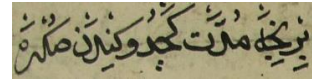
şehir dutuşmuş oda yanar 45a/1

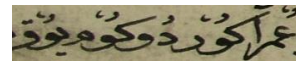
2.2.4.2.2. Görülen Geçmiş Zaman Sıfat-Fiili

2.2.4.2.2.1. {-dUK}

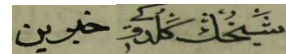
bir nêce müddet geçdüğinden 57a/3
şonra

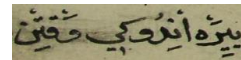
‘ömre gördüğüm yok 47a/8

şeyhün geldügi haberin 44a/3-44a/4

yere endügi vaktin 43a/8

zikir ettiğimiz nesneler 74b/5-74b/6

ذِكْرَاتِنَا كَمَا نَسَلُ

2.2.4.2.3. Gelecek Zaman Sıfat-Fiili

2.2.4.2.3.1. {-(y)AcAK}

buluşacağım vardur 43b/11

بُلُوشَجُوعُو وَارِدُدُ

gidecek maħalde 43a/3

كَيْدَجَاتُ مَحَلَّة

i‘lām edecek olursaŋ 56a/11

اِعْلَامُ مَائِدَةٍ كَبِ اُولُو سَلَفِ

senün ile yatacağ 55b/2
maħallelerde

سَوَكِيْلَه بَيَا جِي مَحَلَّة زَدَه

2.2.4.2.4. Geniş Zaman Sıfat-Fiilleri

2.2.4.2.4.1. {-(y)An}

alan bir kıldan 39a/10

اَلَا نَ بِيْقِلْدَن

çıkan hātūnlara 50b/11

چِيْقَانُ خَانُوْنَلَرَه

köşkde oturan koca 49a/10-49a/11

كُوْشْكَدَه اَوْتُوْرُكُ قُوْجَه

şeyhün altında olan eşek 38b/11

شَيْخُكُ النَّيْنَه اُولَاهُ اَشَك

yazılan hükmi 60b/5

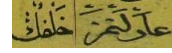
يَا زِلَان حَكْمِي

2.2.4.2.4.2. {-mAz}

Olumsuz geniş zaman sıfat-fiil ekidir.

‘arlanmaz halefün

68a/8- 68a/9

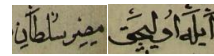
2.2.4.3. Zarf-Fiiller

2.2.4.3.1. Zaman Zarf-Fiilleri

2.2.4.3.1.1. {- (y)IcAK}

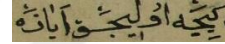
eyle olıcağ mışır sultānı

45b/10- 45b/11

gêce olıcağ ayaza

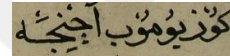
75a/4

2.2.4.3.1.2. {- (y)IncA}

göz yumup açınca

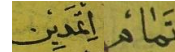
53b/9

2.2.4.3.1.3. {-mAdIn}

tamām êtmedin

68a/5-68a/6

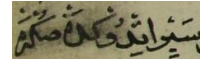

2.2.4.3.1.4. {-dUKdAn}

Bu ek, {-dUK} sıfat-fiilinin üzerine {+dAn} ayrılma hâli ekinin gelmesiyle oluşan birleşik bir zarf-fiildir:

seyr êtdükden sonra

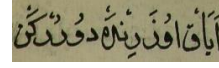
43a/7

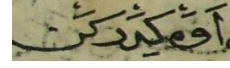
2.2.4.3.2. Hâl Zarf-Fiilleri

2.2.4.3.2.1. {-ken}

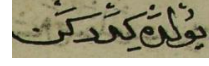
ayak üzerinde dururken 42b/1

eve giderken 71a/6

yolda giderken 70b/2

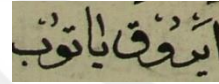

2.2.4.3.3. Bağlama Zarf-Fiili

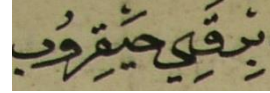
2.2.4.3.3.1. {-(y)Up}

Eski Anadolu Türkçesinde bağlama ünlüsü yuvarlak olan {-(y)Up} zarf-fiil ekinin metinde de aynı şekilde devam ettiğini söyleyebiliriz.

ayruk yatup 42a/9

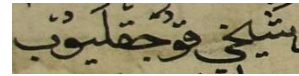
bir katı haykırup 39a/1

ka-dem başup girün 46b/6

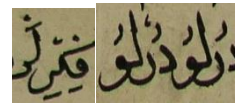
şeyhi kuca-klayup 39a/6

2.2.5. Sıfatlar

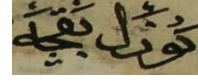
2.2.5.1. Niteleme Sıfatları

dürlü dürlü fikirler 51b/11- 52a/1

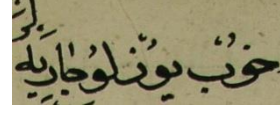
güzel bakça

45b/3

hüb yüzlü cariyeler

50b/1

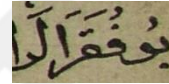
2.2.5.2. Belirtme Sıfatları

2.2.5.2.1. İşaret Sıfatları

Eski Anadolu Türkçesinde işaret sıfatları kullanılan bu, ol ve şol sözcükleri metinde de aynı şekilde kullanılmıştır.

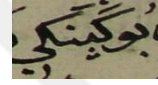
bu fuḳārālar

38b/7

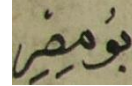
bu kepengi

44b/9

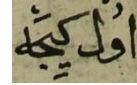
bu mışır

47a/5

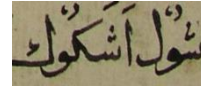
ol gece

41a/9

şol eşegün

39b/10

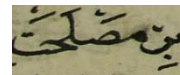

2.2.5.2.2. Sayı Sıfatları

2.2.5.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

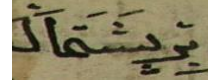
bir maşlahat

44a/8

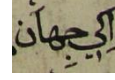
bir peřtemāl

46b/1

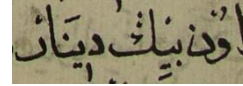
iki cihān

40b/10

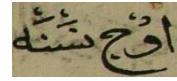
on biñ dīnār

62b/9

üç nesne

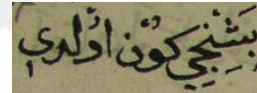
73b/3

2.2.5.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

bêşinci gün oldı

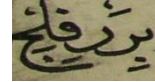
62a/1

2.2.5.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

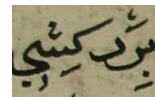
birer kılıç

53a/9

birer kişi

47a/4

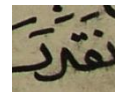
2.2.5.2.3. Soru Sıfatları

Metinde bulunan soru sıfatları şunlardır:

2.2.5.2.3.1. nè

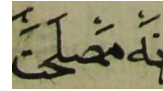
nè kadar

53b/8

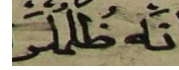
nê maşlahat

44a/10

nê zulümler

51b/10

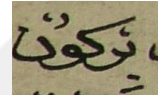
2.2.5.2.4. Belirsizlik Sıfatları

İsimlerin belirsizlik durumlarını gösteren belirsizlik sıfatlarına metnimizden örnekler şu şekildedir:

2.2.5.2.4.1. bir

bir gün

38b/3

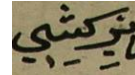
bir hātūn

51a/7

bir kişi

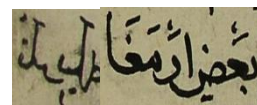
49b/2

2.2.5.2.4.2. ba'zı

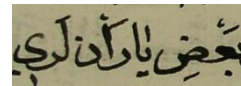
ba'zı armağanlarıyla

59b/6

ba'zı yārānları

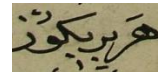
42a/6

2.2.5.2.4.3. her

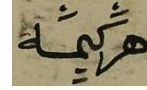
her biriñüz

53a/9

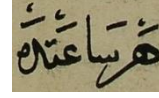
her kimse

48b/6

her sa'atde

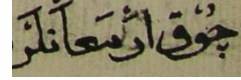
51b/7

2.2.5.2.4.4. çok

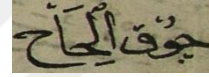
çok armağanlar

62b/10

çok ilhāh

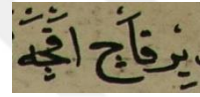
64b/7

2.2.5.2.4.5. birkaç

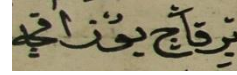
birkaç akça

49b/1

birkaç yüz akça

50a/6

2.2.6. Zarflar

Zarflar yer-yön zarfları, zaman zarfları, azlık-çokluk zarfları ve nicelik-nasıllık zarfları olmak üzere dörde ayrılır:

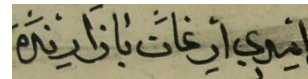
2.2.6.1. Zaman Zarfları

Metnimizde zarf olarak kullanılan zaman isimleri şunlardır:

2.2.6.1.1. imdi, şimdi

imdi ırğat bāzārında

51a/4

imdi hindūstān pādīshāhına 59b/8- 59b/9

اُمِدِي هِنْدُوسْتَان پَادِشَاهِنَه

imdi yēdi gün degin 61b/8- 61b/9

اُمِدِي يَدِي كُونْدَكِيْن

2.2.6.1.2. gēce

gēcenūn birezi 66a/6

كِيچَنَك بَرَزِي

gēcesi oldı şeyhūn 58a/9

كِيچِيه اَوَلَرِي شَيْخَانْ

ol gēce anda 69a/3

اَوَل كِيچِه اَنْدَه

2.2.6.2. Azlık-Çokluk Zarfları

Azlık-çokluk zarfları, azlık, çokluk, miktar ve derece bildiren zarflara verilen isimdir. Metnimizde mevcut azlık-çokluk zarfları şunlardır:

2.2.6.2.1. çok

çok beklediler 53b/3

چوق بِيكَلَدِيلَر

çok geçti 73a/7

چوق كِيچِي

2.2.7. Zamirler

2.2.7.1. Şahıs Zamirleri

2.2.7.1.1. Teklik 1. Şahıs Zamiri: ben

ben allāh ile böyle 42a/8

بَنِ اللّٰه اَيْلَهْ بُوَيْلَهْ

ben miskīn dilenci kapuğa 40a/11

بَنِ مِسْكِيْن دِلْنِجِي قِيُوْغَا

2.2.7.1.2. Teklik 2. Şahıs Zamiri: sen

sen kanda ya'nī sen bāyezıd 39b/9

سَن قَنْدَهْ يَعْني سَن بَايَزِيْد

sen daḥı ol hīnde 56a/4

سَن دَحِيْ اَوْلَحِيْنْدَهْ

2.2.7.1.3. Teklik 3. Şahıs Zamiri: ol, (ekleşmede) a(n+)

anı hāşıl edersiz 55b/5

اَنِيْ حَاصِل اِيْدَرْ سِيْز

anı bana ḥelāl eyle dēdüm 67a/4

اَنِيْ بَنَّا حَلَال اَيْلَهْ دِيْدُوم

2.2.7.1.4. Çokluk 1. Şahıs Zamiri: biz

biz daḥı bilelüm 59b/5

بِيْز دَحِيْ بِيْلَالُوْم

biz daḥı ziyāfat etmek 60a/5

بِيْز دَحِيْ صِيَاْفَتْ اَيْمَلَكْ

2.2.7.1.5. Çokluk 2. Şahıs Zamiri: siz

siz varduğunuz vilāyete 53a/4

سِيْز وَاْرَدْغُوْغُوْز وِلَايَتْهْ

siz beni bunda

64a/11

سِرِّ رَبِّي بَوْنَدَه

2.2.7.1.6. Çokluk 3. Şahıs Zamiri: anlar

anlar daḡı eyitdiler

64a/8

آنلردخی آیتوکی

2.2.7.2. İşaret Zamirleri

2.2.7.2.1. bu, bunlar

budur kim

61b/1

يُودِيْنَ

bunların her birisi

61a/6

بَوْنَلَرُكُ هَرِيرِ سِي

2.2.7.2.2. a (ol zamirinin ekleşmedeki hâli), anlar

anlar daḡı eyitdiler

64a/8

آنلردخی آیتو ک

2.2.7.2.3. şol (<şu+ol)

şol eşegün

39b/10

سُولُ أَشْكُوكُ

şol bāgbāna dēdi

48a/5

سَوَّلَ بِأَعْيَانِهِ دِي

2.2.7.3. Belirsizlik Zamirleri

2.2.7.3.1. kimse

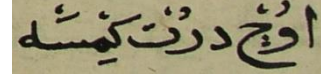
şehirde her kimse

48b/6

üç dört kimse

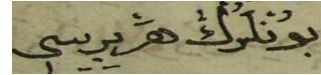
60b/8

2.2.7.3.2. biri, birisi, her biri

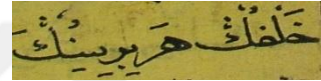
bunların her birisi

61a/6

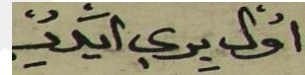
ḫalefün her birisinün

68a/9

ol biri eydür

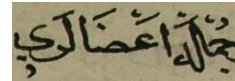
66b/3

2.2.7.3.3. cümle

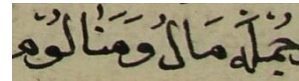
cümle ‘āzāları

47b/2

cümle māl u menālum

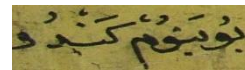
47b/9

2.2.7.4. Dönüşlülük Zamiri “kendi”

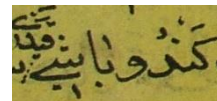
bu benim kendü

68a/11

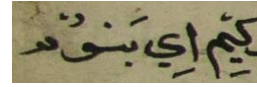
kendü başı kadarı

68a/9

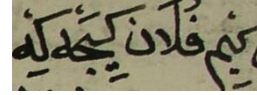

2.2.7.5. Soru Zamiri “kim”

kim ey benüm 40a/7

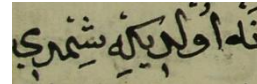

kim fulān gece ki 41b/4

2.2.7.5.1. nè

nè oldı ki şimdi 44a/7

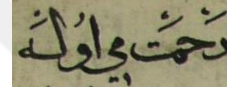

nə 'alāmetdür 45a/3

2.2.7.5.2. mi

rahmet mi ola 41a/2

2.2.8. Edatlar

Yalnız başlarına bir anlam taşımayan ancak cümle içinde diğer sözcüklerle birlikte kullanıldığında anlam kazanan sözcükler edat olarak adlandırılır. Metinde kullanılan edatlar, çekim edatları, bağlama edatları, sıralama, denkleştirme, cümle başı edatları, sona gelen edatlar gibi alt başlıklarda incelenebilir:

2.2.8.1. Çekim Edatları

“İsimlerden sonra gelerek, bağlı bulundukları isimlerle cümlenin diğer unsurları arasında zaman, mekân, cihet, tarz, benzerlik, başkalık vb. bakımlardan ilgiler kuran kelimeler” (Hacıeminoğlu 1992: IX)’dir. Metinde kullanılan çekim edatlarına örnekler şunlardır:

2.2.8.1.1. ile

allāh ile böyle

42a/8

اللّٰه ايله بويلا

ḥaḳ te‘ala ile ‘ahdum

41b/11

حق تعالي الله عهدوم

2.2.8.1.2. için

maşlaḥat için geldüm

44a/8

مصلحتي ايجون كلدوم

senün için yaratdı dèdi

41b/1

سنون ايجون يارتي ددي

2.2.8.1.3. gibi

benüm gibi ḥūrīyi

41b/1

بنوم كيب حوري

öğretdügi gibi biḡ nāzıla

57a/2

اوگرتدوكي كيب نازيله

2.2.8.1.4. kadar

kendü başı kadarı

68a/9

كندو باشي كاداري

sehel zamānda bu kadar

43a/11

سهل زمانده بو قدر

2.2.8.1.5. degin

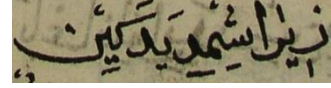
yèdi gün degin perḥīz eyle

61b/9

يادي كونددين پرهيز ايله

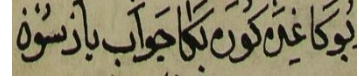
zīrā şimdiye deġin

64b/9

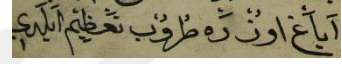
2.2.8.1.6. göre

bu kāğıda göre baġa cevāb 59b/10
yazsun

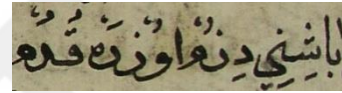

2.2.8.1.7. üzre

ayaġ üzre tırup ta'zīm eyledi 52a/11

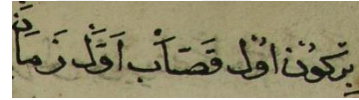

başını dizüm üzre qodum 40b/6

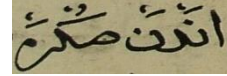
2.2.8.1.8. evvel

bir gün ol qaşşāb evvel 70b/1
zamān

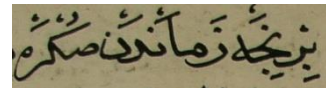

2.2.8.1.9. şoġra

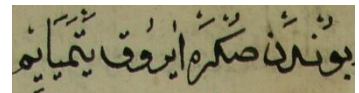
andan şoġra 60a/7

biri nece zamāndan şoġra 54a/2

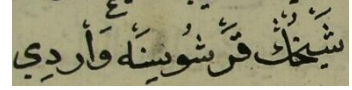
bundan şoġra ayruq 42a/1
yatmayayım

2.2.8.1.10. qarşu

şeyhün karşısına vardı

44a/5

mihrāba karşı turdılar

66a/8

2.2.8.2. Bağlama Edatları

“Cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını ya mânâ bakımından, yahut şekil itibariyle birbirine bağlayan sözlerdir.” (Hacıeminoğlu 1992: 112).

Metnimizde mevcut olan bağlama edatları şunlardır:

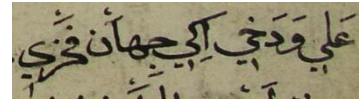
2.2.8.2.1. Sıralama Edatları

Birbiri arka gelen sözcükleri “ve” anlamında birbirine bağlayan edatlardır:

2.2.8.2.1.1. daḥı

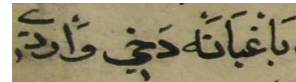
‘alī ve daḥı iki cihān faḥrı

40b/10

bāḡbāna daḥı vardı

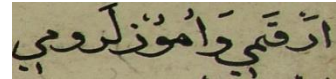
48a/6

2.2.8.2.1.2. ve

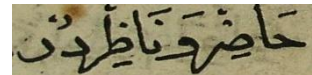
arḳamı ve omuzlarımı

52b/4

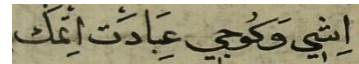
ḥāzır ve nāzırdur

70a/6

işi ve güci ‘ibādet etmek

41a/6

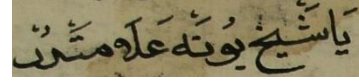

2.2.8.2.2. Denkleştirme Edatları

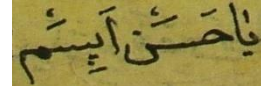
Birbirine denk iki unsuru bağlayan edatlardır:

2.2.8.2.2.1. yā

yā şeyh bu nə ‘alāmetdür 45a/3

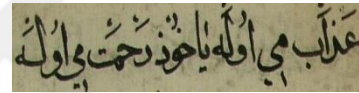

yā ḥasan epsem 68a/11

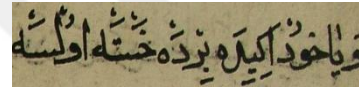

2.2.8.2.2.2. yāhūd

‘azāb mı ola yāhūd raḥmet mi 41a/2
ola

veyāhūd ikide birde ḥasta 74b/3
olsa

2.2.8.2.3. Cümle Başı Edatları

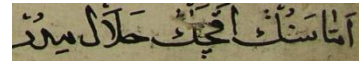
2.2.8.2.3.1. ancaḳ

ancaḳ baṇa nə ögüt vèürsin 49a/4

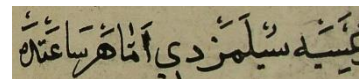

2.2.8.2.3.2. ammā

ammā senüñ aḳçañ ḥelāl 65b/11
midür

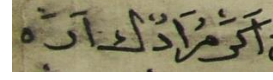

kimseye söylemezdi ammā 51b/7
her sa‘atde

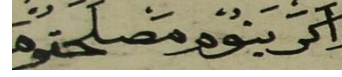

2.2.8.2.3.3. eger

eger murāduñ ere 51a/9

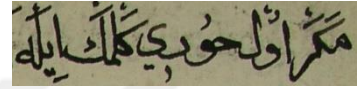

eger benüm maşlahatum 55a/5

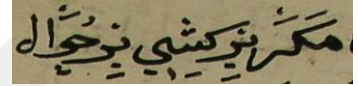

2.2.8.2.3.4. meger

meger ol hūrī gelmek ile 41b/2

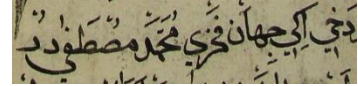
meger bir kişi bir çuvāl 49b/2

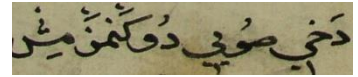
2.2.8.2.4. Sona Gelen Edatlar

2.2.8.2.4.1. dağı

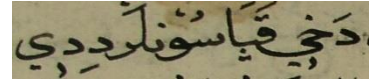
dağı iki cihān fağrı 40b/10
muḥammed muştafādur

dağı şuyı dükenmezmiş 43a/10

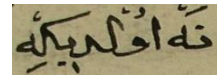

dağı kıpasunlar dèdi 45a/4

2.2.8.2.4.2. ki

nè oldı ki 39a/4

ol gece düşünde görür ki 41a/9

اول كچه دوشنده كوردكه

şol kadar ağladı ki 40b/4

شولقدر اغلاديكه

2.2.8.2.4.3. kim

kim ey benüm 40a/7

كیم ای بنوم

kim fulān gece ki ābdest alup 41b/4

کیم فلان کچه که آبدست آلود

kim bundan sonra 42a/1

کیم بوندن سکره

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

METİN

[38b]

- (1) **hikāyet** ḥorāsān vilāyetinde bir şeyḥ
- (2) varıdı ġāyetde mürīdi çoğıdı ve hem ziyāde
- (3) pīr idi bir gün eşegine binüp cum‘a namāzı
- (4) kaşdına şehrūḡ bir gūşesinde oturdı
- (5) bir nēce mürīdler öḡüne düşüp gidedururken
- (6) göḡlüne yüklediği yarın kıyāmet güninde
- (7) bu fuḡarālar ile bile böylece cennete girelüm dēyü ve hem
- (8) bāyezīd-i beştām ile bizüm nēmüz ḡalur
- (9) belki bizüm mürīdlerümüz anlardan ziyādedür
- (10) ve artucaḡdur ola dēyü bu ḡâlde ve bu fikirde
- (11) iken şeyḡūḡ altında olan eşek bir muḡkem

[39a]

- (1) oşurdı şeyḡ bir ḡatı ḡayḡırup eşekden
- (2) düşdi lâ-‘aḡıl oldu hep mürīdleri
- (3) şeyḡūḡ başına üşdiler eyitdiler ‘aceb şeyḡe
- (4) nē oldu ki eşek yellenmegile böyle ḡayḡırdı
- (5) ve hem ‘aḡlı ġētdi dēdiler kimisi şu serpüp

- (6) ve kimisi şeyhi kucağlayup dizi üzre
(7) aldılar hele şeyhün 'aklı başına geldi bu kışsayı
(8) anda su'āl eylediler şeyh eydür bunu başa şorman
(9) dedi şeyh kaşd eyledi ki dëyüvërmeye hele
(10) bir cevâp kaçurdi eyitdi ki alan bir kıldan
(11) alur dëmişler çün böyle dëyicek gerü yalvar-

[39b]

- (1) -dılar gördi ki kurtuluş yokdur eyitdi gördünüz
(2) fikrûme bu geldi ki yarın kıyâmet güninde bu alayı
(3) fuqarâlar ile bile böylece cennete girem ve hem bâyezîd-i bestâm
(4) ile bizüm aramızda nëmüz kalur bil ki bizüm
(5) mürîdlerimüz anlarda artucağdur dëyü gönlüme
(6) bu 'aceb geldi ve bu fikirde iken ittifâk eşek
(7) oşurdi dedi eyitdiler yâ şeyh bundan
(8) nê anladunuz şeyh eyitdi bunu anladum ki
(9) bâyezîd kanda sen kanda ya'nî sen bâyezîd
(10) katında şol eşegün yëllendüğine benzersin
(11) zîrâ bâyezîd ser-evliyâ ve çeşm-i evliyâdur dedi

[40a]

- (1) bu fikirde haţâ ëtdüm dedi **hikâyet**

- (2) aşma‘ī dērlerdi bir şeyh varıdı
- (3) ol eydür bir yıl hacca vardumdı ve bir gece
- (4) ay aydın idi vardum ki ka‘beye tavāf
- (5) edem bir dertlū āvāz eşitdüm ilerü vardum
- (6) gördüm bir hūb şūretlū yigit ka‘benūñ
- (7) perdesine yapışmış ağlar eydür kim ey benüm
- (8) hudāvendigārum dükeli gözler uyudı
- (9) ve dükeli pādīşāhlar kapuları yapdı ve sen
- (10) hemīşe uyanuqsın ve senūñ kapuñ muhtāclara
- (11) dāyim açuqdur ve ben miskīn dilenci kapuñ

[40b]

- (1) dilenü geldüm ve senden raḥmet umarın ilāhī azuğum
- (2) azacuk ve yolum uzak ilāhī azuğum azlığını mı
- (3) ağlayayın ve yolum uzaklığını mı ağlayayın dēyüp
- (4) şol kadar ağladı ki düşüp ‘aqlı gētdi vardum
- (5) gördüm imām hüseyin oğlu zeyne’l-‘ābidīn
- (6) imiş başını dizüm üzre kodum ağladum çünkü
- (7) ‘aqlı geldi eydür kimdür beni hālümde komayan
- (8) eyitdüm aşma‘īven ey benüm seydüm niçün
- (9) bunca ağlarsın senūñ atañ hüseyin ve dedeñ

(10) ‘alī ve daḥī iki cihān faḥrī muḥammed muṣṭafādur

(11) dēdüm eyitdi yā şeyḥ niçün ağlamayayın ki bir yola

[41a]

(1) giderin ki hergiz varduğum yok ‘aceb anda

(2) baḡa ‘azāb mı ola yāḥūd rahmet mi ola

(3) pes bilmezem dēdi **ḥikāyet** süleymān adlu

(4) bir dervīş vardı ḡāyetde ‘ābid ve zāhid

(5) kişi idi dünyāsın fenāya vērmişdi hemān

(6) işi ve güci ‘ibādet etmek idi bir gēce

(7) kāhilligi dutdı eyitdi bu gēce rāḡat olup

(8) yatayım dēdi vardı yatdı uyudı meger

(9) ol gēce düşinde görür ki bir ḥūrī

(10) gelüp başı ḡatında oturdı ḥūrī eyitdi

(11) yā süleymān nē yatarsın görmez misin ḡaḡ te‘ālā

[41b]

(1) benüm gibi ḥūrīyi senün için yaratdı dēdi

(2) meger ol ḥūrī gelmek ile evün içi toptolu

(3) nūr oldı ol ḥūrī kıızı eyitdi yā süleymān

(4) bilür misin kim fulān gēce ki ābdest alup

(5) ḡāyetde şovuk idi üşüdün ve hem ağladun

- (6) ol gözün yaşından haḫ te‘ālā beni yaratdı
(7) buḡa şükür kılmaz mısın kim beni senün için
(8) ḫalık eyledi süleymān eyitdi yā ḫūrī
(9) gerçek misin dēdi ḫūrī kızını eyitdi belī
(10) dēdi ben senünven dēdi dervīş eyitdi
(11) çün şöyledür haḫ te‘ālā ile ‘ahdüm şöyle olsun

[42a]

- (1) kim bundan sonra ayruḫ yatmayayım ve yaşduḡa
(2) başımı ḫomayayım dēdi hem eyle eyledi
(3) ayruḫ ol dervīş yatmadı ve yaşduḡa
(4) başını ḫomadı dört yıl geçdi aradan
(5) ‘ahdını şımadı bu kez ölüm ḫastası oldu
(6) ve ba‘zı yārānları eyitdi yā süleymān niçün
(7) çāk böyle kendüñe zaḫmet ve güç gösterürsin
(8) dēdiler dervīş eyitdi ben allāh ile böyle ‘ahd
(9) eyledüm ki ayruḫ yatup başımı yaşduḡa
(10) ḫomayayım dēdi ḫatı ḡayret eyledi ve ḫastalığı
(11) günden güne ziyāde oldu yatmadı

[42b]

- (1) ḫattā ayak üzerinde dururken arḫasın

- (2) dīvāre tayadı cān teslīm êtdi sözümde
- (3) ẖilāf olmasun ḏeyü ol tañrının ẖāṣī
- (4) ve tañrının ḏostı **ẖikāyet**
- (5) resül ẖazreti ‘aleyhi’s-selām mi‘rāc seferinde
- (6) ẖaḡ te‘ālā ẖazretiyle toḡsan biñ kelām
- (7) söyleṣdi otuz biñ kelimesin ẖaḡ
- (8) içün mu‘ayyen ya‘nī ta‘yīn eyledi ẖaḡa söylese
- (9) ve otuz biñ kelimesini muḡayyer eyledi ya‘nī dilerse
- (10) ẖaḡa söylesün dilerse söylemesün
- (11) ve otuz biñ kelimesini söylemege icāzet

[43a]

- (1) [ẖāṭırından geḡdi eydür ẖaḡ te‘ālā buyursaydı]
- (2) verilmedi resül ẖazretinde pinhān kılındı
- (3) zīrā gidecek maḡalde ābdest alup ıbrıḡın
- (4) g̱erü toldurup y̱erine ḡoyup ḏöküldi
- (5) idi cebrā’īl ‘aleyhi’s-selām burāḡ getürüp
- (6) bindürdi ve y̱edi ḡat gökleri seyr eyledi
- (7) ṡamuyı ve sekiz uçmaḡı seyr êtdükden ṡonra
- (8) g̱eri ḏönüp y̱ere êndüḡi vaḡtın baḡdı
- (9) gördi ıbrıḡ ṡuyı durmaz aḡardı

(10) dahı şuyı dükenmezmiş ve mışır sultānı

(11) buña hergiz inanmazdı bu sehel zamānda bu kadar

[43b]

(1) seyirler eyleye ve hem gelüp bir ıbrık şı dükenmeyüp

(2) gèrü gelmek bu mışır pādişāhına bu sır ‘acāyib

(3) ve ğarāyip gelürdi ve buña inanmazdı ve şeyh

(4) şihābe’ d-dīn maqtūl hāzretleri bilürdi ki

(5) bu mışır sultānı buña inanmadığı anı ma’lūm

(6) olmışdı bir gün şeyhün gönline bu geldi ki

(7) varayın mışır sultānına bir sırcügez işleyeyiz

(8) ittifāk şeyh evinden taşra çıkdı yöriyüp

(9) mışır sultānının sarāyı kapısına érdi

(10) ve kapucılara vèrdi ki ben mışır sultānına

(11) buluşacağım vardır dèyü kapucılar dahı

[44a]

(1) içerü pādişāha haber vèrdiler meger pādişāh

(2) bāğçesinde bir köşki vardı maḥbūb kullarıla

(3) ol köşkde oturlardı şeyhün geldügi

(4) haberin eşidicek ayağ üzre tırıgelüp

(5) şeyhün karşısına vardı ta’zimen şeyhe

- (6) karşı gelüp selâmlaştılar mısır sultânı
(7) eyitdi nè oldı ki şimdi bize geldünüz şeyh
(8) eyitdi ben size bir maşlahat için geldüm eger
(9) sözümüz yanunuzda geçerse sultân eyitdi
(10) va'l-lāhu her nè maşlahat ki vāki' olursa
(11) sözünüze benüm katumda hilâf olmasun

[44b]

- (1) ve emrünüz nè ise dutavuz hele mısır sultânı
(2) şeyhi köşke eletdi oturdılar ve köşkün
(3) dört cânibinde bile birer kepengi vardı açılmış
(4) şeyh eyitdi ey sultânım bu sağ cânibünde
(5) nazar edün sultân hemân bakdı gördi ki
(6) bir yağı 'asker geliyorurlar cebe ile cevşen
(7) ile hemân sultân bunu görüp şeyh cânibine
(8) dönüp eyitdi yâ şeyh bu nêdür dèdi şeyh
(9) eyitdi bu kepengi kapasunlar dèdi hemân
(10) kapadılar ve şeyh eyitdi ey pâdişāhum şoldan
(11) yaña dahı nazar edün sultân bakdı

[45a]

- (1) gördi ki şehir dutuşmış oda yanar hemân

- (2) sultān şeyhden yaña dönüp gèrù eyitdi
- (3) yā şeyh bu nè ‘alāmetdür dèdi şeyh eyitdi
- (4) bunı dahı kıpasunlar dèdi ve şeyh eyitdi
- (5) èy sultānum öñüñüze dahı nazar èdün
- (6) sultān baqdı gördi mīl şuyı şöyle
- (7) taşmasun ki şehriñ üzerinden yüksek
- (8) iki mināre boyı vardur ki ziyāde olmış
- (9) sultān bunı görüp korkdı eyitdi
- (10) yā şeyh n’ètmek gerek şeyh eyitdi ol kepengi
- (11) dahı kıpasunlar dèdi ve şeyh eyitdi èy sultānum

[45b]

- (1) arduñuza dahı nazar èdün sultān baqdı
- (2) gördi ki cennet mişāli bir baqçadür mısır sultānı
- (3) imrenüp eyitdi yā şeyh bu nè güzel baqça olur
- (4) hīç gözler görmiş degül yā şeyh köşkte
- (5) taşra çıkalum seyrin èdelüm şeyh eyitdi
- (6) yok dèdi bu kepengi dahı kıpasunlar sultān
- (7) eyitdi yā şeyh gel kıpamasunlar dèdi şeyh eyitdi
- (8) èy sultānum sözüm dutun dèdi ve sultān
- (9) çok ilhāh ètdi ya ‘nī yalvardı şeyh rāzī

(10) olmadı elbette apasunlar d di eyle olıcak

(11) mısır sult nı eyh n s zin redd  tmey p

[46a]

(1) ab l ıldı ve eyh ih be'd-d n maqt l

(2) rahmetull hi 'aleyhi eyitdi  y sult num buyurun

(3) bir sini legen get rs nler d di mısır sult nı

(4) eyh n s zin ab l ıldı t z varsunlar

(5) get rs nler d di fi'l-h l hem n get rdiler

(6) eyh eyitdi u ile bunu t ldursunlar

(7) d di hem n-dem t ldurdılar eyh g r  eyitdi

(8)  y p di hum sizlerden dileg m budur ki

(9)  ter  g nde olan esb bu uzı ıkarasız

(10) d di mısır sult nı eyh n s zin ab l

(11) ıldı ıkarup hem n bir g mlegiyle aldı

[46b]

(1) eyh buyurdu bir petem l get rs nler ve uatsunlar

(2) size d di hem n eyh n emri y rine geldi

(3) p di  yok d mey p eyh her n  buyurdıysa

(4) mısır sult nı eyh n s zi  zre oldu

(5) eyh buyurdu  y sult num bu sini legende

- (6) olan şuya  adem başıup gir n d di
- (7) hem n-dem mısırsult nı ayağın legene başıup
- (8) şu legende d rt barmağ mık arı iken
- (9) fevr  dizine  ıkdı dizinden kuşak
- (10) y rine  ıkdı andan g gsine  ıkdı şey 
- (11) buyurdu  y p diş hum  al şuya d di

[47a]

- (1) mısırsult nı şuya  alduğundan şonra başın
- (2)  ıkdı kend sin bir deniz ken rında buldı
- (3) ve deniz ken rında b ğlar var bir b ğ i inde bir kişi
- (4) ve bir b ğ i inde birer kişi  ururlar  ur-
- (5) -mayup işlerine meşğ llerd r bu mısırs
- (6) sult nının h linden haberd r deg llerd r
- (7) mısırsult nı bu h li g rdi eyitdi
- (8) n   aceb bu y rleri   mre g rd ğ m yok d di
- (9) sult nlıktan  ıkdum bu ğurbete d şd m
- (10) d di  acab  bu kişilere n  cev b v reyim d di
- (11) hele varayım bu kişilerden  ğ t isteyeyim d di

[47b]

- (1) mısırsult nı iken başı yalıncağ ve arkası yalıncağ

- (2) ve ayağı yalıncağ ve cümle a'zaları çıplak bir peştemāl
- (3) ile kaldı gurbete düşmiş fikir ederek ilerü
- (4) vardı bu iki kişinün birine buluşdı esselāmu
- (5) 'aleyküm dèdi ve ol bāğ şāhibi daḥı cevābında
- (6) 'aleykümü's-selām dèdi ve şordı kişi nereden
- (7) gelürsin dèdi mısır sultānı nè dēsün
- (8) fikrine bu geldi ki ben bir ağır bāzırgān idüm
- (9) üşte ḥarāmīler cümle māl u menālum aldılar üşte
- (10) hemān-dem bir peştemāl ile kaldum dèdi bu bāğ şāhibi
- (11) bunu esirgeyüp elini cebine urdı iki aqça çıkardı

[48a]

- (1) eline vèrdi mısır sultānı eyitdi èy bāğbān
- (2) baḡa nè buyurursın dèdi üşte ḥālüm
- (3) gördün dèdi şimdi ben nè işleyem ki sizün
- (4) aranızda dirilem dèdi bāğbān eyitdi
- (5) èy kişi var şol bāğbāna dèdi ol saḡa
- (6) naşīḥat vère dèdi ol bāğbāna daḥı vardı
- (7) selām vèrdi 'aleyke aldı ḥālın şordı
- (8) bu mısır sultānı gèrü eyitdi bir ulu bāzırgān
- (9) idüm ḥarāmīler māl u menālum yaḡmālādılar şöyle

(10) bir peştemāl ile aldum dēdi ve baa nē gūt

(11) vērürsin bāgbān eyitdi vallāhu şehirde bizüm

[48b]

(1) bir pīrümüz vardır aa varma gereksin

(2) mısıır sultānı ordı şehir ırak mıdur bāgbān

(3) eyitdi hemān bāgdan öterekdür dēdi ammā

(4) sizün pīrünüz şehrün neresinde olur

(5) bāgbān eyitdi var hemāna şehrün orta

(6) yerinde bir köşkte oturur şehirde her kimse

(7) su'āl ēdersen saa aber vērür dēdi

(8) bu daı aarı varup ordı

(9) aber vērdirler hele maaal bu pīre u

(10) geldi selām vērdi ol daı 'aleyke

(11) aldı pīr eyitdi gelişün neredendür mısıır

[49a]

(1) sultānı eyitdi ben bir ulu bāzırgān idüm

(2) ittifāan arāmīlere u oldum māl u menālum

(3) hep yağmāya gētdi dēdi hemān üşte bir

(4) peştemāl ile aldum ancak baa nē gūt vērürsin

(5) dēdi pīr eyitdi nē saa iki aa var bir uran

(6) al dèdi arka ammāllıgını işle dèdi zīrā

(7) bu ırğat bāzārıdur dèdi bugünkü gün

(8) hūn gün geçdi ikindüye yaklaştı bugün

(9) ayruķ bāzār olmaz yarınki gün gèrū bāzār

(10) olur çün şabāh oldı köşkde oturan

(11) koca eyitdi tır var ipüñi elüñe al bāzārda

[49b]

(1) ırğatlık èt şāyed birkaç aķça elüñe gire [in]şallāh

(2) dèdi çünkü bāzāra vardı meger bir kişi bir çuvāl

(3) buğday almış arka ammālın arar ittifāk mışır

(4) sulṭānına tuş olur eyitdi kişi gel bu çuvāl

(5) ile buğday götür saña bir aķça vèreyim dèdi

(6) mışır sulṭānı olup n'eylesün 'ömrinde yük

(7) götürdügi yogudı iş başa geldi n'ola

(8) dèdi vardı çuvāl i piyle arkasına baēladı

(9) götürdi ol çuvāl şāhibi öñüne düşdi

(10) tā eve èletdi çuvāl şāhibi eyitdi üşte geldük

(11) çuvālı yère koddı ol dahı yère kodı

[50a]

(1) çıkarup eline bir aķça giresin vèrdi

(2) mışır sultānı olup n'eylesün çün memleketinden

(3) çıktı ğurbete düşdi zīrā 'ömrinde ğurbet

(4) ve meşakkat görmemiş kişi idi şimdi

(5) çāresi ırğatlık etmekdür bir nēce zamān

(6) ırğatlık eyledi birkaç yüz akça eline girdi

(7) ittifāk gönlüne evlenmek düşdi zīrā

(8) sultān iken hūb yüzlü cāriyeler kuçmak

(9) 'ādet edinmiş idi vardı ol şehriñ

(10) orta yerinde köşkde oturan kocaya

(11) söyledi ve meşveret eyledi eyitdi efendi

[50b]

(1) ben bāzırgān kişi idüm hūb yüzlü cāriyeler

(2) kuçmak 'ādetümdi gönlüm cimā' diledi n'eylemek

(3) gerekdür pīr eyitdi var ikindüden şonra

(4) hammām kapusına hammāmdan hātūnlar çıķduğı

(5) vaktin şor hātūnlara senüñ erüñ var

(6) mıdur dē kanğısının ki eri yokdur dēye

(7) anı baņa çağır dēdi saņa nikāh edüvère-

(8) -yin dēdi bu dağı pīrüñ sözün dutdı

(9) vardı ikindüden şonra hammām kapusunda

(10) tırdı durmayup hātūnlara hammāmdan

(11) çıkmāğa başladılar çıkan hātūnlara eyitdi senün

[51a]

(1) erün var mıdur vardur dēdiler tırmayup

(2) şormak ardınca oldı āhirü'l-emr birisi

(3) eyitdi benüm erüm yokdur dēdi mışır sultānı

(4) eyitdi gel imdi ırğat bāzārında köşkde

(5) oturan pīre varalum ol daḥı rāzī

(6) olup n'ola dēdi varup pīre erişdiler

(7) mışır sultānı eyitdi yā şeyḥ üşte bir hātūn

(8) buldum eri yogumış dēdi pīr eyitdi

(9) hātūn kişi nē dērsin eger murāduḡ ere

(10) varmak ise seni şu kişiye tezvīc ēde-

(11) -lüm hātūn eyitdi n'ola dēdi çün hātūn

[51b]

(1) rızā vērđi şeyḥ 'aḳd-ı nikāḥ ēdivērđi

(2) mışır sultānı bu hātūn ile yēdi yıl zindigāne

(3) ēdüp dirildi arḳa hammāllıḡın ēdüp

(4) kazancıyla bu hātūnı yēdi yıl bēsledi

(5) bu hātūndan bir oḡlı ile iki kıızı oldı

- (6) ammā mısır sultānının gönlünde olanı kimse
(7) bilmezdi ve kimseye söylemezdi ammā her sâ‘atde
(8) mısır sultānı ziyāde yanup yakılurdu
(9) ben mısır sultānı iken rāḥatta ve şafāda
(10) iken bu şeyḫ baḡa nē zulümler eyledi beni
(11) bir rencir eyledi böylelik ile dürlü dürlü

[52a]

- (1) fikirler kılurdu ve şeyḫ şihābe’d-dīn [e]kinler
(2) biçerdi hele bir gün bu kaşāvat ile yēdi
(3) yıldan sonra gönlüne yükledi ki varayın
(4) şol yan çıkdığım deniz kenārına şuya
(5) gireyim dēdi ittifāk gērü gelüp peştemāl
(6) kuşandı denize girdi şuya taldı
(7) başın çıkardı kendözin şol köşkde
(8) buldı sini legen içinde buldı gördi
(9) oğlanları henüz ayağ üzre tırup
(10) buḡa muntazırlardur şeyḫ daḡı hemān-dem
(11) ayağ üzre tırup ta‘zīm eyledi mısır sultān

[52b]

- (1) hemān-dem şeyḫe hışım ve ḡaḡab nazarıyla bakup

- (2) yā şeyh baña n'eyledün dèdi şeyh eyitdi nêçe
- (3) dèdi mısır sultānı eyitdi görmez misin
- (4) arķamı ve omuzlarımı ırğatlık etmekden
- (5) yağır olmışdur dèdi şeyh eyitdi nêçe yağır
- (6) olur dèdi ey sultānum n'eyledün ve nê işledün
- (7) yağır ola mısır sultānı eyitdi yıldur bundan
- (8) gidelden bërü hep ırğatlıgıla günümi
- (9) geçürdüm dèdi şeyh şihābe'd-dīn hāzreti
- (10) eyitdi ey sultānum hele işbu tūran kullara
- (11) su'āl eyleñ henüz dahı kaftānuñuz ve tön

[53a]

- (1) gömlegünüz ısıcağdur dèdi şeyh şihā-
- (2) -be'd-dīn hāzreti gördü ki mısır sultānı
- (3) hışmı ve ğazabı ziyāde kıldı eyitdi ey
- (4) sultānum katlanuñ siz varduñunuz vilāyete
- (5) ben dahı varayım dèdi göreyim nê memleketdür
- (6) hemān üzerinde olan esbābıyla bilece
- (7) legene başup şuya taldı şām diyārında
- (8) çıkdı mısır sultānı kullarına emr eyledi
- (9) her birinüz elünüze birer kılıç aluñ dèdi

(10) hemān şeyḥ gördüğünüz yerle amān vèrmek

(11) dèdi hemān qatl èdün zīrā kim bu benüm

[53b]

(1) elümden pādişāhlıgumı almağa kādirdür

(2) dèdi mısır sultānı kulları yaluḡ kılıcıyla

(3) çok beklediler gördiler ki şeyḥün eşeri

(4) yokdur kılıçların gèrü kınına qodılar şeyḥ

(5) nā-bedīd oldu mısır sultānı eyitdi

(6) tecessüs ètsünler şehirde arasunlar şāyed

(7) ola ki ele gire hīç amān vèrmesünler

(8) qatl ètsünler dèdi nè qadar ki cehd ètdiler

(9) bulmadılar zīrā ki göz yumup açınca

(10) şāma vardı mısır ile şāmuḡ aralığı

(11) yigirmi günlük yoldur çok zamān geçdi

[54a]

(1) aradan ki şeyḥden kimesne ḥaberdār olmadı

(2) biri nèce zamāndan şonra mısırūḡ kār-vānları

(3) şāma geldiler şāmda ḥaberin aldılar kâ-

(4) -rvānlar vardılar gördiler gerçektür bu mısırūḡ

(5) ḥalkı mısır sultānına ḥaber èletdiler mısır sultānı

- (6) daḥı şām begine kâğıd yazdı ki sen ki
(7) şām begisin ve benüm tuz etmegümi yèr misin
(8) elbette şeyḥ şihābe'd-dīnün başın kesüp
(9) baña göndermeyince ölmeyesin dèdi bu şāmuñ
(10) begi daḥı çok kerre kaşd eyledi ki öldüre hīç
(11) çāre bulmadı zīrā her kaçan kim varsa şeyḥ

[54b]

- (1) şihābe'd-dīn ḥazreti cānında bir cebeli ve cevşenli
(2) bir 'asker görünür ki şām begi yüz dönde-
(3) -rüp kaçardı karşı varup duramazdı
(4) bu daḥı kâğıd yazup ḥaber gönderdi ki
(5) vallāhu sulṭānum buña ben çāre édüp aldura-
(6) -mazam dèdi nèce kerre kaşd eyledün şeyḥün
(7) esmāsı sebebiyle bir 'asker görünür ki
(8) dünyā ḥalkı cem' olsalar buña dermān olmaz
(9) dèdi çün mısır sulṭānına bu ḥaber erişdi
(10) nāmeyi okutdı mısır sulṭānı gāyetde müteḥayyir
(11) oldı vezīrlerin yanına aldı tedbīr étdiler ki

[55a]

- (1) pādīşāhum meger çāre bu oldı ki buña bir yarar-ı

- (2) cemīle aravaş gnderesin ve bu aravaş
- (3) ile ‘ahd ve peymnlar edesin ki seni benm
- (4) yanumda muarreb edayim ve seni baş haşeki
- (5) edayim eger benm maşlaatum geregi gibi gri-
- (6) -vrrse ddi meger bundan re
- (7) olursa olur yosa bundan gayrı
- (8) dermn olmaz ddiler mudr şreti birle
- (9) armaanlar hzırladılar mışır sultnı bir yarar
- (10) criye grdi vrdi ki andan cemle
- (11) criyesi yodı saryında ve ‘ahd u peymnlar

[55b]

- (1) eyledi mışır sultnı criyesiyle ve eyitdi ki
- (2) her aan şeyh sen ile yataca maallelerde
- (3) b-tekellf şeyhe rz olma şeyhden aan
- (4) ve nzlar ile ve d ki benm daı senden
- (5) bir dilegm vardur eger anı haşıl edersiz
- (6) ben daı sen yolua urbn olayım
- (7) dgil ol daı şorsa gerekdr ki sen daı
- (8) dileg n olsa gerekdr ol vat sen
- (9) eyit ki efendi hazretleri eger dny halkı

(10) saña düşmān olsalar seni öldürmege

(11) kaçd eyleseler çāre bulmayalar benüm senden

[56a]

(1) dilegüm budur ki baña rāzdāş

(2) olasın ve her nè ki şoram baña dēyüvèresiz

(3) dēyesin şāyed ol dahı saña dēye ki

(4) dilegün nēdür söyle sen dahı ol hīnde

(5) ve ol sâ‘atde şor ki efendi eger seni

(6) bir kişi қatl ètmege kaçd eylese hīç çāre

(7) bulur mı ve seni öldürmege қādir olur mı

(8) bu ҳaberi şeyҳden şorup ve baña i‘lām

(9) ètmeyince ölmeyesin dēdi ve mışır sultānı

(10) dahı eyitdi ki eger şeyҳden bu ҳaberi alup

(11) ve baña i‘lām èdecek olursañ seni

[56b]

(1) başucağumda seni ‘azīz dutayım dēdi ve cāriye

(2) dahı rāzī olup baş u cān üzre olsun

(3) dēdi mışır sultānı nēce armağanlar ile cāriye

(4) şeyҳe irsāl eyledi gelüp şeyҳe teslīm eylediler

(5) ve mışır sultānı kāğıd yazup bile gönder-

- (6) -mişdi ki mektüb içinde mısır sultānı
(7) ‘özürlenüp demişdi kim eger bizden bir küstā-
(8) -hlık vāķi‘ oldıyısı bizüm küstāhlıgumıza
(9) kalmayasız demişdi şeyh dahı nē dēsün
(10) armağanın kabūl kıldı ve du‘ā ve şenā kıldı
(11) çün şeyh cāriyeyi gördi dīl ü cān ile

[57a]

- (1) ‘āşık oldı ve mısır sultānı cāriyeye
(2) öğretdügi gibi biñ nāzıla şeyhe rāzī
(3) olurdı bir nēce müddet geçdüginden şonra
(4) yüz gün açıldı şonra cāriye bir gün
(5) eyitdi efendi eger bir düşmān saña kaçd
(6) eylese öldürmege çāre ve dermān ēdebilür mi
(7) ve kādır olur mı dēdi şeyh eyitdi
(8) meger cenāyet vaktide yoḥsa ayruk
(9) vaktde kādır olmaz dēdi allāhuñ ‘avn [u]
(10) ‘ināyetiyle dēdi çün cāriye ḥaber aldı
(11) fi’l-ḥāl mısır sultānına mektüb yazdurdı

[57b]

- (1) şeyhün ölü mi cenāyet ḥālinde ıduğın

- (2) mektüb ile i‘lām eyledi çünki mektüb
- (3) mısır sulṭānına erişdi okuyup gāyetde
- (4) şād oldı ve ol daḥı mektübında yazdı ki
- (5) sen ki şām begisin bir sırdāş ḥātūn
- (6) bulup şeyḥün ḥāşekisiyle meşveret
- (7) etsünler ki nè zamānda ḥāşekisiyle kurbıyyet
- (8) olur anuḡ haberin alsunlar hemān-dem şeyḥ
- (9) ol ḥінде ve ol vaḡtde başa düşüp
- (10) katl etsünler dēdi şām begi daḥı bir rāż-
- (11) -dāş ḥātūn buldı şeyḥün ḥāşekisine

[58a]

- (1) gönderdi şeyḥün ḥāşekisi eyitdi cum‘a
- (2) gēcesi nıṣfu‘l-leylde yatur evvel ḡusul
- (3) içün şu ḥāzır eder andan sonra yakınlık
- (4) eder hemān ol sā‘atde gērü ḡusul eder
- (5) dēdi vardılar şām begi daḥı eyitdi ki çün
- (6) şeyḥ ḡusul içün şu ḥāzır eder ol suyu
- (7) dōksünler dēdi aṣlā evde şu komasunlar
- (8) ittifaḡları böyle oldı hemān cum‘a
- (9) gēcesi oldı şeyḥün ḥāşekisi şām

(10) begine haber gönderdi elbette bu gece gelüp

(11) hâzır olasız dèdi zîrâ kim ben evde

[58b]

(1) şu kıomayayım dèdi şâm begi dağı bir biğ

(2) miqdâr yigit ile atlanup şehir pâsbânlığına

(3) çıkdılar dün yarusı oldu şeyhün

(4) hâşekisi bunlara haber eyledi geldiler şeyhün

(5) şavma ‘asın başa düşdiler şeyh gusulhane-

(6) -sine segirdi gördi ki soyuğdur ve dağı

(7) ve dağı gördi ki ‘avâmu’n-nâs kapusın

(8) ötediler bu hâli gördi şeyh hemân şavma ‘asına

(9) segirdi dâyimâ anda iki kâfûrı bal mûmı

(10) yanardı hemân karvadı semâha girüp

(11) hû zıkrine meşgûl oldu şeyh şihâb-

[59a]

(1) -e’ d-dîn hâzretinün yedi halîfesi vardı ki

(2) her biri vilâyete kâdem başmışdı şeyhün

(3) ‘ışık elçisi bunlara erişdi bunların

(4) her birisi vilâyetde olurdu onların

(5) her birisi ellerine birer yanar bal mûmı alup

(6) göz yumup açınca şeyhün şavma‘ası dīvā-

(7) -rında her biri bir köşeden girüp şeyhile

(8) bile zikre meşgûl oldılar hû zikrin êde-

(9) -dururken yedi halîfesiyle şeyhi pâre pâre

(10) toğradılar sekiziyle şehîd oldılar ol tañrı

(11) dōstları **hikāyet** sultān kayıtba

[59b]

(1) bir hüküm yazdurdı ve içinde bunu yazdılar ki

(2) hindüstān pādişāhısın kerem lûţuf êdüp

(3) sizlerden temennāmuz budur ki sizün çok

(4) yaşadığınıza sebep nêdür baña i‘lām êtmesine

(5) himmet ve ‘ināyet êdesiz tā ki biz dahı bilelüm

(6) dëyi cevāb eyledi ve andan sonra ba‘zı armağa-

(7) -nlarıla hāzır eyledi sultān kayıtba bu kâğıdı

(8) bu kûlunuñ eline vërdi ve eyitdi ki var imdi

(9) hindüstān pādişāhına bu kâğıdı êlet

(10) dëdi ve bu kâğıda göre baña cevāb yazsun

(11) dëdi çünki sultān kayıtbanuñ kûlı yola

[60a]

(1) düşdi varup hindüstāna erişdi

- (2) ve hindūstān pādiṣāhına haber eylediler
- (3) mısır pādiṣāhının elçisi geldi dēyü i‘lām
- (4) eylediler hindūṇ pādiṣāhı daḥı eyitdi
- (5) bunı biz daḥı ziyāfat ētmek gerekdür dēdi
- (6) emr eyledi ni‘metler pişürdiler katı mübālağa
- (7) andan sonra bir baḳçası vardı ziyāde
- (8) büyük ve içinde bir köşki vardı ve emr eyledi
- (9) tezyīn eyleyüp döşetdiler cennet mişāli eylediler
- (10) ve hind pādiṣāhı daḥı baḳça teferrücine
- (11) çıktıḡı gētdi ve emr eyledi sultān

[60b]

- (1) kayıtbanuṇ elçisi gelsün deyü buyurdi ol
- (2) daḥı geldi şumātlar döşediler ve firāvān
- (3) ni‘metler pişmişidi ortaya getürdiler yēdiler
- (4) sofrā kalkduḡından sonra elçi daḥı armağanın
- (5) vērđi ve yazılan hükmi daḥı hind pādiṣāhının
- (6) öñünde kodı ve hüküm okundı tamām oldu
- (7) ve köşkūṇ öñünde bir büyük kavaḳ ağacı
- (8) vardı üç dört kimse kuçaḳlardı
- (9) ziyāde ulu kavaḳ ağacı idi ki iki yüz

(10) yıl yaşamışdı ziyāde koca ağaçdı hind

(11) pādīshāhı emr eyledi bir böyük zencīr getür-

[61a]

(1) -sünler ol ağaca kuşatsunlar ve dahı emr

(2) eyledi bu sultān kayıtbanuñ kolumı ol

(3) zencīr ile bağlañ dēdi her kaçan ki bu kavaķ

(4) ağacı yere düşerse ben dahı ol vaķtin

(5) bu hūkmūñ netice cevābın vėreyin dēdi bu

(6) kul ol baķçada kaldı bunlaruñ her birisi

(7) işlū işine gētdiler bir yıl geķdi bu kiři

(8) ol ağacuñ dibinde yaturdı bir kişi

(9) çıkageldi bu müsāfirūñ hālin şordı

(10) ve eyitdi ēy derd-mend kiři nē suç eyledūñ

(11) sen ki bu bende giriftār olduñ dēdi

[61b]

(1) ol dahı eyitdi ki vallāhu suçum budur kim mışır

(2) sultānı beni gönderdi hūkūm ile elçilige

(3) geldüm bu belāya giriftār oldum üşte dēdi

(4) ve hind pādīshāhı ğazaba geldi bu belāya şataşdum

(5) ve kaçan kim bu ağaç yıķıla ol vaķtin ben dahı

- (6) āzād olurun dēdi ol pīr eyitdi hīç
- (7) guşşalanma dēdi ve oqumağa bilür misin dēdi
- (8) ol eyitdi bilürem dēdi pīr eyitdi var imdi
- (9) yēdi gün degin perhīz eyle oruç dut dēdi
- (10) ve sūre' -i fātihaya meşğul ol dēdi bu daḥı
- (11) pīrūñ sözün kabūl eyledi oruca ve fātihayı

[62a]

- (1) becid oqumağa başladı çünki bēşinci gün oldı
- (2) ḥaḳ te'ālānuñ ululuğın gör ki nē oldı
- (3) ḥavā yüzi bulutlandı ve muḥālif rūzigār-
- (4) -lar esdi şānki kıyāmet oldı tozlar
- (5) kalkdı gözler görmez oldı hemān-dem bu
- (6) ḳavaḳ ağacunuñ dallarına ve budaḳlarına erişdi
- (7) hemān ağacı yaturdı gūyā ki şöylece oldı
- (8) hemān-dem bāğçuvānlar pādişāhlarına bildürdiler
- (9) ḥāl böyle olduğın hind pādişāhı daḥı
- (10) 'acebledi ve emr eyledi mısır sultānuñ ḳulunu
- (11) getürün ve bāğın çözün dēdi fi'l-ḥāl

[62b]

- (1) bāğbānlar geldiler maḥbūsa ḥaber vērdiler muştuluk

- (2) olsun saña dèdiler ve sen āzād olduḡ
- (3) dèdiler ve bunı hind pādiṣāhınuḡ ḡatına èletdiler
- (4) ve hind pādiṣāhı eyitdi nèce oldu bu senüḡ
- (5) ḡālünḡ ve bu ağacuḡ yıķıldıḡın su'āl eyledi
- (6) ol daḡı hıç gizlemedi ol pīr-i ta'īm idi
- (7) vèrduḡın bir bir dèyü vèrdi nèce olduḡın
- (8) hind pādiṣāhı daḡı buḡa ḡıl'atlar ḡèyürdi
- (9) ve on biḡ dīnār vèrdi ve mısır sultānına
- (10) çok armaḡanlar vèrdi ve nāme yazdı ki eger
- (11) şorarsaḡuz ki bizüm çok yaşıduḡumuza

[63a]

- (1) sebep budur ki azacuḡ yèrüz ve azacuḡ söylerüz
- (2) perhīz üzre ḡeçinürüz dèdi ve nāmenünḡ şonunda
- (3) bunı yazdı *küll ḡalīlen 'ıṣ ṡavīlen*¹
- (4) ya'nī azacuḡ yè çok yaşıa dèmek
- (5) olur nāmeyi bunuḡ ile tamām eyledi ve's-selām
- (6) **ḡikāyet** 'abdullāh bin 'abbās eydür eger

1 “Az ye, uzun yaşıa.”

- (7) k l şol kadar nam z kılsa ki beli yay gibi
- (8) iki kat olsa vall hi ol kılduğı nam zdan
- (9) hiç aŗşı bulmaz t  hel l y meyince ve perh zg r
- (10) olmayınca n  kadar za met çekerse ol kulunđ
- (11) nam zı kab l olmaya d di ** ik yet**

[63b]

- (1) ibrah m edhem ra metull hi ‘aleyhi bel   kl min n  p di-
- (2) -ŗ hl đın terk  d p ha dan ya a tevecc h eyledi
- (3) fikir eyledi ki all h derg hına l yık olmağa hel l lo ma
- (4) yemekden  ayrı nesne bulmadı hel l yemek gerek
- (5) d di  n bunu b yle d di ayak get rdi
- (6) cem ‘ hor s n  kl min gezdi g nli dilegince
- (7) hel l lo ma bulmadı c n atup ‘ r k  kl mine
- (8) g tdi ser-te-ser gezdi bir hel l lo ma bulmadı
- (9) andan sordı r ma geldi tarsus
- (10) şhrinde bir kiŗin n  b ğına b ğb nlık eyledi
- (11) ebde on a aya bir g n b ğ issi b ğına geldi

[64a]

- (1)  ıŗım  ademiyle ibrah me eyitdiler bize tatlu en r get r
- (2) y yel m d diler ibrah m edhem bir n e en r d v-

- (3) -şirüp önlerine kodı çün nârları
(4) kesdiler ki yèyeler dükelisi ekşi çıkdı niçün
(5) tatlu nâr getürmedün dediler ibrahîm eyitdi
(6) ben nâruñ ekşisin tatlusın bilmezin her kağısı
(7) ki rengi gökçekdür ve şağdur getürdüm dedi
(8) anlar dağı eyitdiler ey bağbân bunca zamândur
(9) bağbânlık edersin hîç nâr yemedün mi ki
(10) ekşisin tatlusın bilmeyesin dediler ibrahîm
(11) anlara eydür siz beni bunda şaklamaqlığa mı getür-

[64b]

- (1) -dünüz yoksa yeyüp zâyi' étmege mi getürdü-
(2) -nüz dedi bağ issine bu söz 'aceb geldi eydür
(3) ey bağbân iken anca söylersin ki sen ibrahîm
(4) degülsin ibrahîm çün bu sözi eşitdi
(5) bağuñ kilidin bağ issinüñ eline vèrdi
(6) gétmek diledi eyitdiler kerem eyle gétme dediler
(7) çok ilhañ étdiler on aqçañı yigirmi otuz
(8) édelüm gétme dediler ibrahîm hîçbir vechile
(9) kabûl étmezin dedi zîrâ şimdiye degin
(10) bağ işin işledüğümünden ötürü vèrürdünüz

(11) ŧimdi benden dīn dīnāyet gōrūp vērūr-

[65a]

(1) -siz dīnūmi dūnyāya mī ŧatayın dēyūp gētdi

(2) ŧaķīķ-i belhī eydür anı ŧāmda gōrdüm yanına

(3) vardum selām vērdüm ‘aleyke aldı ben eyitdüm

(4) yā ibrahīm nēcesin n’eylersin dēdüm eydür bu

(5) tağda ol tağa ve bu ŧehirden ol ŧehre

(6) segirdürem helāl loķma isterem dēr zīrā

(7) taņrı ķapusı helāl loķma yēmeyince kimseye naŧīb

(8) olmaz dēdi **hikāyet** taņrı dōstlarında

(9) bir er vardı ŧebistān ıklīminde idi aņa

(10) ħaber vērdiler ki fulān yērde bir keŧiŧ vardur

(11) anda helāl bulunur dēdiler zīrā kim atasından

[65b]

(1) ķalmıŧdur yērleri vardur aņa var dēdiler ayak

(2) gōtūrūp gētdi ol keŧiŧ yanına vardı

(3) anda helāl loķma ŧaleb eyledi ol keŧiŧ

(4) eydür ķanda gelürsin ol eydür ŧebistān

(5) ıklīminde gelürin ol keŧiŧ eydür andan

(6) bu yēre gelince ħayli ıraķdur anda helāl bulmaduņ mī

- (7) andan bunda zahmet çeküp geldün dër
- (8) bu kişi eydür anda helâl bulsam bunda gelürmiydüm
- (9) dëdi keři eydür benüm atamdan kalmış
- (10) yerlerüm vardur bende helâl bulunur dëdi
- (11) ammā senün aqçaŋ helâl midür ben bilmezem eger

[66a]

- (1) sen helâldür dersen taŋıl şatayın
- (2) ve eger sen daŋı aşlın bilmezsen var yoluŋa
- (3) gët dëdi **hikāyet** sultān
- (4) ibrahīm edhem eydür bir vaŋitde beytü'l-muqaddesde
- (5) yatsu namāzın kıldıŋ halk taŋıldı
- (6) ben yalnız kaldum çünki gecenün birezi
- (7) gëtdi gördüm kim gökden iki ferişte endiler
- (8) geldiler mihrāba karşı tırdılar birisi birine eydür
- (9) ibrahīm edhemdür dër birisi eydür ibrahīm
- (10) edhem belhīdür dër yene birbirine eydür bī-çāre
- (11) haŋ yolında şol kadar cehd eyledi ki derecāta

[66b]

- (1) erişmişdi nāgāh bir haŋa işledi ol derecelerden
- (2) düşdi dër nece oldu nè işledi dër

- (3) ol biri eydür bir vaqt bir pāre aqça vèrdi
(4) başrada ħurmā şatun aldı nāgāh terāzū
(5) dibinde bir ħurmā gördi kendünün şandı
(6) aldı yèdi ol vaqt ki ol ħurmā anuñ ma‘desine
(7) düşdi ħaķ te‘ālā anı ol dereceden
(8) düşürdi dèr bu sözi eşitdüm cānuma
(9) odlar düşdi ‘üryān büryān ayak götürüp
(10) başraya vardum ol ħurmā şatanı buldum dükkānında
(11) oturur allāha şükür ètdüm bir aqça vèrüp

[67a]

- (1) yène ħurmā aldum ol alduğum ħurmādan
(2) birini aña vèrdüm ben eyitdüm ey yigit bir kerre
(3) senden ħurmā şatun aldum terāzū dibinde
(4) bir ħurmā buldum anı baña ħelāl eyle dèdüm ħelāl
(5) olsun dèdi ta‘accüble ağladı qaldı ben
(6) dönüp yène beytü’l-muqaddese geldüm yène mescidde
(7) yatsu namāzın kılduķ ħaķ tağılup gètdiler
(8) yène ben qaldum ol iki feriştelər yène geldiler
(9) mihrāba qarşu oturdılar birbirine eydürler
(10) ibrahīm edhemün ħüsni vardur ol birisi

(11) eydür ibrahîm edhem derecelerinden düşmişdi

[67b]

(1) bir hürmâ yêdûgi sebebiyle yêne haq te‘âlâ ol derecelere

(2) êrgürdi dêr çün bu haberi eşitdüm sevindüm

(3) şâd oldum tañrıya şükür eyledüm ‘ibâdete meşgûl

(4) oldum nefse riyâzet göstermek böyle olur

(5) **hikâyet** tañrı haşlarından bir kişi vardı

(6) otuz yıl gönli balık diledi ve gönli dilegin

(7) vèrmedi bir gün seherice kalkdı ki denizden

(8) âbdest ala kolların şığadı âbdest almak

(9) niyyetine bismillâh dèyüp âbdest almağa başladı

(10) eline bir balık geldi girdi dervîş buni

(11) eliyle itivèrdi balık gèrü geldi gèrü dervîş

[68a]

(1) eliyle kaçdı balık gèrü geldi eyitdi gel beni al

(2) yè dèdi dervîş eyitdi od kanda bulayım

(3) seni bişürmege dèdi balık eyitdi şimdi

(4) şehir dutuşur senün nefsün dilegiçün

(5) beni bişürüp yègil dèdi âbdest tamâm

(6) ètmedin şehir dutuşdı balığı dervîş

- (7) aldı bişürmege başladı hasan başrî ol
(8) arada gèce dururdu eyitdi èy ‘arlanmaz
(9) halefün her birisinün kendü başı kadarı sen kendü
(10) nefsinün kaydın görürsin dèdi dervîş
(11) eyitdi yâ hasan epsem ol bu benüm kendü

[68b]

- (1) irâdetümle degüldür allâhun dilegi biledür dèdi
(2) dervîş gèrû eyitdi yâ hasan gel yanuma dèdi
(3) dervîş beni imtiḥân eyledi hasan başrî
(4) raḥmetullâhi ‘aleyhi eydür varmak kaçdın
(5) eyledi ammâ oduḡ ḫarâretinden yanına vara-
(6) -madum senün gibi oduḡ içine girmiş
(7) dèdi ol taḡrınun ḫāşî **ḫikāyet**

- (8) taḡrı dōstlarından iki pîr vardı ki
(9) şuya gelseler gemi istemezlerdi şunun
(10) üzerinde yörürlerdi ḳorıda yörür gibi
(11) bir gün bir köye vardılar bir faḳîrün evine

[69a]

- (1) ḳonuk oldılar ol ev issi bunlara bir kaç yumurda
(2) pişürdi öḡlerine ḳodı yèn dèdi

- (3) birisi yèdi ve birisi yèmedi ol gèce anda
- (4) oldılar şabāḥ namāzından şonra yola çıkdılar
- (5) bir şuya uğradılar ol yumurtadan yémeyen
- (6) şuyı geçdi ayağı şuya batmadı ve nefis
- (7) ārzūsın vèren şuya batdı ve şuyı
- (8) geçmedi zīrā ki karnına kıl oldı nefis ārzūsın
- (9) vèrdi nefse kıl oldı birisi nefis ārzūsın
- (10) vèrmedi ol şuyı geçdi taḥrıdan daḥı
- (11) dūr olmadı zīrā nefisine ḥıdmet ètmedi

[69b]

- (1) ve her kişi ki nefisine kıl oldı taḥrıdan ırak
- (2) oldı dèdi **ḥikāyet** bir kaşşāb
- (3) vardı gāyetde zenpāre idi bir cemīle ‘avrat
- (4) et almağa geldi kaşşāb buña dolaştı
- (5) eyitdi yā ḥātūn gel benüm göñlüm murādını vèr
- (6) saña biḡ altun vèreyim dèdi ḥātūn
- (7) eyitdi eger bir ḥalvet yèr bilürseñ n’ola
- (8) dèdi kaşşāb ḥalvet yèr buldı ḥātūnı
- (9) kığırdı ḥātūn daḥı ol bulduğı ḥalvet
- (10) yère vardı kaşşāb buña el şundi

(11) hātūn ditredi aşşāb eyitdi nē ditrersin

[70a]

(1) hātūn eyitdi şartumuz y rine geldi aşşāb

(2) eyitdi ũŕde h lvet y rid r d di

(3) hāt n eyitdi bu h lvet y ri deg ld r d di

(4) z r  sende iki melek var ve bende iki

(5) melek var ve ũzer m zde tanrı te  l 

(6) h z r ve n z rdur d di fi l-h l aşş buŕ

(7) g ŕline ilh m u rabb n  d ŕdi aşş b

(8) eyitdi bu  avratlıŕıyla tanrıdan  or ar

(9) y  ben er olam tanrıdan  or mayam mı d di

(10) hem n-dem aşş b tevbe ve isti f r eyledi

(11) ve  avrata biŕ altun  v r p g nderdi

[70b]

(1) bir g n ol aşş b evvel zam n pey amberiyle yol

(2) yoldaŕı oldu yolda giderken ıssıdan

(3) bu aldılar pey amber eyitdi y  aşş b ben du  

(4) dileyeyin sen  m n d  d di pey amber

(5) du   diledi aşş b  m n d di h k te  l 

(6) bunlara bir bulut v rdi g lge oldu ittif k

- (7) yolları ayrı düşdi bulut aşşāb ile
(8) bile aldı gētdi peygamber ardından ağırdı
(9) eyitdi ēy aşşāb toğrı söyle sen nē
(10) işledūñ ki bu bulut senūñ ile gētdi ben
(11) şanurdum benüm du ‘ām sebebiyle geldi meger

[71a]

- (1) senūñ āmīn dēmegūñle gelmiş imiş dēdi
(2) aşşāb eyitdi bir ‘avrata yaramaz aşd
(3) eyledüm şonra tevbe eyledüm dēdi peygamber
(4) eyitdi ilāhī bilürem ki sen tevbe ēdici
(5) ullaruñı seversin dēdi **hikāyet**
(6) sultān maḥmūd bir gün eve giderken yolu
(7) bāğlara ve bāğçelere uğradı meger bir kişinūñ
(8) bāğında firāvān almalar ḥāşıl olmuşdı
(9) almaları dēvşirüp durmayup çuvāllara
(10) opardı sultān maḥmūd ol kişiye rāst
(11) geldi bu kişiyi bilmezdi ki bu sultān maḥmūddur

[71b]

- (1) bāğ şāḥibi eyitdi yā sipāhīdur dēdi
(2) sultān maḥmūd atını çeküp tırdı ve bāğ

- (3) issi bir dest-māl alma getürdi sultān
- (4) maḥmūd eyitdi ziyāde olsun dèdi sultān
- (5) maḥmūd eyitdi bu tolu çuvāllarda nèdür dèdi
- (6) bāğ issi eyitdi hep almadur dèdi
- (7) sultān maḥmūd eyitdi bunu n'eylersin
- (8) dèdi bāğ issi eyitdi bāzāra èledüriz
- (9) şatarın ve aqçasıyla oğlancuqlaruma kaftān-
- (10) -cuqlar ve ba'zı levāzımāta harç èderin
- (11) dèdi sultān maḥmūd eyitdi sultān

[72a]

- (1) maḥmūduş dīvānına varup bir cehet taleb
- (2) eyleseş olurdı dèdi bāğ issi eyitdi
- (3) èy sipāhī biz anda dīvāna varup kapucılar
- (4) hīç kor mı dèdi sultān maḥmūd eyitdi
- (5) ben saña bir nişān vèreyim seni incitmesünler
- (6) dèdi çıkarup barmağından yüzüğini buña
- (7) vèrdi ve eyitdi yarın anda dīvāna
- (8) var zīrā dèrler kim sultān maḥmūd gāyetde
- (9) cūmerd ve 'ādil kişidür dèrler dèdi
- (10) bu daḥı n'ola dèdi varayın ve kaçan kim kapu-

(11) -cılar seni içerü kımayalar anlara bu yüzügi gösteresin

[72b]

(1) seni incitmeyeler dedi andan sonra esenleşüp

(2) getdi çün yarındası oldu bu kişi dīvāna

(3) vardı meger bir alay oğrılar getürdiler

(4) bu bağ issi dağı bu oğrılar ile karışup

(5) bile içerü getdi bunları zindāna emr eyledi

(6) bağ issin bile zindāna eletdiler sonra her birin

(7) suçuna göre hakāret eylediler nevbet bu kerre

(8) bağ issine degdi şorup tefiş eylediler

(9) mācerāyı bir bir dēyüverdi eyitdi bir gün

(10) bağumda alma dēvşirürken bir sipāhī

(11) geldi başa yeryüzün verdi kim var sultān

[73a]

(1) maḥmūdun dīvānına bir cehd taleb eyle dedi

(2) ben eyitdüm kapucılar başa yol vermezler döger-

(3) -ler dedüm sipāhī eyitdi bu yüzügi göster-

(4) -gil tā seni incitmeyeler dedi yarındası dīvāna

(5) vardum üşte beni habs eylediler tā bu zamā-

(6) -na degin dedi sultān maḥmūd dağı buni

- (7) bildi hâtırından çok geçdi ve emr eyledi
(8) sultân maḥmûda gösterdiler hemân-dem bildi ağladı
(9) ve eyitdi varuḡ bunı ḥazîneme êledüḡ bu kişiyi
(10) dèdi her nè dilerse alsun dèdi varup
(11) ḥazîneye êletdiler bir altun ve bir balta ve bir muşḥaf

[73b]

- (1) aldı gèrü bunı sultân maḥmûduḡ ḫatına
(2) getürdiler su'âl eyledi nè alduḡ dèdi
(3) eyitdi üç nesne aldum dèdi bu altunı
(4) anuḡiçün aldum ki mecālüm yoḡdur balta urmaḡa
(5) bir kişiyi ücretile dutarum nè ḫadar bâḡumda
(6) alma ağacı vardur kestüdüreyim dèdi
(7) ve bu muşḥafı anuḡiçün aldum ki bu muşḥafa
(8) and içeyim ki ayruḡ bâḡumda alma ağacın dikmeye-
(9) -yim dèdi zîrâ alma sebebiyle üç yıl
(10) zindân çekdüm dèdi sultân maḥmûd ağladı
(11) ḫaldı ve ol evine gètdi dèdi allāh te'ālā

[74a]

- (1) celle ve 'alī ādemi 'anāşır-ı erba'adan yaratdı
(2) ya'nī dört nesneden oddan şudan

- (3) yelden toprağdan ve dört tabi‘at vèrdi
- (4) şuya kan vèrdi oda şafrā vèrdi
- (5) yele sevdā vèrdi toprağa balğam vèrdi
- (6) eyle olsa tuzlular yemek balğam arturur
- (7) ve ekşiler ve acılar yemek sevdā arturur
- (8) yağlı ve tatlılar yemek şafrā arturur şafrā-
- (9) -nuñ hükmi orağ eylerindedür ol zamānda
- (10) tatlı ve yağlu yemeyeler göz eylerinde sevdā
- (11) arturur ekşi ve acılar yemeyeler zīrā emrāz

[74b]

- (1) ziyāde olur ğaflet olunmaya şöyle ma‘lūm
- (2) oluna bāb bir kimesnenüñ beñzi şararsa
- (3) veyāhūd ikide birde hasta olsa veyāhūd
- (4) sehel cüzvi nesne işlemegile haşlasa veyā-
- (5) -hūd sehel yürümegile haşlasa bu zikir ètdü-
- (6) -gümüz nesneler talāğ şerrindendür dünyānuñ ‘ilaçların
- (7) eyleyüp dermān bulmasa hağ te‘ālā emriyle
- (8) aña dermān olur anđan çıkmış dımaşķī
- (9) hurdesi alup ekşer dımaşķī bozdağan veyā-
- (10) -hūd kılıçlar işleyen kimesnelerde ele girür alup

(11) havān içinde koyup dögeler ve bir bezden geçüreler

[75a]

(1) ve andan sonra üç dirhem ol

(2) dögdügi dımaşķıden ve üç

(3) dirhem revāk baldan alup bir yerde

(4) karışdurup gece olıcaķ ayaza

(5) koyalar ertesı aç karnında

(6) birer dirhemın ısti‘māl

(7) edüp üç günden

(8) yeye allāh emriyle

(9) anadan doğmış

(10) gibi ola

(11) inşaallāh

(12) te‘ālā

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

A

a ol zamiri

a.+nca (64b/3)

a.+nda (39a/8), (41a/1), (58b/9), (65a/11), (65b/3), (65b/6), (65b/8), (69a/3), (72a/3), (72a/7)

a.+ndan (46b/10), (55a/10), (58a/3), (59b/6), (60a/7), (63b/9), (65b/5), (65b/7), (72b/1), (75a/1)

a.+nı (50b/7), (55b/5), (65a/2), (66b/7), (67a/4)

a.+nlar (64a/8)

a.+nlara (64a/11), (72a/11)

a.+nlarda (39b/5)

a.+nlardan (38b/9)

a.+nlaruñ (59a/4)

a.+nuñ (57b/8), (66b/6)

a.+nuñiçün (73b/4), (73b/7)

a.+ña (43b/5), (48b/1), (65a/9), (65b/1), (67a/2), (74b/8)

a.+ñarı (48b/8)

a.+ñdan (74b/8)

ābdest < Fars. *ābdest* el suyu, el yıkama suyu

a. (41b/4), (43a/3), (67b/8), (67b/8), (67b/9), (68a/5)

‘abdullāh bin ‘abbās kişi adı

a. (63a/6)

‘ābid < Ar. *‘ābid* ibadet eden, kulluk eden kimse

a. (41a/4)

‘acabā < Ar. *‘acabā* şaşma, hayret

a. (47a/10)

‘acāyib < Ar. *‘acā’ib* insanı şaşırtan şey

a. (43b/2)

‘aceb < Ar. *a‘ceb* şaşma, hayret

a. (39a/3), (39b/6), (41a/1), (47a/8), (64b/2)

‘aceble- şaşırmak

a.-di (62a/10)

acı acı

a.+lar (74a/11), (74a/7)

aç aç, tokun zıddı

a. (75a/5)

aç- açmak

a.-ınca (53b/9), (59a/6)

açıl- açılmak

a.-dı (57a/4)

a.-mı (44b/3)

açuk açık

a.+dur (40a/11)

ādem <Ar. *ādem* ilk yaratılan insan ve ilk peygamber

a.+i (74a/1)

‘ādet < Ar. *‘ādet* alışkanlık, huy, tabiat

a. (50a/9)

a.+ümdi (50b/2)

‘ādil <Ar. *‘ādil* eşit davranmak, doğru, insafli olmak

a. (72a/9)

adlu adlı, isimli

a. (41a/3)

ağac ağaç → **ağac**

a.+a (61a/1)

a.+ı (60b/7), (60b/9), (61a/4), (62a/7), (73b/6)

a.+ın (73b/8)

a.+uñ (61a/8), (62a/6), (62b/5)

ağac ağaç → **ağac**

a. (61b/5)

a.+dı (60b/10)

ağır ağır, hafifin zıddı

a. (47b/8)

ağla- ağlamak

a.-dı (40b/4), (67a/5), (73a/8), (73b/10)

a.-dum (40b/6)

a.-duñ (41b/5)

a.-mayayın (40b/11)

a.-r (40a/7)

a.-rsın (40b/9)

a.-yayın (40b/3), (40b/3)

‘ahd < Ar. *‘ahd* yemin, ant

a. (42a/8), (55a/11), (55a/3)

a.+ını (42a/5)

a.+üm (41b/11)

āhirü’l-emr < Ar. *āhir el-emr* işin sonunda, akıbet, nihayet

a. (51a/2)

ak- akmak

a.-ardı (43a/9)

aķça para

a. (47b/11), (49a/5), (49b/1), (49b/5), (50a/1), (50a/6), (66b/11), (66b/3)

a.+sıyla (71b/9)

a.+ñ (65b/11)

a.+ñı (64b/7)

a.+ya (63b/11)

‘**ağd** <Ar. ‘*ağd* bağlama, düğümleme; bağlanma, düğümlenme

a.+ı (51b/1)

‘**ağd-ı nikah** evlenme, nikah kıyma

a. (51b/1)

‘**akl** <Ar. ‘*akl* akıllı (kimse)

a.+ı (39a/5), (39a/7), (40b/4), (40b/7)

al- almak

a. (49a/6), (49a/11), (68a/1)

a.-a (67b/8)

a.-an (39a/10)

a.-dı (48a/7), (48b/11), (54b/11), (57a/10), (65a/3), (66b/4), (66b/6), (68a/7), (73b/1)

a.-dılar (39a/7), (47b/9), (54a/3)

a.-duğum (67a/1)

a.-dum (67a/1), (67a/3), (73b/3), (73b/4), (73b/7)

a.-duş (73b/2)

a.-mağa (53b/1), (67b/9), (69b/4)

a.-mak (67b/8)

a.-mı (49b/3)

a.-sun (73a/10)

a.-sunlar (57b/8)

a.-up (41b/4), (43a/3), (56a/10), (59a/5), (74b/10), (74b/9), (75a/3)

a.-ur (39a/11)

a.-uñ (53a/9)

‘**alāmet** <Ar. ‘*alāmet* işaret, belirti, nişan, emare, alem

a.+dür (45a/3)

alay kalabalık, topluluk

a. (72b/3)

a.+ı (39b/2)

aldur- aldirmek

a.-amazam (54b/5)

‘**aleyhi** <Ar. ‘*aleyh* üzere, üzerine, onun üzerine

a. (46a/2), (63b/1), (68b/4)

‘**aleyhi’s-selām** Allah’ın selamı onun üzerine olsun

a. (42b/5), (43a/5)

‘**aleyke** senin üzerine

a. (48a/7), (48b/10), (65a/3)

‘**aleyküm** sizin üzerinize

a. (47b/5)

‘**aleykümü’s-selām** <Ar. ‘*aleyküm selām* selam senin de üzerine olsun

a. (47b/6)

‘**alī** <Ar. ‘*ali* yüksek, yüce, büyük, ulu

a. (40b/10), (74a/1)

allāh <Ar. *Allāh* her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık

a. (42a/8), (63b/3), (73b/11), (75a/8)

a.+a (66b/11)

a.+uŋ (57a/9), (68b/1)

alma elma

a. (71b/3), (72b/10), (73b/6), (73b/8), (73b/9)

a.+dur (71b/6)

a.+lar (71a/8)

a.+ları (71a/9)

alt bir şeyin yere bakan yüzü

a.+ında (38b/11)

altun altın

a. (69b/6), (73a/11)

a.+ı (70a/11), (73b/3)

amān <Ar. *emān* aman

a. (53a/10), (53b/7)

āmīn <Ar. *āmīn* dualardan ve hayır temennilerinden sonra

a. (70b/4), (70b/5), (71a/1)

ammā <Ar. *ammā* ancak, fakat, lakin

a. (48b/3), (51b/6), (51b/7), (65b/11), (68b/5)

ana anne, valide

a.+dan (75a/9)

‘**anāşır** <Ar. ‘*anāşir* unsurlar

a.+ı (74a/1)

‘**anāşır-ı erba‘a** eskiden, maddi alemin esasını teşkil ettiğine inanılan ve basit cisim olarak kabul edilen dört unsur: su, hava, ateş, toprak

a.+dan (74a/1)

ancağ yalnız, sadece

a. (49a/4)

and Allah’ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, yemin, kasem

a. (73b/8)

ağla- anlayış, idrak

a.-dum (39b/8)

a.-duğuz (39b/8)

ara iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesafe

a.+da (68a/8)

a.+dan (42a/4), (54a/1)

a.+ğuzda (48a/4)

a. +muzda (39b/4)

ara- aramak

a.-r (49b/3)

a.-sunlar (53b/6)

aralık birbirine bitişmeyen iki şey arasında kalan mesafe, iki şey arasındaki açıklık

a.+1 (53b/10)

arka bir şeyin esas kabul edilen yüzünün tam tersi olan tarafı

a. (49a/6), (49b/3), (51b/3)

a.+mı (52b/4)

a.+sı (47b/1)

a.+sın (42b/1)

a.+sına (49b/8)

arlan- <Ar. *arlan* utanmak, sıkılmak, haya etmek

a.-maz (68a/8)

armağan bir kimseye karşılıksız olarak verilen şey, hediye, bergüzar

a.+ın (56b/10), (60b/4)

a.+lar (55a/9), (56b/3), (62b/10)

a.+larıla (59b/6)

art arka, son

a.+ınca (51a/2)

a.+ından (70b/8)

a.+uñuza (45b/1)

artucağ artacak

a.+dur (38b/10), (39b/5)

artur- artırmak

a.-ur (74a/11), (74a/6), (74a/7), (74a/8)

ārzū <Fars. *ārzū* insanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek

a.+sın (69a/7), (69a/8), (69a/9)

‘asker <Ar. *‘asker* ordunun her kademesinde görevli, subay, astsubay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim, leşker

a. (44b/6), (54b/2), (54b/7)

aşl <Ar. *aşl* gerçek, hakikat

a.+ın (66a/2)

aşlā <Ar. *aşlā* hiçbir vakit, hiçbir zaman, hiçbir şekilde, kesinlikle, kat’iyen

a. (58a/7)

aşma ‘ī kişi adı

a. (40a/2)

a.+ven (40b/8)

aşşı fayda, kar, menfaat

a. (63a/9)

‘aşıq bir şeye veya birine karşı aşırı sevgi duyan kimse, tutkun, meftun

a. (57a/1)

at binme, yük çekme ve taşıma hizmetlerinde kullanılan hayvan

a.+ını (71b/2)

at- atmak

a.-up (63b/7)

ata cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse

a.+mdan (65b/9)

a.+sından (65a/11)

a.+η (40b/9)

atlan- atlamak işi yapılmak, inilmek, geçilmek, aşılmak

a.-up (58b/2)

āvāz <Fars. *āvāz* – *āvāze* ses, seda

a. (40a/5)

‘avāmu’n <Ar. *‘avāmm* halk, umum, herkes

a. (58b/7)

‘avāmu’n-nās halk, sıradan insanlar

a. (58b/7)

‘avn <Ar. *‘avn* yardım etme, yardım

a. (57a/9)

‘avrat kadın

a. (69b/3)

a.+a (70a/11), (71a/2)

‘avratlık kadınlık

a.+ıyla (70a/8)

ay güneşten aldığı ışığı yeryüzüne yansıtan ve dünyamızın tek uydusu olan gök cismi, kamer, mah

a. (40a/4)

ayak vücudun, bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem

a. (42b/1), (44a/4), (52a/11), (52a/9), (63b/5), (65b/1), (66b/9)

a.+1 (47b/2), (69a/6)

a.+1n (46b/7)

ayaz soğuk, açık ve genellikle mehtaplı gecelerde çıkan kuru soğuk

a.+a (75a/4)

aydın ışıklı, aydınlık, parlak

a. (40a/4)

ayrı farklı ve değişik, başka

a. (70b/7)

ayruk ayrı, başka, diğer, öteki

a. (42a/1), (42a/3), (42a/9), (49a/9), (57a/8), (73b/8)

a'zā <Ar. a'zā' vücudu meydana getiren parçalar, organlar; organ

a.+ları (47b/2)

'azāb dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet, sıkıntı

a. (41a/2)

azacuk azıcık

a. (40b/2), (63a/1), (63a/1), (63a/4)

āzād <Fars. *āzād* serbest bırakma, serbestlik

a. (61b/6), (62b/2)

‘azīz <Ar. *‘aziz* yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez

a. (56b/1)

azlık miktarı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunma, çok olmama, az olma

a.+ını (40b/2)

azuk gereken yiyecek ve içecek şeyler, nevale, azık

a.+um (40b/1), (40b/2)

bāb <Ar. *bāb* bir kitabın bölümlerinden her biri

b. (74b/2)

bāğ <Fars. *bāğ* bahçe, yeşillik, ağaçlık ve çiçeklik yer, bostan

b. (47a/3), (47a/4), (47b/10), (47b/5), (63b/11), (64b/10), (64b/2), (64b/5), (71b/1), (71b/2), (71b/6), (71b/8), (72a/2), (72b/4), (72b/6), (72b/8)

b.+dan (48b/3)

b.+ın (62a/11)

b.+ına (63b/10), (63b/11)

b.+ında (71a/8)

b.+lar (47a/3)

b.+lara (71a/7)

b.+umda (72b/10), (73b/5), (73b/8)

b.+uñ (64b/5)

B

bāġbān <Fars. *bāġ-bān* bağ bekçisi, bahçıvan

b. (48a/1), (48a/11), (48a/4), (48b/2), (48b/5), (64a/8), (64b/3)

b.+a (48a/5), (48a/6)

b.+lar (62b/1)

bāġbānlık <Fars. *bāġ-bān* bahçıvanlık

b. (63b/10), (64a/9)

bāġçe <Fars. *bāġçe* bahçe

b.+lere (71a/7)

b.+sinde (44a/2)

bāġçuvān <Fars. *bāġçe-vān* bahçıvan sözünün eskiden kullanılan asıl şekli

b.+lar (62a/8)

baġla- bağlamak

b.-dı (49b/8)

b.-ı (61a/3)

baġ- bakmak

b.-dı (43a/8), (44b/11), (44b/5), (45a/6), (45b/1)

b.-up (52b/1)

baġça <Fars. *bāġçe* bahçe

b. (45b/3), (60a/10)

b.+da (61a/6)

b.+sı (60a/7)

b.+dür (45b/2)

bal arıların çiçeklerden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde, asel

b. (58b/9), (59a/5)

b.+dan (75a/3)

balğam (I) <Ar. *balğam* eskiden beden yapısının esasını teşkil ettiği kabul edilen dört unsurdan biri

b. (74a/5)

balğam (II) <Ar. *balğam* Solunum yollarında tahriş ve iltihaplanma sebebiyle meydana gelen ve öksürülerek çıkarılan sümüksü madde

b. (74a/6)

balık su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı

b. (67b/10), (67b/11), (67b/6), (68a/1), (68a/3)

b.+ı (68a/6)

balta odun yarmaya, ağaç kesmeye ve yontmaya yarayan, ağaç saplı, demirden kesici alet, nacak

b. (73a/11), (73b/4)

baña ben zamirinin yönelme hali

b. (39a/8), (41a/2), (48a/10), (48a/2), (49a/4), (50b/7), (51b/10), (52b/2), (54a/9), (56a/1), (56a/11), (56a/2), (56a/8), (59b/10), (59b/4), (67a/4), (72b/11), (73a/2)

barmağ parmak

b. (46b/8)

b.+ından (72a/6)

baş- <Ar. *ba's* yollama, gönderme

b.-a (57b/9), (58b/5)

b.-mışdı (59a/2)

b.-up (46b/6), (46b/7), (53a/7)

başra şehir ismi

b.+da (66b/4)

b.+ya (66b/10)

baş baş, kafa

b. (55a/4), (56b/2)

b.+a (49b/7)

b.+ı (41a/10), (47b/1), (68a/9)

b.+ın (47a/1), (52a/7), (54a/8)

b.+ına (39a/3), (39a/7)

b.+ını (40b/6), (42a/4)

b.+ucağumda (56b/1)

b.+umı (42a/2), (42a/9)

başla- bir işi yapmak üzere harekete geçmek, bir işe girişmek

b.-dı (62a/1), (67b/9), (68a/7)

b.-dılar (50b/11)

bat- bir sıvının veya yumuşak bir maddenin içine gömülmek, çökmek

b.-dı (69a/7)

b.-madı (69a/6)

bāyezīd kişi adı

b. (39b/11), (39b/9), (39b/9)

bāyezīd-i beštām kişi adı

b. (38b/8), (39b/3)

bāzār <Fars. *bāzār* pazar kelimesinin eskiden kullanılan asıl şekli, çarşı, alış veriş yeri

b. (49a/9), (49a/9)

b.+a (49b/2), (71b/8)

b.+da (49a/11)

b.+ıdur (49a/7)

b.+ında (51a/4)

ba‘zı < Ar. *ba‘z* birtakım, bir kısım

b. (42a/6), (59b/6), (71b/10)

bāzīrgān alışveriş işi yapan kimse, tüccar, esnaf

b. (47b/8), (48a/8), (49a/1), (50b/1)

becid <Fars. *be-cidd* ciddi, önemli

b. (62a/1)

beg bey

b.+i (54a/10), (54b/2), (57b/10), (58a/5), (58b/1)

b.+ine (54a/6), (58a/10)

b.+isin (54a/7), (57b/5)

bekle- beklemek işi

b.-diler (53b/3)

bel insan vücudunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan yer

b.+i (63a/7)

bela <Ar. *belā* 'insana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, badire, dert, gam, keder

b.+ya (61b/3), (61b/4)

belḥ Afganistan'ın kuzeyinde yer alan eski bir yerleşim yeri

b. (63b/1)

belḥī Afganistan'ın kuzeyinde yer alan eski bir yerleşim yeri

b. (65a/2)

b.+dür (66a/10)

belī <Ar. *belā* evet, hay hay, peki

b. (41b/9)

belki <Ar. *bel* <Fars. ki ile *bel+ki* olabilir, olabilir ki, bir ihtimale göre, muhtemelen

b. (38b/9)

ben tekil birinci şahıs

b. (40a/11), (41b/10), (42a/8), (43b/10), (44a/8), (47b/8), (48a/3), (49a/1), (50b/1), (51b/9), (53a/5), (54b/5), (55b/6), (58a/11), (61a/4), (61b/5), (64a/6), (65a/3), (65b/11), (66a/6), (67a/2), (67a/5), (67a/8), (70a/9), (70b/10), (70b/3), (72a/5), (73a/2)

b.+de (61a/11), (65b/10), (70a/4)

b.+den (64b/11)

b.+i (40b/7), (41b/6), (41b/7), (51b/10), (61b/2), (64a/11), (68a/1), (68a/5), (68b/3), (73a/5)

b.+üm (40a/7), (40b/8), (41b/1), (44a/11), (51a/3), (53a/11), (54a/7), (55a/3), (55a/5), (55b/11), (55b/4), (65b/9), (68a/11), (69b/5), (70b/11)

beñiz yüz, yüzün rengi

b.+i (74b/2)

beñze- (iki kimse veya şey arasında) birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak

b.-rsin (39b/10)

bêrû bu tarafa, bu yana, buraya, beriye

b. (52b/8)

bêş sayının adı

b.+inci (62a/1)

bêsle- yedirip içirmek, karnını doyurmak

b.-di (51b/4)

beytü'l-muḳaddes kudüs'teki meşhur cami, Mescid-i aksa

b.+e (67a/6)

b.+de (66a/4)

bez ince pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir cins dokuma

b.+den (74b/11)

biç- biçmek

b.-erdi (52a/2)

bī-çāre <Fars. *bi-çāre* çaresiz, aciz, zavallı

b. (66a/10)

bil- bir şey hakkında bilgisi, malumatı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak

b. (39b/4)

b.-di (73a/7), (73a/8)

b.-elüm (59b/5)

b.-meyesin (64a/10)

b.-mezdi (51b/7), (71a/11)

b.-mezem (41a/3), (65b/11)

b.-mezin (64a/6)

b.-mezseñ (66a/2)

b.-ür (41b/4), (61b/7)

b.-ürdi (43b/4)

b.-ürem (61b/8), (71a/4)

b.-ürseñ (69b/7)

bildür- bildirmek, göstermek

b.-diler (62a/8)

bile hatta, hem de üstelik

b. (38b/7), (39b/3), (44b/3), (56b/5), (59a/8), (70b/8), (72b/5), (72b/6)

b.+dür (68b/1)

bilece birlikte, beraber

b. (53a/6)

bin- (bir şeyin veya bir hayvanın üzerine çıkıp) ayakları sarkıtarak oturmak

b.-üp (38b/3)

biğ sayının adı

b. (42b/11), (42b/6), (42b/7), (42b/9), (57a/2), (58b/1), (62b/9), (69b/6), (70a/11)

bindür- bindirmek

b.-di (43a/6)

bir sayıların ilkinin adı

b. (38b/1), (38b/11), (38b/3), (38b/4), (38b/5), (39a/1), (39a/10), (39a/10), (40a/2), (40a/3), (40a/3), (40a/5), (40a/6), (40b/11), (41a/4), (41a/6), (41a/9), (43b/1), (43b/6), (43b/7), (44a/2), (44a/8), (44b/6), (45b/2), (46a/11), (46a/3), (46b/1), (47a/2), (47a/3), (47a/3), (47a/4), (47b/10), (47b/2), (47b/8), (48a/10), (48a/8), (48b/1), (48b/6), (49a/1), (49a/3), (49a/5), (49b/2), (49b/2), (49b/5), (50a/1), (50a/5), (51a/7), (51b/11), (51b/5), (52a/2), (54b/1), (54b/2), (54b/7), (55a/1), (55a/9), (55b/5), (56a/6), (56b/7), (57a/3), (57a/4), (57a/5), (57b/10), (57b/5), (58b/1), (59a/7), (59b/1), (60a/7), (60a/8), (60b/11), (60b/7), (61a/7), (61a/8), (62b/7), (62b/7), (63b/10), (63b/11), (63b/8), (64a/2), (65a/10), (65a/9), (66a/4), (66b/1), (66b/11), (66b/3), (66b/3), (66b/5), (67a/2), (67a/4), (67b/1), (67b/10), (67b/5), (67b/7), (68b/11), (68b/11), (68b/11), (69a/1), (69a/5), (69b/2), (69b/3), (69b/7), (70b/1), (70b/6), (71a/2), (71a/6), (71a/7), (71b/3), (72a/1), (72a/5), (72b/10), (72b/3), (72b/9), (72b/9), (72b/9), (73a/1), (73a/11), (73a/11), (73a/11), (73b/5), (74b/11), (74b/2), (75a/3)

b.+de (74b/3)

b.+er (44b/3), (47a/4), (53a/9), (59a/5), (75a/6)

b.+i (54a/2), (59a/2), (59a/7), (66b/3)

b.+in (72b/6)

b.+ine (47b/4), (66a/8)

b.+ini (67a/2)

b.+isi (59a/4), (59a/5), (61a/6), (66a/8), (66a/9), (67a/10), (69a/3), (69a/3), (69a/9)

b.+isinün (68a/9)

b.+iñüz (53a/9)

b.+le (55a/8)

birbiri iki veya daha fazla şey yahut kimsenin yerini tutar, biri öteki, yekdiğer

b.+ne (66a/10), (67a/9)

birez biraz, bir parça, azıcık

b.+i (66a/6)

biri bir kimse, herhangi bir şahıs

b.+si (51a/2)

birkaç ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tane kadar, az sayıda

b. (49b/1), (50a/6)

bismillāh <Ar. *bi'smi'llāh* Bismillāhirrahmânirrahim sözünün kısaltılmış şekli

b. (67b/9)

bişür- pişirmek

b.-mege (68a/3), (68a/7)

b.-üp (68a/5)

bī-tekellūf külfetsiz, sıkıntısız, doğal olarak

b. (55b/3)

biz çoğul birinci şahıs

b. (59b/5), (60a/5), (72a/3)

b.+den (56b/7)

b.+e (44a/7), (64a/1)

b.+üm (38b/8), (38b/9), (39b/4), (39b/4), (48a/11), (56b/8), (62b/11)

boy bir şeyin yere değen veya yere en yakın olan kısmı ile en yüksek noktası arasındaki mesafe

b.+ı (45a/8)

bozdağan boz doğan

b. (74b/9)

böyle bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü, bu tarzda ve sıfatta bulunan

b. (39a/11), (39a/4), (42a/7), (42a/8), (58a/8), (62a/9), (63b/5), (67b/4)

böylece bunun gibi, bu türlü, bu tarzda

b. (38b/7), (39b/3)

böylelik bu şekilde, böylece

b. (51b/11)

böyük miktarı fazla olan, sayıca çok olan

b. (60a/8), (60b/11), (60b/7)

bu en yakında olan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir

b. (38b/10), (38b/10), (38b/7), (39a/7), (39b/2), (39b/2), (39b/6), (39b/6), (40a/1), (41a/7), (42a/5), (43a/11), (43a/11), (43b/2), (43b/2), (43b/5), (43b/6), (44b/4), (44b/8), (44b/9), (45a/3), (45b/3), (45b/6), (46b/5), (47a/10), (47a/11), (47a/5), (47a/7), (47a/8), (47a/9),

(47b/10), (47b/4), (47b/8), (48a/8), (48b/8), (48b/9), (49a/7), (49b/4), (50b/8), (51b/10), (51b/2), (51b/4), (51b/5), (52a/2), (53a/11), (54a/4), (54a/9), (54b/4), (54b/9), (55a/1), (55a/2), (56a/10), (56a/8), (58a/10), (58b/8), (59b/10), (59b/7), (59b/8), (59b/9), (61a/11), (61a/2), (61a/3), (61a/5), (61a/5), (61a/7), (61a/9), (61b/10), (61b/3), (61b/4), (61b/5), (62a/5), (62b/4), (62b/5), (64b/2), (64b/4), (65a/4), (65a/5), (65b/6), (65b/8), (66b/8), (67b/2), (68a/11), (70a/3), (70a/8), (70b/10), (71a/11), (71a/11), (71b/5), (72a/10), (72a/11), (72b/2), (72b/4), (72b/4), (72b/7), (73a/3), (73a/5), (73a/9), (73b/3), (73b/7), (73b/7), (74b/5)

b.+dur (46a/8), (56a/1), (59b/3), (61b/1), (63a/1)

b.+nca (40b/9), (64a/8)

b.+nda (64a/11), (65b/7), (65b/8)

b.+ndan (39b/7), (42a/1), (52b/7), (55a/6), (55a/7)

b.+nı (39a/8), (39b/8), (44b/7), (45a/4), (45a/9), (46a/6), (47b/11), (59b/1), (60a/5), (62b/3), (63a/3), (63b/5), (67b/10), (71b/7), (73a/6), (73a/9), (73b/1)

b.+nlara (58b/4), (59a/3), (69a/1), (70b/6)

b.+nları (72b/5)

b.+nların (59a/3), (61a/6)

b.+nuş (63a/5)

b.+na (41b/7), (43a/11), (43b/3), (43b/5), (52a/10), (54b/5), (54b/8), (55a/1), (62b/8), (69b/10), (69b/4), (72a/6)

budağ dal, ince dal, filiz

b.+larına (62a/6)

buğday taneleri un ve ekmek yapımında kullanılan ve insanın başlıca gıdasını teşkil eden bitki

b. (49b/3), (49b/5)

bugün içinde bulunulan gün

b. (49a/8)

b.+ki (49a/7)

bul- (arayarak veya rastgele) bir şey, bir kimse veya bir durumla karşılaşmak

b.-ayım (68a/2)

b.-dı (47a/2), (52a/8), (52a/8), (57b/11), (69b/8)

b.-duğı (69b/9)

b.-dum (51a/8), (66b/10), (67a/4)

b.-madı (54a/11), (63b/4), (63b/7), (63b/8)

b.-madılar (53b/9)

b.-maduğ (65b/6)

b.-masa (74b/7)

b.-mayalar (55b/11)

b.-maz (63a/9)

b.-sam (65b/8)

b.-up (57b/6)

b.-ur (56a/7)

bulun- bulunmak

b.-ur (65a/11), (65b/10)

buluş- buluşmak, bir yerde bir araya gelmek

b.-acağum (43b/11)

b.-dı (47b/4)

bulut gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi

b. (70b/10), (70b/6), (70b/7)

bulutlan- (hava ve gök) bulutla kaplanmak

b.-dı (62a/3)

buğal- dış baskılar karşısında ortaya çıkan iç sıkıntısının hakim olduğu ruh hali, stres

b.-dılar (70b/3)

burāk <Ar. *burāk* Hz. Muhammed'in, üzerine binerek miraca çıkması için emrine verilen semavi binek

b. (43a/5)

buyur- bir şeyin yapılmasını kesin olarak bildirmek, emretmek

b.-dı (46b/1), (46b/11), (46b/5), (60b/1)

b.-dıysa (46b/3)

b.-saydı (43a/1)

b.-ursın (48a/2)

b.-uñ (46a/2)

büryan < Fars. *biryān* kebab, püryan

b. (66b/9)

C

cān <Fars. *cān* insanların ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümle bedenden ayrılan madde dışı varlık, ruh

c. (42b/2), (56b/11), (56b/2), (63b/7)

c.+ında (54b/1)

c.+uma (66b/8)

cānib <Ar. *cānib* yan, taraf, yön, cihet

c.+inde (44b/3)

c.+ine (44b/7)

c.+ünde (44b/4)

cāriye <Ar. *cereyān* para ile alınıp satılan, üzerinde sahibinin her türlü hakka sahip bulunduğu kız, halayık

c. (55a/10), (56b/1), (56b/3), (57a/10), (57a/4)

c.+ler (50a/8), (50b/1)

c.+si (55a/11)

c.+siyle (55b/1)

c.+ye (57a/1)

c.+yi (56b/11)

ceb cep

c.+ine (47b/11)

cebe <Moğ. *cebe* zincir veya halkadan örülerek yapılmış zırh

c. (44b/6)

cebeli Osmanlı Devletinde zeamet ve tımar sahiplerinin savaşa giderken yanlarında götürmeye mecbur oldukları teçhizatlı muhâriplere verilen isim

c. (54b/1)

cebrā'îl <Ar. *Cebrā'îl* dört büyük melekten biri, Allah'ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek, Cibril

c. (43a/5)

cehd <Ar. *cehd* çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma

c. (53b/8), (66a/11), (73a/1)

cehet <Ar. *cihet* ön, taraf

c. (72a/1)

celle <Ar. *celâl* Allah lafzından sonra kullanılan ve “şâni, celâli yüce olsun” anlamına gelen *celle şânuhû* *celle celâluhû* gibi klişeleşmiş *duâ* cümlelerinde geçer

c. (74a/1)

cem' <Ar. *cem'* toplama, toplanma, bir araya gelme, getirilme

c. (54b/8)

cemî' <Ar. *cemî'* bütün, hep, cümle

c. (63b/6)

cemîle <Ar. *cemîle* bir kimsenin hatırını hoş etmek, gönlünü almak için yapılan hareketi, güzel

c. (55a/10), (55a/2), (69b/3)

cenāyet cinayet

c. (57a/8), (57b/1)

cennet <Ar. *cennet* imanlı ve iyi kimselerin ölümünden sonra Allah tarafından mükafat olarak konulacakları ve içinde ebediyen yaşayacakları, her türlü tasavvurun üstünde güzellik ve nimetlerle dolu yer

c. (45b/2), (60a/9)

c.+e (38b/7), (39b/3)

cevāb <Ar. *cevāb* bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt

c. (39a/10), (47a/10), (59b/10), (59b/6)

c.+ın (61a/5)

c.+ında (47b/5)

cevşen <Fars. *cevşen* zincir ve puldan yapılan örme zırh

c. (44b/6)

cevşenli zırhlı

c. (54b/1)

cihān <Fars. *cihān* yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kainat, kosmos

c. (40b/10)

cimā' <Ar. *cimā'* cinsel ilişkide bulunma, çiftleşme

c. (50b/2)

cum'a <Ar. *cum'a* perşembe ve cumartesi arasındaki günün adı, haftanın altıncı günü

c. (38b/3), (58a/1), (58a/8)

cūmerd <Fars. *cuvān-merd* eli açık (kimse)

c. (72a/9)

cümle <Ar. *cümle* bir eylem, düşünce ve duyguyu bir hüküm halinde anlatan ve içinde çekimli bir fiil veya sonuna cevher fiil getirilmiş bir isim bulunan kelime dizisi, tümce

c. (47b/2), (47b/9)

cüzvi cüzi, az, tikel

c. (74b/4)

Ç

çağır- bir kimseye gelmesi için seslenmek, bağırarak

ç. (50b/7)

ç.-dı (70b/8)

çāk <Fars. *çāk* yırtık, yarık

ç. (42a/7)

çāre <Fars. *çāre* ilaç, deva, tedbir

ç. (54a/11), (54b/5), (55a/1), (55a/6), (55b/11), (56a/6), (57a/6)

ç.+si (50a/5)

çek- (bir şeyi bulunduğu yerden) kendine doğru getirmek, kendine yaklaştırmak

ç.-düm (73b/10)

ç.-erse (63a/10)

ç.-üp (65b/7), (71b/2)

çeşm <Fars. *çeşm* göz

ç.+i (39b/11)

çeşm-i evliyā evliyaların gözü

ç.+dur (39b/11)

çık- (bulunduğu yerden) dışarıya varmak, içeriden dışarıya doğru gitmek

ç.-ageldi (61a/9)

ç.-alum (45b/5)

ç.-an (50b/11)

ç.-dı (43b/8), (46b/10), (46b/10), (46b/9), (50a/3), (53a/8), (60a/11), (64a/4)

ç.-dılar (58b/3), (69a/4)

ç.-duğı (50b/4)

ç.-duğum (52a/4)

ç.-dum (47a/9)

ç.-mağa (50b/11)

ç.-mış (74b/8)

çıkār- (bulunduğı yerden) dışarı çıkmasını sağlamak

ç.-asız (46a/9)

ç.-dı (47a/2), (47b/11), (52a/7)

ç.-up (46a/11), (50a/1), (72a/6)

çıplak üzerinde gerekli olan veya bulunması bir güzellik verecek olan şeyden bulunmayan, giyecek, örtecek, koruyacak, süsleyecek vb. bir şeyi mevcut olmayan, üryan

ç. (47b/2)

çok miktarı, derecesi ve niteliğı belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyade

ç. (45b/9), (53b/11), (53b/3), (54a/10), (59b/3), (62b/10), (62b/11), (63a/4), (64b/7), (73a/7)

ç.+ıdı (38b/2)

çöz- (bir şeyi) bağı, düğümlü, sarılı veya ilikli... durumdan çıkarmak, açmak

ç.-üñ (62a/11)

çuvāl <Fars. *çuvāl* erzak, öteberi koymaya veya nakletmeye yarayan, kenevir, pamuk gibi bitkilerin elyafından veya naylon iplikten yapılmış büyük torba

ç. (49b/10), (49b/2), (49b/4), (49b/9)

ç.+1 (49b/11), (49b/8)

ç.+lara (71a/9)

ç.+larda (71b/5)

çün <Fars. *çūn* çünkü, mademki

ç. (39a/11), (41b/11), (49a/10), (50a/2), (51a/11), (54b/9), (56b/11), (57a/10), (58a/5), (63b/5), (64a/3), (64b/4), (67b/2), (72b/2)

çünkü <Fars. *çūn ki* şundan dolayı ki, şu sebepten ki, zira

ç. (40b/6), (49b/2), (57b/2), (59b/11), (62a/1), (66a/6)

D

dahı bile, da/de

d. (40b/10), (43a/10), (43b/11), (44b/11), (45a/11), (45a/4), (45a/5), (45b/1), (45b/6), (47b/5), (48a/6), (48b/10), (48b/8), (49b/11), (50b/8), (51a/5), (52a/10), (52b/11), (53a/5), (54a/10), (54a/6), (54b/4), (55b/4), (55b/6), (55b/7), (55b/7), (56a/10), (56a/3), (56a/4), (56b/2), (56b/9), (57b/10), (57b/4), (58a/5), (58b/1), (58b/6), (58b/7), (59b/5), (60a/10), (60a/4), (60a/5), (60b/2), (60b/4), (60b/5), (61a/1), (61a/4), (61b/1), (61b/10), (61b/5), (62a/9), (62b/6), (62b/8), (64a/8), (66a/2), (69a/10), (69b/9), (72a/10), (72b/4), (73a/6)

dal bir ağaç gövdesinde çıkan kollardan her biri

d.+larına (62a/6)

dāyim devamlı, sürekli

d. (40a/11)

dāyimā daima, her zaman

d. (58b/9)

dê- demek, söylemek

d. (50b/6), (55b/4), (70b/4)

d.-di (39a/9), (39b/11), (39b/7), (40a/1), (41a/3), (41a/8), (41b/1), (41b/10), (41b/10), (41b/9), (42a/10), (42a/2), (44b/8), (44b/9), (45a/11), (45a/3), (45a/4), (45b/10), (45b/6), (45b/7), (45b/8), (46a/10), (46a/3), (46a/5), (46a/7), (46b/11), (46b/2), (46b/6), (47a/10), (47a/10), (47a/11), (47a/8), (47b/10), (47b/5), (47b/6), (47b/7), (48a/10), (48a/2), (48a/3), (48a/4), (48a/5), (48a/6), (48b/3), (48b/7), (49a/3), (49a/5), (49a/6), (49a/6), (49a/7), (49b/2), (49b/5), (49b/8), (50b/7), (50b/8), (51a/11), (51a/3), (51a/6), (51a/8), (52a/5), (52b/2), (52b/3), (52b/5), (52b/6), (52b/9), (53a/1), (53a/11), (53a/5), (53a/9), (53b/2), (53b/8), (54a/9), (54b/6), (54b/9), (55a/6), (56a/9), (56b/1), (56b/3), (57a/10), (57a/7), (57a/9), (57b/10), (58a/11), (58a/5), (58a/7), (58b/1), (59b/10), (59b/11), (60a/5), (61a/11), (61a/3), (61a/5), (61b/10), (61b/3), (61b/6), (61b/7), (61b/7), (61b/8), (61b/9), (62a/11), (63a/11), (63a/2), (63b/5), (63b/5), (64a/7), (64b/2), (64b/9), (65a/8), (65b/10), (65b/9), (66a/3), (67a/5), (68a/10), (68a/2), (68a/3), (68a/5), (68b/1), (68b/2), (68b/7), (69a/2), (69b/2), (69b/6), (69b/8), (70a/2), (70a/3), (70a/6), (70a/9), (70b/4), (70b/5), (71a/1), (71a/3), (71a/5), (71b/1), (71b/11), (71b/4), (71b/5), (71b/6), (71b/8), (72a/10), (72a/2), (72a/4), (72a/6), (72a/9), (72b/1), (73a/1), (73a/10), (73a/10), (73a/4), (73a/6), (73b/10), (73b/11), (73b/2), (73b/3), (73b/6), (73b/9)

d.-diler (39a/5), (42a/8), (51a/1), (55a/8), (62b/2), (62b/3), (64a/10), (64a/2), (64a/5), (64b/6), (64b/8), (65a/11), (65b/1)

d.-düm (40b/11), (65a/4), (67a/4), (73a/3)

d.-gil (55b/7)

d.-megünle (71a/1)

d.-mek (63a/4)

d.-meyüp (46b/3)

d.-mişdi (56b/7), (56b/9)

d.-mişler (39a/11)

d.-r (65a/6), (65b/7), (66a/10), (66a/9), (66b/2), (66b/2), (66b/8), (67b/2)

d.-rler (72a/8), (72a/9)

d.-rlerdi (40a/2)

d.-rseŋ (66a/1)

d.-rsin (51a/9)

d.-sün (47b/7), (56b/9)

d.-ye (50b/6), (56a/3)

d.-yesin (56a/3)

d.-yicek (39a/11)

d.-yü (38b/10), (38b/7), (39b/5), (42b/3), (43b/11), (59b/6), (60a/3), (60b/1), (62b/7)

d.-yüp (40b/3), (65a/1), (67b/9)

d.-yüvèrdi (72b/9)

d.-yüvéresiz (56a/2)

d.-yüvèrmeye (39a/9)

dede bir kimsenin babasının veya annesinin babası, büyük baba

d.+ŋ (40b/9)

deg- dokunmak

d.-di (72b/8)

degin -e kadar, -e dek

d. (61b/9), (64b/9), (73a/6)

degül değil

d. (45b/4)

d.+dür (68b/1), (70a/3)

d.+lerdür (47a/6)

d.+sin (64b/4)

deñiz yer yüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi, bahir, derya

d. (47a/2), (47a/3), (52a/4)

d.+den (67b/7)

d.+e (52a/6)

derd-mend dert sahibi, tasalı, kaygılı

d. (61a/10)

derecāt <Ar. *derecāt* dereceler

d.+a (66a/11)

derece <Ar. *derece* (maddi veya manevi bir kıymet ölçüsüne göre sıralanan şeylerde) bulunulan yer, kademe, seviye, mertebe, mevki veya safha

d.+den (66b/7)

d.+lerden (66b/1)

d.+lere (67b/1)

d.+lerinden (67a/11)

dergāh <Fars. *dergāh* tarikatlarda dervişlerin zikir ve ibadet ettikleri ve içinde tarikatın gerektirdiği biçimde yaşadıkları yer, tekke

d.+ına (63b/3)

dermān <Fars. *dermān* ilaç, şifa, deva, çare

d. (54b/8), (55a/8), (57a/6), (74b/7), (74b/8)

dertlū dertli, dert sahibi, keder içinde olan kimse

d. (40a/5)

dervîş <Fars. *dervîş* tarîkata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsini ıslâh eden, varlık iddiâsından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinatta görerek kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarîkat müntesibi

d. (41a/4), (41b/10), (42a/3), (42a/8), (67b/10), (67b/11), (68a/10), (68a/2), (68a/6), (68b/2), (68b/3)

dest-mâl <Fars. *dest-mâl* mendil

d. (71b/3)

dêvşir- devşirmek işi

d.-ürken (72b/10)

d.-üp (64a/2), (71a/9)

dımaşķī şam

d. (74b/8), (74b/9)

d.+den (75a/2)

dib bir şeyin bulunduğu yere bitişen en alt kısmı veya bunun hemen yanı başı

d.+inde (61a/8), (66b/5), (67a/3)

dik- (bir bitkiyi) kök salıp yetişmesi için toprağa yerleştirmek

d.-meyeyim (73b/8)

dîl <Fars. *dil* gönül, yürek

d. (56b/11)

dile- bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, ummak, temenni etmek, niyaz etmek

d.-di (50b/2), (64b/6), (67b/6), (70b/5)

d.-gince (63b/6)

d.-rse (42b/10), (42b/9), (73a/10)

d.-yeyin (70b/4)

dilek olması istenen şey, istek, arzu, talep, rica, temenni

d.+i (68b/1)

d.+içün (68a/4)

d.+in (67b/6)

d.+üm (46a/8), (55b/5), (56a/1)

d.+ün (55b/8), (56a/4)

dilen- dilencilik etmek, sadaka istemek

d.-ü (40b/1)

dilenci başkalarına el açarak, dilenerek geçinen kimse

d. (40a/11)

dīn <Ar. *dīn* İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu

d. (64b/11)

d.+ümi (65a/1)

dīnār < Ar. *dīnār* altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para

d. (62b/9)

dīnāyet Din, dindarlık, dinin hükümlerine uyma ve bu hükümlerin gerektirdiği gibi hareket etme

d. (64b/11)

dirhem < Ar. *dirhem* okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi (3,2075 gr.)

d. (75a/1), (75a/3)

d.+in (75a/6)

diril- canlanmak, hayat kazanmak, yaşar duruma gelmek

d.-di (51b/3)

d.-em (48a/4)

ditre- titremek

d.-di (69b/11)

d.-rsin (69b/11)

dīvān üstünde süslü örtüleri ve yastıkları bulunan sedir, kol koyacak yeri olmayan bir nevi kanepe

d.+a (72a/3), (72a/7), (72b/2), (73a/4)

d.+ına (72a/1), (73a/1)

dīvār <Fars. *divār* duvar

d.+ında (59a/6)

dīvāre <Fars. *divār* duvar

d. (42b/2)

diyār <Ar. *diyār* memleket, ülke, belde, el

d.+ında (53a/7)

diz bacadta uylukla baldırın birleştiği oynak kısım

d.+i (39a/6)

d.+inden (46b/9)

d.+ine (46b/9)

d.+üm (40b/6)

doğ- (insan veya hayvan yavrusu) gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyaya gelmek, tevellüt etmek

d.-miş (75a/9)

dolaş- dolaşmak

d.-tı (69b/4)

dōst <Fars. *dūst* birini riyasız ve samimi duygularla seven, herbakımdan kendisine güvenilir kimse, enis

d.+ı (42b/4)

d.+ları (59a/11)

d.+larında (65a/8)

d.+larından (68b/8)

dög- dövme

d.-dügi (75a/2)

d.-eler (74b/11)

d.-erler (73a/2)

dök- dökmek

d.-sünler (58a/7)

dökül- (sıvı ve tane halindeki şeyler) bulunduğu yerden başka bir kaba veya yere boşaltılmak

d.-di (43a/4)

dön- kendi mihveri veya başka bir şey etrafında hareket etmek

d.-üp (43a/8), (44b/8), (45a/2), (67a/6)

dönder- döndürmek, çevirmek

d.-üp (54b/2)

dört dört sayının adı

d. (42a/4), (44b/3), (46b/8), (60b/8), (74a/2), (74a/3)

döşe- bir şeyi bir yere sermek, yaymak

d.-diler (60b/2)

döşet- (bir yere bir şey) kaplatmak

d.-diler (60a/9)

du‘ā < Ar. *du‘ā*’ güçsüzlük ve ihtiyacını ortaya koyarak Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış, niyaz

d. (56b/10), (70b/3), (70b/5)

d.+m (70b/11)

dur- yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak

d.-amazdı (54b/3)

d.-mayup (50b/10), (71a/9)

d.-maz (43a/9)

d.-urdu (68a/8)

d.-urken (42b/1)

dūr < Fars. *dūr* uzak

d. (69a/11)

dut- tutmak

d. (61b/9)

d.-arum (73b/5)

d.-avuz (44b/1)

d.-ayım (56b/1)

d.-dı (41a/7), (50b/8)

d.-un (45b/8)

dutuş- alevlenmeye, yanmaya başlamak, alev almak

d.-dı (68a/6)

d.-mış (45a/1)

d.-ur (68a/4)

dükeli bütün, hepsi

d. (40a/8), (40a/9)

d.+si (64a/4)

düken- bitmek, hiç kalmamak

d.-meyüp (43b/1)

d.-mezmiş (43a/10)

dükkân <Ar. *dukkān* içinde perakende öteberi satılan veya küçük imalat yapılan iş yeri

d.+ında (66b/10)

dün içinde bulunulan günden bir önceki gün

d. (58b/3)

dünyā <Ar. *dunyā* içinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan

d. (54b/8), (55b/9)

d.+nuṣ (74b/6)

d.+sın (41a/5)

d.+ya (65a/1)

dürlü türlü

d. (51b/11), (51b/11)

düş uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüya

d.+inde (41a/9)

düş- (bir şey veya kimse) dengesini kaybederek yıkılmak, dik durumda iken devrilip yatık duruma gelmek

d.-di (39a/2), (49b/9), (50a/3), (50a/7), (60a/1), (66b/2), (66b/7), (66b/9), (70a/7), (70b/7)

d.-diler (58b/5)

d.-düm (47a/9)

d.-erse (61a/4)

d.-miş (47b/3)

d.-mişdi (67a/11)

d.-üp (38b/5), (40b/4), (57b/9)

d.-ürdi (66b/8)

düşmān <Fars. *duşmen* – *duşmān* (birine karşı) iyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, yağı, hasım

d. (55b/10), (57a/5)

E

ebde başlangıç

e. (63b/11)

edin- edinmek, ... durumuna getirmek, devamlı yapar olmak

e.-miş (50a/9)

efendi efendi, sevgili, sözü geçen kimse

e. (50a/11), (55b/9), (56a/5), (57a/5)

eger <Fars. *eger* şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şayet

e. (44a/8), (51a/9), (55a/5), (55b/5), (55b/9), (56a/10), (56a/5), (56b/7), (57a/5), (62b/10), (63a/6), (65b/11), (66a/2), (69b/7)

ekin buğday, arpa vb. tahılların, tohumlarının tarlada filizlenmesinden harmana kadar ki durumlarına verilen isim

e.+ler (52a/1)

ekşer <Ar. *ekşer* çok fazla, en çok, birçok

e. (74b/9)

ekşi tadı limon veya sirkeye benzeyen

e. (64a/4), (74a/11)

e.+ler (74a/7)

e.+sin (64a/10), (64a/6)

el el

e. (69b/10)

e.+e (53b/7), (74b/10)

e.+ine (48a/1), (50a/1), (50a/6), (59b/8), (64b/5), (67b/10)

e.+ini (47b/11)

e.+iyle (67b/11), (68a/1)

e.+lerine (59a/5)

e.+ümden (53b/1)

e.+üñe (49a/11), (49b/1)

e.+üñüze (53a/9)

elbette <Ar. *el-bette* şüphesiz, muhakkak, mutlaka

e. (45b/10), (54a/8), (58a/10)

elçi bir devleti diğer bir devlet katında temsil eden kimse, sefir

e. (60b/4)

e.+si (59a/3), (60a/3), (60b/1)

elçilik elçi olma durumu

e.+e (61b/2)

èlet- iletmek, göndermek

e. (59b/9)

e.-di (44b/2), (49b/10)

e.-diler (54a/5), (62b/3), (72b/6), (73a/11)

e.-üriz (71b/8)

e.-üğ (73a/9)

emr <Ar. *emr* bir şeyin yapılması veya yapılmaması hususunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk

e. (53a/8), (60a/11), (60a/6), (60a/8), (60b/11), (61a/1), (62a/10), (72b/5), (73a/7)

e.+i (46b/2)

e.+iyle (74b/7), (75a/8)

e.+üğüz (44b/1)

emrāz <Ar. *emrāz* hastalıklar, illetler, marazlar

e. (74a/11)

ên- inmek, (bulunduğu yerden) aşağıya doğru gelmek

e.-diler (66a/7)

e.-dügi (43a/8)

enār <Fars. *enār* nargillerden, düzgün ve parlak yapraklı, canlı kırmızı iri çiçekli, hafif dikenli ağaççık

e. (64a/1), (64a/2)

epsem dilsiz, konuşmayan, ebkem

e. (68a/11)

êr- ulaşmak

e.-di (43b/9)

er erkek

e. (65a/9), (70a/9)

e.+e (51a/9)

e.+i (50b/6), (51a/8)

e.+üm (51a/3)

e.+ün (50b/5), (51a/1)

erba‘a <Ar. *erba‘a* dört, dördüncü

e.+dan (74a/1)

èrgür- ulaştırmak, kavuşturmak

e.-di (67b/2)

èriş- yetişmek, yetişip dokunmak

e.-di (54b/9), (57b/3), (59a/3), (60a/1), (62a/6)

e.-diler (51a/6)

e.-mişdi (66b/1)

èrte bir günün veya belli bir zamanın hemen arkasından gelen gün veya zaman

e.+si (75a/5)

es- (hava için) bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek

e.-di (62a/4)

esbāb esvaplar, elbiseler

e.+ıyla (53a/6)

e.+uñuzı (46a/9)

esenleş- birbirine esenlik dilemek, selamet dileyerek vedalaşmak

e.-üp (72b/1)

eşer <Ar. *eşer* sarfedilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt

e.+i (53b/3)

esirge- vermekten kaçınmak, vermemezlik etmek, diriğ etmek

e.-yüp (47b/11)

esmā < Ar. *esmā*’ isimler, adlar

e.+sı (54b/7)

esselāmu <Ar. *es-selāmu* Allah’ın selamı

e. (47b/4)

eşek tek parmaklılardan, uzun kulaklı, attan küçük binek ve yük hayvanı, merkep

e. (38b/11), (39a/4), (39b/6)

e.+den (39a/1)

e.+ine (38b/3)

e.+ün (39b/10)

êşit- kulakla duymak

e.-di (64b/4)

e.-düm (40a/5), (66b/8), (67b/2)

e.-icek (44a/4)

êt- Türkçe’de birçok kelimenin sonuna gelerek birleşik fiiller teşkil eden, sonuna geldiği kelimeye göre değişik fonksiyonları olan, geçişli veya geçişsiz fiiller, ayrıca çeşitli deyimler yapan fiil

e. (49b/1)

e.-di (42b/2), (45b/9)

e.-diler (53b/8), (54b/11), (64b/7)

e.-düğümüz (74b/5)

e.-dükden (43a/7)

e.-düm (40a/1), (66b/11)

e.-ebilür (57a/6)

e.-ecek (56a/11)

e.-edururken (59a/8)

e.-elüm (45b/5), (51a/10), (64b/8)

e.-em (40a/5)

e.-er (58a/3), (58a/4), (58a/4), (58a/6)

e.-erek (47b/3)

e.-erin (71b/10)

e.-erseñ (48b/7)

e.-ersin (64a/9)

e.-ersiz (55b/5)

e.-esin (55a/3)

e.-esiz (59b/5)

e.-eyim (55a/4), (55a/5)

e.-ici (71a/4)

e.-ivèrdi (51b/1)

e.-medi (69a/11)

e.-medin (68a/6)

e.-mege (56a/6), (64b/1)

e.-mek (41a/6), (60a/5)

e.-mekden (52b/4)

e.-mekdür (50a/5)

e.-mesine (59b/4)

e.-meyince (56a/9)

e.-meyüp (45b/11)

e.-mezin (64b/9)

e.-sünler (53b/6), (53b/8), (57b/10), (57b/7)

e.-üp (51b/3), (51b/3), (54b/5), (59b/2), (63b/2), (75a/7)

e.-üñ (44b/11), (44b/5), (45a/5), (45b/1), (53a/11)

e.-üvèreyin (50b/7)

et hayvan vücudunun yiyecek maddesi olarak kullanılan kas kısmı

e. (69b/4)

etmek ekmek kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli

e.+ümi (54a/7)

ev bir ailenin oturması için yapılmış yapı, içinde yaşanılan, ikamet edilen yer, konut, mesken, hane, ikametgah

e. (69a/1)

e.+de (58a/11), (58a/7)

e.+e (49b/10), (71a/6)

e.+inden (43b/8)

e.+ine (68b/11), (73b/11)

e.+ün (41b/2)

evlen- evlenmek işi, izdivaç, teehhül

e.-mek (50a/7)

evliyā < Ar. *evliyā* ' Allah'ın sevgilisi olan, hâli, davranışları, çok üstün vasıfları ve gösterdiği kerâmetler sebebiyle bu husus halk tarafından da kabul edilmiş bulunan seçkin ve has kul (kullar), ermiş, ermişler, velîler

e.+dur (39b/11)

evvel <Ar. *evvel* başlangıçta, evvela, ilk önce, ilk olarak

e. (58a/2), (70b/1)

eyle öyle

e.(61b/9)

ëy hitap edilen kimsenin dikkatini çekmek veya anlamını güçlendirmek için kullanılır

e. (40a/7), (40b/8), (44b/10), (44b/4), (45a/11), (45a/5), (45b/8), (46a/2), (46a/8), (46b/11), (46b/5), (48a/1), (48a/5), (52b/10), (52b/6), (53a/3), (61a/10), (64a/8), (64b/3), (67a/2), (68a/8), (70b/9), (72a/3)

eyit- demek, söylemek

e. (55b/9)

e.-di (39a/10), (39b/1), (39b/8), (40b/11), (41a/10), (41a/7), (41b/10), (41b/3), (41b/8), (41b/9), (42a/6), (42a/8), (44a/7), (44a/8), (44a/9), (44b/10), (44b/4), (44b/8), (44b/9), (45a/10),

(45a/11), (45a/2), (45a/3), (45a/4), (45a/9), (45b/3), (45b/5), (45b/7), (45b/7), (46a/2), (46a/6), (46a/7), (47a/7), (48a/1), (48a/11), (48a/4), (48a/8), (48b/11), (48b/3), (48b/5), (49a/1), (49a/11), (49a/5), (49b/10), (49b/4), (50a/11), (50b/11), (50b/3), (51a/11), (51a/3), (51a/4), (51a/7), (51a/8), (52b/10), (52b/2), (52b/3), (52b/5), (52b/7), (53a/3), (53b/5), (55b/1), (56a/10), (57a/5), (57a/7), (58a/1), (58a/5), (59b/8), (60a/4), (61a/10), (61b/1), (61b/6), (61b/8), (61b/8), (62b/4), (64a/5), (68a/1), (68a/11), (68a/2), (68a/3), (68a/8), (68b/2), (69b/11), (69b/5), (69b/7), (70a/1), (70a/2), (70a/3), (70a/8), (70b/3), (70b/9), (71a/2), (71a/4), (71b/1), (71b/11), (71b/4), (71b/5), (71b/6), (71b/7), (71b/8), (72a/2), (72a/4), (72a/7), (72b/9), (73a/3), (73a/9), (73b/3)

e.-diler (39a/3), (39b/7), (64a/1), (64a/8), (64b/6)

e.-düm (40b/8), (65a/3), (67a/2), (73a/2)

e.-ür (39a/8), (40a/3), (40a/7), (40b/7), (43a/1), (63a/6), (64a/11), (64b/2), (65a/2), (65a/4), (65b/4), (65b/4), (65b/5), (65b/8), (65b/9), (66a/10), (66a/4), (66a/8), (66a/9), (66b/3), (67a/11), (68b/4)

e.-ürler (67a/9)

eyle- eylemek işi, fiil, aksiyon

e. (42a/2), (45b/10), (64b/6), (67a/4), (73a/1), (74a/6)

e.-di (39a/9), (41b/8), (42a/10), (42a/2), (42b/8), (42b/9), (43a/6), (50a/11), (50a/6), (51b/10), (51b/11), (52a/11), (53a/8), (54a/10), (55b/1), (56b/4), (57b/2), (58b/4), (59b/6), (59b/7), (60a/11), (60a/6), (60a/8), (60b/11), (61a/2), (61b/11), (62a/10), (62b/5), (63a/5), (63b/10), (63b/2), (63b/3), (65b/3), (66a/11), (68b/3), (68b/5), (70a/10), (72b/5), (73a/7), (73b/2)

e.-diler (39a/8), (56b/4), (60a/2), (60a/4), (60a/9), (72b/7), (72b/8), (73a/5)

e.-düm (42a/9), (67b/3), (71a/3), (71a/3)

e.-dün (54b/6), (61a/10)

e.-se (56a/6), (57a/6)

e.-seler (55b/11)

e.-señ (72a/2)

e.-ñ (52b/11)

e.-ye (43b/1)

e.-yüp (60a/9), (74b/7)

eyler etmek, yapmak

e.+ inde (74a/10)

e.+ indedür (74a/9)

F

faḥr <Ar. *faḥr* övünme, iftihar, gururlanma

f.+ı (40b/10)

faḳīr <Ar. *faḳīr* yoksul (kimse), muhtaç, fukara

f.+ün (68b/11)

fātiḥa <Ar. *fātiḥa* Kur'an-ı Kerim'in ilk suresinin adı, elham

f.+ya (61b/10)

f.+yı (61b/11)

fenā <Ar. *fenā* ' gelip geçici olma durumu, devamlı ve kalıcı olmama,ölümlü ve son bulucu olma, ölümlülük, fanilik

f.+ya (41a/5)

ferište <Fars. *firište* melek

f. (66a/7)

f.+ler (67a/8)

fevrī <Ar. *fevrī* ani bir kararın, kuvvetli bir duygunun etkisiyle birdenbire yapılan (hareket), söylenen (söz)

f. (46b/9)

fikir <Ar. *fikr* düşünce, zihinde tasarlanan şey, düşün

f. (47b/3), (63b/3)

f.+de (38b/10), (39b/6), (40a/1)

f.+ler (52a/1)

fikr <Ar. *fikr* bir kimsenin herhangi bir hususta kendine göre vardığı hüküm, görüş, kanaat

f.+ine (47b/8)

f.+üme (39b/2)

fi'l-ḥāl <Ar. *fi'l-ḥāl* o anda, hemen şimdi

f. (46a/5), (57a/11), (62a/11), (70a/6)

firāvān <Fars. *firāvān* çok, aşırı, bol

f. (60b/2), (71a/8)

fuḳarā <Ar. *fuḳarā* ' zavallı, biçare, aciz kimse

f.+lar (38b/7), (39b/3)

fulān filan, şu, bu

f. (41b/4), (65a/10)

G

ġaflet <Ar. *ġaflet* çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basiretsizlik, aymazlık, gafillik

g. (74b/1)

ġarāyip <Ar. *ġarīb* tuhaf, şaşılacak şeyler

g. (43b/3)

ġāyet <Ar. *ġāyet* çok, pek, pek çok, son derece

g.+de (38b/2), (41a/4), (41b/5), (54b/10), (57b/3), (69b/3), (72a/8)

ġayret <Ar. *ġayret* içten gelerek çalışma, belli bir şey için çabalama, didinme, çaba, ceht

g. (42a/10)

ġayrı <Ar. *ġayr* başka

g. (55a/7), (63b/4)

ġaẓab <Ar. *ġaẓab* aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke, kızgınlık, hışım

g. (52b/1)

g.+a (61b/4)

g.+ı (53a/3)

ġeçe güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarıncaya kadar süren karanlık zaman

g. (40a/3), (41a/6), (41a/7), (41a/9), (41b/4), (58a/10), (68a/8), (69a/3), (75a/4)

g.+nün (66a/6)

g.+si (58a/2), (58a/9)

ġeç- bir yerden başka bir yere gitmek

g.-di (42a/4), (43a/1), (49a/8), (53b/11), (61a/7), (69a/10), (69a/6), (73a/7)

g.-düginden (57a/3)

g.-erse (44a/9)

g.-medi (69a/8)

g.-ürdüm (52b/9)

geçin- yaşamak için gerekli şeyleri sağlayıp hayatını sürdürmek, taayyüş etmek

g.-ürüz (63a/2)

geçür- geçirmek

g.-eler (74b/11)

gel- varmak, ulaşmak, erişmek, vasıl olmak

g. (45b/7), (49b/4), (51a/4), (68a/1), (68b/2), (69b/5)

g.-di (39a/7), (39b/2), (39b/6), (40b/7), (43b/6), (46b/2), (47b/8), (48b/10), (49b/7), (60a/3), (60b/2), (61b/4), (63b/11), (63b/9), (64b/2), (67b/10), (67b/11), (68a/1), (69b/4), (70a/1), (70b/11), (71a/11), (72b/11)

g.-diler (54a/3), (58b/4), (62b/1), (66a/8), (67a/8)

g.-dügi (44a/3)

g.-dük (49b/10)

g.-düm (40b/1), (44a/8), (61b/3), (67a/6)

g.-dün (65b/7)

g.-dünüz (44a/7)

g.-ince (65b/6)

g.-iyorurlar (44b/6)

g.-mek (41b/2), (43b/2)

g.-miş (71a/1)

g.-seler (68b/9)

g.-sün (60b/1)

g.-üp (41a/10), (43b/1), (44a/6), (52a/5), (56b/4), (58a/10)

g.-ürdi (43b/3)

g.-ürin (65b/5)

g.-ürmiydüm (65b/8)

g.-ürsin (47b/7), (65b/4)

geliş gelmek işi, vusul

g.+üñ (48b/11)

gemi su üstünde giden büyük taşıt, sefine

g. (68b/9)

gerçek inkar edilmeyecek şekilde var olan, var olmuş bulunan, hakiki, vaki, reel

g. (41b/9)

g.+dür (54a/4)

gerek herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lazım

g. (45a/10), (63b/4)

g.+dür (50b/3), (55b/7), (55b/8), (60a/5)

g.+i (55a/5)

g.+sin (48b/1)

gèri tekrar geldiği yere gitmek, avdet etmek

g. (43a/8)

gèrü (bir yerin veya şeyin ön kabul edilen kısmına göre) arkada bulunan taraf, arka taraf

g. (39a/11), (43a/4), (43b/2), (45a/2), (46a/7), (48a/8), (49a/9), (52a/5), (53b/4), (58a/4), (67b/11), (67b/11), (68a/1), (68b/2), (73b/1)

gèt- (belli bir yönde) belli bir yol takip etmek, belli bir yerden geçmek

g. (66a/3)

g.-di (39a/5), (40b/4), (49a/3), (60a/11), (63b/8), (65a/1), (65b/2), (66a/7), (70b/10), (70b/8), (72b/2), (72b/5), (73b/11)

g.-diler (61a/7), (67a/7)

g.-me (64b/6), (64b/8)

g.-mek (64b/6)

getür- getirmek

g. (64a/1)

g.-di (63b/5), (71b/3)

g.-diler (46a/5), (60b/3), (72b/3), (73b/2)

g.-düm (64a/7)

g.-dünüz (64a/11), (64b/1)

g.-medün (64a/5)

g.-sünler (46a/3), (46a/5), (46b/1), (60b/11)

g.-üp (43a/5)

g.-ün (62a/11)

gèyür- giydirmek

g.-di (62b/8)

gez- (bir yerde) bir yönde doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak

g.-di (63b/6), (63b/8)

gibi benzerlik bildirir; benzer, benzeyen

g. (41b/1), (55a/5), (57a/2), (63a/7), (68b/10), (68b/6), (75a/10)

gir- girmek, dahil olmak

g.-di (50a/6), (52a/6), (67b/10)

g.-e (49b/1), (53b/7)

g.-elüm (38b/7)

g.-em (39b/3)

g.-esin (50a/1)

g.-eyim (52a/5)

g.-miş (68b/6)

g.-üp (58b/10), (59a/7)

g.-ür (74b/10)

g.-üñ (46b/6)

giriftār <Fars. *giriḫtār* tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptela

g. (61a/11), (61b/3)

git- (bir şey veya bir kimse) konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak, azimet etmek

g.-ecek (43a/3)

g.-edururken (38b/5)

g.-elden (52b/8)

g.-erin (41a/1)

g.-erken (70b/2), (71a/6)

gizle- (bir şeyi) başkasından gizli tutmak, bilerek, isteyerek saklamak, başkasına duyurmamak veya hissettirmemek, ketmetmek

g.-medi (62b/6)

göğüs vücudun boyunla karın arasında bulunan ve kalp, akciğer gibi organları içine alan bölümü, bağır, döş, sine

g.+ine (46b/10)

gök yeryüzünün üstünü kaplayan kubbe biçimindeki mavi boşluk, sema, asuman

g.+den (66a/7)

g.+leri (43a/6)

gökçek güzel, şirin, hoş, latif

g.+dür (64a/7)

gölge ışığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı, saye

g. (70b/6)

gömlek erkeklerin ceket veya yelek altına giydikleri, vücudun üst kısmını örten giyecek

g.+iyle (46a/11)

g.+ünüz (53a/1)

gönder- gitmesini sağlamak veya gitmesine yol açmak, yollamak, irsal etmek

g.-di (54b/4), (58a/1), (58a/10), (61b/2), (70a/11)

g.-esin (55a/2)

g.-meyince (54a/9)

g.-mişdi (56b/5)

göñül iman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin manevi yönü, yürek, dil

g.+i (63b/6), (67b/6), (67b/6)

g.+ine (43b/6), (70a/7)

g.+üm (50b/2), (69b/5)

g.+üme (39b/5)

g.+ünde (51b/6)

g.+üne (38b/6), (50a/7), (52a/3)

gör- (gözle ve ışık yardımı ile) bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek

g. (62a/2)

g.-di (39b/1), (43a/9), (44b/5), (45a/1), (45a/6), (45b/2), (47a/7), (52a/8), (53a/2), (55a/10), (56b/11), (58b/6), (58b/7), (58b/8), (66b/5)

g.-diler (53b/3), (54a/4)

g.-düğüm (47a/8)

g.-düğünüz (53a/10)

g.-düm (40a/6), (40b/5), (65a/2), (66a/7)

g.-dün (48a/3)

g.-dünüz (39b/1)

g.-eyim (53a/5)

g.-ivèürsen (55a/5)

g.-memiş (50a/4)

g.-mez (41a/11), (52b/3), (62a/5)

g.-miş (45b/4)

g.-üp (44b/7), (45a/9), (64b/11)

g.-ür (41a/9)

g.-ürsin (68a/10)

göre uygun şekilde, uygun olarak

g. (59b/10), (72b/7)

görm- görünmek

g.-ür (54b/2), (54b/7)

göster- göstermek

g.-diler (73a/8)

g.-esin (72a/11)

g.-gil (73a/3)

g.-mek (67b/4)

g.-ürsin (42a/7)

götür- (bulunulan yerden daha uzak bir yere) taşımak, ulaştırmak, iletmek

g. (49b/5)

g.-di (49b/9)

g.-dügi (49b/7)

g.-üp (65b/2), (66b/9)

göz insanda ve hayvanda görme organı

g. (53b/9), (59a/6), (74a/10)

g.+ler (40a/8), (45b/4), (62a/5)

g.+ün (41b/6)

ğurbet <Ar. *ğurbet* memleketinden uzak olma, vatanından ayrı yaşama halinin verdiği duygu, gariplik, yabancılık

g. (50a/3)

g.+e (47a/9), (47b/3), (50a/3)

ğuşşalan- <Ar. *ğuşşa* üzölmek, kederlenmek

g.-ma (61b/7)

ğusul <Ar. *ğusl* islam dininde, cünüplükten kurtulmak veya kendini manen temiz hissetmek için dini kurallara uygun şekilde yıkanma, boy abdesti alma

g. (58a/2), (58a/4), (58a/6)

ğusulhane <Ar. *ğusl-hāne* eski evlerde gusletmeye veya yıkanmaya mahsus, zemini çinko kaplı küçük odacık

g.+sine (58b/5)

gūşe <Fars. *gūşe* köşe

g.+sinde (38b/4)

gūyā <Fars. *gūyā* sözde, sanki

g. (62a/7)

güc zor, güç

g.+i (41a/6)

güç kendini zorlayarak, gayret ve kuvvet sarfederek, güçlölkle, zorla

g. (42a/7)

gün dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası

g. (38b/3), (43b/6), (49a/7), (49a/8), (49a/9), (52a/2), (57a/4), (57a/4), (61b/9), (62a/1), (63b/11), (67b/7), (68b/11), (70b/1), (71a/6), (72b/9)

g.+de (46a/9)

g.+den (42a/11), (75a/7)

g.+e (42a/11)

g.+inde (38b/6), (39b/2)

g.+ümi (52b/8)

günlük içinde bulunulan zamanla sınırlı, devamlı olmayan, geçici

g. (53b/11)

güzel insanda hoş giden bir etki ve estetik duygu uyandıran şeyin niteliği

g. (45b/3)

H

haber < Ar. *haber* olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz

h. (44a/1), (48b/7), (48b/9), (54a/5), (54b/4), (54b/9), (57a/10), (58a/10), (58b/4), (60a/2), (62b/1), (65a/10)

h.+i (56a/10), (56a/8), (67b/2)

h.+in (44a/4), (54a/3), (57b/8)

haberdār < Ar. *haber-dār* haberi olan, haberli, vakıf

h. (47a/6), (54a/1)

ḥabs <Ar. *ḥabs* dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma

h. (73a/5)

ḥacc <Ar. *ḥacc* birçok dinde mukaddes sayılan yerlerin senenin belli günlerinde belli usullere göre ziyaret edilmesi şeklindeki ibadet

h.+a (40a/3)

ḥadem <Ar. *ḥadem* hizmet edenler, hadim olanlar

h.+iyle (64a/1)

ḥaḳ <Ar. *ḥakk* Allah, Cenabıhak, tanrı, huda

h. (41a/11), (41b/11), (41b/6), (42b/6), (43a/1), (62a/2), (66a/11), (66b/7), (67b/1), (70b/5), (74b/7)

h.+dan (63b/2)

ḥaḳāret <Ar. *ḥaḳāret* küçük düşürme, horlama; küçük düşürücü sözveya davranış

h. (72b/7)

ḥāl <Ar. *ḥāl* bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum

h. (62a/9)

h.+de (38b/10)

h.+i (47a/7), (58b/8)

h.+in (48a/7), (61a/9)

h.+inde (57b/1)

h.+inden (47a/6)

h.+ümde (40b/7)

h.+üm (48a/2)

h.+ünj (62b/5)

ḥalef <Ar. *ḥalef* sonradan gelen ve birinin yerine geçen kimse

h.+ünj (68a/9)

ḥalife <Ar. *ḥalīfe* halife, sonra gelen

h.+si (59a/1)

h.+siyle (59a/9)

ḥalīk <Ar. *ḥālīk* yaratıcı, yaratan, esma-i hüsnadan

h. (41b/8)

ḥalk <Ar. *ḥalk* bir milleti meydana getiren insan topluluğu

h. (42b/7), (66a/5), (67a/7)

h.+a (42b/10), (42b/8)

h.+ı (54a/5), (54b/8), (55b/9)

ḥalvet <Ar. *ḥalvet* gözlerden uzak olacak şekilde bir yerde birileriyle baş başa kalma

h. (69b/7), (69b/8), (69b/9), (70a/2), (70a/3)

ḥammāl <Ar. *ḥammāl* ücretle yük taşıyan kimse

h.+ın (49b/3)

ḥammālīk hamalın yaptığı iş

h.+ın (51b/3)

h.+ını (49a/6)

ḥammām <Ar. *ḥammām* hamam kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli

h. (50b/4), (50b/9)

h.+dan (50b/10), (50b/4)

ḥarāmī <Ar. *ḥarāmi* haydut, yol kesen kimse, şaki

h.+ler (47b/9), (48a/9)

h.+lere (49a/2)

ḥarāret <Ar. *ḥarāret* vücut ısısı, ateş

h.+inden (68b/5)

ḥarç <Ar. *ḥarc* bir iş için harcanan para, masraf

h. (71b/10)

ḥāş <Ar. *ḥāşş* bir şeye veya bir kimseye âit olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan, özgü

h.+ı (42b/3), (68b/7)

ḥaş <Ar. *ḥāşş* bir şeye veya bir kimseye ayrılmış olan, herkese âit olmayan, husûsî, özel

h.+larından (67b/5)

ḥasan kişi adı

h. (68a/11), (68b/2)

ḥasan başrî kişi adı

h. (68a/7), (68b/3)

ḥāşeki <Ar. *ḥāşşa* osmanlı padişahlarının cariyeler arasından seçtiği gözdelere verilen isim

h.+si (58b/4)

ḥāşeki <Ar. *ḥāşşa* osmanlı padişahlarının cariyeler arasından seçtiği gözdelere verilen isim

h. (55a/4)

h.+si (58a/1), (58a/9)

h.+sine (57b/11)

h.+siyle (57b/6), (57b/7)

ḥāşıl <Ar. *ḥāşil* ortaya çıkan semere, netice

h. (55b/5), (71a/8)

ḥasta <Fars. *ḥaste* sağlığı bozuk olan, sıhhati yerinde olmayan kimse

h. (74b/3)

h.+sı (42a/5)

ḥastalık canlılarda organların yapılarında ve işleyişlerinde görülen bozukluk, sağlık durumu bozuk olma hali

h.+ı (42a/10)

ḥaşla- kaynar suda pişirmek

h.-sa (74b/4), (74b/5)

ḥaṭā <Ar. *ḥaṭā* 'istemeyerekve bilmeyerek yapılan kusur, bir kasıt olmadan yapılan yanlışlık, yanılma

h. (40a/1), (66b/1)

ḥāṭır <Ar. *ḥāṭır* düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hâfıza

h.+ından (43a/1), (73a/7)

ḥattā <Ar. *ḥattā* bile, dahi, üstelik, bundan başka, hem de

h. (42b/1)

ḥātūn <Fars. *ḥātūn* kadın, hanım

h. (51a/11), (51a/11), (51a/7), (51a/9), (51b/2), (57b/11), (57b/5), (69b/11), (69b/5), (69b/6), (69b/9), (70a/1), (70a/3)

h.+dan (51b/5)

h.+ı (51b/4), (69b/8)

h.+lar (50b/4)

h.+lara (50b/10), (50b/11), (50b/5)

havā <Ar. *hevā*’ > *hevā* yeryüzünden yukarıya doğru bakıldığında görülen boşluk

h. (62a/3)

havān <Fars. *hāven* toz haline getirilmek veya ufalanmak istenen bir maddenin içine konulup dövüldüğü taş, tahta veya madenden çukur kap

h. (74b/11)

haykır- haykırma sesi, çok kuvvetli bağıris, feryat

h.-dı (39a/4)

h.-up (39a/1)

hayli <Fars. *hayli* oldukça fazla, çokça, epey

h. (65b/6)

hāzır <Ar. *hāzır* bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan

h. (58a/11), (58a/3), (58a/6), (59b/7), (70a/6)

hāzır-la- bir şeyi kullanılacak, yararlanılacak duruma getirmek, uygun ortam yaratmak

h.-dılar (55a/9)

hazîne <Ar. *hazine* devlet malı, devlet parası ve bunların saklandığı yer

h.+me (73a/9)

h.+ye (73a/11)

h       <Ar. *h      * şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Fars  a isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder

h.+i (42b/5), (52b/9), (53a/2), (54b/1)

h.+inde (43a/2)

h.+in     (59a/1)

h.+iyle (42b/6)

h.+leri (43b/4), (55b/9)

h      <Ar. *h     * dinin yasaklamadığı (  ey, hareket ve davranış)

h. (63a/9), (63b/3), (63b/4), (63b/7), (63b/8), (65a/11), (65a/6), (65a/7), (65b/10), (65b/11), (65b/3), (65b/6), (65b/8), (67a/4), (67a/4)

h.+d     (66a/1)

hele <Fars. *hele* bir kimse veya   ey di  er kimse veya   eylerin i  inde ayrıca belirtilmek istendi  i zaman bunu ifade eden kelimenin başına veya sonuna getirilir,   zellikle, bilhassa, bhusus, her   eyden   nce

h. (39a/7), (39a/9), (44b/1), (47a/11), (48b/9), (52a/2), (52b/10)

hem <Fars. *hem* kullandıldığı c  mleye ‘  stelik, bir de,   u da var ki, zaten’ manaları katarak anlamı kuvvetlendirir

h. (38b/2), (38b/7), (39a/5), (39b/3), (41b/5), (42a/2), (43b/1)

hem      <Fars. *hem     * derhal,   abucak, hi   vakit ge  irmeden

h. (41a/5), (44b/5), (44b/7), (44b/9), (45a/1), (46a/11), (46a/5), (46b/2), (48b/3), (49a/3), (53a/10), (53a/11), (53a/6), (58a/4), (58a/8), (58b/10), (58b/8), (62a/7)

hem         hemencecik

h. (48b/5)

hemān-dem <Fars. *hemān* derhal, o anda, çabucak, hemen

h. (46a/7), (46b/7), (47b/10), (52a/10), (52b/1), (57b/8), (62a/5), (62a/8), (70a/10), (73a/8)

hemīşe <Fars. *hemīşe* daima, her zaman

h. (40a/10)

henüz <Fars. *henüz* daha şimdi, yeni

h. (52a/9), (52b/11)

hep her zaman, daima

h. (39a/2), (49a/3), (52b/8), (71b/6)

her <Fars. *her* tekil kelimelerin önüne getirilir ve o kelime için verilen hükmün aynı cinsten olan şeylerin hepsi için teker teker geçerli olduğunu gösterir, -nin hepsi, bütün, cümle

h. (44a/10), (46b/3), (48b/6), (51b/7), (53a/9), (54a/11), (55b/2), (56a/2), (59a/2), (59a/4), (59a/5), (59a/7), (61a/3), (61a/6), (64a/6), (68a/9), (69b/1), (72b/6), (73a/10)

hergiz <Fars. *hergiz* asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir şekilde

h. (41a/1), (43a/11)

hıdmet <Ar. *hidmet* hizmet

h. (69a/11)

hışım <Fars. *hişim* öfke, kızgınlık, gazap

h. (52b/1), (64a/1)

hişim <Fars. *hişim* öfke, kızgınlık, gazap

h.+1 (53a/3)

hīç <Fars. *hīç* olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendiriri kat'iyen, asla

h. (45b/4), (53b/7), (54a/10), (56a/6), (61b/6), (62b/6), (63a/9), (64a/9), (72a/4)

hīçbir olumsuz cümlelerde ismin başına getirildiği zaman o cinsten olan şeylerden birinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını, bu hükmün o şeyin bütününe ait olduğunu anlatır

h. (64b/8)

hikāyet <Ar. *hikāyet* hikāye

h. (38b/1), (40a/1), (41a/3), (42b/4), (59a/11), (63a/11), (63a/6), (65a/8), (66a/3), (67b/5), (68b/7), (69b/2), (71a/5)

hīlāf <Ar. *hīlāf* yalan

h. (42b/3), (44a/11)

hīl'at <Ar. *hīl'at* pâdişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan

h.+lar (62b/8)

himmet <Ar. *himmet* yardım, ihsan

h. (59b/5)

hīnd → **hind** hindistan

h.+e (56a/4), (57b/9)

hind → **hīnd** hindistan

h. (60a/10), (60b/10), (60b/5), (61b/4), (62a/9), (62b/3), (62b/4), (62b/8)

h.+ūñ (60a/4)

hindūstān hindistan

h. (59b/2), (59b/9), (60a/2)

h.+a (60a/1)

ḥorāsān şehir ismi

h. (38b/1), (63b/6)

hū <Ar. *hū* Allah

h. (58b/11), (59a/8)

ḥūb <Fars. *ḥūb* güzel

h. (40a/6), (50a/8), (50b/1)

ḥudāvendigār <Fars. *ḥudāvendgār* Allah

h.+um (40a/8)

ḥūn

h. (49a/8)

ḥurde <Fars. *ḥurde* ufak, küçük, kırıntı

h.+si (74b/9)

ḥūrī <Ar. *ḥūrī* cennet kızı

h. (41a/10), (41a/9), (41b/2), (41b/3), (41b/8), (41b/9)

h.+yi (41b/1)

ḥurmā <Fars. *ḥurmā* hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi

h. (66b/10), (66b/4), (66b/5), (66b/6), (67a/1), (67a/3), (67a/4), (67b/1)

h.+dan (67a/1)

ḥūkm <Ar. *ḥukm* bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı

h.+i (60b/5), (74a/9)

h.+ünj (61a/5)

hüküm <Ar. *ḥukm* bir şeyin şöyle veya böyle olduğu hakkında verilen karar, yargı

h. (59b/1), (60b/6), (61b/2)

hüseyin kişi adı

h. (40b/5), (40b/9)

hüsn <Ar. *ḥusn* güzellik

h.+i (67a/10)

I

ı- imek fiili

1.-duğın (57b/1)

ıbrık <Ar. *ibrik* < Fars. *āb-riz* kulplu, emzikli, karınlı ve ince boyunlu su kabı

1. (43a/9), (43b/1)

1.+ın (43a/3)

ıklīm <Ar. *iklīm* ülke, diyar

1.+ın (63b/6)

1.+inde (65a/9), (65b/5)

1.+ine (63b/7)

1.+inüj (63b/1)

ırak uzak

1. (48b/2), (69b/1)

1.+dur (65b/6)

‘**irāk** yer ismi

1. (63b/7)

irġat işçi, amele

1. (49a/7), (51a/4)

irġathġ ırgat olma durumu, ağır işlerde çalışma

1. (49b/1), (50a/5), (50a/6), (52b/4)

1.+1a (52b/8)

ısrak sıcak

1.+dur (53a/1)

ıssı sıcak

1.+dan (70b/2)

‘**ışk** <Ar. ‘*ışk* aşk kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli

1. (59a/3)

İ

i- imek fiili

i.-di (38b/3), (40a/4), (41a/5), (41a/6), (41b/5), (43a/5), (50a/4), (50a/9), (60b/9), (62b/6), (65a/9), (69b/3)

i.-düm (47b/8), (48a/9), (49a/1), (50b/1)

i.-ken (38b/11), (39b/6), (47b/1), (50a/8), (51b/10), (51b/9), (64b/3)

i.-miş (40b/6), (71a/1)

‘**ibādet** <Ar. ‘*ibādet* insanın tek Tanrılı dinlerde Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma

i. (41a/6)

i.+e (67b/3)

ibrāhīm kişi adı

i. (64a/10), (64a/5), (64b/3), (64b/4), (64b/8), (65a/4)

i.+e (64a/1)

ibrāhīm edhem kişi adı

i. (63b/1), (64a/2), (66a/4), (66a/9), (67a/11)

i.+dür (66a/9)

i.+üñ (67a/10)

icāzet <Ar. *icāzet* izin, müsâade, ruhsat

i. (42b/11)

ic ic

i.+i (41b/2)

i.+inde (47a/3), (47a/4), (52a/8), (56b/6), (59b/1), (60a/8), (74b/11)

i.+ine (68b/6)

ic- içmek

i.-eyim (73b/8)

içerü içeri

i. (44a/1), (72a/11), (72b/5)

içün için

i. (41b/1), (41b/7), (42b/8), (44a/8), (58a/3), (58a/6)

iken iken

i. (46b/8)

iki iki sayısı

i. (40b/10), (45a/8), (47b/11), (47b/4), (49a/5), (51b/5), (58b/9), (60b/9), (63a/8), (66a/7), (67a/8), (68b/8), (70a/4), (70a/4)

i.+de (74b/3)

ikindü öğle ile akşam arasındaki zaman

i.+den (50b/3), (50b/9)

i.+ye (49a/8)

‘ilaç <Ar. *‘ilāc* çare, deva, tedbir

i.+ların (74b/6)

ilāhī <Ar. *ilāh* ey benim Allah’ım

i. (40b/1), (40b/2), (71a/4)

i‘lām <Ar. *i‘lām* bildirme, anlatma

i. (56a/11), (56a/8), (57b/2), (59b/4), (60a/3)

ile iki kelimeyi, iki öbeği birbirine bağlar

i. (38b/7), (38b/8), (39b/3), (39b/4), (41b/11), (41b/2), (42a/8), (44b/6), (44b/7), (46a/6), (47b/10), (47b/3), (48a/10), (49a/4), (49b/5), (51b/11), (51b/2), (51b/5), (52a/2), (53b/10), (55a/3), (55b/2), (55b/4), (56b/11), (56b/3), (57b/2), (58b/2), (61a/3), (61b/2), (63a/5), (70b/10), (70b/7), (72b/4)

ilerü ileri

i. (40a/5), (47b/3)

ilhāḥ <Ar. *ilhāḥ* üstüne düşme, can sıkacak tarzda ısrar etme

i. (45b/9), (64b/7)

ilhām <Ar. *ilhām* ruhta meydana gelen ve yaratıcılığa iten coşku, içe doğma, esin

i. (70a/7)

imām <Ar. *imām* islām dîninde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş olan kimse

i. (40b/5)

imdi şimdi

i. (51a/4), (59b/8), (61b/8)

imren- gıpta etmek, hoşla giden bir şeyi arzu etmek, aşırı derecede arzu etmek

i.-üp (45b/3)

imtiḥān <Ar. *imtiḥān* tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme

i. (68b/3)

inan- inanmak, güven, emniyet, itimat

i.-maduğı (43b/5)

i.-mazdı (43a/11), (43b/3)

‘ināyet <Ar. *‘ināyet* lutuf, ihsan, iyilik

i. (59b/5)

i.+iyle (57a/10)

incit- gönlünü kırmak, gücendirip üzülmüne sebep olmak

i.-mesünler (72a/5)

i.-meyeler (72b/1), (73a/4)

inşā’ allāh < Ar. *in-şāa’ llāh* eğer Allah isterse, Allah nasip ederse

i. (49b/1), (75a/11)

ip iplik

i.+iyle (49b/8)

i.+üñi (49a/11)

irâdet <Ar. *irâdet* irâde

i.+ümle (68b/1)

irsâl <Ar. *irsâl* gönderme, yollama

i. (56b/4)

ise eklendiği cümleye koşul anlamı veren ek

i. (44b/1), (51a/10)

issi sahip

i. (63b/11), (69a/1), (71b/3), (71b/6), (71b/8), (72a/2), (72b/4)

i.+n (72b/6)

i.+ne (64b/2), (72b/8)

i.+nüñ (64b/5)

iste- dilemek, arzulamak

i.-mezlerdi (68b/9)

i.-rem (65a/6)

i.-yeyim (47a/11)

isti' māl <Ar. *isti' māl* kullanma

i. (75a/6)

istiğfār <Ar. *istiğfār* Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme

i. (70a/10)

iş iş

i. (49b/7)

i.+i (41a/6)

i.+in (64b/10)

i.+ine (61a/7)

i.+lerine (47a/5)

işbu işte bu

i. (52b/10)

işle- işlemek

i. (49a/6)

i.-di (66b/1), (66b/2)

i.-düğümden (64b/10)

i.-dün (52b/6), (70b/10)

i.-megile (74b/4)

i.-yem (48a/3)

i.-yen (74b/10)

i.-yeyiz (43b/7)

işlü iş sahibi

i. (61a/7)

it- itmek

i.-ivêrdi (67b/11)

ittifâk <Ar. ittifâk fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma

i. (39b/6), (43b/8), (49b/3), (50a/7), (52a/5), (70b/6)

i.+ları (58a/8)

ittifâkan rastgele, tesadüfen

i. (49a/2)

K

ka‘be <Ar. ka‘be bütün müslümanların kiblesi ve ziyâret yeri olan Mekke şehrindeki mukaddes binâ, beytullah

k.+nün (40a/6)

k.+ye (40a/4)

ķabûl <Ar. ķabûl bir şeye isteyerek veya istemeyerek peki deme, râzı olma

ķ. (46a/1), (46a/10), (46a/4), (56b/10), (61b/11), (63a/11), (64b/9)

ķaç ne kadar, nice

ķ. (69a/1)

ķaçan ne vakit, ne zaman ki

ķ. (54a/11), (55b/2), (55b/3), (61a/3), (61b/5), (72a/10)

ķaçar- kaçmak, uzaklaşmak

ķ.-dı (54b/3)

ķaçur- kaybetmek

ķ.-d1 (39a/10)

ķadar <Ar. *ķadr* – *ķadar* ölçüde, derecede

ķ. (40b/4), (43a/11), (53b/8), (63a/10), (63a/7), (66a/11), (73b/5)

ķ+1 (68a/9)

ķadem <Ar. *ķadem* ayak

ķ. (46b/6), (59a/2)

ķadır <Ar. *ķadr* değer, kıymet

ķ. (56a/7), (57a/7), (57a/9)

ķ.+dür (53b/1)

ķaftān <Fars. *ķaftān* üste giyilen astarsız giysi

ķ.+uñuz (52b/11)

ķaftāncuķ küçük kaftan

ķ.+lar (71b/9)

kāfūr <Ar. *kāfūru* hindistan ve Çin’de yetişen kāfur ağacının zambından elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz, yarı şeffaf, kolaylıkla parçalanır ıtır1ı madde

k.+1 (58b/9)

kāğ1d kağıt

k. (54a/6), (54b/4), (56b/5)

k.+a (59b/10)

k.+1 (59b/7), (59b/9)

kāhillik tembel

k.+i (41a/7)

kağ- çalmak, vurmak, itmek

ğ.-dı (68a/1)

kal- kalmak

ğ.-dı (46a/11), (47b/3), (61a/6), (67a/5), (70b/8), (73b/11)

ğ.-dum (47b/10), (48a/10), (49a/4), (66a/6), (67a/8)

ğ.-mayasız (56b/9)

ğ.-mış (65b/9)

ğ.-mışdur (65b/1)

ğ.-ur (38b/8), (39b/4)

kalk- kalkmak

ğ.-dı (62a/5), (67b/7)

ğ.-duğından (60b/4)

kan kan, vücut sıvısı

ğ. (74a/4)

kanda nerede, nereye

ğ. (39b/9), (39b/9), (65b/4), (68a/2)

kağı hangi

ğ.+sı (64a/6)

ğ.+sınıuğ (50b/6)

kapa- kapatmak

ķ.-dılar (44b/10)

ķ.-masunlar (45b/7)

ķ.-sunlar (44b/9), (45a/11), (45a/4), (45b/10), (45b/6)

ķapu kapı

ķ.+ları (40a/9)

ķ.+sı (65a/7)

ķ.+sın (58b/7)

ķ.+sına (43b/9), (50b/4)

ķ.+sında (50b/9)

ķ.+ŗ (40a/10)

ķ.+ŗa (40a/11)

ķapucı kapıcı, hizmetçi

ķ.+lar (43b/11), (72a/10), (72a/3), (73a/2)

ķ.+lara (43b/10)

ķaravaŗ carıye, halayık

ķ. (55a/2), (55a/2)

ķarın karın

ķ.+ına (69a/8)

ķ.+ında (75a/5)

ķarış- karışmak

ķ.-up (72b/4)

ķarışdur- karıştırmak

ķ.-up (75a/4)

ķarşu –e doğru

ķ. (44a/6), (54b/3), (66a/8), (67a/9)

ķ.+sına (44a/5)

ķarva- kavramak

ķ.-dı (58b/10)

kārvān <Fars. *kārbān* – *kārvān* kervan

ķ.+lar (54a/3)

ķ.+ları (54a/2)

ķaṣāvat <Ar. *ķaṣāvet* üzüntü, gam, keder, tasa

ķ. (52a/2)

ķaṣd <Ar. *ķaṣd* niyet, istek, amaç, gāye

ķ. (39a/9), (54a/10), (54b/6), (55b/11), (56a/6), (57a/5), (71a/2)

ķ.+ın (68b/4)

ķ.+ına (38b/4)

ķaṣṣāb <Ar. *ķaṣṣāb* kasap

ķ. (69b/10), (69b/11), (69b/2), (69b/4), (69b/8), (70a/1), (70a/10), (70a/7), (70b/1), (70b/3), (70b/5), (70b/7), (70b/9), (71a/2)

ķ.+uṇ (70a/6)

ķat huzur, yan, ön

ķ. (43a/6), (63a/8)

ķ.+ına (62b/3), (73b/1)

ķ.+ında (39b/10), (41a/10)

ķ.+umda (44a/11)

ķatı katı

ķ. (39a/1), (42a/10), (60a/6)

ķatl <Ar. *ķatl* öldürme, öldürölme

ķ. (53a/11), (53b/8), (56a/6), (57b/10)

ķatlan- çaba sarfetmek, uğraşmak

ķ.-uñ (53a/4)

ķavaķ kavak ağacı

ķ. (60b/7), (60b/9), (61a/3), (62a/6)

ķayd kayıt

ķ.+ın (68a/10)

ķayıtbā (sultan) ķişı adı

ķ. (59a/11), (59b/7)

ķ.+nuñ (59b/11), (60b/1), (61a/2)

ķazanc yarar, fayda, kar

ķ.+ıyla (51b/4)

ķelām <Ar. *ķelām* tek kelime veya kelimelerden meydana gelmiş söz, ifāde

k. (42b/6)

kelime <Ar. *kelime* bir veya birkaç heceden meydana gelen anlamlı söz, sözcük

k.+sin (42b/7)

k.+sini (42b/11), (42b/9)

kenār <Fars. *kenār* bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısmı

k.+ına (52a/4)

k.+ında (47a/2), (47a/3)

kendözin kendisi, kendi özü

k. (52a/7)

kendü kendi

k. (68a/11), (68a/9), (68a/9)

k.+nünj (66b/5)

k.+sin (47a/2)

k.+ne (42a/7)

kepeng kapı, pencere, dükkân girişi vb. açıklıkları örtmek için takılan, tahta veya demirden, eğreti veya yerleşik, açılır kapanılır kanat

k.+i (44b/3), (44b/9), (45a/10), (45b/6)

kerem <Ar. *kerem* lütuf, iyilik, merhamet, ihsan

k. (59b/2), (64b/6)

kerre <Ar. *kerre* defa, kez, sefer

k. (54a/10), (54b/6), (67a/2), (72b/7)

kes- kesmek

k.-diler (64a/4)

k.-üp (54a/8)

kestüdür- kestirteyim

k.-eyim (73b/6)

keşîş <Fars. *keşîş* manastırda münzevî bir hayat yaşayan, hiç evlenmemiş hristiyan papazı

k. (65a/10), (65b/2), (65b/3), (65b/5), (65b/9)

kez defa, kere, sefer

k. (42a/5)

kığır- çağırarak, davet etmek, seslenmek

ķ.-dı (69b/9)

kıl- kılmak

ķ.-dı (46a/1), (46a/11), (46a/4), (53a/3), (56b/10), (56b/10)

ķ.-duğı (63a/8)

ķ.-duķ (66a/5), (67a/7)

ķ.-maz (41b/7)

ķ.-sa (63a/7)

ķ.-urđı (52a/1)

kıl kıl, tüy

ķ.+ dan (39a/10)

kılıc → **kılıç** kılıç

ķ.+ıyla (53b/2)

kılıç → **kılıc** kılıç

ķ. (53a/9)

ķ.+lar (74b/10)

ķ.+ların (53b/4)

kılın- edilmek, yapılmak

ķ.-dı (43a/2)

ķın çakı, bıçak, kılıç vb. kesici aletlerin kılıfı

ķ.+ına (53b/4)

ķışsa <Ar. *ķışsa* kısa hikâye, ibretli hikâye, fıkra, rivâyet

ķ.+yı (39a/7)

ķiyâmet <Ar. *ķiyâmet* semâvî dinlerdeki ortak inanışa göre takdir edilen zamânı gelince bu âlemin ve bu âlemdeki canlı cansız her şeyin bir anda mahvolup yok olması, ölülerin dirilmesi, âhiret hayâtının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman

ķ. (38b/6), (39b/2), (62a/4)

ķız dişi cinsten olan kız çocuğu

ķ.+ı (41b/3), (41b/9), (51b/5)

ķi <Fars. *ķi* iki cümleyi sebep, sonuç vb. çeşitli fonksiyonlarda birbirine bağlayarak birleşik cümle hâline getirir

ķ. (39a/10), (39a/4), (39a/9), (39b/1), (39b/2), (39b/4), (39b/8), (40a/4), (40b/11), (40b/4), (41a/1), (41a/9), (41b/4), (42a/9), (43b/10), (43b/4), (43b/6), (44a/10), (44a/7), (44b/5), (45a/1), (45a/7), (45a/8), (45b/2), (46a/8), (47b/8), (48a/3), (50b/6), (52a/3), (53a/2), (53b/3), (53b/7), (53b/8), (53b/9), (54a/1), (54a/10), (54a/6), (54a/6), (54b/11), (54b/2), (54b/4), (54b/7), (55a/1), (55a/10), (55a/3), (55b/1), (55b/4), (55b/7), (55b/9), (56a/1), (56a/10), (56a/2), (56a/3), (56a/5), (56b/6), (57b/4), (57b/5), (57b/7), (58a/5), (58b/6), (58b/7), (59a/1), (59b/1), (59b/3),

(59b/5), (59b/8), (60b/9), (61a/11), (61a/3), (61b/1), (62a/2), (62a/7), (62b/10), (62b/11), (63a/1), (63a/7), (63b/3), (64a/4), (64a/7), (64a/9), (64b/3), (65a/10), (66a/11), (66b/6), (67b/7), (68b/8), (69a/8), (69b/1), (70b/10), (71a/11), (71a/4), (73b/4), (73b/7), (73b/8)

kilit <Fars. *kilid* anahtar, düğme vb. bir parça ile işleyen kapatma aleti

k.+in (64b/5)

kim hangi kimse

k. (40a/7), (41b/4), (41b/7), (42a/1), (53a/11), (54a/11), (56b/7), (58a/11), (61b/1), (61b/5), (65a/11), (66a/7), (72a/10), (72a/8), (72b/11)

k.+dür (40b/7)

kimesne kimse

k. (54a/1)

k.+nün (74b/2)

k.+lerde (74b/10)

kimi bazıları, bazıı

k.+si (39a/5), (39a/6)

kimse kim, kimse

k. (48b/6), (51b/6), (60b/8)

k.+ye (51b/7), (65a/7)

kişi insan, kimse, şahıs

k. (41a/5), (47a/3), (47a/4), (47b/6), (48a/5), (49b/2), (49b/4), (50a/4), (50b/1), (51a/9), (56a/6), (61a/10), (61a/7), (61a/8), (65b/8), (67b/5), (69b/1), (72b/2)

k.+dür (72a/9)

k.+lerden (47a/11)

k.+lere (47a/10)

k.+nün (47b/4), (63b/10), (71a/7)

k.+ye (51a/10), (71a/10)

k.+yi (71a/11), (73a/9), (73b/5)

ko- koymak

ķ.-dı (49b/11), (60b/6), (64a/3), (69a/2)

ķ.-dılar (53b/4)

ķ.-dum (40b/6)

ķ.-madı (42a/4)

ķ.-masunlar (58a/7)

ķ.-mayalar (72a/11)

ķ.-mayan (40b/7)

ķ.-mayayım (42a/10), (42a/2), (58b/1)

koça bir kadının evli olduğu erkek, eş, zevç

ķ. (49a/11), (60b/10)

ķ.+ya (50a/10)

kod- koymak

ķ.-dı (49b/11)

kol kol

ķ.+ların (67b/8)

ķ.+unı (61a/2)

konuk misafir

k. (69a/1)

kop- kopmak

k.-ardı (71a/10)

kor bırakmak

k. (72a/4)

korı ateş

k.+da (68b/10)

kork- korkmak

k.-ar (70a/8)

k.-dı (45a/9)

k.-mayam (70a/9)

koy- koymak, bırakmak, yerleştirmek

k.-alar (75a/5)

k.-up (43a/4), (74b/11)

köşe <Fars. *gūşe* > *kūşe* > *köşe* köşe

k.+den (59a/7)

köşk <Fars. *kūşk* – *kuşk* bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır

k.+de (44a/3), (45b/4), (48b/6), (49a/10), (50a/10), (51a/4), (52a/7)

k.+e (44b/2)

k.+i (44a/2), (60a/8)

k.+ün (44b/2), (60b/7)

köy <Fars. *kūy* köy

k.+e (68b/11)

kucaqla- kucaklamak, sarılmak

ķ.-yup (39a/6)

kuç- kucaklamak, sarmak

ķ.-maķ (50a/8), (50b/2)

kuçaķ kucaklamak, kollarını dolamak, sarılmak

ķ.+lardı (60b/8)

ķul başkasının hükmü altına olan kimse, köle, esir

ķ. (61a/6), (63a/7), (69a/8), (69a/9), (69b/1)

ķ.+ı (59b/11)

ķ.+ınuķ (59b/8)

ķ.+lara (52b/10)

ķ.+ları (53b/2)

ķ.+larıla (44a/2)

ķ.+larına (53a/8)

ķ.+larıuķı (71a/5)

ķ.+unı (62a/10)

ķ.+uķ (63a/10)

ķurbān <Ar. *ķurbān* bir amaç uğruna kendini fedâ eden veya fedâ edilen kimse

ķ. (55b/6)

ķurbiyyet <Ar. *ķurbiyyet* yakın olma durumu, yakınlık

ķ. (57b/7)

ķurtuluķ kurtulmak, halas

ķ. (39b/1)

ķuķaķ bele baēlanan uzun, enli veya ensiz kumaķ

ķ. (46b/9)

ķuķan- giyinmek

ķ.-dı (52a/6)

ķuķat- etrafını sarmak, kuķatmak

ķ.-sunlar (46b/1), (61a/1)

ķuķtāhlik kabalık, saygısızlık

k. (56b/7)

k.+umıza (56b/8)

L

lā‘aķıl akli olmayan, akılsız

l. (39a/2)

lāyık <Ar. *lāyık* uygun, yaraķır, mūnāsip

l. (63b/3)

legen <Fars. *legen* içinde öteberi yıkanan veya ķeřitli iķlerde kullanılan yayvan kap

l. (46a/3), (52a/8)

l.+de (46b/5), (46b/8)

l.+e (46b/7), (53a/7)

levāzımāt <Ar. *levāzimāt* gerekli şeyler, lâzım olan eşyâ, âlet, malzeme vb.

l.+a (71b/10)

loḳma <Ar. *luḳme* bir defada ağza götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek

l. (63b/3), (63b/7), (63b/8), (65a/6), (65a/7), (65b/3)

luṭuf <Ar. *luṭf* bağış, bağışlama, ihsan, kerem, cömertlik

l. (59b/2)

M

macera <Ar. *mā-cerā* yaşanan olaylar dizisi, baştan geçen, vukū bulan hal ve olay

m.+yı (72b/9)

ma‘de mide

m.+sine (66b/6)

maḥal <Ar. *maḥall* yer, mekan, mevki

m.+de (43a/3)

maḥalle <Ar. *maḥalle* bir yerleşim biriminin bölündüğü her bir kısım

m.+lerde (55b/2)

maḥaṣṣal <Ar. *mā-ḥaṣal* hâsıl olan, meydana gelen, elde edilen şey, sonuç, netîce

m. (48b/9)

maḥbūb <Ar. *maḥbūb* sevilen kimse, sevgili

m. (44a/2)

maḥbūs <Ar. *maḥbūs* bir yere kapatılmış, hapsedilmiş

m.+a (62b/1)

maḥmūd kişi adı

m. (71a/6)

maḫtūl <Ar. *maḫtūl* öldürülmüş, katledilmiş (kimse)

m. (43b/4), (46a/1)

māl <Ar. *māl* mal mülk, servet

m. (47b/9), (48a/9), (49a/2)

ma‘lūm <Ar. *ma‘lūm* herkes tarafından bilinen, öğrenilmiş olan (şey)

m. (43b/5), (74b/1)

maṣlaḥat <Ar. *maṣlaḥat* iş, husus, mesele

m. (44a/10), (44a/8)

m.+um (55a/5)

mecāl <Ar. *mecāl* güç, kuvvet, derman, takat

m.+üm (73b/4)

meger <Fars. *meger* oysa ki, halbuki

m. (41a/8), (41b/2), (44a/1), (49b/2), (55a/1), (55a/6), (57a/8), (70b/11), (71a/7), (72b/3)

mektūb <Ar. *mektūb* bir şey haber vermek, sormak, istemek veya duyguları bildirmek için birine çoğunlukla posta yoluyla gönderilen, zarfa konulmuş yazılı kâğıt

m. (56b/6), (57a/11), (57b/2), (57b/2)

m.+ında (57b/4)

melek <Ar. *melek* gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah’a itâat etmek ve dâima hayra vâsita olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri

m. (70a/4), (70a/5)

memleket <Ar. *memleket* il, şehir, kasaba

m.+dür (53a/5)

m.+inden (50a/2)

menâl <Ar. *menâl* mal mülk

m.+um (47b/9), (48a/9), (49a/2)

mescid mescid, namaz kılınan yer

m.+de (67a/6)

meşakkat <Ar. *meşakkat* güçlük, zorluk, sıkıntı, eziyet, zahmet

m. (50a/4)

meşgûl <Ar. *meşgûl* bir şeyle uğraşan, bir iş yapmakta olan

m. (58b/11), (59a/8), (61b/10), (67b/3)

m.+lerdür (47a/5)

meşveret <Ar. *meşveret* danışmak, fikir alma

m. (50a/11), (57b/6)

mı mı soru edatı

m. (40b/2), (40b/3), (41a/2), (56a/7), (56a/7), (57a/7), (64a/11), (65a/1), (65b/6), (70a/9), (72a/4)

m.+dur (48b/2), (50b/6), (51a/1)

m.+sin (41b/7)

mışır <Ar. *mışr* ülke ismi

m. (43a/10), (43b/10), (43b/2), (43b/5), (43b/7), (43b/9), (44a/6), (44b/1), (45b/11), (45b/2), (46a/10), (46a/3), (46b/4), (46b/7), (47a/1), (47a/5), (47a/7), (47b/1), (47b/7), (48a/1), (48a/8), (48b/11), (48b/2), (49b/3), (49b/6), (50a/2), (51a/3), (51a/7), (51b/2), (51b/6), (51b/8), (51b/9), (52a/11), (52b/3), (52b/7), (53a/2), (53a/8), (53b/10), (53b/2), (53b/5), (54a/5), (54a/5), (54b/10), (54b/9), (55a/9), (55b/1), (56a/9), (56b/3), (56b/5), (56b/6), (57a/1), (57a/11), (57b/3), (60a/3), (61b/1), (62a/10), (62b/9)

m.+uñ (54a/2)

mışr <Ar. *mışr* ülke ismi

m.+uñ (54a/4)

mi mi soru edatı

m. (41a/2), (57a/6), (57b/1), (64a/9), (64b/1)

m.+dür (65b/11)

m.+sin (41a/11), (41b/4), (41b/9), (52b/3), (54a/7), (61b/7)

mıl <Ar. *mıl* uzunluğu ülkeden ülkeye değişen bir uzaklık ölçüsü birimi

m. (45a/6)

mihrāb <Ar. *mihrāb* yüceliğinden, güzelliğinden vb. üstün niteliklerinden dolayı kendisine yönelinen makam

m.+a (66a/8), (67a/9)

miqdār <Ar. *miqdār* bir şeyin ölçüsü, sayısı, nicelik

m. (58b/2)

m.+1 (46b/8)

minare <Ar. *menāre* müezzinlerin ezan okuması ve okunan ezanın çevreden rahatça duyulabilmesi için cāmillerle birlikte yapılan bir, iki veya üç şerefeli, zarif yapılı, yüksek kulelerden her biri, menar

m. (45a/8)

mi‘rāc <Ar. *mi‘rāc* islām inancına göre Hz. Muhammed’in, Cenâbıhakk’ın dâveti üzerine yedi kat semâyı aşır Allah’ın huzûruna yükselerek O’nunla görüşmesi mûcizesi

m. (42b/5)

mişāl <Ar. *misāl* benzer, gibi, örnek

m.+i (45b/2), (60a/9)

miskīn <Ar. *miskīn* aciz, zavallı (kimse)

m. (40a/11)

mu‘ayyen <Ar. *mu‘ayyen* belli, belirli, meşhur, bilinen

m. (42b/8)

mudārā <Ar. *mudārā* yüze gülme, dost gibi görünme, iyi geçinme

m. (55a/8)

muḥālif <Ar. *muḥālif* karşı çıkan, karşı koyan (kimse)

m. (62a/3)

muḥammed <Ar. *muḥammed* övülmeye değer olan, en güzel huylara sâhip kimse, peygamberin ismi

m. (40b/10)

muḥayyer <Ar. *muḥayyer* kendi iradesi ile seçme, seçebilme

m. (42b/9)

muḥkem <Ar. *muḥkem* sağlam, kuvvetli

m. (38b/11)

muḥtāc <Ar. *muḥtāc* bir şeye veya kimseye ihtiyâcı olan, ihtiyaç duyan

m.+lara (40a/10)

muḳaddes <Ar. *muḳaddes* kutsal bilinmiş, kutsal, yüce

m.+de (66a/4)

m.+e (67a/6)

muḳarreb <Ar. *muḳarreb* padişaha yakın olan kimse

m. (55a/4)

mūm <Ar. *mūm* mum aydınlatma aracı

m.+ı (58b/9), (59a/5)

muntazır <Ar. *muntazır* bekleyen, gözleyen, intizar eden

m.+lardur (52a/10)

murād <Ar. *murād* istek, dilek, arzu

m.+ını (69b/5)

m.+uḡ (51a/9)

muṣḥaf <Ar. *muṣḥaf* Kur'ân-ı Kerim kitap

m. (73a/11)

m.+a (73b/7)

m.+ı (73b/7)

muṣṭafā <Ar. *muṣṭafā* Hz. Muhammed'in hem sıfatı hem ismi

m.+dur (40b/10)

muştuluk müjde

m. (62b/1)

mübālağa <Ar. *mubālağa* bir şeyi gerçekte olduğundan daha fazla, daha büyük gösterme, abartma

m. (60a/6)

müddet <Ar. *müddet* süre, zaman, vakit

m. (57a/3)

mürîd <Ar. *murîd* tarîkata girip bir mürşide bağlanan kimse, kendi irâdesini Hakk'ın irâdesine terk edebilmek için bir mürşidin terbiyesine giren derviş

m.+i (38b/2)

m.+ler (38b/5)

m.+leri (39a/2)

m.+lerimüz (39b/5)

m.+lerümüz (38b/9)

müsâfir <Ar. *musâfir* misafir, konuk

m.+ün (61a/9)

mütehayyir Ar. *mutehayyir* şaşmış, şaşırmış, hayrete düşmüş

m. (54b/10)

N

nā-bedîd <Ar. *nā-bedîd* meydanda olmayan, görünmez

n. (53b/5)

nāgāh <Fars. *nā-geh* ansızın, birdenbire

n. (66b/1), (66b/4)

namāz <Fars. *nemāz* islām dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslâm'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet

n. (63a/7)

n.+dan (63a/8)

n.+ı (38b/3), (63a/11)

n.+ın (66a/5), (67a/7)

n.+ından (69a/4)

nāme < Fars. *nāme* mektup

n. (62b/10)

n.+nüñ (63a/2)

n.+yi (54b/10), (63a/5)

nār <Fars. *enār* nar

n. (64a/5), (64a/9)

n.+ları (64a/3)

n.+uñ (64a/6)

naşīb <Ar. *naşīb*

n. (65a/7)

naşihat <Ar. *naşihat* öğüt, tavsiye

n. (48a/6)

nāz <Fars. *nāz* kendini beğendirmek amacıyla takınılan edâlı tavır, cilve

n.+ıla (57a/2)

n.+lar (55b/4)

naẓar <Ar. *naẓar* bakış, bakma, göz atma

n. (44b/11), (44b/5), (45a/5), (45b/1)

n.+ıyla (52b/1)

nāẓır <Ar. *nāẓır* bakan, nazar eden

n.+dur (70a/6)

ne ne, nereden

n.+reden (47b/6)

n.+redendür (48b/11)

n.+resinde (48b/4)

nê ne

n. (39a/4), (39b/8), (41a/11), (44a/10), (44a/7), (44b/1), (45a/3), (45b/3), (46b/3), (47a/10), (47a/8), (47b/7), (48a/10), (48a/2), (48a/3), (49a/4), (49a/5), (51a/9), (51b/10), (52b/6), (53a/5), (53b/8), (55b/8), (56a/2), (56b/9), (57b/7), (61a/10), (62a/2), (63a/10), (66b/2), (69b/11), (70b/9), (73a/10), (73b/2), (73b/5)

n.+dür (44b/8), (56a/4), (59b/4), (71b/5)

n.+müz (38b/8), (39b/4)

nêce nasıl, nice

n. (38b/5), (50a/5), (54a/2), (54b/6), (56b/3), (57a/3), (62b/4), (62b/7), (66b/2)

n.+sin (65a/4)

nêçe nice, nasıl

n. (52b/2), (52b/5), (64a/2)

nefis <Ar. *nefs* bir kimsenin kendi öz varlığı, öz benliği, kişiliği

n. (69a/6), (69a/8), (69a/9)

nefs <Ar. *nefs* bedene ait yeme, içme vb. ihtiyaçlarının bütünü

n.+e (67b/4), (69a/9)

n.+ine (69a/11), (69b/1)

n.+ünün (68a/10)

n.+ün (68a/4)

nesne belli bir ağırlığı, maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık, şey

n. (63b/4), (73b/3), (74b/4)

n.+den (74a/2)

n.+ler (74b/6)

nêt- ne yapmak, ne etmek

n.-mek (45a/10)

netice <Ar. *netice* bir olay veya durumun sonunda meydana çıkan olay veya durum, sonuç

n. (61a/5)

nevbet <Fars. *nevbet* nöbet

n. (72b/7)

neyle- ne eylemek, ne yapmak

n.-dün (52b/2), (52b/6)

n.-mek (50b/2)

n.-rsin (65a/4), (71b/7)

n.-sün (49b/6), (50a/2)

nışfu'l-leyl <Ar. *nişfu'l-leyl* gece yarısı

n.+de (58a/2)

niçün niçin, neden, hangi sebeple

n. (40b/11), (40b/8), (42a/6), (64a/4)

nikâh <Ar. *nikāh* kanuni evlenme töreni

n. (50b/7)

nikāh <Ar. *nikāh* kanuni evlenme töreni

n. (51b/1)

ni'met <Ar. *ni'met* nimet, bahşedilmiş rızık

n.+ler (60a/6), (60b/3)

nişân <Fars. *nişân* iz, işaret, belirti

n. (72a/5)

niyyet <Ar. *niyyet* namaz, oruç, abdest gibi ibâdetlere başlarken bu ibâdeti yapmaya karar verdiği sözle söyleme veya içinden geçirme

n.+ine (67b/9)

nol- ne olmak, ne olur

n.-a (49b/7), (51a/11), (51a/6), (69b/7), (72a/10)

nūr <Ar. *nūr* ışık, ziya, aydınlık, nur

n. (41b/3)

O

od ateş

o. (68a/2)

o.+a (45a/1), (74a/4)

o.+dan (74a/2)

o.+lar (66b/9)

o.+uñ (68b/5), (68b/6)

oğlan erkek çocuk

o.+ları (52a/9)

oğlancuğ küçük erkek çocuk

o.+laruma (71b/9)

oğrı hırsız

o.+lar (72b/3), (72b/4)

oğul erkek çocuk

o.+ı (40b/5), (51b/5)

oğu- okumak

o.-mağa (61b/7), (62a/1)

o.-yup (57b/3)

oğun- okunmak

o.-dı (60b/6)

okut- okutmak

o.-dı (54b/10)

ol o

o. (40a/3), (41a/9), (41b/2), (41b/3), (41b/6), (42a/3), (42b/3), (44a/3), (45a/10), (47b/5), (48a/5), (48a/6), (48b/10), (49b/11), (49b/9), (50a/9), (51a/5), (55b/7), (55b/8), (56a/3), (56a/4), (56a/5), (57b/4), (57b/9), (57b/9), (58a/4), (58a/6), (59a/10), (60b/1), (61a/1), (61a/2), (61a/4), (61a/8), (61b/1), (61b/5), (61b/6), (61b/8), (62b/6), (62b/6), (63a/10), (63a/8), (65a/5), (65a/5), (65b/2), (65b/3), (65b/4), (65b/5), (66b/1), (66b/10), (66b/3), (66b/6), (66b/6), (66b/7), (67a/1), (67a/10), (67a/8), (67b/1), (68a/7), (68b/7), (69a/1), (69a/10), (69a/3), (69a/5), (69b/9), (70b/1), (71a/10), (73b/11), (74a/9), (75a/1)

ol- olmak

o. (61a/6), (61b/10), (68a/11)

o.-a (38b/10), (41a/2), (41a/2), (52b/7), (53b/7), (75a/10)

o.-am (70a/9)

o.-an (38b/11), (46a/9), (46b/6), (53a/6)

o.-anı (51b/6)

o.-asın (56a/2)

o.-asız (58a/11)

o.-ayım (55b/6)

o.-dı (39a/2), (39a/4), (41b/3), (42a/11), (42a/5), (44a/7), (46b/4), (49a/10), (51a/2), (51b/5), (53b/5), (54b/11), (55a/1), (57a/1), (57b/4), (58a/8), (58a/9), (58b/11), (58b/3), (60b/6), (62a/1), (62a/2), (62a/4), (62a/5), (62a/7), (62b/4), (66b/2), (69a/8), (69a/9), (69b/1), (69b/2), (70b/2), (70b/6), (72b/2)

o.-dılar (59a/10), (59a/8), (69a/1), (69a/4)

o.-dışa (56b/8)

o.-duğın (62a/9), (62b/7)

o.-dum (49a/2), (61b/3), (67b/3), (67b/4)

o.-duş (61a/11), (62b/2)

o.-ıcağ (45b/10), (75a/4)

o.-ma (55b/3)

o.-madı (45b/10), (54a/1), (69a/11)

o.-masun (42b/3), (44a/11)

o.-maya (63a/11)

o.-mayınca (63a/10)

o.-maz (49a/9), (54b/8), (55a/8), (57a/9), (65a/8)

o.-mış (45a/8)

o.-mışdı (43b/6), (71a/8)

o.-mışdur (52b/5)

o.-sa (55b/8), (63a/8), (74a/6), (74b/3)

o.-salar (54b/8), (55b/10)

o.-sun (41b/11), (56b/2), (62b/2), (67a/5), (71b/4)

o.-una (74b/2)

o.-unmaya (74b/1)

o.-up (41a/7), (49b/6), (50a/2), (51a/6), (56b/2)

o.-ur (45b/3), (48b/4), (49a/10), (49b/4), (52b/6), (55a/7), (56a/7), (57a/7), (57b/8), (63a/5), (67b/4), (74b/1), (74b/8)

o.-urdu (57a/3), (59a/4), (72a/2)

o.-ursa (44a/10), (55a/7)

o.-ursañ (56a/11)

o.-urun (61b/6)

olmak olmak

o.+a (63b/3)

omuz omuz

o.+larumı (52b/4)

on on sayısı

o. (62b/9), (63b/11), (64b/7)

orağ bir sapın ucuna geçirilmiş yarım çember biçiminde yassı, ensiz ve keskin bir bıçaktan ibâret ekin biçme âleti, tırpanın küçüğü

o. (74a/9)

orta ara, bir şeyin kenarlarından merkeze doğru yaklaşık olarak aynı uzaklıkta olan yer

o. (48b/5), (50a/10)

ortaya meydan, ara

o. (60b/3)

oruç → **oruç** <Fars. *oruç* Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoymak

o.+a (61b/11)

oruç → **oruc** <Fars. *oruç* Allah'a ibadet amacıyla yeme, içme vb. şeylerden belli bir süre veya biçimlerde kendini alıkoymak

o. (61b/9)

oşur- yellenmek

o.-dı (39a/1), (39b/7)

otur- oturmak

o.-an (49a/10), (50a/10), (51a/5)

o.-dı (38b/4), (41a/10)

o.-dılar (44b/2), (67a/9)

o.-ur (48b/6), (66b/11)

o.-urlardı (44a/3)

otuz otuz sayısı

o. (42b/11), (42b/7), (42b/9), (64b/7), (67b/6)

Ö

öğret- öğretmek

ö.-dügi (57a/2)

öğüt öğüt, nasihat

ö. (47a/11), (48a/10), (49a/4)

öl- ölmek, can vermek

o.-meyesin (54a/9), (56a/9)

öldür- öldürmek, bir canlının hayatına son vermek

ö.-e (54a/10)

ö.-mege (55b/10), (56a/7), (57a/6)

ölü hayatı sona ermiş bulunan, artık yaşamayan

ö. (57b/1)

ölüm ölmek, yaşamı sona ermek

ö. (42a/5)

‘ömr <Ar. ‘*umr*’ > ‘ömr’ yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat

ö.+e (47a/8)

ö.+inde (49b/6), (50a/3)

öñ ön, görünen ileri taraf

ö.+lerine (64a/3), (69a/2)

ö.+ünde (60b/6), (60b/7)

ö.+üne (38b/5), (49b/9)

ö.+ünüze (45a/5)

öte- öbür taraf, öbür yan, uzakça olan yer

ö.-diler (58b/8)

öterek uzakça

ö.+dür (48b/3)

öterü ileri, öbür taraf

ö. (46a/9)

ötürü -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle

ö. (64b/10)

‘**özürlen-** özür dilemek

ö.-üp (56b/7)

P

pādiṣāh <Fars. *pādiṣāh* sultan, büyük hükümdar

p. (44a/1), (46b/3)

p.+a (44a/1)

p.+ı (60a/10), (60a/4), (60b/11), (61b/4), (62a/9), (62b/4), (62b/8)

p.+ına (43b/2), (59b/9), (60a/2)

p.+ının (60a/3), (60b/5), (62b/3)

p.+ısın (59b/2)

p.+lar (40a/9)

p.+larına (62a/8)

p.+um (44b/10), (46a/8), (46b/11), (55a/1)

pādiṣāhlık padişahlık, hükümdarlık

p.+ın (63b/1)

p.+umı (53b/1)

pāre <Fars. *pāre* parça

p. (59a/9), (59a/9), (66b/3)

pāsbānlık gece bekçiliği

p.+ına (58b/2)

perde <Fars. *perde* bir yerin dışarıdan görünmesini önlemek, ışığı engellemek veya iki yeri birbirinden ayırmak için gerilen kumaş

p.+sine (40a/7)

perhîz <Fars. *perhîz* beslenme düzeninde sağlığın gerektirdiği kısıtlamayı yapma, bâzı yiyecekleri hiç yememe veya belli miktarlarda yeme, diyet

p. (61b/9)

perhîz <Fars. *perhîz* beslenme düzeninde sağlığın gerektirdiği kısıtlamayı yapma, bâzı yiyecekleri hiç yememe veya belli miktarlarda yeme, diyet

p. (63a/2)

perhîzgâr <Fars. *perhiz-kâr* haram ve yasak olan şeylerden kaçınan, bunlara karşı kendini tutan (kimse)

p. (63a/9)

pes <Fars. *bes* yeter, kafi

p. (41a/3)

peştemâl <Fars. *puşt-mâl* hamamda vücûdun belden aşağısını örtecek şekilde bele sarılan bez

p. (46b/1), (47b/10), (47b/2), (48a/10), (49a/4), (52a/5)

peygamber <Fars. *peygām-ber* Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi, nebî, resul

p. (70b/3), (70b/4), (70b/8), (71a/3) (70b/8)

p.+iyle (70b/1)

peymân <Fars. *peymân* ant, yemin

p.+lar (55a/11), (55a/3)

pinhân <Fars. *pinhân* gizli

p. (43a/2)

pīr <Fars. *pir* yaşlı, ihtiyar kimse, bir tarikatın kurucusu

p. (38b/3), (48b/11), (49a/5), (50b/3), (51a/8), (61b/6), (61b/8), (62b/6), (68b/8)

p.+e (48b/9), (51a/5), (51a/6)

p.+ita^ʿ līm (62b/6)

p.+ümüz (48b/1)

p.+ünj (50b/8), (61b/11)

p.+ünüz (48b/4)

piş- pişmek, (yiyecekler) ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek

p.-mişidi (60b/3)

p.-ürdi (69a/2)

pişür- pişirmek

p.-diler (60a/6)

R

rabbānī <Ar. *rabbānī* kendini Allah'a vermiş, gönlünü Allah'a bağlamış olan kimse

r. (70a/7)

rāḥat <Ar. *rāḥat* üzüntüsüz ve sıkıntısız olma durumu, huzur

r. (41a/7)

r.+ta (51b/9)

raḥmet <Ar. *raḥmet* Allah'ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi

r. (40b/1), (41a/2)

raḥmetullāh Allah'ın rahmeti

r.+i (63b/1), (68b/4)

raḥmetullāhi Allah'ın rahmeti

r. (46a/2)

rāst <Fars. *rāst* rastlama, tesadüf

r. (71a/10)

rāzdāş sırdaş

r. (56a/1), (57b/10)

rāzī <Ar. *rāzī* razı, hoşnut, memnun

r. (45b/9), (51a/5), (55b/3), (56b/2), (57a/2)

redd <Ar. *redd* kabul etmeme, geri çevirme, geri döndürme

r. (45b/11)

rencīr sıkıntı çeken

r. (51b/11)

renk <Fars. *reng* renk

r.+i (64a/7)

resūl <Ar. *resūl* peygamber, nebi

r. (42b/5), (43a/2)

revāk <Ar. *revāk*

r. (75a/3)

rızā <Ar. *riżā* ' razı olma, razılık, memnunluk

r. (51b/1)

riyāzet <Ar. *riyāzat* dünya nimetlerinden elini eteğini çekerek ölmeyecek kadar yiyip içme

r. (67b/4)

rūm Anadolu

r.+a (63b/9)

rūzigār <Fars. *rūzgār* rüzgar

r.+lar (62a/3)

S

sāʿat <Ar. *sāʿat* saat, vakit, zaman

s.+de (51b/7), (56a/5), (58a/4)

şabāḥ <Ar. *şabāḥ* günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri

s. (49a/10)

s. (69a/4)

şafā <Ar. *şafā* gönül şenliği, rahat, huzur, kadersizlik

s.+da (51b/9)

şafṛā Ar. *şafṛā* öd ahlât-ı erbaa dedikleri şeylerden biri olup esası, öddeki yeşilimsi sarı sıvıdır

s. (74a/4), (74a/8)

s.+nuḡ (74a/8)

şağ diri, canlı, sağlam

s. (44b/4)

s.+dur (64a/7)

şāhib <Ar. *şāhib* bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse, mâlik

s.+i (47b/10), (47b/5), (49b/10), (49b/9), (71b/1)

şakla- saklamak

s.-maıklıka (64a/11)

şan- sanmak, varsaymak, zannetmek

s.-dı (66b/5)

s.-urdum (70b/11)

şaḡa sana, sen zamirinin yönelme hali

s. (48a/5), (48b/7), (49a/5), (49b/5), (50b/7), (55b/10), (56a/3), (57a/5), (62b/2), (69b/6), (72a/5)

şānki <Fars. *san ki* sanki, güya

s. (62a/4)

şarar- sararmak, solmak

s.-sa (74b/2)

sarāy <Fars. *serāy* hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli binâ

s.+ı (43b/9)

s.+ında (55a/11)

şat- satmak, elden çıkarmak

s.-arın (71b/9)

s.-ayın (65a/1), (66a/1)

şatan satan (kişi)

s.+1 (66b/10)

şataş- istenmeyen bir duruma uğramak, tutulmak, bulaşmak, rastlamak, karşılaşmak,

s.-dum (61b/4)

şatun satın almak

s. (66b/4), (67a/3)

şavma 'a <Ar. *şavma 'a* içinde ibâdet edilen ve uzlete girilen çeşitli dinlere âit tapınak

s.+s1 (59a/6)

s.+sin (58b/5)

s.+sına (58b/8)

sebeb <Ar. *sebeb* bir şeyin yapılmasını gerektiren şey, gerekçe

s. (59b/4), (63a/1)

s.+iyle (54b/7), (67b/1), (70b/11), (73b/9)

sefer <Ar. *sefer* yolculuk, seyahat

s.+inde (42b/5)

segir- koşma

s.-di (58b/6), (58b/9)

segirdür- hücum etmek, saldıran

s.-em (65a/6)

sehel az, azıcık

s. (43a/11), (74b/4), (74b/5)

seher <Ar. *seḥar* tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit

s.+ice (67b/7)

sekiz sekiz sayısı

s. (43a/7)

s.+iyle (59a/10)

selām <Ar. *selām* esenlik dileme sözü

s. (48a/7), (48b/10), (65a/3)

selāmlaş- birbirine selam vermek

s.-tılar (44a/6)

semāh <Ar. *semah* Alevi törenlerinde musiki eşliğinde kadın erkek birlikte yapılan raks, bir nevi sema

s.+a (58b/10)

sen tekil ikinci şahıs

s. (39b/9), (39b/9), (40a/9), (54a/6), (55b/8), (56a/4), (57b/5), (61a/11), (62b/2), (64b/3), (66a/1), (66a/2), (68a/9), (70b/4), (70b/9), (71a/4)

s.+de (70a/4)

s.+den (40b/1), (55b/11), (55b/4), (67a/3)

s.+i (51a/10), (55a/3), (55a/4), (55b/10), (56a/11), (56a/7), (56a/5), (56b/1), (68a/3), (72a/11), (72a/5), (72b/1), (73a/4)

s.+ün (40a/10), (40b/9), (41b/1), (41b/7), (50b/11), (50b/5), (55b/2), (55b/6), (55b/7), (62b/4), (65b/11), (68a/4), (68b/6), (70b/10), (71a/1)

s.+ünven (41b/10)

şenā <Ar. *senā* ' şimşek parıltısı

s. (56b/10)

ser-evliyā evliyaların başı

s. (39b/11)

serp- serpmek, azar azar saçmak, dökmek

s.-üp (39a/5)

ser-te-ser <Fars. *ser-te-ser* baştan başa, hepsi

s. (63b/8)

sev- sevmek, sevgi duymak

s.-ersin (71a/5)

sevdā <Ar. *sevdā* ' kuvvetli sevgi, aşk, muhabbet

s. (74a/10), (74a/5), (74a/7)

sevin- sevinmek, sevinç duymak, memnun ve hoşnut olmak

s.-düm (67b/2)

seyd <Ar. *seyyid* efendi, önder, reis

s.+üm (40b/8)

seyir <Ar. *seyr* bakmak, izlemek, gezinti

s.+ler (43b/1)

seyr <Ar. *seyr* bakmak, izlemek gezinti

s. (43a/6), (43a/7)

s.+in (45b/5)

şı- bozmak

s.-madı (42a/5)

şığa- (kol veya paça için) yukarıya doğru çekmekveya kıvrırmak suretiyle toplamak

s.-dı (67b/8)

sır <Ar. *sirr* gizli tutulan şey

s. (43b/2)

sırcügez küçük sır, sırcık

s. (43b/7)

sırdāş birbirinin sırlarını bilen ve saklayan kimselerden her biri, sır ortağı

s. (57b/5)

sini <Fars. *sini* bakır, pirinç vb. mādenden büyük yuvarlak tepsi

s. (46a/3), (46b/5), (52a/8)

sipāhī <Fars. *sipāhi* asker

s. (72a/3), (72b/10), (73a/3)

s.+dur (71b/1)

siz çoğul ikinci şahıs

s. (53a/4), (64a/11)

s.+e (44a/8), (46b/2)

s.+lerden (46a/8), (59b/3)

s.+üñ (48a/3), (48b/4), (59b/3)

şofra <Ar. *sufre* üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal vb. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini, yaygı vb.

s. (60b/4)

şol kalbin bulunduğu tarafta olan

s.+dan (44b/10)

şon son, bir şeyin en arkadan gelen bölümü, bitimi, nihayet

s.+unda (63a/2)

şonra sonra, -nin ardından, ... arkasından, bulunulan zamanın daha ilerisindeki bir zaman

s. (42a/1), (43a/7), (47a/1), (50b/3), (50b/9), (52a/3), (54a/2), (57a/3), (57a/4), (58a/3), (59b/6), (60a/7), (60b/4), (69a/4), (71a/3), (72b/1), (72b/6), (75a/1)

şor- sormak, öğrenmek

s. (50b/5), (56a/5)

s.-am (56a/2)

s.-arsaŋuz (62b/11)

s.-dı (47b/6), (48a/7), (48b/2), (48b/8), (61a/9)

s.-maḵ (51a/2)

s.-maŋ (39a/8)

s.-sa (55b/7)

s.-up (56a/8), (72b/8)

sor- sormak, öğrenmek

s.-dı (63b/9)

şovuk soğuk

s. (41b/5)

şoyuk soğuk

s.+dur (58b/6)

söyle- söylemek, demek

s. (56a/4), (70b/9)

s.-di (50a/11)

s.-mege (42b/11)

s.-mesün (42b/10)

s.-mezdi (51b/7)

s.-rsin (64b/3)

s.-rüz (63a/1)

s.-se (42b/8)

s.-sün (42b/10)

söyleş- karşılıklı konuşmak

s.-di (42b/7)

söz söz, bir düşüncüyü eksiksiz olarak anlatan kelime dizisi, kelimeler, laf

s. (64b/2)

s.+i (46b/4), (64b/4), (66b/8)

s.+in (45b/11), (46a/10), (46a/4), (50b/8), (61b/11)

s.+üm (45b/8)

s.+ümde (42b/2)

s.+ümüz (44a/9)

s.+üğüze (44a/11)

şu su

s. (39a/5), (43b/1), (46a/6), (46b/8), (58a/3), (58a/6), (58a/7), (58b/1)

s.+dan (74a/2)

s.+nuş (68b/9)

s.+ya (46b/11), (46b/6), (47a/1), (52a/4), (52a/6), (53a/7), (68b/9), (69a/5), (69a/6), (69a/7), (74a/4)

s.+y1 (43a/10), (43a/9), (45a/6), (58a/6), (69a/10), (69a/6), (69a/7)

su'āl <Ar. *su'āl* sorulan şey, soru

s. (39a/8), (48b/7), (52b/11), (62b/5), (73b/2)

suç suç, kabahat, hata

s.+una (72b/7)

suç suç, kabahat, hata

s. (61a/10)

s.+um (61b/1)

sultān <Ar. *sultān* hükümdar

s. (44a/9), (44b/11), (44b/5), (44b/7), (45a/2), (45a/6), (45a/9), (45b/1), (45b/6), (45b/8), (50a/8), (52a/11), (59a/11), (59b/11), (59b/7), (60a/11), (61a/2), (66a/3), (71a/6)

s.+1 (43a/10), (43b/5), (44a/6), (44b/1), (45b/11), (45b/2), (46a/10), (46a/3), (46b/4), (46b/7), (47a/1), (47a/7), (47b/1), (47b/7), (48a/1), (48a/8), (48b/2), (49a/1), (49b/6), (50a/2), (51a/3), (51a/7), (51b/2), (51b/8), (51b/9), (52b/3), (52b/7), (53a/2), (53a/8), (53b/2), (53b/5), (54a/5), (54b/10), (55a/9), (55b/1), (56a/9), (56b/3), (56b/5), (56b/6), (57a/1), (61b/2)

s.+ına (43b/10), (43b/7), (49b/4), (54a/5), (54b/9), (57a/11), (57b/3), (62b/9)

s.+ınuş (43b/9), (47a/6), (51b/6)

s.+um (44b/4), (45a/11), (45a/5), (45b/8), (46a/2), (46b/5), (52b/10), (52b/6), (53a/4), (54b/5)

s.+uñ (62a/10)

sulṭānlık sultanlık, hükümdarlık

s.+dan (47a/9)

sulṭān maḥmūd padişahın ismi

s. (71a/10), (71b/11), (71b/2), (71b/3), (71b/4), (71b/7), (72a/4), (72a/8), (73a/6), (73b/10)

s.+a (73a/8)

s.+dur (71a/11)

s.+uñ (71b/11), (72b/11), (73b/1)

şumāt sofra, yemek, ziyafet

s.+lar (60b/2)

şun- sunmak, ikram etmek

s.-dı (69b/10)

sūre <Ar. *sūre* Kur'ân-ı Kerîm'in en küçüğü üç, en büyüğü 286 âyetten meydana gelen ve yüz on dört bölümünden her biri

s.+i (61b/10)

sūre'-i fātiḥa fatiha suresi

s.+ya (61b/10)

şûret <Ar. *şûret* gözün ilk bakışta gördüğü şey, dış görünüş, şekil, biçim

s.+i (55a/8)

şûretlü şekilli, biçimli

s. (40a/6)

süleymān kişi adı

s. (41a/11), (41a/3), (41b/3), (41b/8), (42a/6)

Ş

şād <Fars. *şād* sevinçli, memnun, mesrur

ş. (57b/4), (67b/3)

şakīk <Ar. *şakīk* ortasından ikiye bölünmüş bir şeyin iki parçasından her biri

ş. (65a/2)

şakīk-i belhī Hâtem-i Asam'ın hocası, meşhur sûfîve şair kişi

ş. (65a/2)

şām şehir ismi

ş. (53a/7), (54a/6), (54a/7), (54b/2), (57b/10), (57b/5), (58a/5), (58a/9), (58b/1)

ş.+a (53b/10), (54a/3)

ş.+da (54a/3), (65a/2)

ş.+uñ (53b/10), (54a/9)

şart <Ar. *şart* şart, koşul

ş.+umuz (70a/1)

şāyed <Fars. *şāyed* şart bildirir, eğer

ş. (49b/1), (53b/6), (56a/3)

şebistān <Fars. *şebistān* yatak odası, halvet yeri

ş. (65a/9), (65b/4)

şehīd <Ar. *şehīd* Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse

ş. (59a/10)

şehir <Fars. *şehr* yerleşim merkezi, şehir, kent

ş. (48b/2), (58b/2), (68a/4)

ş.+de (48a/11), (48b/6), (53b/6)

ş.+den (65a/5)

şehr <Fars. *şehr* yerleşim merkezi, şehir, kent

ş. (45a/1), (68a/6)

ş.+e (65a/5)

ş.+inde (63b/10)

ş.+ünj (38b/4), (45a/7), (48b/4), (48b/5), (50a/9)

şerr <Ar. *şerr* kötülük, fenalık

ş.+indendür (74b/6)

şeyh <Ar. *şeyh* bir tekke veya zaviyede reislik eden ve müritleri bulunan kimse

ş. (38b/1), (39a/1), (39a/8), (39a/9), (39b/7), (39b/8), (40a/2), (40b/11), (43b/3), (43b/8), (44a/7), (44b/10), (44b/4), (44b/7), (44b/8), (44b/8), (45a/10), (45a/11), (45a/3), (45a/3), (45a/4), (45a/10), (45b/3), (45b/4), (45b/5), (45b/7), (45b/7), (45b/9), (46a/1), (46a/6), (46a/7), (46b/1), (46b/10), (46b/3), (46b/5), (51a/7), (51b/1), (51b/10), (52a/1), (52a/10), (52b/2), (52b/2), (52b/5), (52b/9), (53a/1), (53a/10), (53b/4), (54a/11), (54a/8), (55b/2), (56b/11), (56b/9), (57a/7), (57b/8), (58a/6), (58b/11), (58b/5), (58b/8)

ş.+den (45a/2), (54a/1), (55b/3), (56a/10), (56a/8)

ş.+e (39a/3), (44a/5), (52b/1), (55b/3), (56b/4), (56b/4), (57a/2)

ş.+i (39a/6), (44b/2), (59a/9)

ş.+ile (59a/7)

ş.+ün (38b/11), (39a/3), (39a/7), (43b/6), (44a/3), (44a/5), (45b/11), (46a/10), (46a/4), (46b/2), (46b/4), (53b/3), (54b/6), (57b/1), (57b/6), (57b/11), (58a/1), (58a/9), (58b/3), (58b/4), (59a/2), (59a/6)

şihābe'd-dīn kişi adı

ş. (43b/4), (46a/1), (52a/1), (52b/9), (53a/1), (54b/1), (58b/11)

ş.+ün (54a/8)

şimdi içinde bulunduğumuz zamanda, şu anda

ş. (44a/7), (48a/3), (50a/4), (64b/11), (68a/3)

ş.+ye (64b/9)

şol şu, o

ş. (39b/10), (40b/4), (48a/5), (52a/4), (52a/7), (63a/7), (66a/11)

şöyle şu tarzda, şu şekilde, şu yolda

ş. (41b/11), (45a/6), (48a/9), (74b/1)

ş.+dür (41b/11)

şöylece şu şekilde, şunun gibi

ş. (62a/7)

şu şu işaret için kullanılır

ş. (51a/10)

şükür < Ar. *şukr* verdiği nîmetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme

ş. (41b/7), (66b/11), (67b/3)

T

tā < Fars. *tā* bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar

t. (49b/10), (59b/5), (63a/9), (73a/4), (73a/5)

ta^ʿaccüb < Ar. *te^ʿaccub* şaşma, hayret etme

t.+le (67a/5)

ṭabī^ʿat < Ar. *ṭabī^ʿat* doğa, tabiat

t. (74a/3)

ṭağ dağ

t.+a (65a/5)

t.+da (65a/5)

ṭağıl- dağılmak

t.-dı (66a/5)

t.-up (67a/7)

ṭahıl < Ar. *dahl* insan ve hayvan besini olarak kullanılan buğday, arpa, yulaf, mısır, çavdar vb. tâneli bitkilerin ortak adı

t. (66a/1)

ṭal- (dalgiç ve denizaltı için) belli bir amaçla denizin dibine inmek

t. (46b/11)

t.-dı (52a/6), (53a/7)

t.-duğundan (47a/1)

ṭalāk <Ar. *ṭalāk* nikâhlı eşini boşama, boşanma, nikâhın sona ermesi

t. (74b/6)

ṭaleb <Ar. *ṭaleb* istek, dilek

t. (65b/3), (72a/1), (73a/1)

ta' līm <Ar. *ta' līm* öğretme, ders verme, okutma, öğretim

t. (62b/6)

tamām <Ar. *temām* bitmiş, tamamlanmış

t. (60b/6), (63a/5), (68a/5)

ṭamu cehennem

t.+y1 (43a/7)

tağrı Allah

t. (59a/10), (65a/7), (65a/8), (67b/5), (68b/8), (70a/5)

t.+dan (69a/10), (69b/1), (70a/8), (70a/9)

t.+nuṣ (42b/3), (42b/4), (68b/7)

t.+ya (67b/3)

ṭarsus şehir ismi

t. (63b/9)

ṭaş- (sulu ve sıvı şeyler için) bulunduğu yere sığmayarak dışarıya doğru akmak

t.-masun (45a/7)

ṭaşra dışarı

t. (43b/8), (45b/5)

ṭatlu tatlı

t. (64a/1), (64a/5), (74a/10)

t.+lar (74a/8)

t.+sın (64a/10), (64a/6)

ṭavāf <Ar. *ṭavāf* kutsal sayıp etrâfını dolaşma, ziyâret etme

t. (40a/4)

ṭaya- dayamak, bir yere yaslanmak

t.-dı (42b/2)

ta' yîn <Ar. *ta' yîn* belli etme, ayırarak belirleme, belirli duruma getirme

t. (42b/8)

ta' zîm <Ar. *ta' zîm* hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muâmelede bulunma

t. (52a/11)

ta' zîmen hürmet ve ikram ederek

t. (44a/5)

te' âlā <Ar. *te' âlā* şâni yüce olsun

t. (41a/11), (41b/11), (41b/6), (42b/6), (43a/1), (66b/7), (67b/1), (70a/5), (70b/5), (73b/11), (74b/7), (75a/12)

t.+nuṣ (62a/2)

tecessüs <Ar. *tecessüs* araştırmak, soruşturmak

t. (53b/6)

tedbīr <Ar. *tedbīr* bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çâre, önlem

t. (54b/11)

teferrüc <Ar. *teferruc* bakmak, seyretmek, gezmek

t.+ine (60a/10)

teftīş <Ar. *teftīş* sormak, soruşturmak, araştırmak

t. (72b/8)

temennā <Ar. *temennā* arzu, istek, temennî

t.+muz (59b/3)

terāzū <Fars. *terāzū* terazi

t. (66b/4), (67a/3)

terk <Ar. *terk* bırakmak, vazgeçmek

t. (63b/2)

teslīm <Ar. *teslīm* bir emaneti yerine verme

t. (42b/2), (56b/4)

tevbe <Ar. *tevbe* işlediği bir hatadan, suç veya günahattan pişmanlık duyup bir daha yapmamaya karar verme

t. (70a/10), (71a/3), (71a/4)

teveccüh <Ar. *teveccuh* yakınlık duyma, bir tarafa doğru yönelme

t. (63b/2)

tezvīc <Ar. *tezvīc* evlendirme

t. (51a/10)

tezyîn <Ar. *tezyîn* süsleme, süslenme

t. (60a/9)

tîz <Fars. *tîz* çabuk, seri, tez

t. (46a/4)

toğra- doğramak, kesmek

t.-dılar (59a/10)

toğrı <Ar. *toğrı* doğru, gerçek

t. (70b/9)

toğsan doksan sayısı

t. (42b/6)

toğdur- doldurmak

t.-dılar (46a/7)

t.-sunlar (46a/6)

t.-up (43a/4)

toğlu dolu, çok

t. (71b/5)

toğ elbise

t. (52b/11)

toğrak toprak

t.+a (74a/5)

t.+dan (74a/3)

toptolu dopdolu, çok dolu, tamamen dolu

t. (41b/2)

toz çok hafif ve küçük parçalara bölünmüş çok ince toprak

t.+lar (62a/4)

tur- durmak, sonra ermek, yapmakta olduğu hareketi kesmek

t. (49a/11)

t.-an (52b/10)

t.-dı (50b/10), (71b/2)

t.-dılar (66a/8)

t.-ıgelüp (44a/4)

t.-mayup (47a/4), (51a/1)

t.-up (52a/11), (52a/9)

t.-urlar (47a/4)

tuş rastlama, tutulma

t. (48b/9), (49a/2), (49b/4)

tuz tuz

t. (54a/7)

tuzlu tuzlu

t.+lar (74a/6)

U

u ve

u. (47b/9), (48a/9), (49a/2), (55a/11), (56b/2), (57a/9), (70a/7)

uçmak cennet

u.+1 (43a/7)

uğra- uğramak

u.-dı (71a/7)

u.-dılar (69a/5)

ulu ulu, çok büyük, yüce

u. (48a/8), (49a/1), (60b/9)

ululuk büyüklük, yücelik, azamet

u.+ın (62a/2)

um- beklemek, ümit etmek

u.-arın (40b/1)

ur- vurmak

u.-dı (47b/11)

u.-mağa (73b/4)

urkan pamuk, keten, kenevir, jüt vb. bitki elyâfindan yapılan ince halat

u. (49a/5)

uyanuk uyanmış veya uyumamış olan, uyku durumunda olmayan, uyumayan

u.+sın (40a/10)

uyu- uyumak

u.-dı (40a/8), (41a/8)

uzaķ uzak, mesafe

u. (40b/2)

uzaķlık uzaklık

u.+ını (40b/3)

Ü

ü ve

ü. (56b/11)

ücret <Ar. *ucret* bir hizmet ve emek karşılığında ödenen para veya mal

ü.+ile (73b/5)

üç üç sayı

ü. (60b/8), (73b/3), (73b/9), (75a/1), (75a/2), (75a/7)

‘üryān <Ar. *‘uryān* çıplak

ü. (66b/9)

üş- üşüşmek

ü.-diler (39a/3)

üşde işte

ü. (70a/2)

üşte işte

ü. (47b/9), (47b/9), (48a/2), (49a/3), (49b/10), (51a/7), (61b/3), (73a/5)

üşü- üşümek, soğuktan etkilenmek

ü.-dün (41b/5)

üzeri üzeri, üstü

ü.+nde (42b/1), (53a/6), (68b/10)

ü.+nden (45a/7)

üzerü üzeri, üstü

ü.+müzde (70a/5)

üzre üzere, üst

ü. (39a/6), (40b/6), (44a/4), (46b/4), (52a/11), (52a/9), (56b/2), (63a/2)

v

vāḳi <Ar. *vāḳi* ‘olan, vukū bulan

v. (44a/10), (56b/8)

vallāhi <Ar. *va'llāhi* Allah’a and olsun ki, Allah hakkı için

v. (63a/8)

vallāhu <Ar. *va'llāhu* Allah’a and olsun ki, Allah hakkı için

v. (44a/10), (48a/11), (54b/5), (61b/1)

vaḳit <Ar. *vaḳt* zaman

v.+de (66a/4)

vaḳt <Ar. *vaḳt* zaman

v. (55b/8), (66b/3), (66b/6)

v.+de (57a/9), (57b/9)

v.+ide (57a/8)

v.+in (43a/8), (50b/5), (61a/4), (61b/5)

var var

v. (47a/3), (48a/5), (48b/5), (49a/5), (50b/3), (50b/5), (51a/1), (61b/8), (70a/4), (70a/5), (72a/8), (72b/11)

v.+dı (41a/4), (59a/1), (60a/8), (60b/8), (68b/8)

v.+dur (43b/11), (45a/8), (51a/1), (55b/5), (65a/10), (65b/1), (67a/10), (73b/6)

v.+ıdı (38b/2), (40a/2)

v.+sa (54a/11)

var- varmak, gitmek

v. (49a/11), (59b/8), (65b/1), (66a/2)

v.-alum (51a/5)

v.-amadum (68b/5)

v.-ayım (47a/11), (53a/5)

v.-ayın (43b/7), (52a/3), (72a/10)

v.-dı (41a/8), (44a/2), (44a/5), (44b/3), (47b/4), (48a/6), (49b/2), (49b/8), (50a/9), (50b/9), (53b/10), (60a/7), (65a/9), (65b/2), (67b/5), (69b/10), (69b/3), (72b/3)

v.-dılar (54a/4), (58a/5), (68b/11)

v.-duğum (41a/1)

v.-duğunuz (53a/4)

v.-dum (40a/4), (40a/5), (40b/4), (65a/3), (66b/10), (73a/5)

v.-dumdı (40a/3)

v.-dur (48b/1), (65b/10)

v.-mak (48b/1), (51a/10), (68b/4)

v.-sunlar (46a/4)

v.-up (48b/8), (51a/6), (54b/3), (60a/1), (72a/1), (72a/3), (73a/10)

v.-uñ (73a/9)

ve iki kelime, cümle ve öbeği birbirine bağlar

v. (38b/10), (38b/10), (38b/2), (38b/7), (39a/5), (39a/6), (39b/11), (39b/3), (39b/6), (40a/10), (40a/11), (40a/3), (40a/9), (40a/9), (40b/1), (40b/10), (40b/2), (40b/3), (40b/9), (41a/4), (41a/6), (41b/5), (42a/1), (42a/10), (42a/3), (42a/6), (42a/7), (42b/11), (42b/4), (42b/9), (43a/10), (43a/6), (43a/7), (43b/1), (43b/10), (43b/3), (43b/3), (43b/3), (44b/1), (44b/10), (44b/2), (45a/11), (45a/4), (45b/8), (46a/1), (46b/1), (47a/3), (47a/4), (47b/1), (47b/2), (47b/2), (47b/5), (47b/6), (48a/10), (50a/11), (50a/4), (51b/7), (51b/9), (52a/1), (52b/1), (52b/11), (52b/4), (52b/6), (53a/3), (54a/7), (54b/1), (55a/11), (55a/2), (55a/3), (55a/4), (55b/1), (55b/4), (55b/4), (56a/11), (56a/2), (56a/5), (56a/7), (56a/8), (56a/9), (56b/1), (56b/10), (56b/10), (56b/5), (57a/1), (57a/6), (57a/7), (57b/4), (57b/9), (58b/6), (58b/7), (59b/1), (59b/10), (59b/5), (59b/6), (59b/8), (60a/10), (60a/11), (60a/2), (60a/8), (60a/8), (60b/2), (60b/5), (60b/6), (60b/7), (61a/1), (61a/10), (61b/10), (61b/11), (61b/4), (61b/5), (61b/7), (62a/10), (62a/11), (62a/3), (62a/6), (62b/10), (62b/2), (62b/3), (62b/4), (62b/5), (62b/9), (62b/9), (63a/1), (63a/2), (63a/9), (64a/7), (65a/5), (66a/2), (67b/6), (69a/3), (69a/6), (69a/7), (69b/1), (70a/10), (70a/11), (70a/4), (70a/5), (70a/6), (71a/7), (71b/10), (71b/2), (71b/9), (72a/10), (72a/7), (72a/9), (73a/11), (73a/11), (73a/7), (73a/9), (73b/11), (73b/7), (74a/1), (74a/10), (74a/11), (74a/3), (74a/7), (74a/7), (74a/8), (74b/11), (74b/3), (75a/1), (75a/2)

vech <Ar. *vech* sebep, vesile

v.+ile (64b/8)

vêr- vermek

v. (69b/5)

v.-di (43b/10), (48a/1), (48a/7), (48b/10), (50a/1), (51b/1), (55a/10), (59b/8), (60b/5), (62b/10), (62b/7), (62b/9), (64b/5), (66b/3), (69a/9), (70b/6), (72a/7), (72b/11), (74a/3), (74a/4), (74a/4), (74a/5), (74a/5)

v.-diler (44a/1), (48b/9), (62b/1), (65a/10)

v.-düm (65a/3), (67a/2)

v.-duğın (62b/7)

v.-e (48a/6)

v.-en (69a/7)

v.-eyim (47a/10), (49b/5), (69b/6), (72a/5)

v.-eyin (61a/5)

v.-medi (67b/7), (69a/10)

v.-mek (53a/10)

v.-mesünler (53b/7)

v.-mezler (73a/2)

v.-mişdi (41a/5)

v.-üp (66b/11), (70a/11)

v.-ür (48b/7)

v.-ürdünüz (64b/10)

v.-ürsin (48a/11), (49a/4)

v.-ürsüz (64b/11)

vêril- verilmek

v.-medi (43a/2)

vesselâm <Ar. *ve's-selâm* işte o kadar, son söz bu

v. (63a/5)

veyāhūd → **veyāhūd** <Ar. *ve*, Fars. *yā* ve *hūd* ile *ve yāhūd* yâhut, veya

v. (74b/3), (74b/3), (74b/4), (74b/9)

veyāhūd → **veyāhūd** <Ar. *ve*, Fars. *yā* ve *hūd* ile *ve yāhūd* yâhut, veya

v. (41a/2)

vezīr <Ar. *vezr* askeri ve idari yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru, vezirlik rütbesine sahip kimse

v.+lerin (54b/11)

vilāyet <Ar. *vilāyet* bir vâli yönetimindeki en önemli idârî bölüm, il

v.+de (59a/4)

v.+e (53a/4), (59a/2)

v.+inde (38b/1)

Y

yā <Ar. *yā* ey

y. (39b/7), (40b/11), (41a/11), (41b/3), (41b/8), (42a/6), (44b/8), (45a/10), (45a/3), (45b/3), (45b/4), (45b/7), (51a/7), (52b/2), (65a/4), (68a/11), (68b/2), (69b/5), (70a/9), (70b/3), (71b/1)

yağı düşman, hasım

y. (44b/6)

yağır uzun süre ata binenlerin bacak ve kalçalarında açılan yara

y. (52b/5), (52b/5), (52b/7)

yağlı yağı çok olan

y. (74a/8)

yağlu yağlı çok olan

y. (74a/10)

yağmā <Fars. *yāgmā* zor kullanarak karşısına çıkan şeyleri alıp kaçma, çapul, talan

y.+ya (49a/3)

yağmāla- yağma edip ele geçirmek, yağmalamak

y.-dılar (48a/9)

yaqıl- yakılmak, yanmasını sağlamak, tutuşmak

y.-urdu (51b/8)

yaqınlıq yakınlık

y. (58a/3)

yaqlaş- yaklaşmak

y.-tı (49a/8)

yalıncaq çıplak, üryan, yoksul

y. (47b/1), (47b/1), (47b/2)

yalıñuz yalnız, tek başına

y. (66a/6)

yaluñ gösterişsiz, süsü olmayan, sade

y. (53b/2)

yalvar- yalvarmak

y.-dı (45b/9)

y.-dılar (39a/11)

yan vücudun sağ veya sol tarafı

y. (52a/4)

y.+ına (54b/11), (65a/2), (65b/2), (68b/5)

y.+uma (68b/2)

y.+umda (55a/4)

y.+uñuzda (44a/9)

yan- yanmak, tutuşmak, alev almak

y.-ar (45a/1), (59a/5)

y.-up (51b/8)

yaña –e doğru

y. (44b/11), (45a/2), (63b/2)

yanar- yanmak, tutuşmak

y.-dı (58b/10)

ya‘nī <Ar. *ya‘nī* sözün kıtası, demek oluyor ki

y. (39b/9), (42b/8), (42b/9), (45b/9), (63a/4), (74a/2)

yap- yapmak

y.-dı (40a/9)

yapış- yapışmak, tutmak

y.-mış (40a/7)

yārān <Fars. *yārān* dostlar

y.+ları (42a/6)

yaramaz işe yaramayan, yararlı olmayan şey

y. (71a/2)

yarar yarar, fayda

y. (55a/9)

yarar-ı cemîle güzel fayda

y. (55a/1)

yarat- yaratmak, meydana getirmek

y.-dı (41b/1), (41b/6), (74a/1)

yarın yarın, ertesi gün

y. (38b/6), (39b/2), (72a/7)

y.+dası (72b/2), (73a/4)

y.+ki (49a/9)

yarı yarım, yarısı

y.+sı (58b/3)

yaşduğ baş altına koymak veya dayanmak için kullanılan, içi pamuk, yün, ot, kuş tüyü vb. ile doldurulmuş, torba şeklinde, dört köşe, uzun veya yuvarlak küçük minder

y.+a (42a/1), (42a/3), (42a/9)

yaş yaş, ıslak, gözyaşı

y.+ından (41b/6)

yaşa- yaşamak

y. (63a/4)

y.-duğumuza (62b/11)

y.-duğunuza (59b/4)

y.-mışıdı (60b/10)

yat- yatmak

y.-acağ (55b/2)

y.-ayım (41a/8)

y.-dı (41a/8)

y.-madı (42a/11), (42a/3)

y.-mayayım (42a/1)

y.-up (42a/9)

y.-ur (58a/2)

y.-urdu (61a/8), (62a/7)

y.-ursın (41a/11)

yatsu yatsı

y. (66a/5), (67a/7)

yay kırılmadan eğilip bükülebilen, çekilip uzatılabilen, sıkıştırılabilen, kuvvet kalkınca eski hâline dönen parça

y. (63a/7)

yaz- yazmak

y.-dı (54a/6), (57b/4), (62b/10), (63a/3)

y.-dılar (59b/1)

y.-sun (59b/10)

y.-up (54b/4), (56b/5)

yazdur- yazdırmak

y.-dı (57a/11), (59b/1)

yazıl- yazılmak, kaleme alınmak

y.-an (60b/5)

yê- yemek yemek

y. (63a/4), (68a/2)

y.-di (66b/6), (69a/3)

y.-diler (60b/3)

y.-dügi (67b/1)

y.-gil (68a/5)

y.-medi (69a/3)

y.-medünj (64a/9)

y.-mek (63b/4), (74a/6), (74a/7), (74a/8)

y.-meyeler (74a/10), (74a/11)

y.-meyen (69a/5)

y.-meyince (63a/9), (65a/7)

y.-rüz (63a/1)

y.-ñ (69a/2)

y.-ye (75a/8)

y.-yeler (64a/4)

y.-yelüm (64a/2)

y.-yüp (64b/1)

yèdi yedi sayısı

y. (43a/6), (51b/2), (51b/4), (52a/2), (59a/1), (59a/9), (61b/9)

yèl yel, esinti, rüzgar

y.+den (74a/3)

y.+e (74a/5)

yellen- gaz çıkarmak, osurmak

y.-dügine (39b/10)

y.-megile (39a/4)

yèmek yemek

y.+den (63b/4)

yène yine, tekrar, bir daha

y. (66a/10), (67a/1), (67a/6), (67a/6), (67a/8), (67a/8), (67b/1)

yèr yer

y. (54a/7), (69b/7), (69b/8)

y.+de (65a/10), (75a/3)

y.+e (43a/8), (49b/11), (49b/11), (61a/4), (65b/6), (69b/10)

y.+i (70a/3)

y.+idür (70a/2)

y.+inde (48b/6), (50a/10)

y.+ine (43a/4), (46b/10), (46b/2), (70a/1)

y.+le (53a/10)

y.+leri (47a/8), (65b/1)

y.+lerüm (65b/10)

yéryüzü dünya

y.+η (72b/11)

yıkıl- yıkılmak, parçalanıp dağılmak

y.-a (61b/5)

y.-duğın (62b/5)

yıl yıl, sene

y. (40a/3), (42a/4), (51b/2), (51b/4), (60b/10), (61a/7), (67b/6), (73b/9)

y.+dan (52a/3)

y.+dur (52b/7)

yigirmi yirmi sayısı

y. (53b/11), (64b/7)

yigit yürekli, gözü pek, kahraman (kimse)

y. (40a/6), (58b/2), (67a/2)

yoh yoksa, aksi halde

y.+sa (55a/7), (57a/8)

yok yok

y. (41a/1), (45b/6), (46b/3), (47a/8)

y.+dur (39b/1), (50b/6), (51a/3), (53b/4), (73b/4)

y.+ıdı (55a/11)

y.+sa (64b/1)

y.+udı (49b/7)

y.+umış (51a/8)

yol yol, istikamet

y. (70b/1), (73a/2)

y.+a (40b/11), (59b/11), (69a/4)

y.+da (70b/2)

y.+dur (53b/11)

y.+ı (71a/6)

y.+ında (66a/11)

y.+ları (70b/7)

y.+um (40b/2), (40b/3)

y.+uğa (55b/6), (66a/2)

yoldaş yol arkadaşı

y.+ı (70b/2)

yöri- yürümek

y.-yüp (43b/8)

yörü- yürümek

y.-megile (74b/5)

y.-r (68b/10)

y.-rlerdi (68b/10)

yum- yummak, sıkıp kapamak

y.-up (53b/9), (59a/6)

yumurda yumurta, tavuğun ürünü yiyecek maddesi

y. (69a/1)

yumurta yumurta, tavuğun ürünü yiyecek maddesi

y.+dan (69a/5)

yük bir insan veya taşıtın taşıdığı şeylerin bütünü

y. (49b/6)

yükle- yüklemek, doldurmak

y.-di (52a/3)

y.-digi (38b/6)

yüksek altı ile üstü arasındaki uzaklık çok olan

y. (45a/7)

yüz (I) yüz, suret

y.(54b/2)

y.+i (62a/3)

yüz (II) yüz sayısı

y.(50a/6), (57a/4), (60b/9)

yüzlü yüzlü

y. (50a/8), (50b/1)

yüzük parmağa geçirilen genellikle metal halka, yüzük

y.+i (72a/11), (73a/3)

y.+ini (72a/6)

Z

zāhid <Ar. *zāhid* dünyâyı terkedip dînin emirlerine çok titizlikle riâyet eden, züht ve takvâ sâhibi, dindar, müttakî (kimse), kaba sofu

z. (41a/4)

zaḥmet <Ar. *zaḥmet* güçlük, zorluk

z. (42a/7), (63a/10), (65b/7)

zamān <Ar. *zemān* zaman, vakit

z. (50a/5), (53b/11), (70b/1)

z.+a (73a/5)

z.+da (43a/11), (57b/7), (74a/9)

z.+dan (54a/2)

z.+dur (64a/8)

żāyi <Ar. *żāyi* 'ziyan olmuş, boşa gitmiş (şey)

z. (64b/1)

zencîr <Fars. *zencîr* zincir

z. (60b/11), (61a/3)

zenpāre <Fars. *zen-bāre* zampara

z. (69b/3)

zeyne'l-‘ābidīn kişi adı

z. (40b/5)

zīkir <Ar. *zīkr* Allah'ın isimlerini (esmâ-yı hüsnâyı) söylemek sûretiyle yapılan ibâdet

z. (74b/5)

zīkr <Ar. *zīkr* Allah'ın isimlerini (esmâ-yı hüsnâyı) söylemek sûretiyle yapılan ibâdet

z.+e (59a/8)

z.+in (59a/8)

z.+ine (58b/11)

zindān <Fars. *zindān* içine tutukluların, hükümlülerin konulduğu kapalı yer

z. (73b/10)

z.+a (72b/5), (72b/6)

zindigāne <Fars. *zindegān* zinde olanlar, diriler, canlılar

z. (51b/2)

zīrā <Fars. *zīrā* çünkü, şundan dolayı

z. (39b/11), (43a/3), (49a/6), (50a/3), (50a/7), (53a/11), (53b/9), (54a/11), (58a/11), (64b/9), (65a/11), (65a/6), (69a/11), (69a/8), (70a/4), (72a/8), (73b/9), (74a/11)

ziyāde <Ar. *ziyāde* fazla, çok

z. (38b/2), (42a/11), (45a/8), (51b/8), (53a/3), (60a/7), (60b/10), (60b/9), (71b/4), (74b/1)

z.+dür (38b/9)

ziyāfat <Ar. *ziyāfet* misâfir dâvet edip özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme, şölen

z. (60a/5)

zulüm <Ar. *zulüm* eziyet, cevr, cefa

z.+ler (51b/10)

SONUÇ

Mensur Hikâyeler adlı eserin incelenmesiyle ortaya çıkan sonuçları imlâ özellikleri, dil bilgisi ve söz varlığı gibi başlıklar altında inceleyebiliriz.

İmlâ Özellikleri

Arap harfli olan bu metinde ünlülerin yazımında döneminin genel eğilimine uyulmuştur. Yazma harekelidir. Türkçe sözcüklerde de hareke kullanılmış olması sözcüklerin ünlülerine dikkat edilerek okunması sağlamıştır. Bundan hareketle hem sözcüğün imlâ özelliğini vermekte hem eklerin ses düzeni hakkında fikir vermektedir.

Türkçe kelimelerin imlâsındaki (ağac~ ağaç, hînd~ hind) birden fazla şekilli kullanım ise mütercimnin ait olduğu çevreyle ilişkilendirilip, diyalektik bir unsur olarak değerlendirilebilir.

Türkçenin her döneminde bir problem olarak görülen kapalı /è/ metnimizde sistematik olmasa da kimi zaman /y/ ile kimi zaman /elif ve y/ kimi zaman hareke veya hareke olmaksızın gösterilmiştir. Özellikle metinde karşılaşılan ikili imlâlı ve ön sıradan ünlülerle oluşturulmuş Türkçe sözcüklerde kapalı /è/'nin var olduğunu söyleyebiliriz.

Dil Bilgisi

Bu metin Eski Anadolu Türkçesi ile kaleme alınmıştır. Yazmada Türkçe kelimelerin imlâsında karşılaşılan ikilik metnin ses bilgisel özellikler ışığında dönemi tanıtıcı bir unsur olmuştur. Bu metinde sözcüklerin hem dudak uyumuna göre hem de dudak uyumuna aykırı kullanımları mevcuttur.

Yazma şekil bilgisi bakımından farklı unsurlar taşımamaktadır. Eserde tespit edilebildiği kadarıyla isimden isim yapan 6, fiilden isim yapan 9, fiilden fiil yapan 5, isimden fiil yapan 2, toplamda ise 22 tane yapım eki yer almaktadır.

Söz Varlığı

Eser söz varlığı açısından incelendiğinde dizin/sözlükte bulunan madde başına göre Arapça sözcüklerin sayısı 317; Farsça sözcüklerin sayısı 119; fiillerin sayısı da 198'dir. Yazmada Arapça ve Farsça sözcüklerin mevcut olması kültür dairesinin bu yönde genişlediğini gösterir.

KAYNAKLAR

- Demir, N. vd. (2010). **Türk Dili El Kitabı** (5. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Develi, H. (1995). **Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar**. Ankara: TDK Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2011). **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat** (28. Baskı). Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, C. (1983). **Yeni Tarama Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları.
- Ergin, M. (1993). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul: Bayrak Yayınevi.
- Erkan, A. (2006). **El-Beyân Arapça-Türkçe Büyük Sözlük**. c. 1-2. İstanbul: Huzur Yayınevi.
- Gülsevin, G. (2007). **Eski Anadolu Türkçesinde Ekler**. Ankara: TDK Yayınları.
- Hacıeminoğlu, N. (1992). **Türk Dilinde Edatlar**. İstanbul: MEB Yayınları.
- Kanar, M. (2009). **Arapça Türkçe Sözlük**. İstanbul: Say Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2005). “Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”, **Türk Dili Üzerine Araştırmalar I**. Ankara: TDK Yayınları. 491-505.
- Korkmaz, Z. (2009). **Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi** (3. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Merhan, A. vd. (2014). **Eski Anadolu Türkçesi Notlar ve Metinler**. İstanbul: Ofis Yayınları.
- Mutçalı, S. (2012). **Arapça-Türkçe Sözlük**. İstanbul: Dağarcık Yayınları.
- Özkan, M. (2009). **Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi**. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Redhouse, S. J. (2006). **A Turkish and English Lexicon, Shewing in English the Significations of Turkish Terms**. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Sami, Ş. (2004). **Kamus-ı Türki**. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Sarı, M. (1984). **El-Mevârid, Arapça Türkçe Lügat**. İstanbul: İpek Yayınları.
- Steingass, F. (1884). **Arabic-English Dictionary**. London.
- Steingass, F. (1998). **Persian- English Dictionary. Including The Arabic Words And Phrases To Be Met With In Persian Literature**. Librairie du Liban.

- Şahin, H. (2011). **Eski Anadolu Türkçesi**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Tulum, M. (2011). **17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı**. Ankara: TDK Yayınları.
- Türk, V. vd. (2011). **Eski Anadolu Türkçesi Dersleri**. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Türkçe Sözlük** (2011). (11. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Yazım Kılavuzu** (2012). (Haz. Şükrü Haluk Akalın vd.) (27. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Yılmaz, E. (2007). “Ana Türkçede Kapalı e Ünlüsü”. László Károly (Ed), **Turcology in Turkey, Selected Papers**. Szeged: University Press. 521-539.

EKLER

EK-1

Yazı Çevrimi İşaretleri

ء	: ʾ	ش	: ş
آ	: ā, a	ص	: ş
ا	: a, e	ض	: ḍ, ž
ب	: b, p	ط	: ṭ
پ	: p	ظ	: ṣ
ت	: t	ع	: ʿ
ث	: ṯ	غ	: ğ
ج	: c, ç	ف	: f
چ	: ç, c	ق	: k
ح	: ḥ	ك	: k, g, ŋ
د	: d	ل	: l
ذ	: ḏ	م	: m
ر	: r	ن	: n
ز	: z	و	: v, o, ö, u, ū, ü
ژ	: j	ه	: h, a, e
س	: s	ی	: y, ı, i, ì

حکایت خراسان و لایتند بر شیخ
 واردي غایتند مریجوی عذري و هم زیاده
 پیوادی نیکون آشکنه بنوب جمعه نماز
 قصیده شهرک نیکوشه سینه او تود
 نیکجه مریدلر اوکنه دوشب کیده دورنگ
 کوکنه بوکلدیکه یارین قیامت کوننده
 بوققرالایله بایک جنه کیرله دیو و هم
 باینید بسطایله نروغنه مون قلو
 بلکه نروغ مریدلر و منانلرده زیاده
 وارنوجقرد اولادیو بو حاله و بوقفیده
 ایکن شیخک آتینه اولاه آشک نر محاکمه

اوصو

39
 اوصودی شیخ نرقی حیقروب آشکدن
 دوشدی لایقفل اولدی هب مریدلری
 شیخک باشنه او شدرلر ایتدیله شیخه
 نه اولدیکه آشک یللمهله بویله حیقردی
 و هم عقل کتدی دلدیسی صوسریب
 و کیمسی شیخی و جقلیوب دزی اوز
 الدله هله شیخک عقلی باشنه کلری بوقعه
 انده سوال ایلدی شیخ اید بونی بکاصور
 ددی شیخ قصدا یلدیکه دیو و منیه هله
 بر جواب فریدی ایتدی که الان بوقلر
 الوردیشلر چون بویله دیکک کرویلواد

دَلَر كُور دِيَنَه خَر تُولُش بُو قَدَر اَيْتِي كِرْدَن
 قَكْر و مَه بُو كَر دِيَنَه بَا رِيَن قِيَامَت كِنْدَن بُو اَلَاي
 قَر اَلَلَه بِلَه بُو بِلَه جَه كَرَم وَ هَم بَا رِيَن بِي سَطَا
 اَلَلَه بِي قَر اَر اَمَز دَه نَه مَر قَلَوَر بِلَه بِي قَر م
 مَر بِي لَر مَو ز اَنَد دَه اَر بُو جَه دِيَو كُو كُو مَه
 بُو عَج كَلَرِي بُو قَكْر دَه اِي كِن اَتَقَاك اَشَك
 اَوْ جَو رِي دِي دِي اَيْتِي لَر يَاشِيخ بُو نَدَن
 نَه اَكَل دُو كُو ر شِيخ اَيْتِي بُو يَ اَكَل دُو مَكَلَه
 بَا رِيَن دَقْدَن سَن قَدَر يَغْنِي سَن بَا رِيَن بِي
 قَتِنَدَن شُول اَشَكُو ك يَلَن دُو كَنه بَكَن سَن
 نِيَل بَا رِيَن سِر اُولِيَا وَ جِيَم اُولِيَا دِي دِي

بُو قَكْر دَه

بُو قَكْر دَه خَطَا اَيْتِي دِي **حِكَايَت**
 اَصَمِي دِر لَر دِي بِي شِيخ وَ اَر دِي
 اَوَّل اَيْتِي بِي رِيَل حَجَه وَ اَر دِي مَرِي وَ بِي كَجَه
 اَي اَيْتِي اَر دِي وَ اَر دِي مَكَلَه كَعْبَه طَوَاف
 اَدَم بِي دَر تَوَا وَ اَر اَشْتَر و اَلَد وَ اَر دَم
 كُو ر دَقَر بِي جَو بِي صَو ر تَوَا يَكِن كَعْبَتَك
 يَر دَسَنَه يَ اَشْتَمِش اَغَلَر اَيْتِي كِم اَي سَوَد
 خَوَا وَ نَدِي كَار مَر دُو كَلِي كُو ر دَر اَوِي دِي
 وَ دَكَلِي يَ اَد شَاهَلَر قِيُولَرِي يَ اَيْتِي وَ سَن
 هَمِيَشَه اَوِيَا قَسَن وَ سَنَك قَالِيك حُجَا جَرَه
 دَا يَم اَحْمَد وَ بِن مِسْكِن دِلَنجِي قِيُو كَا

دَلُو کَلَمُ و سَدَن رَحْمَتِ اَوَمَانِ اِلَی اِنْ عَوْمُ
 اَن اَجُو و یَوَلُو اَوَلَفِ اِلَی اِنْ عَوْمُ اَر اِلَعْنِی
 اَعْلَیَانِ و یَوَلُو اَوَلَفِ اِلَعْنِی اَعْلَیَانِ دِیُو پ
 سَوَلَقَد اَعْلَیَانِ دِیُو سَوَلَقَد اَعْلَیَانِ دِیُو
 کُور دِیُو اَمَامِ حَسَنِ اَو عَلِی دِیُو اَلْعَابِدِیْنَ
 اِمِشِ بَاشِی دِیُو قَاوَز دِیُو اَعْلَیَانِ دِیُو
 عَقْلِی کَلَمِی اَبَر دِیُو نَبِی خَلَد دِیُو قَوْمِیَانِ
 اَبَر دِیُو اَصْحَابِی دِیُو اَبَر دِیُو سَیِّدِی دِیُو
 بَوَلَقَد اَعْلَیَانِ سَنَک اَنَا کَلَمِی حَسَنِ و دِیُو
 عَلِی و دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو
 دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو
 کُور دِیُو

کُور دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو
 بَکَا عَدَابِی مِی اَوَلَه یَا حُودِ رَحْمَتِ یَا اَوَلَه
 یَسِی نَلَز دِیُو دِیُو **حکایت** سَلَمَانِ اَدَلُو
 یَز دِیُو و یَز دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو
 کِشِی اَبَر دِیُو دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو
 اَشِی و کُور دِیُو عِبَادَتِ اَعْلَیَانِ دِیُو
 کَا هَلِ لَکِی دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو
 یَا اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو اَبَر دِیُو
 اَوَل کِشِی دِیُو کُور دِیُو اَبَر دِیُو
 کَلُوبِ بَاشِی قَتَل دِیُو اَبَر دِیُو
 بَاسَلَمَانِ نَه یَا لَو دِیُو سِن کُور دِیُو

بَنُو كِبِ حَوْرِي سَنُوكِ اِيچُون يَارْتِي دِي
 مَكْرَاوُل حَوْرِي كَلَك اِيَلَه اَوُلُك اِيچِي طَبَطْلُو
 نَوْرَاوُل دِي اَوُل حَوْرِي اِيْتِي يَاسَلِيْمَاه
 يَلُوْر مِسِين نِيْم قَلَدَن كِيچَكْلَه اَبْدَسْت اَلْوَب
 غَالِيْتَه صَوَق اَدِي اَوُسَدُك وَهْم اَعْلَدُك
 اَوُل كَوْرُك يَاسِيْدَن حَق تَعَالِي بَنِي يَارْتِي
 بُو كَا شَكْر قِلْن مِسِين نِيْم بَنِي سَنُوك اِيچُون
 خَلَق اِيَلِي سَلِيْمَان اِيْتِي يَا حَوْرِي
 كَرچَك مِسِين دِي حَوْرِي اِيْتِي بَلِي
 دِي بَن سَنُوك وَن دِي دَن وَنِش اِيْتِي
 چُون شِيْلَد حَق تَعَالِي اِيَلَه عَهْد رُوْم شِيْلَه اَوُلُك

كَم

نِيْم بُونَدَن صَكْرَه اِيْرُق يَتِيْمَانِيْم وَيَصُدُو غَه
 يَاشُوْمِي قَوْمِيَانِيْم دِي هَوْرَاوُل اِيَلِي
 اِيْرُق اَوُل دَر وِلِش يَتِيْمَانِيْم وَيَصُدُو غَه
 يَاشِي قَوْمِي دِي دُورْت يِيْل كِيچِي اَرَادَن
 عَهْدِي يَتِيْمَانِيْم بُو كُن اَوُلُوْم حَسَسِي اَوُلُك
 وَبَعَض يَارَان لِي اِيْتِي يَاسَلِيْمَان نِيچُون
 چَاو بُو يَلَه كَنَدُو كَا زَحْمَت وَفُوج كَسْتَرَسِين
 دِي دِيلَر دُوْلِش اِيْتِي بَن اَلله اِيَلَه بُو يَلَه عَهْد
 اِيَلَدُوْر كِه اِيْرُق يَاتُوْب يَاشُوْمِي يَصُدُو غَه
 قَوْمِيَانِيْم دِي قَي عِيْرَت اِيَلِي وَخَسَلَانِي
 كَنَدُوْر كِه كَوْنَه نِي يَادَه اَوُل دِي يَتِيْمَانِي

حَتَّى آيَاتٍ أَوْ رِنْدَه دُورْدَن اَن قَاسِن
 دِيَوَارَه طَيَادِي جَان شَلِيم اِيْدِي سُوْرَمَه
 خَلَق اَوَّلَمَسُون دِيَوَارَه نَكْرِي نَكْ خَامِي
 وَ نَكْرِي نَكْ دُوسْتِي **حَكَايَت**
 رَسُوْل حَضَرْت عَلِيهِ السَّلَام مَعْرَاج سَفَرِيْدَه
 حَقَّ عَلَي حَضَرْتَه طَهْسَانِيك كَلَام
 سُوْيَلَشَرِي اَوْتُونِيك كَلَام سِيْن خَلَق
 اِيْمُون مَعْنِي يَغْنِي اِيْلَرِي خَلَقَه سُوْيَلَسُون
 وَ اَوْتُونِيك كَلِمَتِي مَحْمَدِيْلَرِي يَغْنِي دَلِيْسَه
 خَلَقَه سُوْيَلَسُون دَلِيْسَه سُوْيَلَسُون
 وَ اَوْتُونِيك كَلِمَتِي سُوْيَلَمَكَلَه اِجَانَت

دَوَلَر

٤٢
 لَاطَرِيْن نَكْرِي اِيْدِي حَقَّ عَلَي سُوْرَمَه
 وَ نَكْرِي رَسُوْل حَضَرْتَه يَنْهَان قَلْبِي
 نِيْلَرِي دَجَك مَحَلَه اَبَدِيْت اَلْوَب اِيْرَغِيْن
 كِرُوْطُوْل دُورْت يَرْيَنَه قُيُوب دُورْ كَلَرِي
 اِيْدِي جَبَر اِيْمَال عَلِيْهِ السَّلَام بِلَاي كُورْت
 يَنْدُز دِي وَيْدِي قَات كُورْ كِرِي سِيْر اِيْلَرِي
 طَاْمُوْپِي وَ سَكْر اَوْجَامِي سِيْر اِيْدِي وَ كَلَمَك
 كِيْن دُورْت يَرْيَنَه اِيْدِي وَ قِيْن بَقَرِي
 كُورْ دِي اِيْرِيْق صُوْپِي دُورْت مَزْ اَقَار دِي
 دَخِي صُوْپِي دُورْت مَزْ مَش وَ حَضَر سُلْطَان
 بُوْكَه هَر كُورْ اَنَا مَزْ دِي بُوْسَه لَر مَانْدَه بُوْقَدَر

سَیَر لَایْلَه وَهَم کَلُوب بِلَایِنِی مَوْدُومِی
 کَر و کَلْک بُو مِصْرِ یَا دِشَاهَنه بُو سِر عَجَاب
 وَ عَرَاب کَلُور دِی وَ بُو کَا اِنَا نَز دِی وَ شَیخ
 شَهَاب الدِّین مَقُول حَضَر تَلِی بِلُور دِیکَه
 بُو مِصْرِ سُلْطَانِی بُو کَا اِنَا عَرُوبِی کَا مَعْلُوم
 اَو لَیْشِرِی تَر کَوْنِ شَیخ کَوْنِ بُو کَلِی کَه
 وَ دَا یَم مِصْرِ سُلْطَانِی بُو سِر جَو کَر اِشْکِیَا
 اِتْفَاق شَیخ اَو یَر دِی طَیْر حَقِی دِی بُو دِی بُو
 مِصْرِ سُلْطَانِی کَر سَر اِی قِیَوسَنه اَو دِی
 قِیَوسَنه وَ یَر دِیکَه بِن مِصْرِ سُلْطَانِی ه
 بَلُوشْخَو وَ اَر دَر دِی وَ قِیَوسَنه دَا حِی

اَمْر

اِیچُ وَ یَا دِشَاهَه خَیْوَ بَر دِی کَر مَکَر یَا دِشَاه
 بَا عِجَه سِنَه بَر کَشِکِی وَ اَر دِی مَجُوبِی لَیْز بَالَه
 اَو کَشِکَره اَو تَوْر دِی شَیخ کَلِی
 خَبَر بِن اَشْدِیج کَا اِی اَو ز دِی طُورِی کَلِی
 شَیخ کَر شُوسَنه وَ اَر دِی تَعْظِیْمَ شَیخَه
 قَر شُو کَلِی سَلَامَتِشِرِی مِصْرِ سُلْطَانِی
 اِیْتِرِی نَه اَو لَیْکَه شَیخ دِی بَر کَلِی کَر شَیخ
 اِیْتِرِی بِن سِر بِن مَصْلَحَتِ اِیچُ کَلِی وَ اَو کَر
 سُوْر مَز یَا نُو کَر دَه کِجَر سَه سُلْطَانِ اِیْتِرِی
 وَ اَلله هَر نَه مَصْلَحَتِ کَه وَ اَقِی اَو لُور سَه
 سُوْر کُورَه بُو قِیَوسَنه خَیْوَ اَو لُور

و امر و کن نه ایسه دوتا ون هله میسر سلطان
 شیخی کو شایه ای او تو د ل و کو شک
 د ن جانیده ایله بر د کیتی وایدی ایلیش
 شیخ ایتری ای سلطان بو صاع جانیده
 نظر ایروک سلطان هان بقدری کورده ایله
 بز باغی عسکر کچی یور لرجه ایله جوشن
 ایله هان سلطان بو فی کروب شیخ جانینه
 دوتب ایتری یاشیخ بو نه دوت ددی شیخ
 ایتری بو کیتی قیاسونلر ددی هان
 قیدیلر و شیخ ایتری ای یاد شاه مولد
 یکا دخی نظر ایروک سلطان بقدری

کوت

کوردیکه شهر دوتوشمن او ده یار هان
 سلطان شیخ د یکا دوتوب کر وایتدی
 یاشیخ بو نه علامت ددی شیخ ایتری
 بو فی دخی قیاسونلر ددی و شیخ ایتری
 ای سلطان او کو کورده دخی نظر ایروک
 سلطان بقدری کورده ی میل صوبی شوبله
 طشمه نکره شهر لک او ر دین یسکسک
 اکی مناره بو فی و آن در کور یاده اولش
 سلطان بو فی کروب قور قری ایتری
 یاشیخ نیک کرک شیخ ایتری اول کیتی
 دخی قیاسونلر ددی و شیخ ایتری ای سلطان

ار د و كونه دنجي نظر ايديك سلطان بقدي
 كور ديكه جنت مثال بر بچرون ميمر سلطان
 امر نوب ايدي ياشنج بوقه كورل بجه اولو
 هنج كورل كورميش دكل ياشنج كوشكده
 طشر جمالو سيرين ايله لوموشنج ايدي
 يوق ددي بو كينكي دنجي قاسونلر سلطان
 ايدي ياشنج كل قاسونلر ددي شنج ايدي
 اي سلطان سوزو دونون ددي و سلطان
 چوق الح ايدي يعني يلور ددي شنج راضي
 افلدي البته قاسونلر ددي ايله اولموش
 ميمر سلطان شنجك سوزين رده اميوب
 جود

قول قلدي وشنج شهاب الدين مقتول
 رحمه الله عليه ايدي اي سلطان ديورك
 برسي لکن كور سونلر ددي ميمر سلطان
 شنجك سوزين قول قلدي تيز وار سونلر
 كور سونلر ددي في الحال هان كور دكر
 شنج ايدي صايله بوقه طولور سونلر
 ددي همانم طولور ديلر شنج كر و ايدي
 اي ياد شاهم سز كورن ديكو بودن كيه
 اور و كن ده اولان اسيا كوزي چقار سز
 ددي ميمر سلطان شنجك سوزين قول
 قلدي چقاروب هان بركو ملكيه قلدي

شیخ بیوردی پیرشمال کتور سونلر و قوشلر
 سیر و دی هان شیخ امی یزیده کلری
 یادی شاه یوق دی مینوب شیخ هر نه بیوردیسه
 میضر سلطان شیخ ک سونلر او تیر لری
 شیخ بیوردی ای سلطان بو سنی لکند
 اولان صوبه قده بصوب کر واک ددی
 هاند میضر سلطان ای اغن لکنه بصوب
 صولکنه دوت برقی مقدار ای ایکن
 قوری دینه جقیری دینه قوشاق
 یزیده جقیری اندن کوکینه جقیری شیخ
 بیوردی ای یادی شاه طل صوبه ددی

میضر

میضر سلطان صوبه طل و غندن صکر باش
 جقار دی کتور سونلر کتور کارین بولری
 و دکن کارین باغلو و ان بر باغ اجند بر شیخ
 و بر باغ اجند بر کسپی طور لر طور
 مینوب اشکرینه مشغول لردن بوم میضر
 سلطان ک حالین خبر داند دکلردن
 میضر سلطان بوجالی کوردی ایشری
 نه عجب بویر لری عمر کورد و کوم یوردی
 سلطان لقرن جقروم بو غریته دوشدم
 ددی عجب ابو کیشیلر نه جواب ویریم ددی
 هله وار بو کیشیلر دن او کورت استیام ددی

هله وار ایم ب کیشیلر

مِصْرُ سُلْطَانِي اِيَكْنِ بَانِي بِالْبَحْرِ وَارْقُصِي بِالْبَحْرِ
 وَابَاغِي بِالْبَحْرِ وَجَالِهْ اَعْمَالِي خِيَلِي بِرَيْتَمَال
 اِيَلَهْ قَالِي غَرْبِي دُوشَمِشْ وَكِرْدِي رُكْ اِلْ رُكْ
 وَارْ دِي بُو اِي كِشِنَكْ بِرِيَهْ بُولُسْ دِي اَلْسَلَا
 عَلَيْكَ دِي وَاولِ بَاغِ صَاحِبِ دِي جَوَانِدَه
 عَلَيْكَ اَلْسَلَا دِي وَصُورِ دِي كِشِي فَهْ رَدَن
 كَلُورِ سِنِ دِي مِصْرُ سُلْطَانِي فَهْ دِيسُون
 فَكِرْتَهْ بُولُكْ دِي اَلِهْ بِنِ بَرَاغِ بَارِ كَن اِي دِه
 اَوُشْتَهْ حَرَامِ سِلْ جَمْلَهْ مَالِ وَمَالُوهْ اَلِيكْ اَوُشْتَه
 هَمَانْدَهْ بِرَيْتَمَالِ اِيَلَهْ قَالِي دِهْ دِي بُو بَاغِ صَاحِبِ
 بُوغِي اَسْرُوبِ اَلِي جَبِيَهْ اَوُ دِي اِي اَفْجِهْ جَفَارِ

الله

اَلِهْ وَارْ دِي مِصْرُ سُلْطَانِي اِيَدِي اِي بَاغِيَانِ
 بَكَا نَهْ بِيُورْ دِي سِنِ دِي اَوُشْتَهْ خَالُوهْ
 كُورْ دِي دِي شَهْرِي بِنِ نَهْ اِسْلِمْ كِهْ سِرْ كِهْ
 اَرَا كُورْ دِهْ دِي بِلِمِ دِي بَاغِيَانِ اِيَدِي
 اِي كِشِي وَارْ شُولِ بَاغِيَانَهْ دِي اَوُلِ سَا
 بِيَحْتِ وَارْ دِي اَوُلِ بَاغِيَانَهْ دِي وَارْ
 سَلَامْ وَبُو دِي عَلَيْكَ اَلِي خَالِنِ صُورِ دِي
 بُو مِصْرُ سُلْطَانِي وَارْ دِي بَرَاوَلُو بَارِ كَن
 اِي دِهْ حَرَامِ سِلْ مَالِ مَالُوهْ اَلِيكْ اَوُشْتَه
 بِنِ يَشْمَالِ اِيَلَهْ قَالِي دِهْ دِي وَبَكَا نَهْ اَكُوتْ
 وَبَرُورِ سِنِ بَاغِيَانِ اِيَدِي وَاللهْ شَهْرَهْ بَرُورِ

بیری و مژ و اردر آکا و ارد مو کرک سینی
 مصر سلطان صور دی شهر ار اقمدر باغبان
 آیدر همان باغبان اوته رگور دی آما
 سیر و لش پیرو و کور شهر لش نه ر سیده اولم
 باغبان آیدر و ارد همان جاق شهر لش او دته
 یرنه و کوشکده او نور شهرده هر کیمه
 سوال ایدر شک سکا خبر و ر دی
 بود خجی آکای و ارد و ب صور دی
 خبر و ر دیکه هله محصل بو پیر طوش
 کای سلام و ر دی اول دخی علیک
 الی پیر آیدر کیشک نود ندر مصر

سلطان

۴۹
 سلطان آیدر بن بر اولو بازار کان ایدر و
 ایفا قاهره میکره طوش اولم مال مال و
 هب یغما به کنده دی همان او شته یر
 یشتمال ایلکه قالدو الحی بکانه او کون و ر سینی
 دیدر پیر آیدر فاسکا ای فجه و ارد بر و قاه
 ال دیدر ارفه حمال لیغی اشته دیدر پیر
 بو از غات بازار دیدر دی بو کون له کون
 خوی کون کچدی اندر و نه یقلش دی بو کون
 ایدر و بازار اولماز باریکه کون کر و بازار
 اولور چون صبح اولدی کوشکده او نور
 فوجه آیدر طور و ارد ابو کوی الوکه ال بازار

ار غاتلق ايت شايديرفاچ اچمه الوكه كن شائنه
 ددي چودي كه باران وادي مكر نرسي نوجواله
 بغدای المشرافه خمالين ار ايتقان ميصير
 سلطانته طوش اولور ايندي كشي كل بوجواله
 ايله بغدای كور سكا نر اچمه وين يم ددي
 ميصير سلطانني اولوب نيلسون غمزه يولك
 كور دوكي بوغدي ايش باشه كلدي نولا
 ددي وادي چوالي ايسله ارقسه بغلدي
 كوردي اوله چواله صاحب اوكنه دوشد
 تا اوئه التدي چواله حاجي ايندي اوشته كلدي
 چواله پيره قودي اول دجي پيره قودي

چقارون

چقاروب الله نر اچمه كيراسين ودي ددي
 ميصير سلطانني اولوب نيلسون چون ملكندن
 چقدي غمزه دوشدي نير غمزه غمزه
 ومشت كور ميصير نسي ادي شمدري
 حانه سي ار غاتلق ايتقان نر نچمه زمان
 ار غاتلق ايلدي نرفاچ بو نر اچمه الله نر
 ايتقان كوكله اولك دوشدي نير
 سلطان اين خوب يوزلوجاريه لر وچي
 عادت اديش ادي وادي اول شهر
 او نر نر كوشكده او نر ان قوجيه
 سويلدي ومشورت ايلدي ايندي اقدري

بَن بَايَرَكَان كِشِي اِيرو خُوب بُون لُو جَايَه
 قُوجِي عَادَتُومُ دِي كُوكُلُ جَمَاع دِلِي نِيكَ
 كِر كِر دِي اِي تِي وَا رَا كِر دُون صُكْرَه
 حَمَام قُوشَه حَمَام دِن خَاوُن لَر خَقِيقَه
 وَقِي صُور خَاوُن لَر سَنَك اَرُوك وَا ر
 مِر دِي قُغِي سَنَك اِه اِي بُون قُر دِيَه
 لِي بَكَا جَاغ دِي سَكَا نِكَا اِيرو دِي
 يِن دِي بُون جِي بِي رُوك سُون دُون دُون
 وَا ر دِي اِي دُون صُكْرَه حَمَام قُوشِيَه
 طُور دِي دُون مِوُوب خَاوُن لَر حَمَام دِن
 جَقِيقَه بَشَلِي لَر حَقِيقَان خَاوُن لَر اِي دِي سَنَك
 اَرُوك

اَرُوك وَا ر مِر وَا ر دِي دِي رُوطُور مِوُوب
 صُون مَو اَر دِي جِه اُولِي اِي رَا مِر بِي
 اِي دِي بُون هَا ر و بُون قُر دِي مِصِر سُلْطَانِي
 اِي دِي كَلَام دِي اَر غَان بَا ز اِي دِي كُوشِيَه
 اُولُور اِن بِي رَه وَا لُو وَا لَر دِي رَا ضِي
 اُولُور كُوكُلَه دِي وَا رُوب بِي رَه اِي تِي بَا
 مِصِر سُلْطَانِي اِي دِي بَا شِي اُولُور اِي تِي
 بُولُور هَا رِي بُون مِش دِي بِي اِي دِي
 خَاوُن كِشِي نَه دِي بِي سَنَك اَرُوك اَرَه
 وَا ر مَو اِي سَه سِي شُوشِيَه تَرِيح اِي دِي
 لُو خَاوُن اِي دِي كُوكُلَه دِي جُون خَاوُن

رِصَاوَدِي سِيخْ عَقْدِي كَخْ اِدِي وِرْدِي
 مِصْرِ سُلْطَانِي بُوخَانِ اِيْلَهْ دِي يِنَلَرِ نِدْرِكَا نَهْ
 اِيْدُوْبْ دِي لَرِي اَرْقَهْ حَالْ لَغِيْنِ اِيْدُوْبْ
 قَرَانْ چَالَهْ بُوخَانُوْنِ يِرِي يِنَلْ سِلْدَرِي
 بُوخَانُوْنِ نِيْرَاوْغُلِي اِيْلَهْ اِي قِرِي اُولَرِي
 اَمَّا مِصْرِ سُلْطَانِي كُو كُكُنْدَهْ اُولَا نِي كِسَهْ
 يِنَلَرِي وَكِسَهْ سِيْلَمَزْ دِي اَمَّا هَرْ سَاعَتَهْ
 مِصْرِ سُلْطَانِي زِيَادَهْ يَانُوْبْ ياقُولُوْرْ دِي
 بِنْ مِصْرِ سُلْطَانِي اِيَكْنِ اَحْتَهْ وَصَفَادَهْ
 اِيَكْنِ بُو شِيخْ بَكَا نَهْ ظَلَمَلَرِ اِيْلَرِي بِنِي
 يِرْ نَحِيْرْ اِيْلَرِي بُو اِيْلَهْ لِكْ اِيْلَهْ دِرْ لُوْدْ لُو

۵۲
فَرْدِي قَوْلُورْدِي وَ شَيْخِ شَهَابُ الدِّينِ كَيَرْدِي
يَجَرْدِي هَلَهْ نَرْكُونْ بَوَقَصَاوَتْ اِيْلَهْ بَرِي
يَسِيلْدَنْ صَكْمَهْ كَوَكْمَهْ بَوَكْمَدِيْلَهْ وَ اَيْنِ
سَوْلِ بِنِ حَقْدَرْ غَوْدَرْ كَرْدَارِ بَهْ صَوْبَهْ
كَبَرْ نِيْمْ دِي اِيْقَانْ كِرْ وَ كَلَوْبْ يَشَقَالْ
قَوُشْتَرِي دَكِيْنَهْ كِيَرْدِي صَوْبَهْ ظَلْمِ
بَاشِيْنِ حَقَّارْدِي كَنْدُوْرِيْنِ سَوْلْ كَوُشْتَلَهْ
بَوَلْدِي سِيْنِي كَمَنْ اِيْخَهْ بَوَلْدِي كُوْرْدِي
لَوْغَلْتَرِي هَنْوَبْ اِيَاغْ اَوْرْدَهْ طَرُوْبْ
بَوَكَا مُسْتَهْزِلْ دَرْدَرْ شَيْخِ دَجِيْ هَمَلْدَهْ
اِيَاغْ اَوْرْدَهْ طَرُوْبْ تَعْظِيْمْ اَنْدَرِيْ مِيْغْ

Handwritten musical notation on a single staff, featuring various note values and rests, characteristic of early printed music notation.

هاندنم شېخه خشم و غضب نظر بيله باغوب
 باشي بگا تيلدوك ددي شېخ ايتدي بخه
 ددي مير سلاطاني ايتدي كورن مسير
 ارقمي و اموز لرومي ارغانلي اتمكردن
 ياغرا ايلشدر ددي شېخ ايتدي بخه ياغرا
 اولورد ددي اي سلاطاني تيلدوك و نه ايلدوك
 ياغرا اولامير سلاطاني ايتدي بيلدن بوندن
 كيدلن بروهب ارغان اغيله كونومي
 كجورد ددي شېخ شهاب الدين حضرت
 ايتدي اي سلاطانه اهله اشو طوند قوللره
 سوال ايلاك هوز دخي ققتا فوگن و طوند

كو

۵۲
 كورمكوگن اسب جقدرد ددي شېخ شها
 ب الدين حضرت كور ديكه مير سلاطاني
 خشمي و غضبي زياده قلدي ايتدي اي
 سلاطانه قتلنوك سز وار دعوگن و كينه
 بن دخي و لر نو ددي كورنونه مملكتدر
 همان اوز رنده اكلان اساييله بلجه
 لكته بصوب صوبه طلدي شافوي بارنده
 جقدري مير سلاطاني قوللرته اتر ايلدي
 هر ييكوز الكوزه بر قايچ الكد ددي
 همان شېخ كورد و كوگوز بيله اسان ورك
 ددي همان قتل ايلدوك نير كيد بونومه

كو

الومدن باد شاهلغوي الماغه قادر دُر
 ددي مفر سلطانني قولدي بالوك قلميله
 چوق بيلر كوز ديلر كه شخاف انري
 بو قدر قلملرين كرى قينه قودلر شخ
 نايدير اولدي مفر سلطانني آتدي
 تحس اسونلر شيفده اراسونلر شايدي
 اوله كه الله نهن هيج امان ورسونلر
 قل اسونلر ددي نقر كه جهدايدلر
 بولمديلر زير كه كوز يوموب آخجه
 شامه واردي مفر ايله شامك ارالغي
 يغمي كونلك يولر چوق زماه چوري

آزاده

ارادن كه شيخن كينه خبردار اولمدي
 بيجه رماندن صكره مفر ورك كار اولدي
 شامه كلر لر شامده خبرين الدير كا
 ر وانجلر واردلر كوز ديلر كچكدر يومور
 خلقي مفر سلطاننه خبر الدير مفر سلطان
 دخي شاه بكنينه كاغد بار ديكاه سن كه
 شام بكي سن و بنوم تور انكومي بوسن
 الينده شخ شهاب الدينك باش كور
 بكاكوند مبنجه اولماسن ددي بوشامك
 يك دخي چوق كره قصدايدلر كه الدون هيج
 چان بولمدي نيراهر چيكم وارسه شخ

شهاب الدین حضرت جلالیدہ نرجیہ ایچ شہزاد
 بر عسکر کور نور کہ شاه بکی یوز دوند
 روب قجار دی قوشوارب دور مرد
 بودی کاغذ یازوب خبر کند دیکه
 والله سلطان بوکان جان ایروب اکرون
 مزه ددی نیجه کره قصه ایلر وک شیخ
 اسماسی سبیله بر عسکر کور یوز کده
 دنیا خلفی جمع اولس بوکان ایلان
 ددی چون میر سلطانیه بوخارا شری
 نامه اوقندی میر سلطانیه غایت نه مختار
 اولی وزیر کین یانیه الی تدیر ایلر که
 پیکشام

یاد شاهم مکر جاره بواولر که بوکان بریر ار
 جمیله قر و اش کده دسین و یوز و اش
 ایلر عهده و یما ایلر ایلر سن کده سنی بنوم
 یاشم مکر ب ایلر یوز و سنی باش خاصکی
 ایلر یما کور بنوم مصلحت کور کور کور
 و رور سک ددی مکر یوز و جاره
 اولور شه اولور یوز و خسه یوز و غری
 در مان اولان ددی لر مکر اصور و یوز
 لر مغانلر حاضر لر لر میر سلطانیه بریر ار
 جاریه کور دی ویر دیکه اندن جمیله
 جاریه سی یوز و یوز ستر ایلر و عهده و یما

ابلدي مضر سلطان جاريه سيله و آيد يکه
 هر چي شيخ سويکه بتاجي محاکمه
 به تکلف شيخ راضي اوله شيخون قاجن
 و ناز لر آيله و ديکه بنوم داجي سندن
 يرد لکوم وار در اکر آني حاصل ايد سين
 بن دخي سونک يولوکه قرين اولاييم
 دکل اولدجي صور سه کر دکر سونک دخي
 دکلونک نه السه کلک در اول وقت سن
 آينکه افندي حضر تاري اکر دنيا خلقي
 سکا دشمنان اولسر سني الد مکه
 قصدا بسر جاره بولما لر بنوم سندن
 دکلوم

۵۷
 دکلوم بود در کد بکار اض داش
 اولاسن و هر نه که صوره بکا ديور سين
 ديه سين سايد اول دخي سکا ديه که
 دکلونک ندر سويکه سن دخي اول حنين
 و اول ساعتان صور که افندي اکر سني
 يک سني قتل اتمکه قصدا بسره هيج جاره
 بولور مي و سني الد مکه قادي اولور مي
 بو خبري شيخون صور وب و بکا اعلام
 اتمينجه اولما سين ددي و مضر سلطان
 دخي آيد يکه اکر شيخون بو خبري اولور
 و بکا اعلام ايد حاک اولور سني

ياشو جانده سني غريز دوتايدي ددي و جانده
 دجي راضي اولوب ياشو جان او زده اولوب
 ددي مضر سلطاننجه ارغمانلر ايله جانده
 شيخه ارسال ايلدي كلوب شيخه تسليم ايلدي
 و مضر سلطانن كاغذ يازوب يله كدر
 ميشديكه مکتوب ايچنده مضر سلطانن
 عذر لوب ديشديكم اكر نيز دن يوكستا
 خلق وايغ اولديشه نيز دكستا اخلعومره
 قلمياسيز ديشدي شيخ دجي منه ديسون
 ارغمان قبول قلدي و دعا و ثنا قلدي
 چون شيخ جاريه كورد ي ديلو جان ايله

عاشق

عاشق اولدي و مضر سلطانن جاريه نده
 او كرتدويكي كيب نيك نازيله شيخه راضي
 اولورد ي نريجه مروت كچر و نيزن صكر
 يوز كوز ايلدي صكر جاريه نيز كوت
 ايتدي آقدي اكر نيز دتمان سكا قصد
 ايلسه الد مكر جاره و دتمان ايله يلو
 و قادرا اولور ي ددي شيخ ايتدي
 مكر جانيب و قندان بوخنه اير و
 و قنده قادرا اولور ددي اللهك عون
 عناية ددي چون جاريه خبر ايلدي
 في الحال مضر سلطانن مکتوب يازد

شېخك الموي جابت حالنه ايدو غن
 مکتوب ايله اعلام ايلدي جو نکه مکتوب
 مفر سلطانہ ايريددي اوقوب غايدنه
 ساد اولدي واول دجي مکتوبنه يازديکه
 سن که شام بکي بين نرسير داش خاتون
 بلوب شېخك خاصکي سيله مشورت
 اسونلر که نه زمانه خاصکي سيله قوتيت
 اولوز انک خيرين اسونلر هماندهم شېخ
 اول حينده واول وقتده بصاد و شوب
 قلا اسونلر ددي شام بکي دجي يرداض
 داش خاتون بولدي شېخك خاصکي سيله
 کتر

کتر ددي شېخك خاصکي سي ايددي جمعه
 کجه سي نصف الليله ياتور اول غسل
 ايجون صوحاخر ايدنه صکره يقايي
 ايدنه همان اول ساعتده کړو غسل ايدنه
 ددي و اردلر شام بکي دجي ايدديکجه
 شېخ غسل ايجون صوحاخر ايدنه اول صوبي
 دوکسونلر ددي اصلا اوده صوفوسونلر
 ايتفاق لري بويلاه اولدي همان جمعه
 کجه اولدي شېخك خاصکي سي شام
 بکته خبر کتر ددي البته بويلاه کلوب
 حاضر اولانلر ددي نيراکيم بن اوده

صُوقُلُمَايَن دِي دِي شَام بِي دِي بِي
 مِقْدَار يَكْت ايله اَنَلَنُوب شَهَر بَاسْ بَاسْ
 جَقْد لَر دُون يَارُوسِي اُولَرِي شِيخْ
 حَاصِكِي بُونَلَرَه جَبَر اِيلَدِي كَلَر لَر شِيخْ
 صُومَعَه سِن بَصَادُوشِد لَر شِيخ غَسَلْ خَانَه
 سِنَه سَكِر دِي كُور دِيكَلَر صُوبُور دَر دِي
 دِي كُور دِيكَلَر عَوَامُ النَّاس قُوسِن
 اُولَد لَر يُوخَالِي كُور دِي شِيخ هَمَان صُومَعَه
 سَكِر دِي دِي اِيْمَا اَنَدَه اِي كَافُور دِي بَال مُوم
 يَنَار دِي هَمَان قُور دِي سَمَاهَه كُور
 هُور كُورَنَه مَشْغُول اُولَرِي شِيخ شَهَاب
 الدِّين

٥٩
 الدِّين حَقَرْتِك يَدِي خَلِيفَسِي وَا رِيكَلَر
 هَر يَكِي وَا لَئِنَه قَدَر بَصَمَشِدِي شِيخْ
 عَشَقُ الْحَسِي بُونَلَرَه اَرِنَشِدِي بُونَلَر وَك
 هَر يَكِي سِي وَا لَئِنَه اُولُور دِي اَنَلَر وَك
 هَر يَكِي الدِّينَه يَر يَنَار بَال مُومِي اُول
 كُور بُونَلَر اَجَنَكَلَر شِيخْ صُومَعَه
 رِنَدَن هَر يَكِي يَر كُور دِي كُور بُونَلَر
 بِيْلَه دُكُورَه مَشْغُول اُولَد لَر هُور كُور
 دُور دُور كُور يَدِي خَلِيفَسِي شِيخ يَارَه
 طَعْنَاد لَر سَكِر يَلَه شَهِيد اُولَد لَر اُولَد
 دُور دُور دِي حَكَايَت سُلْطَان قِيْتَا

دوشدې واروب هندوستانه اړيښته
 وهندوستان پادشاهينه خبر ايلدله
 هيز پادشاهه كېچني كلي ديواغلام
 ايلدله هندوك پادشاهي دخي ايندي
 بوني نر دخي صياف ايك كركد ددي
 امر ايلدي نعمت شوي د لوقي مبالغه
 اندن صكر نر بچسي واردي زياره
 بيوك واچنه نر كشي واردي و امر ايلد
 ترين ايليوب دوشتر لخت مثال ايلد
 وهند پادشاهي دخي بچه تفريحيه
 چندي كدي و امر ايلدي سلطان

يركو ياز د دې واچنه بوني ياز د لري
 هندوستان پادشاهين كرم لطف ايدوي
 سز لودن تمامو د بودري سزوك چوق
 يشاد و غوز سب ندر بكا اعلام اتمسته
 همت و عيانت ايدن سز تاكه نر دخي يلا لوم
 ديو جواب ايلدي و اندن صكر بعضي دغا
 نر بيله حاضر ايلدي سلطان قينا بوكاغدي
 بوقلينيك الله و دې و ايتديكي و او اسيدي
 هندوستان پادشاهينه بوكاغدي الت
 ددي و بوكاغدي كور بكا جواب ياز سوه
 ددي چوتكي سلطان قينا لك قولي بوله

دوشدې

قَيْتَانَكُ الْحَبِي كَسُون دَجُيُورْدِي اُول
 دَجِي كَلَرِي صَمَانَلَر دُوشِدِرُورْ اَوَان
 نَعْمَتَلَرِي شَمِشِدِي اَوْدَانِي كَسُورْدِي لَرِي دِيلَر
 صَفَرَا قَلْبَر دُغِنْدَن صَكْرُ لِي دَجِي لَر مَعَان
 وِزْدِي وَايَز لَان حَكْمِي دَجِي هِنْدِي بَادِي شَاهَك
 اَوْنَلَر قُودِي وَحْكُومَه اَوْقُودِي تَهْمَا اَوْدِي
 وَكُوشُكُ اَوْنَلَر بَرِيُوك قَوَاقْ اَغَاچِي
 وَايَزْدِي اَوچ دُرْت نَمَسَه قُوجُقْلَار دِي
 زِيَادَه اُولُوقَوَاقْ اَغَاچِي اِدِيكَلَر اِي بُون
 نِيل يَشَامِشِدِي زِيَادَه قُوجُه اَغَاچِي هِنْد
 بَادِي شَاهِي اَمْر اِيلَدِي بَرِيُوك زَنْجِير كُتُور

سُونَل

سُونَل اُول اَغَاچِه قُوشْتَن اَر دَجِي اَمْر
 اِيلَدِي بُونَسَلَطَان قَيْتَانَك قُولُني اُول
 زَنْجِير اَلَه يَغَلَك دِي دِي هَر نَجْمَك بُونُوقَوَاقْ
 اَغَاچِي بِيرَه دُوشَر شَه بِن دَجِي اُول دَقْتَن
 بُونُوكَن نَجْمَه حَوَان وِيرَه بِن دِي دِي مَو
 قُول اُول نَجْمَه قَالَرِي بُونُوكَه هَر بَرِيُوك
 ايشلُوشِنَه كِتَدِيلَر بَرِيُوك كَجَرِي بُونُوكَشِي
 اُول اَغَاچَك دِي نَه بَانُور دِي بَرِيُوكَشِي
 جَقَاكَلَرِي بُونُوسَلَطَانَك هَالِن صُور دِي
 وَايَنَدِي اِي دُرْدُمُنْدَر كَشِي تَه سُوج اِيلَدُوك
 سُونَلَه بُونُوكَه بَرِيُوك اَوْدَا اُولُوك دِي دِي

اول دې آيتيښه د الله سچو مېرمنو د نيم مېر
 سلطانې بڼې کړې دې حکومت الله لپاره
 کله د بولايه کړې د اولاد او شته دې
 د هند بادشاهي غصه کړې بولايه مېرمن
 د خپله بولايه پيغمبره اول دقتي بن دې
 ادا اولورن دې اول پير آيتيښه هېڅ
 غصه دې دې دې دې دې دې دې دې دې
 اول آيتيښه بولورم دې پير آيتيښه د ارامې
 بڼې کونديڼ پير هېڅ الله او بچ دوتن دې
 و سوره فاحشه بڼه مشغول اول دې بولور
 پير اول سونډي قبول آيتيښه اړو بڼه فاحشه

عجده

د سوره

۷۲
 د سوره
 اول دې مېرمن بڼه دې چوڼي بڼه کون اول دې
 حق تعالېک اولورن کون دې بڼه اول دې
 خوا بونې بولورم دې د مخالف دې دې دې
 لرا سې صافه قیامت اول دې بولور
 قالقې کون دې کون دې دې دې دې دې
 قواق اغاجک دالرنه دې دې دې دې دې
 هېڅ اغاجي سونډي کون دې بڼه اول دې
 هېڅ باغ جوانلر بادشاهي بڼه بولور
 حال بولور اولورن هېڅ بادشاهي دې
 عجده دې دې دې دې دې دې دې دې
 کون دې دې دې دې دې دې دې دې

الحل

باغبان لور کلدلر کجوسه خبر ودر دلدلر مستول
 اولسون سکا دلدلر وشن ادا دلدلر
 دلدلر و بونی هند پادشاهنک فایته لدرلر
 و هند پادشاهی آیدر یجه اولدی بوسنک
 حالک و بواغاک یغلر و غین سوال ایلدی
 اول دخی هیچ کز لیدی اول بیر تعلیم اییدی
 و در و غین بیز دیر و در دی یجه اولد و غین
 هند پادشاهی دخی بواغاکلر کیور دی
 و اولد بیک دینار و در دی و مصر سلطانیه
 چوق اولمغانلر و در دی و نامه یاز دیکلر
 صور سکوز کیر و چوق یساد و غومره

سبب

سبب بود که از اجوق بیرون و از اجوق سیلور
 پرهیز او زده کجور و در دی و نامه یاز
 بونی یاز دی **کلیلا و غین طریلا**
 یعنی از اجوق بی چوق یساد بیک
 اولور نامه بونک ایله نامه ایلر و لدرلر
حکایت عبد الله بن عباس ایذا کرت
 قول سولقد نماز قیسه که بی یای کی
 ای قات اولسه و الله اول قلد و غی نماز دن
 هیچ آتی بولمز نال اولد بیک و پرهیز کات
 اولما نیجه تقدیر رحمت چکر شه اول قولک
 نمازی قبول اولماید دی **حکایت**

ابراهيم ادهورمه الله عليه باخ اقليمك ياد
 شاهلغين زك ايدوب حقدن يكا توجه الله
 قرايليكه الله دكاهنه لايق اولغنه حلال لغمه
 يماكدن غري شسته بولدي حلال يمك كرك
 ددي چون بوني بويله ددي اياق كورددي
 جميع خراسان اقليم كورددي كوكله دكاهنه
 حلال لغمه بولمدي جان اتوب عراق اقليمه
 كشددي سرش كورددي نه حلال لغمه بولمدي
 اندا سوزدي رومه كلدي طرسوس
 شهر نه يركشيك باغنه باغانلق ايلدي
 ابدن اون آچه نه يركون باغ اسې باغنه كلدي
 خرد

خيرو خد ميله ابراهيم ايتد كن نه طلوانا كورد
 يبالوق دد لرا ابراهيم ادهورمه الله عليه
 شروپ اوكلرينه قودي چون نار لري
 كسد لركه يالزد و كلسي اكشي چمدي نيج
 طلوانا كورد مودك دد لرا ابراهيم ايتد
 بن نار لك اكشيسن طلوسن يلزن هرقسي
 كه رنكي كوكله كورد و صاغور كورددي
 اندر دخي ايتد لراي باغبان بونجه زماند
 باغبانلوق ايتد سن هج نار يمد و شميه
 اكشيسن طلوسن يلما سن دد لرا ابراهيم
 انلره ايتد سربني بوننه صقلق لغمه كوني

دَوَكُوڭ يَوْقَسَه يَوُب صَايَح اَسْكَي كَوڭدُو
 كَوڭدُو دِي بَاغ اِسْتَه يُو سُوڭ عَجَب كَلڭي اَيڭ
 اِي بَاغ اَن اِيكُن اِيكُه سُوڭلَر سِي نِي سِي اِيكُن
 دَوَكُوڭ سِي اِيكُه سُوڭلَر سِي اَسْكَي
 بَاغ اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي
 كَمَك دِي اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي
 جَوڭ اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي
 اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي
 قَوڭ اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي
 بَاغ اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي اَسْكَي
 يَتْمِي بِيڭ دِي دِي دِي دِي

سِي

سِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 سَقِيق بَلْجِي اَيڭ اَيڭ اَيڭ اَيڭ
 وَڭدُو سَلَمُوڭ دِي دِي دِي دِي
 يَا اِيكُه سُوڭلَر سِي دِي دِي دِي
 طَاغُوڭ اَوڭ طَاغُوڭ دِي دِي دِي
 سَكُوڭ دِي دِي دِي دِي دِي
 تَكُوڭ قَوڭ سِي دِي دِي دِي
 اَوڭ اَسْكَي دِي دِي دِي دِي
 يَا اَسْكَي دِي دِي دِي دِي
 خَبَرُوڭ دِي دِي دِي دِي
 اَسْكَي دِي دِي دِي دِي

قالمشيد يزلري واردر اكاوار ديدلر ايان
 كورب كيدي اول كشيئ ياتنه واردي
 انده حلال لقمه طلب ايلدي اول كشيئ
 ايدقن كورسني اول ايدر شيبستان
 اقليان كورن اول كشيئ ايدر اندك
 بويك كلنجه خيلي واقدر انده حلال بولمدر
 انده بونان رحمت چكوب كلرولك دير
 بويشي ايدر انده حلال بولسم بونان كورمليم
 ديد كشيئ ايدر بونان اقامدن قالمش
 يزلرور واردر انده حلال بولنور ديد
 امانسك اچك حلال مبدن بولمور اكر
 سن

سن حلال ديدرسك سكاخيل صتاني
 وكرستدخي اصلن بولموسك واريلور
 كيت ديد **حكايت** سلطان
 ابراهيم ادهم ايدر بوقيله بيت المقدسه
 يتسوتمازين قلدروق خلق طاعلري
 بن ياكوز قلدر وچونكه كچنك بري
 كيدي كوزدم كوكورن اكي فرشته اندر
 كلرلر ايه قوشوكلور ديزيري بريته ايدر
 ابراهيم ادهم ديزيري بريته ايدر ابراهيم
 ادهم يلخيدر ديزيري بريته ايدر يچان
 حق بولن شوقدر جهدا ايلدر بيم درجانه

ایشمندی ناکاه بر خطا ایشدی اول در جلد
 دیشدی دیر بجه اولدی نه ایشدی دیر
 اول بری ایدر وقت بریان آقچه ویدی
 بصرده خرما صانون الدی ناکاه ترارو
 دینان بر خرما کوردی کنونک صیدی
 الدی بری اول وقت کراول خرما آنک معده
 دوشدی حق تعالی اینی اول در جلد
 دوشدی دیر بوسوزی ایشدی و حاتم
 او دلردشدی عربان بریان آباق کورب
 بصریه وارد و اول خرما صانانی بولم دکانین
 او نور الله شکر اندر و بر آقچه و روئ
 حق تعالی این اول
 ینه

77
 ینه خرما الدوم اوله الدوم خرما دین
 بری اگا وید و دیر بر ایندی بیک برکته
 شدن خرما صانون الدوم ترار و دین
 بر خرما بولم اینی ناکاه کل ایله دیرم حلال
 اولسون ددی تعجبه اغلاي قلدی ب
 دوت ینه بیک المقدسه کلدی ینه شکرده
 یسونما زین قلدوق خلق طاعوب کدلر
 ینه بن قلد و ما اول اکی فرشته لر ینه کلدلر
 خرابه قرشو او تور دیر بر ینه ایدلر
 ابراهیم ادهمک حسن وارد د اول بری
 ایدلر ابراهیم ادهم د جلدین د شمشیدی

بخر مايد دي سيبيله ينه خو تعالى اول دجرو
 اركورد دي دين چوند بو خبري ايشو وسوندم
 شاد اولدم تگريه شگرا ايلدم عبادته مشغول
 اولدم نقشه رياضت كوستارمك بويلا اولدم
حكايت تگري خااصلريندن بركشي واردي
 او تو زين كوخل بالو دلي و كوخل دلكين
 ورمدي بركوندا شجره قالد برك دكن دن
 ابدست الله قوللرين صغوي ابدست املق
 نيكته كيسم الله ديونب ابدست المغه بشلدي
 الله بربالو كلدي كردي در ونيش بوني
 الله ايت وي دي بالو كر و كلدي كر و دوش
 الله

الله قاقدي بالو كر و كلدي ايندي كل بني ال
 في دي دي در ونيش ايندي او دقنه بولم
 سني بشورمكر دي بالو ايندي شمددي
 شهر دووشور سوك نفسك دلكيون
 بني بشورب بيكل دي ابدست تمام
 ايتدين شهر دووشور بالغي در ونيش
 ادي بشورمكر بشلدي حسن بصري اول
 اراده كجه دورور دي ايندي اي علانم
 خلفك هريرينك كندو باين بيشن كندو
 نفسوكت قيدين كورز سين دي دي در ونيش
 ايندي يا حسن اسم اول بويتم كندو

اراد الله دكلمه اللهك ديكلمه سئل ديد
 درویش کرو آیدی باحسن کل یا نومه ده
 درویش بنی امتحان آبلدی حسن نصیری
 رحمه الله علیه آید واد من قصدین
 آبلدی اما او دك حرات تیندن یانیه وانه
 مدروسونك كی او دك اچنه كرمی
 ددی اول تگری نك خامی **حکایت**
 تگری دقسلریندن آکی پیروا دی کله
 صویه کلسرکھی استمر لردی صونك
 او دیند یورد لردی قوبین یوردی
 نیکون نیکویه واد لردی قفیر وک او نه

79
 فونوق اولد اول او ای بونلره نیراج یومره
 پشوردی اوکلرینه قودی ییک ددی
 بریسی بری ویریسی مادی اول کجه انده
 اولد لوصاح نمازین صکره بولمچقد بیلر
 نر صویه اوغرا دیکر اول یومره نر یمیان
 صوی کجری آیاغی صویه بتمدی و تقیر
 ارنه سین ورنه صویه بتمدی و صوی
 کجری نیرا کفرینه قول اولدی نفس ارنه سین
 ورنه نفسه قول اولدی بریسی نفس ارنه سین
 ورنه مادی او صوی کجری تگری نر دایغی
 دور اولدی نیرا نفسه خدمت ایمادی

وَهَر كَشِير تَقْسَنَه قَوْل اُولَرِي تَكْرِيدين اِرَاق
 اُولَرِي دِي دِي **حكايت** يَر قَصَاب
 وَار دِي غَايَنَه زَنِيان اِي دِي نِي جَمِيلَه عَوَر
 اَت المَاغَه كَلَرِي قَصَاب بُو كَاد اَوَلَشَدِي
 اَي دِي بِلَخَانَوَن كَل بَنُو كَوَلَم مَرَدِي وَبِي
 سَكَايِيك اَلتُون وَيَرِي دِي خَانَوَن
 اَي دِي اَكْر يَر خَلَوَن يَر بِلَوَر سَك نَوَلَه
 دِي دِي قَصَاب خَلَوَن يَر بُولَرِي خَانَوَن
 قِي دِي خَانَوَن دَاخِي اَوَل بُولَرُو غِي خَلَوَن
 يَنِيَه وَار دِي قَصَاب بُو كَا اَل صَوْن دِي
 خَانَوَن دِي دِي قَصَاب اَي دِي نَه دِي تَر سِن
 خَانَوَن

خَانَوَن اَي دِي سَر طَو مَزِيرَنَه طَلَرِي قَصَاب
 اَي دِي اَوَن شَر خَلَوَن يَر بِي دِي
 خَانَوَن اَي دِي بُو خَلَوَن يَر دَكَلَر دِي
 زِي رَا سَنَه اِي كِي مَلَك وَار وَبَنَه اِي كِي
 مَلَك وَار وَار دِي رُو مَزَدَه تَكْرِي تَعَالِي
 حَاضِر وَبَاظِر دِي دِي فِي اَلحَال قَصَاب بُو كَا
 كَوَلَمَنَه اَلهَام رِي تَانِي دُو شَدِي قَصَاب
 اَي دِي بُو عَوَر بِلَخِيَه تَكْرِيدين قَوَر قَا
 يَابَن اَر اَوَلَم تَكْرِيدين قَوَر قَوِيم دِي
 هَمَا تَم قَصَاب تَوْبَه وَاسْتِغْفَار اَي دِي
 وَغَوَر دِي بِيك اَلتُون وَيَرِي دِي كُنَدَر دِي

بَرَكُونِ اَوَّلَ قَضَابِ اَوَّلَ زَمَانٍ يَغْمِرُ بِهِ يَوْمَ
 يَوْمَ الدَّاشِي اَوَّلِي يَوْمَ كَرْدَنِ اِسْتِدْرَكِ
 بَوَظَرِ يَلِ بِيغَمِرِ اِسْتِدْرَكِ ياقَضَابِ بِنِ دُعَا
 دِيَلِيَا بِنِ سَنِ اَمِينِ دِي دِي دِي بِيغَمِرِ
 دُعَا دِي دِي قَضَابِ اَمِينِ دِي دِي حَيِّ تَعَالَى
 بَوَظَرِ يَلِ بَوَظَرِ دِي دِي كَوَلِ اَوَّلِي اَتِفَا
 يَوَلِ اَوَّلِي اَوَّلِي دُو شَرِ بَوَظَرِ قَضَابِ اَيَلَه
 يَلِه اَوَّلِي كِي دِي بِيغَمِرِ اَوَّلِي دِي دِي دِي
 اِسْتِدْرَكِ اَي قَضَابِ طَغِي سَوْبَلِه سَنِ تَه
 مَانُورِ دِي دِي دُعَا سَبِيلِ كَلِي مَكْرِ
 سَنَك

سَنَك اَمِينِ دِي دِي كَوَلِ اَوَّلِي اَمِينِ دِي
 قَضَابِ اَي دِي دِي غَوْرَتِه بَر اَمِينِ دِي
 اَيَلَه مَكْرِ مَوْبَلِه اَيَلَه مَوْبَلِه دِي بِيغَمِرِ
 اِسْتِدْرَكِ اَي بَوَظَرِ دِي سَنِ تَوْبَلِه اَي
 قَوَلِ دِي سَوْرَتِ سَنِ دِي دِي **حَكَايَت**
 سُلْطَانِ مُحَمَّدِ بَرَكُونِ اَوَّلِي دِي دِي
 بَاغَرِه وَبَاغَرِه اَوَّلِي دِي مَكْرِ دِي
 بَاغَرِه وَبَاغَرِه اَوَّلِي دِي اَوَّلِي دِي
 اَمَالِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي دِي
 قَوَلِ دِي سُلْطَانِ مُحَمَّدِ اَوَّلِي دِي
 كَلِي بَوَظَرِ دِي دِي دِي دِي دِي
 سَنَك

باغ صاحب آيتري باغ صاحبي دوتري
 سلطان محمود آيتن چو کوب طوق دي د باغ
 آيتي بوسه مال الماکتور دي سلطان
 محمود آيتري زباده اولسون دي سلطان
 محمود آيتري بوط لوجو الله ندر دي
 باغ آيتي آيتري هب الماکتور دي
 سلطان محمود آيتري بوني تلو سون
 دي دي باغ آيتي آيتري بازاده ايلدورين
 متارين و افجسيله اوغلنچو قلر و مه قفا
 جوقر و بعض لوازه ماته خرج ايشين
 دي دي سلطان محمود آيتري سلطان
 محمود

۷۲
 محمود آيتن ديوانه واروب نيجهت طلب
 آيتسک اولور دي دي دي باغ آيتي آيتري
 اي ساغي زانده ديوانه واروب قوجيلر
 هنج قوردي دي دي سلطان محمود آيتري
 بن سکا برينيان ويريم سني اچمسون
 دي دي چقاروب برمه عتدن يوز کي بوکا
 و ز دي و آيتري يارين ايله ديوانه
 و آيتري ايلدورلرکم سلطان محمود آيتري
 جومر دوعانل کيشيدن يوز دي دي
 بوداچي توله دي دي و دايين و عتک قو
 جيلر سني اچر و قوميالر ايله بويونکي کسره سين

سنی انجیقیلردی اننه صکره استلشوب
 کیدی چون یارینه سی اولدی بوکشی دیوانه
 وار دی مگر نرالی اوغریلو کورد لث
 بویاغ استی تخی بواوغریلو ایله قریشوب
 یله اچر کیدی بونلوی ندرانه امر ایلدی
 باغ استن یله ندرانه ایلرلو صکره قریشوب
 صوچه کوره حقادات ایلرلو توت بوجره
 باغ استنه دگر صوروب تقشیلرلو
 ماچرای بربردی بوردی آیدر بیکون
 باغده المادیوشرودکت نویسیاهی
 گلر بگا بربردی ویدکنم وار سلطان
 محمدرک

۱۷۷
 کمودک دیوانه نرجهت طلب ایله دی
 بک آیدر دوقچیلر بکا بول دیرمزلودگر
 لردیرموسیاھی آیدر بویوز کی کسار
 کل تاسی انجیقیلردی یارینه سی دیوانه
 واردم اوشتنه بنی حبس ایلرلو تابوزما
 ندرین ددی سلطان محمود دخی بوی
 یلدی خاطر ندرن جوف کجری و امر ایلدی
 سلطان محمود کسود لره اندرم یلری اعلدی
 و آیدر وارک بونی خزیمه ایلرلو بویسی
 ددی هر نه دلسه السون ددی وارک
 خزیمه ایلرلو برالتون ویرالتون ویرمختن

اَلدِي كَرُو بُوِي سُلْطَانِ مَشْرُوكِ قَاتَشَه
 كُتُورِدِي لَو سَوَالِ اَلدِي نَه اَلرَوَاشِ دِي
 اَيِشِي اَوْجِ شَه اَلْمَدِي بُو اَلتُونِي
 اَنُو كِيچُون اَلْمَكِرَ مَجَالُو مَقُورِدِي نَلِشَا اَوْرَغَه
 يَرِكِشِي اَوْجِ نَلِه دُونَا رُو مَقُورِدِي بَاغَمَرَه
 اَلْمَا اَغَاچِي وَا دَرْدِ كُتُورِدِي يَمِزِي
 وَبُو مُصْحَفِ اَنُو كِيچُون اَلْمَكِرَ بُو مُصْحَفَه
 اَنَدَا يَحِيْمُ كَر اَبُو وَفِ بَاغَمَرَه اَلْمَا اَغَاچِي دِكَمِيَا
 يَمِزِي نِيرَا اَلْمَا سَبِيلَه اَوْجِ سَبِيلِ
 زَنَدَانِ چَكَمِ دِي سُلْطَانِ مَحْمُودِ اَغَاچِي
 قَلْبِي وَاوَلِ اَوِيْنَه كَرِي دِي اَللّٰهُ تَعَالٰ
 جَلِ

جَلِ وَاوَلِ اَوِيْنَه كَرِي دِي اَللّٰهُ تَعَالٰ
 يَمِزِي نِيرَا اَلْمَا سَبِيلَه اَوْجِ سَبِيلِ
 زَنَدَانِ چَكَمِ دِي سُلْطَانِ مَحْمُودِ اَغَاچِي
 قَلْبِي وَاوَلِ اَوِيْنَه كَرِي دِي اَللّٰهُ تَعَالٰ
 جَلِ

زباده اولود عقلت اولمیه شویله معلوم
 اولونه **باب** بیکم سنک بکری صرسته
 ویا خود ایدیه برده خسته اولسته ویا خود
 سهل جزوی شسته اسلمه خستلا شسته ویا
 خود سهل بود و میگه خستلاسه بود کز اندر
 کمر شستر طلاق شریند در دنیا ک عاقلترین
 ایلوب در مان بولسته حق تعالی امر بله
 آگاد بر مان اولود آگدن چقمیش دیمیشی
 خود دسی الوب اکثر دیمیشی بود دکان ویا
 خود قلیچ ایشلین مکنه لوده اله کور الوب
 حوالن ایچن فیوب دو کور ویر برده کجور
 واندن

واندن صکره اوج دزهم اول
 دود کدی دیمیشیقین و اوج
 دزهم و ان بالدن الوب بریره
 قریشد و رب کیکه اولیج و آبان
 قویا نر ارسن اچ قرینه
 بر دزهمین ایسمال
 ایدوب اوج کوندک
 یسه الله امر بله
 اناده دوقمیش
 سبی اوله
 ایشاء الله
 تعالی
 ۷۵